

600 000 fler jobb Liberala reformer för Sverige

Fler jobb i Sverige

Efter åtta år av Alliansstyre står Sveriges ekonomi stark och vi är på väg in i högkonjunktur. Samtidigt finns det stora nedåtrisker i vår omvärld. Krigen i Syrien och Ukraina, utvecklingen i USA och Kina skapar osäkerhet och otrygghet för människor, men också för den framtida ekonomiska utvecklingen. Därutöver ser vi ökade kostnader för sjukskrivningar och för att klara att visa solidaritet i den största flyktingkatastrofen sedan andra världskriget. Det gör att det är centralt att vårda statsfinanserna för att ha ett manöverutrymme att möta nedgångar i ekonomin nästa gång det behövs. Denna budgetmotion är därför stram. Vi föreslår ett lägre utgiftstak och har ett högre finansiellt sparande än regeringen.

I vårt budgetförslag föreslår vi höjda miljöskatter, prioriterar de skattesänkningar som har störst betydelse för jobb och tillväxt samt säger nej till stora utgiftsökningar inom arbetsmarknads- och bostadspolitiken. Dessa budgetförstärkningar gör att vi har möjlighet att göra följande prioriteringar.

Jobben – ett sysselsättningsmål. Regeringens arbetslöshetsmål bör skrotas och ersättas av ett sysselsättningsmål. 70 procent av befolkningen ska vara i arbete år 2025. Detta jobbmål innebär att 600 000 fler jobb måste komma till. Vi föreslår sådana skattesänkningar - avskaffad värnskatt, höjd brytpunkt, sänkt skatt för arbetande äldre och utvidgat RUT - som förväntas ha stor påverkan på sysselsättning, arbetade timmar eller konkurrenskraft.

Satsning på kunskap – tioårig grundskola och höjda lärarlöner. Vi finansierar en tioårig grundskola, höjda lärarlöner, karriärtjänster och en ny yrkesskola i strävan att fortsätta reformera det svenska utbildningsväsendet.

Liberaliseringar av arbets- och bostadsmarknaden. Vi föreslår sänkta trösklar in på arbetsmarknaden, bl.a. genom en liberaliserad arbetsrätt. För att möta bostadsbristen lägger vi förslag på liberaliseringar av den svenska bostadsmarknaden.

Stärkt försvar. Vi föreslår en förstärkning av det svenska försvaret med årliga anslagshöjningar om en miljard från 2016 och två miljarder från 2018. Över försvarsbeslutsperioden innebär det 8 miljarder i ökade anslag jämfört med regeringen.

Laga-mat-garanti i hemtjänsten. En avgörande kvalitetsförbättring i äldreomsorgen är att se till att äldre människor kan få maten lagad av i hemmet. Vi föreslår en miljardsatsning för att detta ska bli verklighet i stället för regeringens ineffektiva satsningar på äldreområdet.

Denna budgetmotion är ett centralt led i att utveckla och fördjupa Folkpartiet Liberalernas ekonomiska politik. Vi redovisar öppet källor för våra beräkningar, och nedbrutna förändringar på varje enskilt anslag. Så förbereder vi oss för att åter kunna axla regeringsmakten.

**Lägre
utgifter**

-30 miljarder

**Lägre
skatter**

-30 miljarder

**Stramare
utgiftstak**

-31 miljarder

**Lägre
statsskuld**

-2 miljarder

**Starkare
saldo**

+1 miljard

2018 jämfört med regeringen

Innehållsförteckning

Fler jobb i Sverige.....	0
Ett bra Sverige som kan bli ännu bättre	4
Utsikter för svensk ekonomi	5
Långsam internationell återhämtning.....	5
Goda utsikter i Sverige, som dämpas av strukturella problem på arbetsmarknaden	6
Osäkerheter i regeringens prognos.....	8
Regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.....	10
Risker för svensk ekonomi och statsfinanser.....	10
Regeringens åtgärder leder till långsiktigt högre arbetslöshet	12
Politik som slår mot svensk konkurrenskraft	16
Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken	19
Fortsatt ansvar för svensk ekonomi.....	19
Utgiftstakets nivåer 2015-2019	22
Fler i arbete genom stärkta drivkrafter och sänkta trösklar in på arbetsmarknaden	23
Goda och hållbara förutsättningar för fler och växande företag	25
En trygg och tillgänglig välfärd	27
Folkpartiet Liberalernas finansplan	30
Sänkta skatter för fler jobb	30
Kunskap i skolan	31
Ett stärkt försvar	34
Bättre villkor för äldre.....	35
Investeringar för klimatet.....	36
Fler bostäder.....	38
Ytterligare prioriterade insatser	39
Ett stramt finanspolitiskt ramverk och stärkta finanspolitiska intuitioner	41
Ett sysselsättningsmål för Sverige.....	44
Skattefrågor.....	47
Sänkta direkta skatter på arbete.....	47
Sänkta social- och löneavgifter.....	49
Breddad arbetsmarknad och räddad ROT	50
Ökad miljöstyrning utan höjd bensinskatt.....	51
Likvärdig beskattning inom energisektorn	53
Ytterligare prioriterade skatteförändringar	53
Tillkommande effekter på budgetens intäktssida	56
Beräkning av statsbudgetens inkomster 2016-2018	57
Utgiftsområde 1: Rikets styrelse	60
Utgiftsområde 2: Samhällsekonomi och finansförvaltning.....	63
Utgiftsområde 3: Skatt, tull och exekution.....	66
Utgiftsområde 4: Rättsväsendet	69
Utgiftsområde 5: Internationell samverkan	73
Utgiftsområde 6: Försvar och samhällets krisberedskap.....	75
Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd	81
Utgiftsområde 8: Migration.....	84
Utgiftsområde 9: Hälsovård, sjukvård och social omsorg	87

Utgiftsområde 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	95
Utgiftsområde 11: Ekonomisk trygghet vid ålderdom	98
Utgiftsområde 12: Ekonomisk trygghet för familjer och barn	100
Utgiftsområde 13: Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering	102
Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv	109
Utgiftsområde 15: Studiestöd	113
Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning	116
Utgiftsområde 17: Kultur, medier, trossamfund och fritid	129
Utgiftsområde 18: Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	134
Utgiftsområde 19: Regional tillväxt	139
Utgiftsområde 20: Allmän miljö- och naturvård	141
Utgiftsområde 21: Energi	147
Utgiftsområde 22: Kommunikationer	151
Utgiftsområde 23: Areella näringar, landsbygd och livsmedel	154
Utgiftsområde 24: Näringsliv	158
Utgiftsområde 25: Allmänna bidrag till kommuner	162
Utgiftsområde 26: Statsskuldsräntor m.m.	165
Utgiftsområde 27: Avgiften till Europeiska unionen	166
Utgiftsramar och den offentliga sektorns finanser	167
Förslag till utgiftsramar för år 2016	167
Förslag till utgiftsramar för år 2017 och 2018	168
Statsbudgetens saldo och statsskulden	169
Den offentliga sektorns finanser	169
Kommunsektorns finanser	169
Bilaga 1 – Ekonomisk jämställdhet mellan män och kvinnor	170
Sammanfattning	170
Den ekonomiska jämställdhetspolitikens ramar	172
Jämställdhetsintegrering som strategi	173
Ekonomisk ojämställdhet i Sverige - en introduktion	173
Val av utbildning	174
Val av yrke	175
Sysselsättningsgrad	177
Anställningsform	177
Deltid	178
Sjukskrivningar	179
Föräldraledighet och vår av barn	180
Karriärmöjligheter	183
Kostnaden av mäns våld mot kvinnor	185
Löneskillnader	186
Inkomstskillnader	187
Referenslista	189

Ett bra Sverige som kan bli ännu bättre

Sveriges ekonomi är bland de starkaste i Europa. Sverige har haft högst tillväxt bland jämförbara EU-länder sedan 2006 samtidigt som de disponibla inkomsterna har ökat. Det lönar sig bättre att arbeta, och jobben har blivit fler. I dag har Sverige högre arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad än nästan något annat land i EU. Sverige präglas också av en tätare sammanhållning och bättre jämställdhet. Fattigdomen har minskat och andelen barn som lever med låg materiell standard har halverats sedan 2006. Lönegapet, även det oförklarade, mellan män och kvinnor har minskat sedan 2006.

Men stora utmaningar ligger fortsatt framför oss. Vår konkurrenskraft utmanas när andra länder, däribland framväxande ekonomier, utvecklas allt snabbare. Trösklarna till arbetsmarknaden är för höga och stänger ute många grupper, däribland ungdomar utan gymnasieutbildning och utrikes födda, som har minst dubbelt så hög arbetslöshet som andra grupper. Velfärden måste hantera en åldrande befolkning, ojämlik vård och förbättra resultaten i skolan. Och klimatutmaningen kräver att vi lyckas förena en ökad tillväxt med minskade utsläpp.

Alliansen har en gemensam väg framåt för Sverige. Vi vill fortsätta att ta ansvar för den ekonomiska politiken och lägga förslag för att fler jobb ska växa fram. Fler jobb är grunden för en stark ekonomi och för att vi fortsatt ska ha en hög kvalitet i velfärden. Vi kommer prioritera viktiga investeringar för att stärka svensk konkurrenskraft, med mer kunskap i skolan och bättre och utbyggd infrastruktur för att fortsätta att knyta ihop hela vårt land. Och vi kommer värna och utveckla velfärdens kärnverksamheter för att möta de krav på valfrihet, tillgänglighet och kvalitet som alla svenskar kan förvänta sig av vår gemensamma välfärd.

Alliansen sätter människan i centrum. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga. Där alla får förutsättningar att växa och skapa, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Det är kärnan i Alliansens politik.

Utsikter för svensk ekonomi

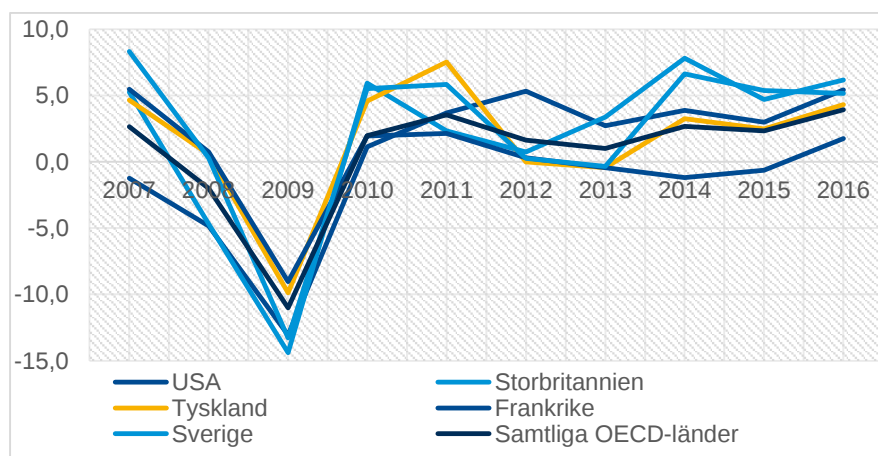
Långsam internationell återhämtning

Efter en lång och djup internationell lågkonjunktur ser vi hur den globala ekonomin stärks, men utvecklingen går sakta och präglas av osäkerhet. Tillväxten i de avancerade ekonomierna ökar, medan tillväxtekonomierna går trögare. En bredare, och därmed mera robust, global återhämtning låter vänta på sig. Riskerna för en svagare internationell konjunkturutveckling dominerar.

I de avancerade ekonomierna ökar tillväxten. USA agerar draglok i återhämtningen med en stark utveckling på arbetsmarknaden och växande investeringar. I Storbritannien och Tyskland utvecklas också arbetsmarknaden starkt sedan en tid tillbaka. I Euroområdet som helhet sker återhämtningen dock relativt långsamt.

Konjunkturåterhämtningen i de avancerade ekonomierna drivs till stor del av behovet av investeringar efter många år av återhållsamhet, vilket förstärks av en expansiv penningpolitik och låga oljepriser.

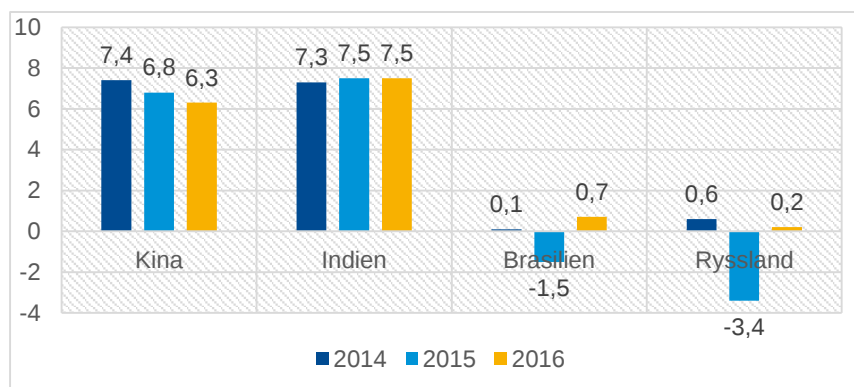
Figur 1. Fasta bruttoinvesteringar i avancerade ekonomier. Årlig tillväxttakt i procent.

Källa: OECD (2015), *Investment forecast (indicator)*

BNP-tillväxten i tillväxtekonomierna har bromsat in de senaste åren. Kina befinner sig i en känslig omvandling från en investeringsdriven till en konsumtionsdriven ekonomi, vilket dämpar landets tillväxttakt. Detta ger i sin tur negativa spridningseffekter till andra asiatiska tillväxtekonomier och påverkar råvarupriserna. Särskilt Ryssland och Brasilien uppvisar sedan en tid tillbaka en mycket svag utveckling, bland annat på grund av prisfallen på råvaror. Indien är ett undantag bland de större tillväxtekonomierna. Landet klarar att upprätthålla en tillväxttakt på drygt sju procent kommande år, i linje med den historiska tillväxttakten.

Figur 2. BNP-tillväxt i tillväxtekonomier, prognos 2015 och 2016. Årlig tillväxttakt i procent.

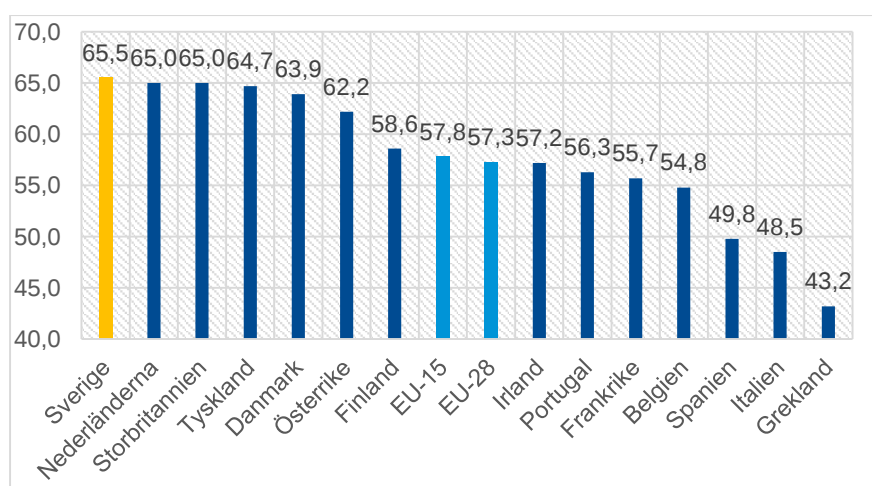

Källa: IMF World Economic Outlook, July 2015 Update

Goda utsikter i Sverige, som dämpas av strukturella problem på arbetsmarknaden

Också utsikterna för svensk ekonomi förbättras. Svensk ekonomi befinner sig i en återhämtningsfas med ett gott utgångsläge jämfört med andra europeiska länder. Trots att Sverige befunnit sig i en utdragen lågkonjunktur har svensk ekonomi och arbetsmarknad utvecklats bättre än många jämförbara länder. Arbetskraftsdeltagandet har upprätthållits under lågkonjunkturen och är nu högre än under högkonjunkturåren 2001 och 2007. Hushållens disponibla inkomst har också ökat betydligt, med upprätthållen inhemsk konsumtion som följd.

Figur 3. Sysselsättningsgraden 15-74 år i Sverige och jämförbara EU-länder. Procent.

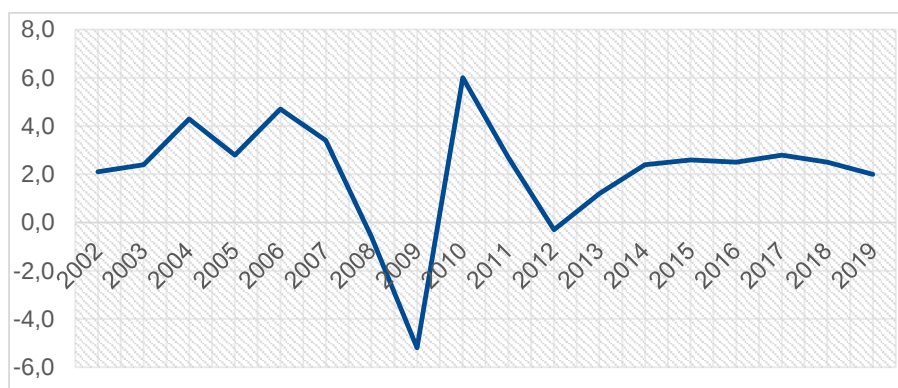
Källa: Eurostat Siffrorna avser 1:a kvartalet 2015

Den relativt goda utvecklingen under lågkonjunkturen är ett resultat av en väl avvägd stabiliseringspolitik och en delvis expansiv penningpolitik. Medan finanspolitiken nu går in i en svagt åtstramande

fas till följd av att tillväxten ökar, har en fortsatt låg inflation och låga inflationsförväntningar lett till att svensk penningpolitik varit kraftigt expansiv under det senaste året. En expansiv penningpolitik med låga eller negativa räntenivåer förväntas ligga fast under de kommande åren, vilket bland annat gör att kronan förblir relativt svag och att efterfrågan stärks.

En under många år väl avvägd ekonomisk politik, kombinerat med en penningpolitik som nu är påtagligt expansiv och tecken på global återhämtning, stärker utsikterna för svensk ekonomi. Mot slutet av 2014 steg aktiviteten i svensk ekonomi, och BNP-tillväxten på helårsbasis nådde 2,3 procent. Konjunkturindikatorerna visar på en positiv syn på svensk ekonomi inom både byggindustrin, tillverkningsindustrin, de privata tjänstenäringarna och detaljhandeln. BNP väntas nu öka snabbare och resursutnyttjandet stiger. Utvecklingen drivs av ökad export som stimuleras av den försvagade kronan. Samtidigt driver hushållens efterfrågan fortsatt på återhämtningen. Hushållens ökade disponibla inkomst, låga räntor och en relativt hög befolkningstillväxt leder till ökad efterfrågan hos hushållen och offentlig sektor.

Figur 4. BNP-tillväxt i Sverige, historiskt utfall och prognos. Årlig tillväxttakt i procent.

Källa: SCB (historiskt utfall t o m 2013), Budgetpropositionen 2016 (2014 och prognos)

Trots relativt goda utsikter för svensk tillväxt sjunker arbetslösheten tillbaka mycket långsamt. Konjunkturinstitutet har skrivit upp sin bedömning av jämviktsarbetslösheten, som nu antas uppgå till 6,9 procent, och menar att denna nivå på arbetslöshet uppnås redan 2017. Att arbetslösheten trots ökande efterfrågan inte sjunker mer beror på de strukturella problem som finns på svensk arbetsmarknad. En stor, och ökande, andel av de arbetslösa utgörs av långtidsarbetslösa, utrikes födda, och personer med högst förgymnasial utbildning. Dessa grupper har svårt att ta sig in på svensk arbetsmarknad på grund av höga trösklar, orsakade av låg flexibilitet på arbetsmarknaden och allt högre kompetenskrav. Vi ser att matchningen mellan lediga jobb och arbetslösa försämrats över tid, vilket ligger i linje med hur sammansättningen av gruppen arbetslösa utvecklats, där allt fler står allt längre från arbetsmarknaden.

Oroväckande nog förväntas regeringens åtgärder förstärka problemen på svensk arbetsmarknad: kombinationen av höjd skatt på arbete och ändrad inriktning på arbetsmarknadspolitiken och bidragssystemen

bedöms enligt Konjunkturinstitutet försvaga återhämtningen på arbetsmarknaden. Konjunkturinstitutet bedömer att förändringar inom a-kassan, omläggningar inom arbetsmarknadspolitiken samt högre anställningskostnader för unga och äldre gör att färre står till arbetsmarknadens förfogande och minskar sysselsättningen. En utveckling i denna riktning, med försämringar av förutsättningarna för jobb och ekonomisk tillväxt, är fel väg för Sverige.

Osäkerheter i regeringens prognos

Det föreligger fortsatt nedåtrisker i ekonomin, både internationellt och i Sverige. Flera tillväxtmarknader, främst Kina, Brasilien och Ryssland, har sett en snabbt inbromsande tillväxt. En allvarlig risk är att överkapaciteten i den kinesiska företagssektorn och på fastighetsmarknaden leder till en hastig korrigering av de högt uppdrivna investeringarna i landet. En sådan utveckling skulle kunna bromsa den globala konjunkturåterhämtningen, särskilt om det leder till turbulens på de internationella finansmarknaderna. En annan global risk är att den mycket expansiva penningpolitiken med låga räntenivåer som bedrivs av centralbanker runtom i världen kan leda till en ökad efterfrågan på, och övervärdering av, riskfyllda tillgångar, som i sin tur gör det finansiella systemet känsligt för störningar.

Det geopolitiska läget är också fortsatt oroligt. Flera väpnade konflikter skapar stort humanitärt lidande och driver människor på flykt. Kriget i Syrien och den svåra situationen i Eritrea gör att ett stort antal människor söker skydd i olika delar av Europa. Krisen i Ukraina och de sanktioner som införts av såväl EU som Ryssland kan leda till att framtidstron bland europeiska företag påverkas negativt. Konjunkturåterhämtningen i euroområdet är fortsatt osäker. Läget har förbättrats men riskerna kvarstår. Särskilt om stödet för krispolitiken vacklar kan krishanteringen och reformpolitiken försvåras. Nya frågetecken har uppstått kring Greklands förmåga att sanera sina statsfinanser och stanna i euroområdet, även om sommarens omedelbara kris har avväjts.

Ett antal risker är förknippade med utvecklingen av inhemska svenska förhållanden. Hushållens konsumtion bedöms stå för en större del av BNP-tillväxten, jämfört med i tidigare konjunkturuppgångar. Regeringens skattehöjningar på jobb och arbetsinkomster samt osäkerheten kring en rad viktiga politiska beslut gör att hushållens optimism riskerar att dämpas. Det kan leda till lägre konsumtion än vad regeringen prognostiserar. Vi ser risker för en sådan utveckling i Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer. Hushållens förväntningar på tolv månaders sikt för den egna ekonomin, och för den svenska ekonomin som helhet, är betydligt mer pessimistiska sedan den nya regeringen tillträdde, trots att hushållen har en relativt positiv bild på sin nuvarande situation.

Även företagens investeringsvilja kan dämpas av den ökade osäkerhet som regeringen har skapat kring viktiga politiska beslut, exempelvis energiförsörjning och infrastruktur. Att det blir dyrare att anställa unga och äldre slår mot sysselsättningen för dessa grupper, med färre jobb

och minskad konsumtion som följd. Sammantaget riskerar dessa faktorer att påverka tillväxt, sysselsättning och offentliga finanser negativt i större utsträckning än vad regeringen väntar sig.

På medelfristig sikt utgör bostadsprisernas utveckling och hushållens jämförelsevis höga skuldsättning en risk. Bostadspriserna och hushållens skuldsättning har ökat kraftigt sedan mitten av 1990- talet och är nu på mycket höga nivåer både i ett historiskt och internationellt perspektiv. Vid ett kraftigt prisfall kan hushållen tvingas amortera på sina lån i snabbare takt, med negativa konsekvenser för konsumtion, tillväxt och sysselsättning som följd.

Regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Regeringen har med sin ekonomiska politik slagit in på en väg som är oroande för Sverige, och som riskerar att bromsa den ekonomiska återhämtning vi nu ser. Förslag som hotar jobbtillväxt och konkurrenskraft, och som påverkar enskilda hushålls ekonomi negativt, är dominerande i regeringens politik.

Risker för svensk ekonomi och statsfinanser

En stark offentlig ekonomi och en stabil makroekonomisk miljö är viktiga förutsättningar för att skapa tillväxt och välbefinnande, då det gör att människor och företag vågar konsumera och investera samt att banker och andra länder vågar låna ut pengar till Sverige till goda villkor.

Regeringens ensidiga försök att avskaffa överskottsmålet för de offentliga finanserna riskerar att minska trovärdigheten i den svenska ekonomiska politiken, då det inte längre är säkert att långsiktigheten och samförståndet kring hanteringen av de offentliga finanserna gäller. Sverige har under många år haft en bred politisk samsyn kring de finanspolitiska spelregler som ska gälla för den ekonomiska politiken. Denna samsyn grundar sig i erfarenheterna från den finanskris som slog till på 1990-talet, då Sveriges ekonomi saknade motståndskraft. Eftersom ekonomiska säkerhetsmarginaler saknades när krisen slog till tvingades både den borgerliga och därefter den socialdemokratiska regeringen att svara med åtstramningar, krispaket och budgetsaneringar. Det finanspolitiska ramverket med överskottsmål, utgiftstak, kommunalt balanskrav och en sammanhållen budgetprocess infördes efter krisen för att säkerställa att finanspolitiken framöver skulle vara långsiktigt hållbar. I och med 2008 års finanskris kom det finanspolitiska ramverkets effektivitet att prövas. Det visar sig ha tjänat Sverige väl. Starka statsfinanser, säkrade trygghetssystem och resurser till välfärden bidrog till att investeringsklimatet stärktes och inhemsk konsumtion kunde stöttas under nedgången. Hållbara offentliga finanser visade sig vara en av Sveriges viktigaste konkurrensfördelar.

Den breda uppslutningen bakom ramverket har varit en styrka för Sverige. Bland annat sökte alliansregeringen samförstånd och kunde 2011 tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet enas om

tydliga principer för det finanspolitiska ramverket. Enigheten bekräftades 2014 då samma partier enades om att stärka uppföljningen av överskottsmålet.

Den välskötta svenska ekonomin och den relativt låga statsskulden, i kombination med den långa tidsperiod som nuvarande ramverk gällt, skapar förutsättningar för att utvärdera nuvarande ramverk inklusive överskottsmålet utifrån gällande förutsättningar. I en sådan analys är historiska och framtida risker centrala: finanskrisen lärde oss att skuldnivåerna kan ändras snabbt om säkerhetsmarginalerna inte är tillräckliga. Under krisåren ökade skuldnivåerna för jämförbara EU-länder i genomsnitt med cirka 30 procent av BNP. De höga skuldnivåerna medför att dessa länder nu i det närmaste har uttömt sina möjligheter att stimulera ekonomin när nästa kris slår till. Den lågräntemiljö vi nu upplever leder dessutom till att räntepolitiken inte heller har utrymme att verka stimulerande om en ny kris slår till. I ett sådant scenario, när möjligheterna att stimulera ekonomin är små, är följderna oftast svårast för de mest utsatta, som drabbas mest av budgetnedskärningar i välfärdssystemen. Det ger starkt stöd till idén om att bygga upp motståndskraft i bättre tider för att kunna stå emot ekonomisk oro i sämre tider.

Att överväga att lägga om nuvarande ramverk kräver följaktligen både djup analys och bred enighet. I och med regeringsskiftet är det dock inte längre säkert att denna princip om samförstånd gäller. Att regeringen övervägt att ensidigt överge det nuvarande överskottsmålet för det finansiella sparandet är olyckligt då det minskar förtroendet för stabiliteten och långsiktigheten i den ekonomiska politiken. Riksdagen har därför fattat beslut om att en brett parlamentariskt förankrad utredning ska föregå eventuella framtida beslut om revidering av det finanspolitiska ramverket. Utredningen, som lämnar sitt slutbetänkande 2017, ska genomföra en noggrann genomlysning av vilka effekter ramverket och själva överskottsmålet har haft på den svenska ekonomins utveckling och Sveriges förmåga att nå EU:s gemensamma mål om stabila offentliga finanser. Särskild tonvikt ska läggas vid möjligheterna att säkerställa finanspolitisk stabilitet och klara av kommande kriser.

Regeringens hantering av överskottsmålet är inte det enda området som skapat osäkerhet kring trovärdigheten i den ekonomiska politiken. Också hanteringen av de offentliga utgifterna är oroväckande. De offentliga finanserna har under de senaste åren präglats av ökade utgifter i flera av de större transfereringssystemen, som sjukförsäkringssystemet och på migrationsområdet. Mellan 2014 och 2019 rör det sig om ökade kostnader på cirka 53 miljarder kronor enligt utgiftsprognosen i regeringens vårproposition. När oplanerade utgifter ökar i en sådan utsträckning krävs av varje ansvarsfull regering att ta fram riktade åtgärder för att hejda utgiftsutvecklingen. I regeringens politik lyser sådana förslag med sin frånvaro. Regeringen har istället förstärkt utgiftstrycket i de offentliga finanserna genom att nedmontera de centrala strukturreformer som genomfördes inom sjukförsäkringen under 2006 och 2007 med syfte att hjälpa människor tillbaka i arbete.

Att lägga om sjukförsäkringsreglerna utan att komma till rätta med den stigande ohälsan riskerar att pressa in människor i utanförskap. Samtidigt kommer det betydande kostnadstryck som vi redan ser att förstärkas ytterligare. Utan åtgärder för att hantera den stigande sjukfrånvaron riskerar den positiva utveckling som vi sett vad gäller minskat utanförskap att brytas. Om detta sker riskerar de ökade kostnader som följer i utanförskapets spår att tränga undan resurser som hade behövts för att stärka välfärden eller bygga upp säkerhetsmarginaler och motståndskraft inför nästa kris.

Också vad gäller statsbudgetens inkomster finns betydande frågetecken vad gäller hållbarheten i regeringens budget. De skatteförslag som regeringen gått fram med i budgetpropositionen för 2016, riskerar att leda till lägre inkomstförstärkningar än vad som förväntas. Konjunkturinstitutet skriver bland annat att Finansdepartementet ”överskattar förstärkningen av de offentliga finanserna på grund av avtrappat jobbskatteavdrag och begränsad uppräknings av skattgränsen för statlig inkomstskatt. Detta eftersom regelförändringarna kan ge upphov till lägre beskattningsbara arbetsinkomster än vid oförändrade regler.” Flood (2015) skriver att skatteintäkterna av att fasa ut jobbskatteavdraget inte ger några effekter på skatteintäkterna när hänsyn tas till förväntade beteendeeffekter i form av ett minskat arbetsutbud. Sammantaget är risken övervägande att effekterna av de skattehöjningar regeringen avser genomföra överskattas och att intäkterna blir lägre än väntat. Detta medför att de utgiftsökningar som avses finansieras via skatteförslagen underfinansieras över tid. Detta riskerar att ytterligare försvaga statens finanser.

Regeringens åtgärder leder till långsiktigt högre arbetslöshet

Försiktigt positiva signaler i den globala konjunkturen samt en god inhemsk efterfrågan leder till en fortsatt relativt god ökning av sysselsättningen. Sveriges sysselsättningsgrad är efter åtta år med alliansregeringen högst i EU, och bedömare som Konjunkturinstitutet och Arbetsförmedlingen förväntar sig en fortsatt sysselsättningsökning framöver.

Samtidigt finns betydande strukturella problem på den svenska arbetsmarknaden som gör att grupper som står långt från arbetsmarknaden, bland annat långtidsarbetslösa, utrikes födda, personer utan gymnasieutbildning och personer med en funktionsnedsättning, fortsatt har stora svårigheter att få ett jobb. Jämviktsarbetslösheten är därför fortsatt hög och matchningen fungerar dåligt. Därtill finns ett fortsatt behov av att förlänga arbetslivet för fler. Viktiga strukturella reformer krävs för få till stånd en positiv utveckling.

Regeringens politik för att få ned arbetslösheten utgår från tre områden: bostads- och infrastruktursatsningar, näringspolitiska satsningar, samt utökade utbildningsplatser och arbetsmarknadspolitiska åtgärder som exempelvis subventionerade traineetjänster och extratjänster i offentlig sektor. Samtidigt höjer

regeringen ett stort antal skatter och bidrag och avskaffar den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen.

I skenet av de utmaningar som finns på svensk arbetsmarknad och det behov av åtgärder som därmed föreligger, är regeringens politiska prioriteringar oroande. Förslagen i regeringens budgetproposition riskerar i flera avseenden att förstärka problemen. I ett läge då fler reformer behövs för att stärka sysselsättningen och minska utanförskapet går regeringen åt motsatt håll och försvårar och fördyrar jobbskapande. Regeringens förslag innebär höjda skatter på uppemot 35 miljarder kronor 2016, och på sikt mer än 40 miljarder 2019. Cirka 80 till 90 procent av dessa slår direkt mot jobb och tillväxt. De satsningar regeringen gör på näringspolitik är försumbara jämfört med de höjda skatterna. De uppgår endast till två procent av de skattehöjningar som drabbar jobb och tillväxt.

Regeringen vill höja inkomstskatten för över en miljon löntagare. Sverige har, trots de skattereformer som Alliansen gjort, fortfarande bland västvärldens högsta marginalsatser. Trots det föreslår regeringen att marginalsatserna ska höjas ytterligare, genom att jobbskatteavdraget trappas av och skiktgränsen för statlig inkomstskatt räknas upp långsammare än tidigare. Höjda skatter påverkar motivationen att arbeta och höjer trösklarna in på arbetsmarknaden. Detta är särskilt allvarligt då de kombineras med kraftigt utbyggda transfererings- och bidragssystem som minskar incitamentet att gå från bidragsförsörjning till förvärvsarbete. Enligt Konjunkturinstitutet leder regeringens reformer till att arbetskraftsdeltagandet minskar med minst 15 000 personer.

Regeringen försvårar också för företagande och jobbskapande genom att öka kostnaderna för att anställa och samtidigt försämra de ekonomiska förutsättningarna för ROT- och RUT-tjänster. Särskilt RUT-sektorn är viktig för grupper som har en relativt svagare anknytning till arbetsmarknaden. I vårändringsbudgeten lämnades förslag om att fördubbla arbetsgivaravgiften för unga. Höjda arbetsgivaravgifter för unga minskar företagares vilja att anställa de med mindre erfarenhet, och slår framför allt mot ingångsjobb för ungdomar i tjänstesektorn. I budgetpropositionen föreslås också en löneskatt för dem över 65 som jobbar. Skattehöjningen är högre än vad som tidigare aviserats. Löneskatten minskar både företagets incitament att anställa äldre och äldres drivkrafter att arbeta, eftersom löneskatten delvis övervältras på lönerna. Höjningen riskerar att tidigarelägga många människors utträde från arbetsmarknaden, trots det stora samhällsekonomiska behov som finns för att förlänga yrkeslivet. Dessa åtgärder stramar åt inhemsk efterfrågan samtidigt som de försämrar förutsättningarna för de arbetsgivare som anställer och vill anställa de grupper som behöver mest hjälp in på arbetsmarknaden.

Vad gäller de förslag som utgör grunden i regeringens jobbpolitik, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och utbildningssatsningar, finns flera invändningar. Särskilt allvarligt är att dessa åtgärder riskerar att få en begränsad effekt på de grupper som bör prioriteras mest. Det gäller de

mest utsatta grupperna som står längst ifrån arbetsmarknaden, och som för närvarande ökar som andel av arbetslösheten.

Den öppna arbetslösheten i Sverige ligger på 7,9 procent. I försöken att beräkna den arbetslöshet som är förenlig med prisstabilitet, jämviktsarbetslösheten, hamnar Konjunkturinstitutet strax under sju procent. Det grundläggande arbetsmarknadsproblemet är alltså inte att arbetslösheten temporärt är hög på grund av en svag inhemsk efterfrågan, det som kallas konjunkturrell arbetslöshet, utan att jämviktsarbetslösheten är för hög och att stora grupper har mycket svag anknytning till arbetsmarknaden.

Erfarenheter från Sverige och andra länder påvisar komplikationen av att snabbt bygga ut arbetsmarknadspolitiska program när den konjunkturrella arbetslösheten är liten. Åtgärderna riskerar att ha betydande undanträngningseffekter. En orsak är att deltagande i åtgärder minskar sökbenägenheten bland de arbetslösa.

Extratjänsterna och en stor del av traineejobben, som är centrala delar av regeringens arbetsmarknadspolitiska program, är inriktade mot den offentliga sektorn. Erfarenheter från tidigare program visar att tillfälliga platser inom den offentliga sektorn har särskilt stora undanträngningseffekter eftersom det finns en möjlighet att temporärt ersätta vikarier med personal från dessa program. Om platserna är villkorade, och endast ska omfatta arbetsuppgifter som i dag inte utförs, minskar risken för undanträngning. Men då är risken stor att det kommer att handla om förhållandevis okvalificerade uppgifter som endast i liten utsträckning ger ökade yrkeskunskaper. Platserna kommer därmed att ha liten effekt på deltagarnas anställningsbarhet, och sannolikheten för att deltagarna får ett reguljärt arbete efter att programtiden avslutats är därför låg.

De reguljära utbildningsinsatser som regeringen föreslår, och som till stor del bygger vidare på satsningar som alliansregeringen gjorde, kan förstärka matchningen på arbetsmarknaden genom att ge arbetssökande den kompetens som efterfrågas. Men även här riskerar åtgärderna att vara verkningslösa för de grupper som har den allra svagaste anknytningen till arbetsmarknaden, och som växer som andel av arbetslösheten. Åtgärder för att skapa vägar in på arbetsmarknaden för denna grupp, ofta personer utan gymnasieutbildning och utomeuropeiskt födda, är centrala för att bekämpa arbetslösheten i Sverige, och bör därför särskilt prioriteras. Exempelvis hade 50 procent av de nyanlända som deltar i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag 2014 endast en grundskoleutbildning eller mindre. För äldre deltagare i denna grupp kan stora kompetenshöjningar vara svåra att uppnå, och andra åtgärder måste till. Utbildningssatsningar är en nödvändig del i de åtgärder som krävs för att minska arbetslösheten, men kommer inte räcka för att bryta utanförskapet i de växande grupper som står allra längst från arbetsmarknaden. För att utbildningssatsningarna ska kunna ge en signifikant och positiv påverkan på arbetsmarknadens funktionssätt krävs också reformer som gör arbetsmarknaden mer flexibel.

Regeringen har, till skillnad från Alliansen, än så länge inte redovisat några sysselsättningseffekter av sin politik. Att inte redovisa presenterade åtgärders effekter på sysselsättning och arbetsutbud minskar transparensen och försvårar för medborgarna att granska regeringens politik och har kritiserats av Finanspolitiska rådet, den myndighet som har i uppgift att granska regeringens politik. I avsaknad av bedömningar från Finansdepartementet har regeringens egna expertmyndigheter dock granskat de förslag som lagts.

Sysselsättningseffekterna av regeringens politik är, i skenet av de utmaningar som finns på svensk arbetsmarknad, mycket nedslående. Skatte- och bidragshöjningar försämrar arbetsmarknadens funktionssätt och de utbildningssatsningar som görs har begränsad effekt. Konjunkturinstitutet bedömer att regeringens politik *minskar* den varaktiga sysselsättningen med 15 000 – 20 000 personer. Samtidigt leder åtgärderna till att arbetsutbudet minskar med 15 000 personer. Finanspolitiska rådet skriver i sin årliga granskning regeringens politik: ”sammantaget menar rådet att de åtgärder som regeringen har presenterat [för att minska arbetslösheten] hittills sannolikt inte kommer att ha mer än ganska små effekter på arbetslösheten” och pekar dessutom på att regeringens förändringar av arbetslöshetsförsäkringen och höjda socialavgifter för unga bedöms verka i motsatt riktning, och höja arbetslösheten med 33 000 – 37 000 jobb.

En lång rad remissinstanser har också pekat på negativa effekter av regeringens enskilda förslag. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, TCO, Svenskt Näringsliv och Pensionsmyndigheten är ytterligare exempel på myndigheter och organisationer som är kritiska till vilka effekter regeringens skatteköjningar får för jobben. Flera instanser är också kritiska till förändringarna av skattereduktionen för RUT- och ROT-tjänster. Arbetsförmedlingen anser att regeringen underskattar de negativa sysselsättningseffekter som förändringen av ROT-avdraget leder till, och att förändringarna i RUT-avdraget bör vägas mot att personer som står långt från arbetsmarknaden riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet. Ekobrottsmyndigheten avstyrker båda förslagen då myndigheten bedömer att det finns risk för att svartarbetet kommer att öka väsentligt och därigenom den ekonomiska brottsligheten.

Figur 5. Långsiktiga effekter av den ekonomiska politiken aviserad i vårpropositionen 2015. Storleken på effekten i procent av potentiell sysselsättning och arbetskraft.

	Potentiell arbetskraft	Potentiell sysselsättning
Slopad nedsättning av socialavgifter unga	- 0,1 %	- 0,2 %
Höjd ersättning i arbetslöshetsförsäkringen	*	- 0,2 %
Åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken	*	0,2 %
Förändringar inom sjukförsäkringen	- 0,3 %	- 0,1 %
Särskild löneskatt för äldre	- 0,0 %	- 0,0 %
Summa	- 0,4 %	- 0,3 %

Källa: Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget juni 2015

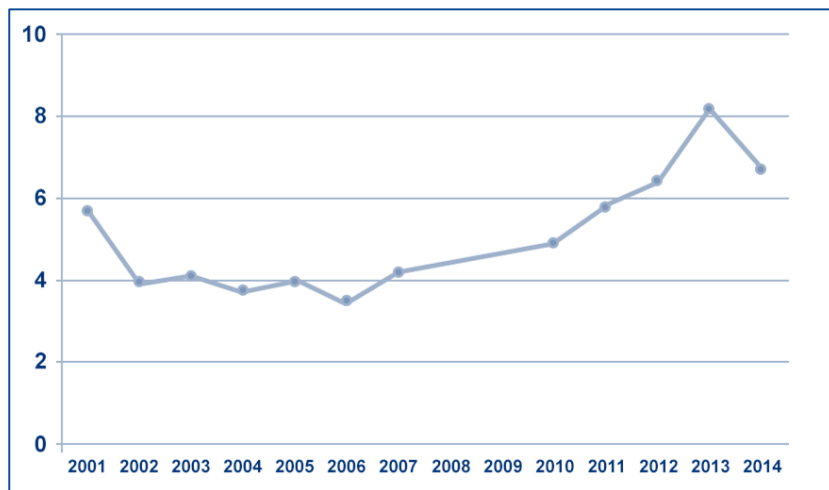
De jobb som slås ut kommer sannolikt istället att ersättas av platser i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och tillfälliga utbildningsinsatser. Breddade ersättningssystem väntas samtidigt minska arbetskraftsutbudet när drivkrafterna till arbete minskar. Detta innebär en nedmontering av arbetslinjen som riskerar att låsa ute många ur arbetskraften samtidigt som trösklarna in till arbetsmarknaden höjs.

Utöver sysselsättningseffekter slår skattehöjningarna samt begränsningarna i RUT- och ROT avdragen också direkt på hushållens ekonomi. De föreslagna inkomstskattehöjningarna slår mot över en miljon löntagare. För de som är beroende av att ta bilen, leder höjd bensinskatt till dyrare resor. ROT-avdraget används av över en miljon svenskar varje år, som med nya regler får ökade kostnader på i genomsnitt 6 000 kronor, enligt riksdagens utredningstjänst.

Politik som slår mot svensk konkurrenskraft

Svensk konkurrenskraft har under en lång tid varit i internationell toppklass. Sveriges relativa försprång minskar dock stadigt, i takt med att andra länder, däribland framväxande ekonomier, utvecklas allt snabbare. När omställningstrycket hårdnar på svensk ekonomi behöver det mötas med fortsatta reformer. Bland annat behöver vår infrastruktur moderniseras, bostadsbyggandet behöver öka samt effektiviseras och svensk energimarknad måste kunna svara upp mot industrins behov.

Figur 6. Total entreprenöriell aktivitet i tidigt stadium. Andel av befolkningen i åldrarna 18-64 år som antingen är entreprenör i vardande eller äger och leder ett nytt företag. Procent.

Källa: Källa: Den svenska GEM-rapporten 2015, Entreprenörskapsforum

Regeringens politik för ökad konkurrenskraft är enligt Alliansens bedömning otillräcklig, och motverkas särskilt av regeringens politik på skatteområdet. I budgetpropositionen är skattehöjningarna på jobb och företagande 40 gånger högre än satsningarna på näringspolitik. Det finns starka indikationer på att regeringens politik genom att försämra förutsättningarna för företagande också minskat drivkrafterna för entreprenörskap. Enligt Global Entrepreneurship Monitor 2015 har det svenska entreprenörskapet fallit dramatiskt med nästan två procentenheter; från 8,2 till 6,7 procent 2014. Därmed bryts

den uppgående trend som pågått sedan alliansregeringen tillträdde 2006 där Sverige mer än fördubblade sin entreprenöriella aktivitet fram till och med 2013. Särskilt anmärkningsvärt är minskningen av kvinnors entreprenörskap som fallit brant från 6,2 procent till 3,8 procent. Rapportförfattarna pekar särskilt på att diskussionen om regeringens neddragningar av skattereduktionen för RUT- och ROT-tjänster kan ha påverkat benägenheten att starta företag inom dessa branscher. Nedgången har nämligen främst drabbat konsument- och hushållsnära tjänster, vars andel minskade med ca tio procentenheter jämfört med tidigare år.

Regeringen har försenat centrala infrastrukturprojekt samt öppnat upp för nedläggningar av regionala och stadsnära flygplatser, åtgärder som riskerar att få långtgående negativa konsekvenser för tillväxten i hela Sverige. Också åtgärder som det tidigare rått relativ enighet om mellan Socialdemokraterna och Alliansen, som till exempel behovet av satsningar på vägnätet för tung trafik, har gått i stå. För att underlätta för transporter och företagsamhet, än tätare knyta samman alla delar av Sverige, samt fullt ut tillvarata tillväxtpotentialen i våra storstäder behövs fortsatta infrastrukturinvesteringar och utbyggnad av kollektivtrafiken. Att under den nuvarande försiktiga konjunkturåterhämtningen skjuta upp centrala infrastruktursatsningar och skapa osäkerhet kring de projekt som redan finns riskerar att hämma tillväxten på kort och lång sikt.

Regeringens otydlighet kring energipolitiken har under året skapat osäkerhet kring den svenska exportindustrins energiförsörjning. Denna osäkerhet dämpas inte av de skatteförändringar för både energiproduktion och drivmedelsanvändning som regeringen nu föreslår. De ändrade förutsättningarna för svensk energiproduktion rubbar också förutsättningarna för, den energikommission som aviserats, och förtroendet för regeringen som en part i densamma.

Med Sveriges nuvarande befolkningsökning finns ett stort behov av nya bostäder. Alliansen har under sin regeringstid genomfört flera förändringar för att underlätta planering och byggande, och vi ser redan nu hur byggtakten ökar kraftigt. Ytterligare åtgärder krävs dock för att förenkla byggandet och effektivisera bostadsmarknaden, som fortsatt karakteriseras av regelbörda och begränsad konkurrens inom byggindustrin. Regeringen har nu lagt om den framgångsrika bostadspolitik som förts och som behöver fullföljas, till förmån för en återgång till 1990-talets subventionspolitik inom bostadsområdet. Bostadssubventioner är ett ineffektivt och kostsamt verktyg för att öka byggandet, som riskerar att öka pristrycket i bostadssektorn. Trots att Boverket pekar på att 430 000 bostäder måste byggas till 2020 sänker regeringen målet till att bara minst 250 000 nya bostäder ska byggas under samma tidsperiod.

I syfte att bland annat stärka Sveriges konkurrenskraft inledde Alliansen 2006 en stor omläggning av den svenska utbildningspolitiken. Vår politik syftade till att uppvärdera skolans kunskapsuppdrag. OECD understryker nu att reformerna av den svenska skolan bör fortsätta. Regeringen väljer istället att lägga stora summor på reformer som inte syftar till att stärka kunskapsuppdraget,

samtidigt som man exempelvis slopar den utbyggnad av karriärtjänster som Riksdagen tidigare beslutat om. Med mindre kunskap i skolan hotas Sveriges långsiktiga kompetensförsörjning.

Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken

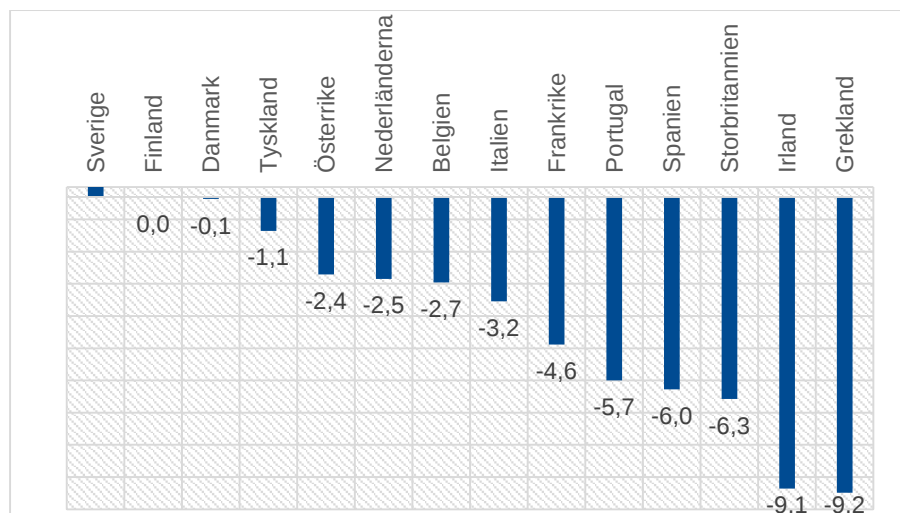

Alliansen sätter människan i centrum. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga. Där alla får förutsättningar att växa och skapa, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Det kräver en ansvarsfull ekonomisk politik som bygger upp motståndskraft mot kriser och det kräver reformer som leder till att fler kommer i arbete. Med fler sysselsatta i näringslivet ökar produktionsförmågan. Därmed vidgas utrymmet för hushållens konsumtion och de skatteintäkter som finansierar välfärden ökar. Bara genom att fler kommer i arbete kan vi säkerställa mer kunskap i skolan, högre kvalitet i välfärden och ett starkare Sverige.

Fortsatt ansvar för svensk ekonomi

Sverige har klarat den ekonomiska nedgången bättre än de flesta andra länder. Trots en ihållande lågkonjunktur har Sverige haft en jämförelsevis god BNP-tillväxt och sysselsättningen har fortsatt att öka. Ett avgörande skäl till att vi klarat krisen väl är att det finansiella ramverket och överskottsmålet medförde att Sverige gick in i finanskrisen med tillräckliga säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna för att kunna stimulera ekonomin under lågkonjunkturen. I kombination med en effektiv stabiliseringspolitik innebar dessa säkerhetsmarginaler att Sverige klarade sig bättre än de flesta andra länder. När ekonomin nu ljusnar står Sverige fortfarande väl rustat, med en relativt låg statsskuld och hög sysselsättning.

Figur 7. Genomsnittligt finansiellt sparande 2006-2014. Procent av BNP

Källa: EU-kommissionens vårprognos

Det är nu centralt att visa politiskt ledarskap och även fortsättningsvis värna svensk ekonomi. Även om den svenska statsskulden nu är låg har finanskrisen visat att skuldkvoten snabbt kan ändras om ett land inte har tillräckliga säkerhetsmarginaler. Medan Sveriges statsskuld fortsatt ligger på en låg nivå, har skuldnivåerna i EU-15 skenat och ligger nu på över 90 procent av BNP. Statsskuldsräntorna riskerar då att tränga ut viktiga investeringar samtidigt som den ekonomiska nedgången fört med sig nedskärningar och åtstramningar i många länder.

Alliansen kommer fortsatt värna en stabil och varaktig återhämtning av svensk ekonomi. För att säkra den ekonomiska utvecklingen i ett land som Sverige är det centralt att ha utrymme för att klara av stora svängningar i de offentliga finanserna. Sverige är en liten och öppen ekonomi och är därmed känsligt för svängningar i omvärldens efterfrågan. Vi har därtill en relativt stor offentlig sektor, som medför att en konjunkturedgång får en relativt stor inverkan på de offentliga finanserna. Sverige har dessutom en stor banksektor, vilket innebär att riskerna för de offentliga finanserna är betydande vid förnyad turbulens på de finansiella marknaderna. Överskottsmålet är idag en viktig del av det finanspolitiska ramverket och bör inte ändras ensidigt av regeringen. Eventuella förändringar av överskottsmålet eller andra delar av det finanspolitiska ramverket måste övervägas noga och i politiskt samråd. Det är därför positivt att en parlamentarisk utredning tillsatts på Alliansens och riksdagens initiativ. Det finanspolitiska ramverket med ett mål för den offentliga sektorns finansiella sparande har tjänat Sverige väl och varit en viktig orsak till att Sverige kunnat sänka statsskulden från 75 procent till drygt 40 procent av BNP. Överskottsmålet har dessutom tvingat politiker av olika färg att stå emot politiska krav på utgifter som skulle leda till långvariga underskott. Ramverkets styrka, och i förlängningen förtroendet för de svenska statsfinanserna, grundar sig i att regelverket åtnjuter ett brett parlamentariskt stöd. Eventuella förändringar av ramverket bör därför utredas grundligt och beslutas i brett samförstånd.

Överskottsmålet innebär att de offentliga finanserna över en konjunkturcykel ska uppnå en procents överskott. Att överskottsmålet är formulerat över en konjunkturcykel innebär att det finansiella sparandet bör ligga under en procent av BNP när resursutnyttjandet är lågt. Därigenom är överskottsmålet förenligt med en finanspolitik som motverkar konjunktursvängningar.

Penningpolitiken är nu kraftigt expansiv för att nå inflationsmålet. Riksbanken bedömer att reporäntan bör ligga kvar på -0,35 procent tills KPIF-inflationen är nära två procent och att det är lämpligt att höja räntan först under andra halvåret 2016. I en sådan situation har finanspolitiken ett betydande genomslag på resursutnyttjandet i ekonomin, eftersom den normala motvikten från penningpolitiken saknas. En kraftig åtstramning av finanspolitiken 2016–2017 skulle riskera att fördröja återhämtningen. När de offentliga finanserna nu ska föras tillbaka mot balans och överskott bör det därför ske på ett sätt som värnar en stabil och varaktig återhämtning.

En rimlig avvägning är därför att reformer 2016–2017 bör vara fullt finansierade. Från 2018 och framåt, när ekonomin bedöms vara mer robust och penningpolitiken börjat normaliseras, bör diskretionära budgetförstärkningar på ungefär 25 miljarder kronor genomföras. Tillsammans med de automatiska budgetförstärkningar som enligt regeringen kommer ske under prognosperioden bedömer Alliansen att en procents överskott kan nås 2020, förutsatt att ekonomin är i balans.

Figur 8. Bana för offentliga finanser

% av BNP om inte annat anges	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Finansiellt sparande utan budgetförstärkningar	-1,9	-0,9	-0,9	-0,5	0,0	0,3
Strukturellt sparande utan budgetförstärkningar	-1,2	-0,4	-0,4	-0,3	0	0,3
Budgetförstärkningar (mdkr)					5	10
Budgetförstärkningar (% av BNP)					0,1	0,2
Finansiellt sparande inklusive budgetförstärkningar	-1,9	-0,9	-0,9	-0,5	0,1	0,6

Källa: Budgetpropositionen 2016 och egna beräkningar

Det ska dock understrykas att de offentliga finansernas utveckling är svårbedömd. Konjunkturen har ett betydande genomslag på finanserna, men även den potentiella produktionsförmågan och efterfrågans sammansättning i jämvikt är av avgörande betydelse. En mindre justering av prognosen för exempelvis den potentiella produktivitetstillväxten kan få ett betydande genomslag på bedömningen av både det faktiska och strukturella saldot i de offentliga finanserna på några års sikt. Även penningpolitikens utveckling är osäker. Konsekvensen av detta är att finanspolitiken måste utformas efterhand i ljuset av ny information. Om en ny allvarlig störning drabbar svensk ekonomi och ekonomin hamnar längre från balans bör de budgetförstärkande åtgärderna förskjutas längre fram i tiden. Omvänt bör budgetförstärkningarna tidigareläggas om återhämtningen sker snabbare.

Alliansen är enig om att budgetförstärkningarna bör ske genom såväl intäktsökningar som utgiftsminskningar framöver. Det är också centralt att budgetförstärkningarna samt finansieringen av reformer inte sker genom att skatten på jobb och företagande höjs. En lika viktig utgångspunkt är att budgetförstärkningarna inte ska påverka välfärdens kärnverksamheter.

På inkomstsidan bör en rad åtgärder vidtas. Skatteuttaget från den finansiella sektorn bör öka. I dag är den finansiella sektorn undantagen från mervärdesskatt i EU-länderna, vilket bidrar till att beskattningen är lägre än för andra delar av näringslivet. En utgångspunkt bör vara att, på samma sätt som i Danmark, utjämna skatteuttaget genom en viss höjning av de sociala avgifterna inom den finansiella sektorn. Det är viktigt att upprätthålla skattesystemets legitimitet. I dag beskattas den kommersiella fastighetssektorn mindre än andra delar av näringslivet. Skatteplanering genom paketering av fastigheter kan motverkas. För att ytterligare motverka fusk bör även nivåerna i skatte- och tulltilläggen höjas. Omställningen av transportsektorn är en viktig del av miljöpolitiken. Miljöstyrningen bör förstärkas, till exempel genom att se över beskattningen för

personbilar och fordon som har särskilt stora utsläpp av växthusgaser. Ytterligare miljöskatter, såsom en kemikalieskatt och skatt på fluorerande växthusgaser, bör införas. Kväveoxidavgiften bör också göras om till en skatt. Alliansen har även beredskap för ytterligare höjningar av skatterna på alkohol och tobak i syfte att stärka folkhälsan.

Det är viktigt att föra en ansvarsfull politik som begränsar utgiftsökningarna framöver. Sysselsättningen ökar för närvarande starkt och vi ser en bred uppgång på arbetsmarknaden. Därmed är det naturligt att anpassa omfattningen av arbetsmarknadsåtgärderna längre fram och minska de åtgärder som är minst effektiva. Vi ser samtidigt en fortsatt ökning av ohälsotalen, med kraftigt stigande kostnader för sjukförsäkringssystemet. Att lägga om sjukförsäkringsreglerna utan att först hantera de stigande ohälsotalen riskerar att långsiktigt försätta människor i utanförskap, samtidigt som det betydande kostnadstryck som vi ser inom systemet förstärks ytterligare. Det bör istället vidtas åtgärder som löser det underliggande samhällsproblemet, att långsiktigt minska sjukfrånvaron.

Också kostnaderna för migration och integration ökar, till följd av att fler söker sig till vårt land för att få skydd mot krig och förtryck. Här krävs långsiktiga effektiviseringsåtgärder för att begränsa kostnadsutvecklingen, till exempel vad gäller boendekostnaderna i mottagningssystemet.

Det är också centralt att i allmänhet upprätthålla god kostnadskontroll i olika ersättningssystem genom att motverka förekomsten av fusk och överutnyttjande. Den statliga förvaltningen bör effektiviseras. Det bör också framgent ske en begränsning av de årliga anslagsökningarna i pris- och löneomräkningssystemet. Mot bakgrund av behovet att stärka försvaret bör detta område undantas. Kostnaderna kan också minskas genom att myndigheternas lokalkostnader och lokalisering prövas hårdare.

Dessa budgetförstärkningar på utgifts- och inkomstsidan kan, med nuvarande prognoser, förväntas ge tillräckliga budgetförstärkningar för att sparandet ska uppgå till 1 procent av BNP 2020. Kommande förslag på reformer under mandatperioden kan komma att kräva ytterligare budgetförstärkningar. Eventuella förslag på reformer på utgiftssidan bör i hög grad finansieras med lägre utgifter och effektiviseringar på andra områden.

Utgiftstakets nivåer 2015-2019

Utgiftstaket utgör en övre gräns för statsbudgetens utgiftsnivå. Genom utgiftstaket ges riksdag och regering förbättrade möjligheter till kontroll och styrning av utgifterna. Alliansen vänder sig emot regeringens mycket kraftiga höjning av utgiftstaken, då det är viktigt att hålla utgifterna på en ansvarsfull nivå. Regeringens agerande förutsätter ett kraftigt höjt skatteuttag för att balansera utgiftsökningarna. Skattehöjningarna riskerar att slå mot jobb och företagande, och därmed försämra Sveriges ekonomiska utsikter.

Enligt de riktlinjer som finns bör en buffert för oförutsedda händelser lämnas obudgeterat under utgiftstaket för nästkommande budgetår. Hur stort budgetutrymme för reformer på utgiftssidan slutligen blir beror bland annat på hur stor del av budgeteringsmarginalen som under de kommande åren tas i anspråk av oförutsedda utgiftsökningar, t.ex. till följd av öknings av volymer i de rättighetsbaserade transfereringssystemen eller den makroekonomiska utvecklingen. Det understryker behovet av god kostnadskontroll och nödvändigheten att göra omprioriteringar inom och mellan olika utgiftsområden.

Figur 9. Folkpartiet Liberalernas förslag till utgiftstak

	2016	2017	2018	2019
Utgiftstak	1199	1253	1301	1318
Takbegränsade utgifter	1172	1211	1243	*
Budgeteringsmarginal	27	42	58	*
Budgeteringsmarginal, % av takbegränsade utgifter	2,3 %	3,5 %	4,7 %	*

Källa: Budgetpropositionen och egna beräkningar

Fler i arbete genom stärkta drivkrafter och sänkta trösklar in på arbetsmarknaden

Sverige byggs starkt genom fler i arbete. När vi är många som jobbar hjälps vi åt att skapa mer resurser till vår gemensamma välfärd. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd. Målsättningen kan därför inte vara annan än att alla som vill och kan arbeta ska ha ett jobb att gå till. Vi vill skapa förutsättningar för ett mer jämlikt och jämställt samhälle och stärka sammanhållningen i vårt land. Arbetsmarknaden ska rymma även dem som i dag står långt ifrån att få ett jobb. Jobben och kampen mot utanförskapet är fortsatt grunden för Alliansens politik.

Alliansens reformer i regeringsställning bidrog till att över 300 000 fler människor kom i arbete och att en betydande del av det breda utanförskapet som präglat svensk arbetsmarknad under 2000-talet kunde brytas. Det handlade till stor del om att människor som varit inne på arbetsmarknaden trycktes ut ur arbetskraften då bidragssystemen hade gjort att arbete lönade sig för dåligt, samtidigt som antalet med sjuk- och aktivitetsersättning, det som tidigare kallades förtidspension, ökade kraftigt under 2000-talets första år. Sedan 2006 har en stor del av detta breda utanförskap minskat som en effekt av Alliansregeringens politik. Färre människor förtidspensioneras och fler får behålla mer när de jobbar. Det har varit en framgångsrik ekonomisk politik och välfärds politik och andelen som försörjs av bidrag eller ersättningar har minskat med ungefär en fjärdedel.

I takt med att utanförskapet minskat i de grupper som står relativt nära arbetsmarknaden har utmaningarna på arbetsmarknaden förändrats. Risken att grupper som står nära arbetsmarknaden återigen pressas ut i utanförskap kvarstår visserligen, och förstärks av att regeringen nu gör

det mindre lönsamt att arbeta. Men den mest betydande utmaningen på svensk arbetsmarknad idag är att bryta det utanförskap som gäller de som står längre ifrån arbetsmarknaden, och som har svårare att komma in. Särskilt unga utan gymnasiekompetens och utrikes födda drabbas av utanförskap i större utsträckning än andra grupper. Delvis på grund av de trösklar som finns i form av höga skatter på arbete, men också för att många saknar de kunskaper och erfarenheter som krävs på den svenska arbetsmarknaden.

Konsekvenserna av detta utanförskap är stora både för individen och för samhället. Motsvarande var sjunde person i arbetsför ålder lever fortfarande helt på offentliga sociala ersättningar. Varje människa i utanförskap nekas möjligheten att bygga en framtid utifrån sin egen vilja och förmåga. Det skapar otrygghet och ofrihet. Samtidigt är konsekvenserna för samhället också betydande. Matchningen på svensk arbetsmarknad har försämrats betydligt över tid. Företagen har svårt att hitta personal, trots att en relativt stor grupp står till arbetsmarknadens förfogande. När gruppen arbetslösa har en allt svagare anknytning till arbetsmarknaden och mer begränsad utbildning och erfarenhet minskar möjligheten att matcha arbetssökande med de arbetsuppgifter som företagen efterfrågar.

Alliansens politik har här varit framgångsrik. Trots den globala krisen har mer än 300 000 fler personer ett jobb att gå till i dag än 2006. Utanförskapet har minskat med närmare 200 000 personer sedan 2006. Andelen ungdomar som varken jobbar eller studerar, liksom antalet långtidssjukskrivna och förtidspensionerade har minskat. Sysselsättningen bland utrikes födda och bland kvinnor har ökat. Sverige har i dag högst sysselsättningsgrad och högst arbetskraftsdeltagande i EU.

Alliansen fortsätter nu sitt reformarbete för att se till att de grupper som befinner sig i utanförskap eller riskerar att hamna där får ett jobb att gå till. Det kommer kräva olika former av åtgärder. Hur hög sysselsättning vi uppnår i Sverige beror på samspelet mellan företagets efterfrågan på arbetskraft, hushållens utbud av arbetskraft och hur väl lönesättningen och andra institutioner fungerar på arbetsmarknaden. Prioriteringen bör i första hand vara att skapa jobb på den ordinarie arbetsmarknaden, inte temporära platser i ineffektiva arbetsmarknadsåtgärder.

För det första måste det vara lönsamt att arbeta. Drivkrafterna för att arbeta måste vara starkare än att drivkrafterna att vara frånvarande från arbetsmarknaden. Om man är sjuk eller av andra skäl inte kan arbeta ska vi ha trygghetssystem som fungerar. Men det ska alltid vara lönsamt att ta ett jobb och bidra till det gemensamma.

För det andra måste alla få chansen att komma i jobb. Trösklarna på svensk arbetsmarknad är höga, i form av låg flexibilitet på arbetsmarknaden och allt högre kompetenskrav. Därför krävs dels möjligheter till utbildning och kompetensinsatser. Man ska kunna lära sig det som behövs för att ta ett jobb och man ska ha möjlighet att lära om och ställa om från ett jobb till ett annat. Dels krävs en arbetsmarknad som erbjuder arbetstillfällen också för de med en

kortare utbildning. Det måste finnas alternativ för de människor som av olika skäl inte klarar av att utbilda sig i kapp.

För det tredje måste villkoren och drivkrafterna i Sverige för att starta, driva och växa företag vara i internationell toppklass. Bara genom ett starkt och dynamiskt näringsliv där företagsamhet och entreprenörskap både värderas högt och lönar sig kan vi säkerställa välstånd, välfärd och sysselsättning i Sverige.

Goda och hållbara förutsättningar för fler och växande företag

Under de senaste två mandatperioderna har bolagsskatten och socialavgifterna sänkts, och de ekonomiska drivkrafterna för att driva företag förbättrats. Regelbördan har minskat med 7 miljarder kronor, bland annat genom avskaffad revisionsplikt och förenklade redovisningsregler. Det är nu möjligt att driva företag inom fler områden, inte minst inom branscher som domineras av kvinnor. Det finns i dag 200 000 fler företag än 2006 och den entreprenöriella aktiviteten har fördubblats på samma tid. Fortsatt arbete och reformer krävs dock för att ytterligare förbättra de ekonomiska incitamenten för att starta, driva och expandera sitt företag. För att behålla vår starka internationella position vad gäller konkurrenskraft måste vi kontinuerligt förbättra villkoren för att driva företag i Sverige.

God tillgång på kapital och goda möjligheter till kompetensförsörjning är avgörande för att främja entreprenörskap. Svenska villkor på dessa områden har historiskt varit goda, men möjliga förbättringar finns och krävs för att Sverige ska kunna konkurrera internationellt. Alliansen går därför vidare med ytterligare åtgärder för att förbättra villkoren för entreprenörskap. För det första behöver mindre och växande företag bättre tillgång på kapital i ett tidigt skede för att kunna göra de investeringar som krävs. Det offentliga riskkapitalet har i dagsläget svårt att komma in i tidiga skeden av bolagens utveckling, när det behövs som mest, och riskerar istället att tränga ut privata investeringar i senare investeringsfaser. För att modernisera och effektivisera det offentliga riskkapitalet bör fond-i-fond-lösningar användas, där statligt riskkapital från början samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. De statliga fondernas inriktning bör också främst inriktas på tidiga utvecklingsfaser. För det andra har nystartade företag sällan möjlighet att erbjuda marknadsmässiga löner till nyckelpersoner. För att underlätta för små företags rekrytering av kompetent arbetskraft vill Alliansen därför göra det enklare och mer konkurrenskraftigt att erbjuda anställda incitamentsprogram och delägarskap. Vi tillsatte en utredning i denna fråga som ska lämna sitt betänkande i mars 2016. Vår ingång är att regelverket bör förenklas och göras mer konkurrenskraftigt, samtidigt som grundläggande skatterättsliga principer beaktas, så att det blir lättare för växande företag att attrahera och behålla centrala medarbetare. Det handlar både om företagens kostnader för incitamentsprogrammen och reglerna för individen, till exempel i vilken utsträckning incitamentsprogrammen ska beskattas som inkomst av tjänst samt när beskattningstillfället ska ske.

Att förbättra institutioners funktionssätt och minska regelkrångel är ett långsiktigt och mödosamt arbete. Samtidigt kan effekterna vara stora. Enligt Världsbanken leder lägre kostnader för att starta företag till fler företag och ökade skatteintäkter. Mer kan alltså göras. För det första stänger dagens regelverk för aktiebolag ute många potentiella företagare. Reglerna bör anpassas till det behov av aktiekapital som faktiskt föreligger, och som i exempelvis många tjänsteföretag kan vara relativt begränsat. Därför bör kravet på aktiekapital sänkas från 50 000 till 25 000 kronor. För det andra behöver företagens rapporteringsbörda minska. En garanti som innebär att företag bara behöver lämna en uppgift en gång till myndigheterna bör införas. Detta bör ske med hjälp av ”En dörr in”, en plattform där företagare bara lämnar in uppgifter en gång på en plats och dessa uppgifter därefter slussas till aktuell myndighet. En sådan garanti skulle påtagligt minska tiden som företag behöver lägga på administration och öka tiden de kan lägga på sin kärnverksamhet.

För Sveriges konkurrenskraft och kompetensförsörjning är det avgörande att utbildningen i Sverige håller en hög kvalitet. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som var och en behöver för att nå kunskapsmålen och växa utifrån sina egna förutsättningar. Alliansen vill därför fortsätta arbetet för mer kunskap i skolan. Målet är att Sverige inom tio år bör ligga på topp-tio i Pisa-mätningarna. Höjs kunskapsnivåerna i det obligatoriska skolväsendet kan nivån på undervisningen i gymnasieskolan och den eftergymnasiala utbildningen fortsätta att höjas till gagn för de företag som vill växa och rekrytera.

Den nuvarande bostadsbristen i Sverige är ett allvarligt problem som begränsar människors möjligheter att flytta till jobb och utbildning och företagens möjlighet att växa. Detta leder i förlängningen till lägre tillväxt och färre jobb. Alliansregeringen genomförde ett stort antal förändringar för att underlätta planering och byggande. Tack vare Alliansens reformer har bostadsbyggandet också ökat betydligt och har nu nått sin högsta nivå på 20 år. Genom Sverigebygget tog Alliansen ett samlat grepp kring infrastruktur och bostadsbyggande. Sverigebygget förväntades bidra till att det byggs 300 000 nya bostäder fram till och med år 2020 genom att förbättra förutsättningarna för ett ökat byggande utifrån hushållens behov och utan snedvridande subventioner. Regeringens mål om 250 000 nya bostäder till 2020 ser ut att nås med den nuvarande byggtakten. Men mer behöver göras. Den kraftigt ökande befolkningstillväxten medför att det behöver byggas drygt 70 000 bostäder per år fram till år 2020, enligt aktuella bedömningar.

Regeringen har valt att fortsätta arbetet med delar av Alliansens infrastruktur- och bostadsinvesteringar, vilket vi välkomnar. Samtidigt har regeringen infört snedvridande och ineffektiva bostadssubventioner och arbetet med effektiviseringar av byggprocessen och bostadsmarknadens funktionssätt har saktat ned. I riksdagen motsatte sig Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet många av de förslag till enklare och mer flexibla regler som Alliansregeringen lade fram. Alliansen kommer fortsätta och

intensifiera arbetet med regelförenklingar och andra åtgärder för att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt och förbättra kommunernas markplanering.

En fungerande transportinfrastruktur är avgörande för Sveriges konkurrenskraft och satsningar på väg- och järnväg är en viktig del för att främja både företagande och sysselsättning. Under åren 2014–2025 kommer Sverige satsa minst 522 miljarder kronor på infrastruktur, till följd av alliansregeringens förslag. Det möjliggör underhåll och stora investeringar i befintlig infrastruktur i hela landet, liksom nysatsningar för att förbättra möjligheterna för såväl arbetspendling som godstransporter. Alliansregeringens politik för viktiga förbättringar för bland annat gruvnäringen och andra näringar som är beroende av transporter har påbörjats. Underhållet av svenska järnvägar har fördubblats sedan 2006. Anslaget till enskilda vägar har höjts väsentligt. Genom hela Sverige pågår väg- och järnvägsprojekt för att förbättra framkomligheten och transportmöjligheterna. Effektivare transporter innebär också minskad miljöpåverkan och minskade klimatutsläpp. Alliansen vill fortsätta detta arbete.

För Alliansen är det en självklarhet att Sverige måste vara pådrivande i omställningen till en klimatneutral ekonomi och ett giftfritt samhälle, och lika självklart att detta inte står i motsats till tillväxt och jobbskapande utan att både miljö och tillväxt kan gå hand i hand. För detta krävs väl utformade och effektiva styrmedel. Förorenaren ska betala för sin miljöpåverkan samtidigt som förnybar och miljövänlig teknik tillåts växa fram. På så sätt ger våra åtgärder största möjliga resultat för miljön.

Inte minst krävs att den svenska fordonsflottan blir mer hållbar och att utsläppen från transportsektorn minskar. Beroendet av fossila bränslen är både en belastning på miljön och en säkerhetspolitisk risk. Nya styrmedel för att minska användningen av gifter i vår vardag krävs också. Därtill måste Sverige arbeta oförtröttligt på den internationella arenan för att bidra till att de globala utsläppsreduktioner som behöver uppnås. Det är särskilt viktigt att arbetet intensifieras inför FN:s klimatkonferens i Paris, COP21, som går av stapeln i december 2016 och att vi ser konkreta resultat ifrån förhandlingarna.

En trygg och tillgänglig välfärd

Alliansen står för en trygg och tillgänglig välfärd. Vi värnar välfärdens kärnverksamheter – skola, vård och omsorg. Det är grunden för den sammanhållning vi har i Sverige. Alliansregeringens ekonomiska politik och välfärds politik resulterade i att resurserna till skola, sjukvård och omsorg har ökat per invånare och i fasta priser sedan 2006 och resurserna per elev har ökat från 2006 till 2012, i alla skolformer och i fasta priser. Men välfärden kan stärkas och utvecklas ytterligare. Välfärds politiken måste bland annat förbättra resultaten i skolan, minska ojämlikheten som fortfarande finns i vården och hantera en åldrande befolkning.

Utbildningen i Sverige ska hålla hög kvalitet och vara tillgänglig för alla. För elevernas skull men också för jobben, välfärden och sammanhållningen. Föräldrarna ska veta att barnen när de kommer hem från skolan har lärt sig något nytt i en trygg miljö. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som var och en behöver för att nå kunskapsmålen och växa utifrån sina egna förutsättningar. Skolan ska också ge bildning och lära för livet – inte bara arbetslivet. Oavsett bakgrund eller var du går i skolan. Så ges alla barn en bra start i livet. Alliansen vill fortsätta arbetet för mer kunskap i skolan. Målet är att Sverige inom tio år bör ligga på topp-tio i Pisa-mätningarna.

I takt med att vi lever längre och kan behandla allt fler sjukdomar förändras kraven på hälso- och sjukvården. Alliansens utgångspunkt är en sjukvård präglad av kvalitet och tillgänglighet för alla. Skillnader i kvalitet eller tillgänglighet mellan regioner eller utifrån till exempel kön eller utbildningsbakgrund ska motverkas. Sedan 2006 har tillgången till vård förbättrats. Köerna har kortats och vi har sett en kraftig ökning av antalet vårdcentraler och generösare öppettider. Kvaliteten i sjukvården har också stärkts över tid och patienterna är mer nöjda med vården. Sverige är i dag ett av världens bästa länder på sjukvård. Alliansregeringen satsade mer resurser än vad som någonsin tidigare satsats på vården. Det finns fler aktiva läkare och sjuksköterskor än någonsin, och Sverige utbildar dessutom fler än någonsin tidigare. Apoteksreformen har inneburit fler apotek, bättre service och att vi kan köpa receptfria läkemedel i mataffärer och på bensinstationer.

Mångfalden av aktörer inom välfärden bidrar till att utveckla nya idéer och hitta nya, smartare och effektivare arbetssätt, till gagn för alla som använder välfärden. Det har länge funnits politisk samsyn i värdet av detta. Den svenska lösningen, med en offentligt finansierad välfärd som alla medborgare har rätt till, och där många olika typer av utförare tillåts bidra, är därför väl värd att värna. Välfärdens verksamheter gynnas av att nya privata och ideella aktörer har möjlighet att etablera sig för att bidra till innovation och värdeskapande.

En mångfald av aktörer är också en förutsättning för valfrihet. Alliansens välfärdspolitik sätter eleven och patienten i centrum. Rätten att själv få välja var och hur man tar del av vård, skola och omsorg är en viktig del i att kunna utforma sitt eget liv och sin egen tillvaro. Välfärden finns till för medborgarna och medborgarna har rätt att påverka dess utformning. Därför måste valfriheten värnas.

Vi har dock sett att den svenska välfärden inte alltid fördelas jämnt, och att kvaliteten i vissa fall brister hos både offentliga och fristående verksamheter. För att säkerställa en jämlik välfärd av hög kvalitet finns därför anledning att se över kraven på och regleringen av både offentlig och fristående välfärdsverksamhet. Riksdagen har därför beslutat att en utredning bör se över möjligheten att införa tillståndsplikt med ägar- och ledningsprövning, ett tydligare kravställande och bättre uppföljning avseende kvalitet, och skarpare sanktioner vid misskötsel inom välfärden. Att regeringen inte

fokuserar på kvalitetsaspekterna, utan istället låter utreda begränsningar av vinstuttag i välfärdssektorn är en mycket olycklig utveckling. Det finns inga etablerade samband mellan organisationsform eller vinstuttag och kvaliteten i verksamheten. Utgångspunkten borde istället vara hur vi på bästa sätt kan säkerställa både kvalitet, trygghet, effektivitet, innovation, valmöjligheter och öppenhet på ett sätt som gagnar elever, föräldrar, patienter, brukare och anhöriga i alla välfärdens verksamheter.

Folkpartiet Liberalernas finansplan

Sänkta skatter för fler jobb

Skattepolitiken måste vara utformad för att öka antalet arbetade timmar i den svenska ekonomin, stärka konkurrenskraften samt öka människors frihet och möjligheter. Folkpartiet Liberalernas viktigaste skattepolitiska prioritering är att sänka skatterna på arbete. På så sätt stärker vi arbetslinjen och uppmuntrar jobbskapare i en tid av ökad global konkurrens och hastig digitalisering.

Vi oroas därför av att den skattepolitik regeringen som presenterar kommer att trycka ned arbetskraftsdeltagandet med lägre välbefinnande, sänkt konkurrenskraft och utanförskap som följd. Det är mot bakgrund av detta anmärkningsvärt att regeringen i sin inkomstberäkning inte tagit höjd för att antalet arbetade timmar faller som en följd av regeringens skattepolitik. Allt tyder därför på att regeringens budgetproposition är ofinansierad i denna del.

Folkpartiet Liberalerna avvisar de omotiverade skattehöjningar på jobben som regeringen föreslår. Hit hör exempelvis regeringens marginalskattehöjning på inkomster från 50 000 kronor till 123 300 kronor i månaden. Folkpartiet Liberalerna genomför i denna budgetmotion samtidigt en kraftfull höjning av brytpunkten för den statliga inkomstskatten. Ingen med en månadslön under 40 000 kronor ska behöva betala en extra inkomstskatt ovanpå kommunalskatten.

Sverige sticker i dag ut från jämförbara länder vad gäller marginalsatt på arbetsinkomster. I det svenska skattesystemet inträder även de höga marginalsatterna i dag anmärkningsvärt tidigt. I Finland och Norge ligger exempelvis de högsta marginalsattesatserna på nivåer som är i närheten av den svenska nivå, men den högsta marginalsatten träder i dessa länder in vid ungefär den dubbla inkomsten jämfört med i Sverige.

Med Folkpartiet Liberalernas skatteförslag slipper en genomsnittlig verksamhetschef inom omsorgen, specialistsjukvård, veterinär eller programmerare att bestraffas för sitt för samhället viktiga karriärval. Vårt förslag innebär därmed en skattesänkning på 6 000 miljoner kronor 2016. Folkpartiet Liberalerna avvisar vidare helt

regeringens föreslagna uppräkningsstakt av skiktgränserna för statlig inkomstskatt för åren 2016 och 2017.

Vidare föreslår Folkpartiet Liberalerna att det andra steget i den statliga inkomstskatten, den så kallade värnskatten, avskaffas under denna mandatperiod. Avskaffandet inleds 2016 och slutförs i ett andra steg 2017. För 2016 innebär det att värnskatten sätts till 2,5 procent i stället för dagens 5 procent. Detta är en prioriterad reform eftersom värnskatten straffar den som vill utbilda sig och jobba mycket. Två egenskaper av central betydelse för svenska företags konkurrenskraft.

I syfte att fler ska välja att arbeta kvar länge i arbetslivet införde Alliansen ett förhöjt jobbskatteavdrag för äldre. Detta avdrag har, tillsammans med ett förhöjt grundavdrag, utvärderats av IFAU som funnit tydliga sysselsättningseffekter. Att fler jobbar längre upp i åldrarna är en avgörande del av arbetslinjen. Denna reform bidrar även till att förstärka de som arbetar längres pensioner. Folkpartiet Liberalerna föreslår här att åldersgränsen för det förhöjda jobbskatteavdraget i två steg justeras ned med två år för att även inkludera personer som vid kalenderårets ingång fyllt högst 63 år. Det betyder att även denna grupp får starkare drivkrafter att förlänga arbetslivet. Detta innebär att äldre som jobbar får sänkt inkomstskatt med 300 miljoner kronor 2016 och 700 miljoner kronor året därpå.

Folkpartiet Liberalerna avvisar vidare helt regeringens förslag att införa en särskild löneskatt för äldre. Fortsatta reformer i syfte att öka andelen äldre som arbetar, exempelvis enligt det förslag som ovan läggs fram om sänkt gräns för förhöjt jobbskatteavdrag, bör i stället genomföras.

RUT-avdraget har blivit en stor framgång vad gäller att öka människors makt över sin egen tid och skapa vägar in på arbetsmarknaden. Därför föreslår vi att RUT-avdraget vidgas. Vi avsätter därför 550 miljoner kronor under 2016 för att avdraget även ska medges för flyttjänster. Vi föreslår även att subventionsgraden för RUT höjs från 50 procent till 75 procent för alla som vid årets ingång har fyllt 80 år. Folkpartiet Liberalerna kommer i senare budgetmotioner återkomma till frågan om RUT-avdraget går att vidga ytterligare.

Folkpartiet Liberalerna avvisar regeringens slopade avdragsrätt för gåvor. I dag kan en privatperson få upp till 1 500 kronor i skattereduktion för gåvor som ges till ideella föreningar, stiftelser eller registrerade trossamfund. Skatteavdrag beviljas för bidrag till social hjälpverksamhet och vetenskaplig forskning. Denna avdragsrätt avskaffar nu regeringen. Folkpartiet Liberalerna vill i stället se att avdragsrätten fortsatt värnas.

Kunskap i skolan

Kunskap är skolans huvuduppgift. Folkpartiet Liberalerna har lett en total omläggning av svensk skola. Bland alla reformer finns en ny läroplan med nya kursplaner med tydliga och tidiga mål, fler och tidigare nationella prov, skriftliga omdömen, betyg från årskurs 6 och

ny betygsskala med fler steg. Elevers rätt till särskilt stöd har stärkts och speciallärare utbildas på nytt. Eleverna får fler matematiklektioner. Undervisningen för nyligen invandrade elever har reformerats, exempelvis genom utvidgad undervisningstid i svenska. Genom en överenskommelse med regeringen kommer även en försöksverksamhet med betyg från årskurs 4 att inledas.

Svårigheter måste upptäckas tidigt för att eleven ska få hjälp tidigt. Elevernas kunskaper i läsning, skrivning och räkning ska följas upp redan i årskurs 1. Alla elever som går ut grundskolan ska ha de kunskaper med sig som de behöver för att klara fortsatta studier. Allra viktigast är baskunskaperna: att kunna läsa, skriva och räkna.

Vi vill göra ytterligare satsningar på skolan, men mer resurser är inte tillräckligt för att förbättra resultaten. Vi måste också förändra attityden till skolan och visa på betydelsen av utbildning. Lärare ska respekteras för sina kunskaper. Vi behöver fortsätta arbetet för att lyfta läraryrket och inte bryta med det kunskapsfokus som nu åter växer fram.

Vi ser med oro hur regeringen bryter mot den inslagna kunskapslinjen i svensk skolpolitik. Statsanslag används för kommunala uppgifter i stället för att prioritera skolans kunskapsuppdrag. För att ge alla elever en bra skolgång bör staten ta tillbaka ansvaret för skolan.

Folkpartiet Liberalerna vill att skolstarten ska ske vid sex års ålder, i stället för dagens sju. Därmed förlängs skolplikten till tio år och förskoleklassen blir den första av tio årskurser i grundskolan. Genom att tydliggöra förskoleklassens syfte och införa ett extra skolår ges fler elever förutsättningar att nå målen för utbildningen.

Svenska elevers kunskaper i matematik har försämrats sedan 1990-talet. Folkpartiet Liberalerna vill därför öka undervisningstiden i matematik med en timme i veckan för alla elever i högstadiet från höstterminen 2016. Duktiga lärare kombinerat med utökad undervisningstid gör att fler elever får större möjligheter att klara kunskapskraven. Vi vill även utöka undervisningstiden i idrott och hälsa med 100 timmar, vilket motsvarar en ökning av ämnet med 20 procent.

Folkpartiet Liberalerna vill införa ett stöd till utsatta skolor som kan sökas av huvudmännen för att motverka ordningsproblem och implementera förebyggande insatser för att långsiktigt verka för studiero. Skolorna kan själva utforma förslag på sina satsningar. Det kan handla om nya arbetsmetoder, fler vuxna i skolan, få föräldrar att ta ökat ansvar för elevens agerande eller ta in organisationer som kan arbeta förebyggande. Insatser kan vara av kortsiktig karaktär för att främja ordning i skolan, men strävan ska vara att arbeta förebyggande och långsiktigt för ökad studiero.

Kunskap i skolan	
Höjda lärarlöner och fler karriärtjänster	+3500 tkr
Tioårig grundskola	+1500 tkr
Mer undervisning i matematik	+500 tkr
Yrkesskolan – yrkesutbildning för vuxna och nyanlända	+1100 tkr

Folkpartiet Liberalerna kommer att fortsätta prioritera höjda lärarlöner och fler karriärtjänster. Vi vill att det ska löna sig att vara en skicklig lärare och vill ge lärarna goda möjligheter till utveckling. Vi satsar 2016 1 500 miljoner kronor på höjda lärarlöner och föreslår även en utbyggnad av karriärtjänster, där vi gör en särskild satsning på karriärtjänster i utanförskapsområden.

Vi vill även satsa på en särskild kompletterande pedagogisk utbildning. En modell som visat sig ha potential att attrahera studenter till lärarutbildningen är den kombination av arbete och studier som genomförts i flera länder, t.ex. i USA under namnet Teach for America. Organisationen Teach for Sweden och ett antal universitet och högskolor har tagit initiativ till att arbeta på detta sätt, och Folkpartiet Liberalerna föreslår en utökad satsning på detta.

Gymnasieskolan ska förbereda både för vidare studier och för arbetslivet. Alla gymnasieelever hade tidigare krav på sig bli behöriga för högskolestudier, medan yrkeskunnande sågs som mindre viktigt. Det är viktigt att alla elever ska ha en god grund att stå på inför studier och arbetsliv. Vid sidan av de traditionella gymnasieprogrammen och högskoleutbildningarna behövs det också branschanknutna utbildningar, bland annat lärlingsjobb. På en föränderlig arbetsmarknad är det också viktigt att alla har goda möjligheter att fortbilda sig och förbättra sina kunskaper genom hela yrkeslivet.

Vi vill ha en försöksverksamhet kring gymnasial lärlingsutbildning där branscher och arbetsgivare har ökat inflytande och ansvar, så kallade branschlärningar. Folkpartiet Liberalerna anser att vi bör öka lärlingsutbildningens attraktionskraft och ser därför lärlingsersättningen som en viktig del i detta. Därför säger vi nej till regeringens neddragning och anslår därutöver ytterligare medel till höjd lärlingsersättning.

Att snabbt lära sig svenska är grunden för att klara skolan och komma in i samhället. Vi vill att alla nyanlända ska få extra undervisning i svenska och att den ska anpassas efter varje elevs förkunskaper och behov. Nyanlända elever ska mötas av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till deras förkunskaper.

Sverige behöver en stark vuxenutbildning för de som vill förbättra sina grundkunskaper, specialisera sig inom ett yrke eller förbereda sig för högskolestudier. I regeringsställning skapade vi Yrkeshögskolan. Nu anslår vi mer resurser än regeringen till en utbyggnad av samma skolform.

Folkpartiet Liberalerna vill införa yrkesskola, en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen bör följa en modell i likhet med yrkeshögskolan och bör administreras av Myndigheten för yrkeshögskolan. Utbildningen bör rikta sig mot personer utan gymnasiekompetens, främst nyanlända, men kan även vara ett alternativ till gymnasieutbildning för vissa.

Sverige ska ha höga ambitioner när det gäller andelen personer som går vidare till högre studier, men utbyggnaden av antalet platser får inte ske på bekostnad av kvaliteten. I stället för att öka antalet platser

föreslår Folkpartiet Liberalerna därför en kvalitetssatsning på hum/sam-utbildningar. Skälet är att det är dessa utbildningar som har låg andel lärarledda timmar.

Med Folkpartiet Liberalerna och Alliansregeringen höjdes de statliga forskningsanslagen kraftigt, och vi vill fortsätta prioritera forskningen. Sverige ska ha höga ambitioner när det gäller andelen personer som går vidare till högre studier, men utbyggnaden av antalet platser får inte ske på bekostnad av kvaliteten. Stora investeringar i forskning och innovation är avgörande för Sveriges framtid.

Ett stärkt försvar

Hotbilden i vårt närområde, i synnerhet i Östersjöområdet, är kraftigt försämrad. Svensk försvarspolitik måste ställas om. För Folkpartiet Liberalerna är det givet att försvarsförmågan måste öka för att möta en ny verklighet. För 2016 förstärker vi försvarsanslaget med 1 000 miljoner kronor, en förstärkning som stegvis trappas upp ytterligare 2018.

Folkpartiet Liberalerna föreslår i denna budget en förstärkning av förbandsverksamheten. Vi vill även förstärka Försvarsmaktens möjligheter till materielanskaffning. Dessa anslag går bland annat till att upprätta en trovärdig tröskelförmåga på Gotland, återupprätta svensk förmåga till ubåtsjakt, satsa på nya haubitsar till artilleriet och säkerställa att kompetens upprätthålls inom exempelvis flygstridskrafterna.

Vi vill även reformera försvarets personalförsörjning. För drygt fem år sedan beslutade riksdagen att göra värnplikten vilande i fredstid. Men riksdagen beslutade också att plikten kunde införas på nytt om läget i omvärlden drastiskt försämrades eller om försvaret inte kunde rekrytera frivilliga soldater. Vi står nu inför en situation där båda dessa scenarier blivit verklighet.

Folkpartiet Liberalerna anser därför att en process för att aktivera värnplikten behöver inledas. Vi föreslår ett försök med plikt 2016. En aktiverad värnplikt ska inte ersätta ett yrkesförsvar, utan komplettera den rekrytering av soldater som sker på frivillig väg i likhet med de system för personalförsörjning som finns i Norge och Danmark.

Folkpartiet Liberalerna prioriterar satsningar på försvaret, men oavsett resurserna behöver försvaret även stärkas genom ett svenskt Natomedlemskap. Ett medlemskap i Nato skulle skapa förutsättningar för ett djupt och förtroendefullt samarbete med de övriga nordiska och de baltiska länderna. Vi skulle vara med och fatta beslut i stället för att passivt invänta andras ställningstaganden.

Det försämrade omvärldsläget kräver snabba svar på hur vi bäst förbereder ett svenskt medlemskap. Folkpartiet Liberalernas mål är en

Natoanslutning under innevarande mandatperiod. Inget annat kan på ett lika avgörande sätt förbättra vår nationella säkerhet.

Bättre villkor för äldre

Kronologisk ålder är ett dåligt mått på människors förmågor, både på arbetsmarknaden och i samhället. Äldre människors kunskap, kompetens och erfarenhet måste tas bättre tillvara. En viktig del i Folkpartiet Liberalernas ekonomiska politik är att möjliggöra fler årsrika människors fortsatta deltagande i arbetskraften. Detta återspeglas bland annat i vårt skatteavsnitt där vi avvisar regeringens skattehöjningar på äldres arbete samtidigt som vi själva bland annat vill utöka jobbskatteavdraget för äldre. På så sätt avlägsnas även hinder för att spara ihop till mer pension även senare i livet. Det gynnar både individ och samhälle. Alliansregeringen sänkte även skatten för pensionärer totalt fem gånger, vilket sammanlagt har gett en garantipensionär 1 900 kronor mer i disponibel inkomst per månad jämfört med 2006.

Att öka äldres självbestämmande och makt över sin vardag är en central uppgift för Folkpartiet Liberalernas äldrepolitik. Ett område där äldre i hög grad har behandlats som ett kollektiv är äldreomsorgen. Samma lösningar erbjuds till alla. Äldre som behöver stöd i sin vardag förutsätts varken kunna eller vilja välja själva. Vi anser att det är precis tvärtom: respekten för den enskilda människans önskemål är särskilt viktig när hon är i en utsatt situation.

Bättre villkor för äldre	
Laga-mat garanti i hemtjänsten	+1000 tkr
Höjt bostadstillägg	+200 tkr
Ökad delaktighet och självbestämmande	+400 tkr
Stora kompetenssatsningar	+400 tkr

En del i att förverkliga detta mål i vardagen är att de äldre som får del av omsorgstjänster själva ska få mer att säga till om vad gäller vad de ska äta och hur maten ska tillagas. God och näringsrik mat samt trivsamma måltider är en viktig kvalitetsfråga i äldreomsorgen. Ett väl fungerande förebyggande arbete mot undernäring minskar också risken för fallskador och andra hälsoproblem, samtidigt som behovet av omvårdnad minskar.

Folkpartiet Liberalerna föreslår att det ska tillhöra en så kallad skälig levnadsnivå att få äta det man själv tycker om. Socialtjänstlagen bör förtydligas, och en laga-mat-garanti för hemtjänsten införs. Den som har fått hjälp med måltider beviljad ska ha rätt att välja mellan att få mat lagad i det egna hemmet och att få mat levererad hem. För den mat som levereras ska det finnas flera olika leverantörer och rätter att välja mellan. Också i särskilt boende ska de äldres inflytande över måltiderna och måltidernas kvalitet öka. Reformen bör kunna träda i kraft den 1 juli 2016. För att genomföra förslaget avsätter vi 500 miljoner kronor 2016 och därefter 1 000 miljoner kronor per år. Medlen ska användas dels för kommunernas ökade kostnader, dels för utbildningssatsningar och utvecklingsmedel för bättre måltider. Vi avsätter även resurser för att möjliggöra en ny och mer tillåtande lagstiftning för hemtjänst.

Vi är starkt kritiska till att regeringen, i direkt strid med riksdagens beslut, avbröt det så kallade Omvårdnadslyftet under 2015. Den kompetenssatsning regeringen nu aviserar för äldreomsorgen hade kunna få betydligt större effekt om den utformats som en förlängning av Omvårdnadslyftet utan avbrott. Erfarenheten visar också att många kommuner inte hinner tillgodogöra sig ettåriga satsningar. Vi avsätter därför medel för en kompetenssatsning som bygger vidare på erfarenheterna från Omvårdnadslyftet.

Bostadstillägget har en avgörande betydelse för att lyfta ekonomiskt svaga pensionärer över fattigdomsgränsen. Det bidrar även till att säkerställa äldres självbestämmande i ett avgörande hänseende: en tillgänglig bostad med närhet till service och samvaro ökar livskvalitet och samvaro. Därmed kan även behov av kontakt med vård och omsorg minska. Folkpartier höjer därför ersättningsnivån i bostadstillägget från 95 till 96 procent.

Investeringar för klimatet

För att övervinna miljöproblemen och hejda klimatförändringarna samt för att klara jobben och tillväxten behövs en liberal klimatpolitik som bygger på globalt samarbete, kunskap, nya idéer, ny teknik och tydliga styrmedel för en långsiktigt hållbar ekonomi. Folkpartiet Liberalernas politik utgår från försiktighetsprincipen och principen att förorenaren ska betala. Ekonomiska styrmedel, såsom koldioxidskatt och handel med utsläppsrätter, ska vara generella och teknikneutrala.

Folkpartiet Liberalerna föreslår en grön skatteväxling. Vi vill se lägre skatt på jobb medan olika former av miljö- och klimatpåverkande skatter och avgifter höjs. Med beaktande av jobben och konkurrenskraften ska ekonomiska styrmedel därför användas för att möta klimatkrisen och föra Sverige närmare klimatmålen. Vi vill ta viktiga steg mot ett fossilfritt Sverige.

Miljöpåverkan från transportsektorn måste minska och åtgärder krävs för att nå målet om en fossilfri fordonsflotta. Det krävs ökad ekonomisk styrning men det måste ske på ett kostnadseffektivt och långsiktigt sätt. Fordonsskatt ska betalas för personbilar, lätta bussar och lätta lastbilar bl.a. utifrån fordonets koldioxidutsläpp per kilometer. Vi föreslår en omvänd miljöbonus där bilar som inte skulle vara berättigade för en miljöbilspremie, enligt gällande regelverk, under de första fem åren får en förhöjd fordonsskatt med 2 000 kronor per år.

Reseavdraget behöver göras mer generöst där kollektivtrafiken är mindre väl utbyggd och stramas åt där möjligheten att använda kollektivtrafiken är större. Vi satsar på laddinfrastruktur. Successivt bör olika former av subventioner för användandet av fossila bränslen fasas ut.

Tack vare vattenkraften, kärnkraften och investeringar i förnybar el har Sverige en säker, effektiv energiproduktion med små utsläpp av växthusgaser till konkurrenskraftiga priser.

Sverige kan spela en roll som föregångsland avseende omställning till fossiloberoende elproduktion. För klimatets skull vill Folkpartiet Liberalerna under mandatperioden avskaffa effektskatten. Regeringens höjning av effektskatten leder till förtida stängning av fungerande reaktorer och att svensk elförsörjningen hotas långsiktigt. Sverige behöver en mer likvärdig beskattning inom energisektorn och en liberalisering av energipolitiken som sätter klimathänsyn, långsiktiga spelregler, och konkurrensneutrala villkor i första rummet. Att låta kärnkraft, vattenkraft, vindkraft och solkraft konkurrera på egna meriter är grunden för en liberal och fungerande energimarknad.

Det finns en stor potential att fortsätta bygga ut förnybara energislag men det behövs förutsägbara, enkla och teknikneutrala styrmedel, inte kortsiktiga bidrag. För att underlätta villkoren för solenergi att etablera sig på marknaden föreslår Folkpartiet Liberalerna att fastighetsskatten helt tas bort på produktionsanläggningar för solenergi. Det är positivt att regeringen till viss del backat från förslaget om avskaffad skattebefrielse för bland annat småskalig solenergi. Folkpartiet Liberalerna anser dock att regeringen fortfarande försvårar för utbyggnaden av solenergi eftersom den håller fast vid att beskattning utgår per juridisk person i stället för per anläggning.

Folkpartiet Liberalerna vill anslå statliga medel för nationella klimatinvesteringar där fokus ska vara att få ner utsläppen. Vidare satsar vi på att sanera och återställa förorenade områden som kan användas till bostadsbyggande eller som är särskilt angelägna ur risksynpunkt.

Investeringar för klimatet	
Höjda miljöskatter	+4600 tkr
Avskaffad effektskatt på kärnkraft	+5000 tkr
Nationella klimatinvesteringar	+200 tkr
Biologisk mångfald, hav och rena stränder	+100 tkr

Folkpartiet Liberalerna vill införa skatt på elektronik som innehåller miljöfarliga kemikalier. För att få bort farliga kemikalier i konsumentprodukter, till exempel leksaker och kläder, krävs ökad marknadstillsyn.

Miljösituationen i våra hav och vattendrag är kritisk på grund av utsläpp, övergödning och exploatering. Folkpartiet Liberalerna vill förstärka den havs- och vattenrelaterade miljöövervakningen. Staten bör långsiktigt ta en större del av ansvaret för städning av våra stränder.

Användningen av handelsgödsel i jordbruket bidrar till övergödning av vattenområden. Även förekomsten av kadmium i handelsgödsel är ett oroande miljöproblem. Det är därför angeläget att användningen av sådan gödsel minskar och att jordbrukets allmänna miljöpåverkan sjunker. Därför föreslås en ny läckageskatt från och med den 1 januari 2017.

Allt fler arter hotas av utrotning. Hotade växter och djur ska skyddas genom fridlysning, information och biotopskydd. Artdatabankens arbete ska främjas. För att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i form av olika naturtyper och arter behövs ökade restaureringsinsatser.

Fler bostäder

Den svenska bostadsmarknaden behöver fler bostäder. För att det ska bli verklighet behövs enklare regler, mindre krångel och kortare planprocesser. Dagens regelverk hämmar konkurrensen inom byggsektorn vilket leder till högre produktionskostnader och dyrare bostäder för medborgaren. Med nuvarande lagstiftning påverkas dessutom konsumenters efterfrågan bostadsmarknaden i oacceptabelt låg grad.

De reformer som Folkpartiet Liberalerna och Alliansen har genomfört har bidragit till att byggtakten ökat kraftigt på senare år.

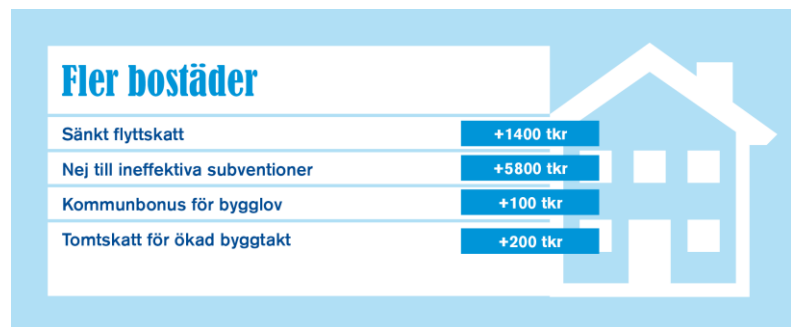
Regeringsskiftet har betytt sänkta ambitioner och en återgång till dyra åtgärder som visat sig verkningslösa.

Efter en inledande period av oklara besked har den nu sittande regeringen aviserat en storskalig satsning på återinförda byggsbventioner. Detta är i grunden feltänt och kommer att störa bostadsmarknaden än mer, med minskat byggande som följd. Den mest konkreta följden av den nuvarande regeringens politik är mångmiljardsbventioner till byggföretag. Misshushållning av skattebetalarnas pengar kommer inte att lösa bostadsbristen. Vi anser vidare att ansvaret för att vårda och förvalta fastigheter ligger på ägaren och inte på staten. avvisar därför regeringens förslag till subventioner och investeringsstöd i sin helhet, vilket innebär en utgiftsbesparing på 5 880 miljoner kronor år 2016.

Folkpartiet Liberalerna vill i stället inrätta en snabbhetspremie till de kommuner som har korta

handläggningstider eller framgångsrikt förkortar sina handläggningstider för plan- och bygglovsärenden. På så vis riktas stimulansen till en effektivisering av kommunernas roll som planmyndigheter och tillståndsgivare i byggärenden, vilket är avgörande för att öka byggtakten i Sverige. För detta ändamål reserverar vi årligen 75 miljoner kronor. Vi anser också att det på motsvarande sätt bör införas sanktionsavgifter för de kommuner som inte följer de i lag föreskrivna tidsgränserna för plan- och byggärenden. Vi förstärker också anslagen för marksanering för att frigöra mark för bostadsbyggande med ytterligare 25 miljoner kronor utöver regeringens förslag.

Det är allvarligt att flyttskatten i Sverige sannolikt är den högsta i hela den utvecklade världen. När en person av skatteskäl väljer att inte sälja sin bostad innebär det att någon annan inte kan köpa. På det sättet uteblir flyttkedjor och bostadsbristen förvärras. Inlåsnngen drabbar både enskilda och företag som försöker rekrytera. Bristen på rörlighet och bostäder uppskattas leda till cirka 15 000 fler arbetslösa i Sverige. Vi avstår därför 1300 miljoner i skatteintäkter 2016 för att sänka den så kallade flyttskatten.

Fler bostäder	
Sänkt flyttskatt	+1400 tkr
Nej till ineffektiva subventioner	+5800 tkr
Kommunbonus för bygglov	+100 tkr
Tomtskatt för ökad byggtakt	+200 tkr

Ytterligare prioriterade insatser

De pågående flyktingströmmarna saknar motstycke i modern tid, vilket ställer krav på EU och Sverige. Vi vill se fler lagliga vägar in i EU, såsom asylvisum och avskaffat transportörsansvar, och det behövs en mer varaktig lösning inom EU för att dela ansvaret avseende flyktingmottagandet. I den rådande akuta situationen behöver alla länder göra mer, även Sverige. Folkpartiet Liberalerna anser att Sverige ska öka antalet kvotflyktingar från dagens 1 900 personer till cirka 5 000 personer.

Just nu kommer fler flyktingar än någon gång tidigare sedan andra världskriget till Sverige. Det kostar inledningsvis pengar och gör att vi har behov av att hela tiden utveckla politiken för mottagande. Vårt mottagningssystem är ansträngt och måste dimensioneras och reformeras därefter. Flyktingmottagandet är ett nationellt åtagande och ansvaret måste vara gemensamt. Staten ska ytterst kunna ålägga kommuner att ta emot fler nyanlända men för att ge kommunerna bättre förutsättningar måste det statliga stödet till kommunerna öka. Vi vill till skillnad från regeringen behålla men reformera det prestationsbaserade stödet till kommuner som tar emot många nyanlända i förhållande till sin folkmängd. Folkpartiet Liberalerna anser att stödboenden bör införas som placeringsform för ensamkommande flyktingbarn.

För att klara av ett ökat asylmottagande måste vi ha en politik som håller hela vägen och som ger människor verkliga möjligheter att komma in i det svenska samhället. Rätt hanterat blir dagens asylmottagande en tillgång för Sverige. Det kräver viktiga och brådskande reformer. Framför allt krävs en öppen, flexibel och modern arbetsmarknad och förändringar på bostadsmarknaden som underlättar byggande och gör det möjligt för fler att få sin första bostad.

Folkpartiet Liberalerna är kritiskt till att regeringen skär ner på den särskilda satsningen för mänskliga rättigheter och demokratisering. Mot bakgrund av det allvarliga läget för den demokratiska utvecklingen i många delar av världen, ser vi det nödvändigt att återställa anslagsposten till 2015 års nivå. Folkpartiet Liberalerna föreslår ett demokratilyft i svenskt bistånd. Mer resurser bör riktas till att främja yttrandefrihet, pressfrihet och oberoende medier. Riktat bistånd bör i högre grad än i dag ges till fria journalisters utbildning och kontakter i Sverige. Inom ramen för demokratilyftet ska Sverige dessutom stödja enskilda demokratiaktivister genom att öronmärka biståndspengar till demokratistipendier för aktivister som vill studera i Sverige. Det ska också inrättas ett program för privatpersoner i mottagarländer inom ramen för bistandsverksamheten. Vi ser också att det finns ett stort behov inom det humanitära biståndet. UNHCR står inför en massiv uppgift och stöd till detta FN-organ behöver prioriteras.

Folkpartiet Liberalerna gör en rättssäkerhets- och integritetspolitisk satsning genom att förstärka anslagen till Justitieombudsmannen och Datainspektionen. JO behöver ökade resurser för att kunna fullgöra

sitt viktiga uppdrag, och i avvaktan på en ny integritetsmyndighet med ett brett mandat behöver även Datainspektionens resurser förstärkas. På grund av det osäkra politiska läget, med en regering med svag parlamentarisk ställning, förstärker vi också anslaget till Valmyndigheten för att möjliggöra en ökad beredskap för extra val.

Vi har högre ambitioner än regeringen vad gäller de nationella minoriteterna och arbetet för romsk inkludering. Folkpartiet Liberalerna höjer anslagen för minoritetspolitiska åtgärder så att fler kommuner får möjlighet att ansluta sig till förvaltningsområdena för minoritetsspråk. Vi är också kritiska till att regeringen sänker anslagsnivån för åtgärder för den nationella minoriteten romer. Ett långsiktigt genomförande av strategin för romsk inkludering kräver långsiktiga och uthålliga åtaganden, och i stället för nedskärningar behöver snarare ambitionerna höjas. Vi anslår därför ökade resurser jämfört med regeringen.

Finanspolitiska rådet bildades 2007 med uppgift att oberoende granska regeringens politik, budgetmotioner och ekonomiska bedömningar. Vår erfarenhet är att rådet har gett stadga åt den finanspolitiska debatten. Utöver detta borde det vara rimligt att rådet åtminstone översiktligt granskar och utvärderar oppositionspartiernas ekonomiska politik, detta för att genom oberoende granskning ytterligare minska risken för ofinansierade förslag och ogenomtänkta reformer. Folkpartiet Liberalerna föreslår därför att Finanspolitiska rådet får en stärkt finansiering och ett utvidgat uppdrag.

Ett stramt finanspolitiskt ramverk och stärkta finanspolitiska intuitioner

Det är avgörande att Sverige också i fortsättningen har ett välordnat finanspolitiskt ramverk som för politiken i en stram och ansvarsfull riktning. Det finanspolitiska ramverket säkerställer finansiell stabilitet och en beredskap att klara framtida kriser, och det har tjänat Sverige väl. Förtroendet för Sveriges offentliga finanser är högt, och statsskulden är relativt låg.

Folkpartiet Liberalerna anser att detta skapar goda förutsättningar för att nu genomföra en översyn av överskottsmålet. Vår utgångspunkt är att målet såsom det i dag är konstruerat inte är tillräckligt väl avvägt. Samtidigt ser vi tydliga faror kopplade till det balansmål som regeringen förespråkat eftersom detta på sikt riskerar att öka statens skuldsättning.

Som Finanspolitiska rådet tidigare under året konstaterat finns det en överhängande risk att det finansiella sparandet på sikt kommer att understiga målet, vilket eventuellt mål som än väljs. Drivkrafterna att överträffa den här typen av mål är små, samtidigt som kostnaden för en mindre negativ avvikelse på kort sikt är liten. Ett balansmål riskerar därmed i sin tillämpning att leda till ett underskott i de offentliga finanserna, som innebär att skuldsättning på framtida generationer ökar.

Ett sätt att hantera en sådan utveckling är att i stället införa ett överskottsmål på en lägre nivå än i dag, exempelvis 0,5 procent. Om målet är överskott så skapas en större marginal och mindre risker för underskott.

Ett annat sätt att minska risken för att långsiktiga underskott uppstår är att parallellt med ett balansmål inrätta ett särskilt tak för den offentliga skuldkvoten, det vill säga att statsskulden inte får överstiga en viss nivå. På så sätt skapas ett nationellt ankare för skuldkvoten på behörigt avstånd från det krav på att statsskulden inte får överstiga 60 procent som kommer med EU:s tillväxt- och stabilitetspakt.

I enlighet med vad riksdagen gett regeringen tillkänna tillsatte regeringen i juni en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppgift att se över målet för den offentliga sektorns finansiella sparande. Kommittén ska bland annat göra en bedömning av om det finns anledning att ändra nivån på målet för det finansiella sparandet och i så fall föreslå en ny nivå, analysera vilka konsekvenser olika

målnivåer för det finansiella sparandet får för de offentliga finanserna och svensk ekonomi, särskilt nivåernas betydelse för möjligheterna att säkerställa långsiktigt hållbara offentliga finanser och för att kunna hantera framtida kraftiga konjunkturedgångar samt utreda hur en eventuellt förändrad målnivå skulle förhålla sig till övriga delar av det finanspolitiska ramverket.

Folkpartiet Liberalerna är villigt att, i samband med kommitténs arbete, öppet pröva frågan om vilket mål som bör gälla för nivån för det framtida finansiella sparandet. Vi kommer att lägga särskild vikt vid att säkerställa att Sverige ska ha finanspolitisk stabilitet och förmåga att klara av kommande kriser. Det är också centralt att det finansiella sparandet är väl avvägt för att möta en växande demografisk utmaning och för att möjliggöra framtida strukturreformer. Ytterligare en utgångspunkt för Folkpartiet Liberalerna är att ett eventuellt framtida ändrat mål för det finansiella sparandet inte i sig ska kunna medföra utgiftsreformer som medför ökat tryck på transfereringssystemen.

Ett eventuellt framtida tillfälligt större budgetutrymme bör i stället användas till produktiva investeringar för framtiden. För att säkerställa att stora delar av det frigjorda budgetutrymme som ett justerat överskottsmål eller balansmål på sikt innebär används rätt anser Folkpartiet Liberalerna att det även bör övervägas om Sverige parallellt bör införa ett golv för offentliga investeringar.

I samband med en eventuell lägre framtida målbild för det finansiella sparandet är det rimligt att det parallellt även genomförs reformer som medför att den institutionella miljö som finanspolitiken bedrivs i är sådan att risken för de offentliga finanserna minimeras. Det är rimligt att Finanspolitiska rådet i en sådan situation får en förstärkt roll.

Vi föreslår att Finanspolitiska rådet får ett kraftigt utbyggt uppdrag. För att långsiktigt ge stadga i den finanspolitiska debatten bör rådet fortsätta att granska och utvärdera den politik som regeringen lägger fram och riksdagen beslutar om. Men rådet bör också få i uppdrag att utvärdera oppositionspartiernas ekonomiska politik och jämföra oppositionens förslag med budgetpropositionen med avseende på effekterna för de offentliga finanserna, sysselsättningen och fördelningspolitiken. Det skulle ge möjlighet till en större samsyn i den ekonomisk-politiska debatten vad gäller bedömningen av reformers effekter för de offentliga finanserna, sysselsättningen och fördelningspolitiken, och minska risken för ofinansierade förslag och överbudspolitik. En närliggande modell används sedan länge i Nederländerna.

En naturlig följd av att utöka rådets uppdrag är också att Finanspolitiska rådet som myndighet framöver sorterar under riksdagen, likt Riksbanken och Riksrevisionen. För Finanspolitiska rådets ställning som oberoende granskare av regeringen är det olyckligt att rådet sorterar direkt under Finansdepartementet.

För att möjliggöra detta föreslår Folkpartiet Liberalerna ett fördubblat anslag till rådet. Ökade anslag behövs för att rådet, med sin oberoende

ställning, fortsatt ska kunna bedriva verksamheten med uthållighet och hög kvalitet. Vi satsar i ett första steg 10 miljoner kronor 2016.

Den breda uppslutningen kring det finansiella ramverket och överskottsmålet har varit en styrka för Sverige. Alliansregeringen sökte samförstånd och kunde 2011 tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet enas om tydliga principer för överskottsmålet och det finanspolitiska ramverket. Enigheten bekräftades 2014 då samma partier enades om att stärka själva uppföljningen av överskottsmålet. Denna politiska samsyn har präglat omvärldens bild av Sverige som ett land med ordning och reda. Folkpartiet Liberalerna utgår ifrån att en bred politisk enighet alltså är en förutsättning för reformer av det finanspolitiska ramverket.

Ett sysselsättningsmål för Sverige

Under denna mandatperiod kommer Sverige att provas när en alltför oreformerad arbetsmarknad fortsätter att ställas inför en hårdnande internationell konkurrens. Därtill präglas den ekonomiska utvecklingen i vårt närområde av fortsatt osäkerhet med risk för svag utveckling på för Sverige viktiga exportmarknader.

Folkpartiet Liberalerna avser att möta de utmaningar Sveriges ekonomi står inför med fortsatta strukturreformer. Vi föreslår i denna budget sänkta skatter på arbete, reformer för att företag ska kunna växa, liberaliserad arbetsrätt och nya vägar till riktiga yrkeskunskaper. Vi föreslår reformer för att öka byggandet och öka rörligheten på Sveriges bostadsmarknad.

Styrande för den ekonomiska politiken ska vara de mål som sätts upp för den. Vid sidan av de mål som framgår av det finanspolitiska ramverket har målen för sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiken en särskilt avgörande roll.

Därför är det allvarligt att den nuvarande regeringen i stället för ett mål för sysselsättningen valt att använda ett arbetslöshetsmål som sitt huvudsakliga riktmärke. Mål som fokuserar på delmängder av dem som inte är sysselsatta i stället för att öka antalet sysselsatta har varit ett återkommande inslag i socialdemokratiska regeringars ekonomiska politik. I dagsläget tar detta sig uttryck i att regeringen i den ekonomiska vårpropositionen fastställt att antalet personer som arbetar och antalet arbetade timmar i ekonomin ska öka så mycket att Sverige når lägst arbetslöshet i EU år 2020.

Denna typ av mål har flera inbyggda brister. Exempelvis har regeringen fått kritik både för att de inte meddelat vilka ålderskategorier som avses och för att målet är formulerat i förhållande till andra länder. Om resten av Europa skulle få kraftigt ökad arbetslöshet skulle målet kunna nås även om den svenska arbetslösheten ökar i stället för att minska.

En ekonomisk politik som ensidigt formuleras med sikte på arbetslöshetsstatistiken riskerar särskilt att missa avgörande delar i att identifiera och bekämpa utanförskap. Även om sysselsättningen inte skulle växa nämnvärt, sjukskrivningarna skulle öka och fler skulle få förtidspension (sjuk- eller aktivitetsersättning) kommer en regering vägled av nuvarande mål att kunna hävda att deras politik för Sverige närmare målet att arbetslösheten blir lägre. Att människor slutar söka ett arbete, erbjuds en förtidspensionering eller övergår i sjukskrivning, och därmed träder ut ur arbetskraften, ska inte kunna registreras som en framgång. Som bland andra Finanspolitiska rådet har påtalat riskerar detta att leda till felslut där arbetslöshetsstatistiken förbättras genom politiska reformer som flyttar människor ur arbetskraften.

Det är mot denna bakgrund som Konjunkturinstitutet bör uppmärksammas när verket bedömer att enbart de skattehöjningar och åtgärder som var kända före årets budgetproposition skulle sänka den långsiktiga sysselsättningen med 15 000 till 20 000 personer samtidigt som arbetskraften minskar med 15 000 personer. Det är även mot denna bakgrund vi bör uppmärksamma att regeringen i budgetpropositionen stryker den bortre parentesen i sjukförsäkringen.

Politiken måste i stället ha som mål att så många arbetsföra som möjligt ska få bidra och komma i arbete. Därför föreslår Folkpartiet Liberalerna i denna budgetmotion ett nytt sysselsättningsmål för Sverige. Det är ett ambitiöst mål som kommer att vägleda oss i vårt eget ekonomisk-politiska utvecklingsarbete och som vi föreslår bör vägleda de nödvändiga reformerna av Sveriges arbetsmarknad.

Folkpartiet Liberalerna föreslår att regeringens arbetslöshetsmål överges och ersätts med ett sysselsättningsmål. Särskilda delmål för hur många som jobbar bland unga, utrikes födda och äldre ska sättas upp. Detta leder politiken rätt och skapar ytterligare drivkrafter för nödvändiga reformer.

Folkpartiet Liberalerna föreslår att målet formuleras enligt följande:

- Sysselsättningen bland hela befolkningen (15–74 år) ska till 2025 öka till 70 procent. År 2020 ska vi ha nått halvvägs till 68,5 procent.
- Sysselsättningen bland unga (15–24 år) ska till 2025 öka till 45 procent. År 2020 ska vi ha nått halvvägs.
- Sysselsättningen bland utrikes födda ska till 2025 öka till 65 procent. År 2020 ska vi ha nått halvvägs.
- Sysselsättningen för äldre (65–74 år) ska till 2025 öka till 25 procent. År 2020 ska vi ha nått halvvägs.

Folkpartiet Liberalernas jobbmål innebär att 350 000 jobb behöver skapas redan till 2020 för att 5,2 miljoner människor då ska vara sysselsatta. Till 2025 krävs det att 600 000 nya jobb skapas för att målet ska nås, och av dem behöver 200 000 skapas genom höjd potentiell sysselsättningsgrad, dvs. genom reformer som gör att arbetsmarknaden fungerar bättre.

Vårt sysselsättningsmål är mer ambitiöst och täcker in större delar av befolkningen än det mål som tidigare har gällt rörande sysselsättningen i åldersgruppen 20–64 år. Det målet nåddes redan under Alliansregeringen.

Genom att utforma politiken utifrån ett sysselsättningsmål och dela upp det i delmål för unga, utrikes födda och äldre kommer vi att leda politiken rätt. Det är unga och utrikes födda som har störst problem på den svenska arbetsmarknaden, och ska vi klara välfärden måste vi se till att fler människor arbetar längre upp i åldrarna.

Ett mål som innebär att 200 000 fler jobb strukturellt måste komma till innebär att en reformagenda av samma mått som genomfördes under alliansregeringens första två mandatperioden behöver genomföras ytterligare en gång. Det visar den höga ambitionen i vårt mål, men är

också en signal om att vi bedömer att alliansen ändå inte kom tillräckligt långt.

Alliansen styrde i två mandatperioder Sverige mot högre sysselsättning, men det krävs ytterligare och omfattande förändringar av arbetsmarknadens funktionssätt om den svenska sysselsättningen märkbart ska stiga och utanförskapet tryckas tillbaka.

Finanspolitiska rådet pekar ut det svenska anställningsskyddet och de kollektivavtalade minimilönerna som områden där arbetsmarknaden fungerar dåligt. Konjunkturinstitutet beskriver den svenska arbetsmarknaden som tudelad där höga lägstalöner gör att unga och andra grupper med svag förankring inte kommer i anställning.

Vår utgångspunkt i de strukturreformer vi föreslår redan i denna budgetmotion och som vi kommer att återkomma till i senare motioner är att möta dessa utmaningar på allvar. Det handlar att stärka övergången mellan skola och arbete och öppna upp en svår och stängd arbetsmarknad med flera enkla arbeten.

Skattefrågor

Det finns starka empiriska och teoretiska belägg för att den skattepolitik regeringen nu slagit in på trycker tillbaka arbetskraftsdeltagandet, dämpar den konjunkturella sysselsättningsökningen samt leder till strukturellt högre arbetslöshet och färre arbetade timmar i ekonomin. I detta avsnitt redovisas Folkpartiet Liberalernas skattepolitiska bedömningar. Huvudlinjen är att avvisa de omotiverade skattehöjningar på jobben som regeringen föreslår för att i stället långsiktigt sänka marginalsatterna i Sverige. Samtidigt föreslår Folkpartiet Liberalerna flera skatteförändringar för att öka skattesystemets miljöstyrande effekt.

Sänkta direkta skatter på arbete

Folkpartiet Liberalernas viktigaste skattepolitiska prioritering är att skatterna på arbete på både kort och lång sikt ska sänkas. Det är centralt för att försätta utveckla arbetslinjen, fortsätta öka antalet arbetade timmar i den svenska ekonomin och fortsätta öka den svenska konkurrenskraften. Sänkta skatter på människors arbetsinkomster ökar också alla människors frihet och möjlighet. De som arbetar får behålla mer av det de tjänar in, de som kan arbeta men ännu inte gör det får ökade möjligheter att höja sin inkomst och försörjningen för dem av oss som långsiktigt står utanför arbetsmarknaden upprätthålls genom fler bidrar till välfärdens finansiering.

Folkpartiet Liberalerna föreslår att det andra steget i den statliga inkomstskatten, den så kallade värnskatten, avskaffas under denna mandatperiod. Avskaffandet inleds 2016 och slutförs i ett andra steg 2017. För 2016 innebär det att värnskatten sätts till 2,5 procent i stället för dagens 5 procent. Det är prioriterad reform för att öka utbytet av att utbilda sig och ta ansvar. Det är också en central reform för att möjliggöra ökad internationell konkurrenskraft i det svenska näringslivet.

Folkpartiet Liberalerna finansierar i denna motion hela den direkta kostnaden av att avskaffa värnskatten, krona för krona. Det finns dock skäl att anta att de långsiktiga kostnaderna av att avskaffa värnskatten är betydligt mindre än de kortsiktiga och direkta. Genom beräkningar i FASIT utförda av Riksdagens utredningstjänst kan de långsiktiga effekterna kvantifieras. Beräkningarna avser innevarande budgetår.

FASIT skattar ett ökat arbetsutbud till följd av att värnskatten avskaffas. Om detta förändrade utbud får fullt genomslag på antalet arbetade timmar innebär det att dessa, i ekonomin som helhet, ökar med 0,09 procent. Den ökningen innebär i sin tur ökade löneinkomster, vilket får effekten att inbetalningar av kommunal och statlig inkomstskatt, arbetsgivaravgifter och moms stiger. Det senare är den långsiktiga effekt som uppstår i samband med att beteendet anpassas på det sätt modellen skattat. När beteendeanpassningen har

fått fullt genomslag väntas skatteintäkterna ha ökat så att självfinansieringsgraden uppgår till cirka 67 procent. Förändringen i antalet arbetade timmar består i stort sett av ett förändrat arbetsutbud för dem som redan arbetar, alltså förändringar längs den intensiva marginalen. Resultatet är ett punktestimat och bör tolkas med försiktighet. För att värna de offentliga finanserna räknar vi därför inte in dessa dynamiska effekter i denna budgetmotion.

Folkpartiet Liberalerna finansierar hela den direkta kostnaden av att avskaffa värnskatten, krona för krona. Det första steget beräknas för 2016 minska inkomsterna under inkomstitel 1111 Statlig inkomstskatt med ca 2 800 miljoner kronor.

Folkpartiet Liberalerna avvisar i samma syfte helt regeringens marginalskattehöjning på inkomster från 50 000 kronor till 123 300 kronor i månaden. Sverige behöver i enlighet med ovanstående resonemang långsiktigt sänkta de högsta marginalsatterna. Att i stället gå i motsatt riktning och höja skatten för relativt breda grupper är fel väg att gå. Höjda marginalsatter i dessa inkomstintervall pressar också tillbaka antalet arbetade timmar i ekonomin. Folkpartiet Liberalerna vill även markera mot det anmärkningsvärda i att regeringen i sin inkomstberäkning inte tagit höjd för att antalet arbetade timmar faller som en följd av den höjda marginalsatten. Det är att ta en risk med de offentliga finanserna. Allt tyder därför på att budgetpropositionen i denna del är i denna del är underfinansierad. *Att avvisa den höjda marginalsatten på inkomster från 50 000 kronor till 123 000 kronor i månaden ökar utgifterna på titel 1140 med 2 710 miljoner kronor år 2016.*

Folkpartiet Liberalerna genomför i denna budgetmotion samtidigt en kraftfull höjning av brytpunkten för den statliga inkomstskatten. Ingen med en månadslön under 40 000 kronor ska behöva betala en extra statlig skatt ovanpå kommunalskatten.

Sverige utmärker sig genom att andelen av BNP som tas ut i skatt på arbetsinkomster är högre än snittet i OECD samtidigt som den högsta marginalsatt på arbetsinkomster är högre än i nästan alla jämförbara länder. Sverige skiljer dessutom ut sig genom att de höga marginalsatterna träder in tidigt i inkomstskalan. Exempelvis Finland och Norge har sina högsta marginalsattesatser på skattenivåer som är i närheten av de svenska, men de högsta marginalsatterna träder in vid ungefär den dubbla inkomsten jämfört med i Sverige.

Folkpartiet Liberalerna föreslår därför en kraftig höjning av brytpunkten från dagens ca 36 940 kronor per månad till 40 000 kronor per månad. . Folkpartiet Liberalernas förslag innebär att en genomsnittlig specialistsjuksköterska, veterinär, programmerare eller verksamhetschef inom omsorgen helt slipper betala statlig inkomstskatt. *Förändringen beräknas 2016 sänka inkomsterna på titel 1140 med 6 000 miljoner kronor.* Folkpartiet Liberalerna avvisar vidare helt regeringens föreslagna uppräkningstakt av skiktgränserna för statlig inkomstskatt för åren 2016 och 2017. *Vårt förslag försvagar, jämfört med regeringens proposition, inkomsterna under*

inkomsttitel 1111 Statlig inkomstskatt med ca 1 670 miljoner kronor 2016.

I syfte att fler ska välja att arbeta kvar länge i arbetslivet införde Alliansen ett förhöjt jobbskatteavdrag för äldre. Det förhöjda jobbskatteavdraget gäller för personer som under året fyller 66 år eller är äldre.

Det förhöjda jobbskatteavdraget har, tillsammans med ett förhöjt grundavdrag, utvärderats av IFAU som funnit tydliga sysselsättningseffekter. De riktade skattelättnaderna ökade sysselsättningen under året närmast efter 65-årsdagen med 1,5 procentenheter bland dem som hade en beskattningsbar arbetsinkomst åtminstone något av åren tre till fem år tidigare. Därmed förstärks också deras pensioner. Pensionsmyndigheten har under 2015 föreslagit att åldersgränsen för det förhöjda jobbskatteavdraget ska sänkas för att uppmuntra människor att arbeta längre. För människor med låga pensioner lönar det sig i dag inte i tillräcklig omfattning.

Folkpartiet Liberalerna föreslår därför att åldersgränsen justeras ned med två år för att även inkludera personer som vid årets ingång är 63 år. Det betyder att denna grupp får starkare drivkrafter att förlänga arbetslivet genom att de gynnas skattemässigt och skulle få erfarenhet av hur lönsamt det är att arbeta med den förmånligare beskattningen. Reformen genomförs i två steg år 2016 samt 2016 *Förändringen beräknas kosta 300 miljoner kronor 2016. Detta redovisas som en ökad utgift på titel 1140.*

Sänkta social- och löneavgifter

Den tidigare nedsatta socialavgifterna för unga beräknades av Finansdepartementet långsiktigt höja den svenska sysselsättningen med ca 23 000 personer. Att avskaffa denna reform, på det sättet som regeringen gör, kommer att tydligt dämpa sysselsättningen och öka arbetslösheten.

Alliansen förberedde och riksdagen beslutade genom att bifalla allianspartiernas budgetmotion för 2016 om att sänkningen av arbetsgivaravgifterna skulle fokuseras till yngre åldrar. Folkpartiet Liberalerna fullföljer i denna motion en sådan förändring och föreslår att arbetsgivaravgifterna för unga som vid året ingång inte fyllt 20 år sätts ned till 15,46 procent från och med den 1 januari 2016. En sådan förändring riktar nedsättningen till dem som efter fullgjord gymnasieutbildning ska etablera sig på arbetsmarknaden och värnar sysselsättningen bland unga. Bland annat IFAU har i remissvar tydliggjort att undanträngningseffekterna i dessa typer av reformer minskar om subventionerna riktas mot dem som står långt ifrån arbetsmarknaden och som skulle ha låg sannolikhet att hitta arbete annars. IFAU noterar att detta därför inte är orimligt att stärka subventionen för yngre personer och minska eller avskaffa den för de något äldre. *De sänkta socialavgifterna för unga innebär för 2016 att*

intäkterna på titel 1210 blir 2 800 miljoner lägre jämfört med budgetpropositionen.

Folkpartiet Liberalerna avvisar vidare helt regeringens förslag att införa en särskild löneskatt för äldre. Fortsatta reformer i syfte att öka andelen äldre som arbetar, exempelvis enligt det förslag som ovan läggs fram om sänkt gräns för förhöjt jobbskatteavdrag bör i stället genomföras. *Vårt nej till den särskilda löneskatten för äldre sänker inkomsterna på inkomsttitel 1270 med 1 270 miljoner kronor 2016.*

Breddad arbetsmarknad och räddad ROT

Folkpartiet Liberalerna föreslår att RUT-avdraget utvecklas. Det har varit en stor framgång som både ökat människors makt över sin egen tid och skapat vägar in på den svenska arbetsmarknaden för dem som sedan länge stått utanför. Finansdepartementets beräkningar är att RUT- och ROT-avdragen tillsammans möjliggjort en långvarigt högre sysselsättning om ca 25 000 personer.

Folkpartiet Liberalerna föreslår nu att RUT-avdraget utvidgas. Flera aktiviteter som i dag inte berättigar till RUT-avdrag bör framöver inkluderas i avdraget. Folkpartiet Liberalerna föreslår därför att avdrag även ska medges för flyttjänster. Vi kommer i senare budgetmotioner att återkomma till förslag för att ytterligare vidga RUT-avdraget i syfte att bredda utbudet av jobb i Sverige. *För detta avsätter vi 550 miljoner kronor 2017. Förändringen påverkar titel 1140.*

Äldre över 80 år använder RUT-tjänster dubbelt så mycket som en genomsnittlig person. Det visar den nytta RUT-reformen har inneburit för många äldre som därmed kan välja själva vilka insatser de vill ha samtidigt som biståndshandläggarna kan ägna sin tid åt andra insatser än bedömning av hemtjänstbehov. Prognosen är att ca 96 000 personer som är 80 år eller äldre år 2016 kommer använda sig av RUT.

Vi föreslår att subventionsgraden för RUT höjs från 50 procent till 75 procent för alla som vid årets ingång fyllt 80 år. Ikraftträdande för reformen är den 1 januari 2016. Reformen har en positiv men låg effekt på sysselsättningen och kan på marginalen också minska behovet av kommunal hemtjänst. Priset efter reformen för en timmes hemstädning eller motsvarande tjänst blir, med normalpris i branschen, ca 100 kronor per timme. *Kostnaden för förslaget beräknas till ca 200 miljoner kronor 2016. Förändringen påverkar liksom ovan titel 1140.*

I stället för att bygga vidare på den breddade arbetsmarknad som följt av RUT- och ROT-avdragen väljer regeringen att nedmontera avdragsrätten. Erfarenheter från Danmark som under 1990-talet genomförde motsvarande förändringar talar för att effekten kan bli påtaglig. Förutom den långsiktiga effekten av åtstramade regelverk är den danska erfarenheten att den direkta effekten på konsumtionen av berörda tjänster kan bli ännu större än vad som sakligt kan antas utifrån de besparingar regeringen nu genomför.

Folkpartiet Liberalerna avvisar därför regeringens sänkta subventionsgrad i ROT och föreslår att avdraget sätts till 50 procent. Folkpartiet Liberalerna avvisar vidare regeringens sänkta tak i RUT-avdraget. Detta är förändringar som riskerar att öka svartarbetet i byggbranschen och samtidigt hota framväxten av de RUT-företag som nu etablerat sig och växer. *Sammantaget innebär dessa förändringar ökade utgifter på titel 1140 med 5 700 miljoner kronor 2016.*

Vidare avvisar Folkpartiet Liberalerna även slopandet av avdragsrätten för läxläsning. Det är orimligt att avdrag får beviljas för passiv barnvaktning, men inte om barnvakten aktivt hjälper till säkerställa så att eleven gör sina läxor. *En återinförd rätt till läxläsning inom RUT-avdraget innebär ökade utgifter på titel 1140 om 50 miljoner kronor 2016.*

Ökad miljöstyrning utan höjd bensinskatt

Sverige behöver fortsatt höja miljö- och klimatskatterna i syfte att öka miljörelateringen av skattesystemet. För Folkpartiet Liberalerna handlar detta om både en politisk vilja att minska klimat- och miljöutsläppen och en finansiering av politiska prioriteringar. Utan att äventyra konkurrenskraften för den svenska industrin söker vi finansieringsmöjligheter till sådana reformer som behövs för ökad sysselsättning och högre tillväxt.

Sverige är och ska vara ett grönt föregångsland. Under Folkpartiet Liberalernas tid i regeringen stärktes miljö- och klimatarbetet. Det har lett till resultat: från 2006 till 2014 minskade utsläppen av växthusgaser i Sverige med drygt 19 procent. Sedan 2006 har andelen förnyelsebar energi ökat och antalet miljöbilar ökat kraftigt. Vi ska fortsatt vara en pådrivande kraft inom EU och i det globala arbetet för en ambitiös klimatpolitik.

Höjda miljöskatter täcker inte ensamt Folkpartiet Liberalernas reformambitioner. Det går inte att långsiktigt säkra offentliga utgifter med en skattebas som bör erodera. Men att vi i morgon behöver bevaka hur de faktiska intäkterna utvecklas ska inte hindra oss från att i dag höja miljö- och klimatskatterna för att kunna finansiera lägre skatter på jobben.

Folkpartiet Liberalerna föreslår därför bland annat en reformering av miljöbilsbonusen. Det är rimligt, enligt Riodeklarationens princip om att förorenaren ska betala, att miljöbilsbonusen utformas såsom en förhöjd skatt på bilar med negativ klimatpåverkan, i stället för en särskild premie på bilar med låg klimatpåverkan. Folkpartiet Liberalerna föreslår därför en omvänd miljöbilsbonus där bilar som inte skulle vara berättigade för en miljöbilspremie enligt gällande regelverk skulle få en förhöjd fordonsskatt med 2 000 kronor per år under de första fem åren. *Reformen beräknas 2016 öka inkomsterna på inkomstittel 1470 med 600 miljoner kronor. Reformen påverkar även titel 1115.*

Användningen av handelsgödsel bidrar till övergödning av vattenområden. Även förekomsten av kadmium i handelsgödsel är ett

oroande miljöproblem. Det är därför angeläget att användningen av sådan gödsel minskar och att jordbrukets allmänna miljöpåverkan sjunker. För att uppnå detta syfte bör en ny läckageskatt för jordbruket införas från och med den 1 januari 2017. Den skatt på handelsgödsel som avskaffades den 1 januari 2010 skulle kunna tjäna som en utgångspunkt för en ny miljöstyrande skatt. Samtidigt välkomnar Folkpartiet Liberalerna att regeringen överväger andra konstruktioner av skatten och kommer noga följa det arbete på området som nu sker. *Förändringen beräknas 2017 sammantaget, genom effekt på bland annat inkomsttitel 1450, stärka de offentliga finanserna med ca 290 miljoner kronor.*

Vi föreslår vidare en omläggning av reseavdraget i syfte att öka dess regionala träffsäkerhet och minska exponeringen mot felaktigheter i utnyttjandet av avdraget. Förslaget innebär att reseavdraget görs mer generöst i kommuner där kollektivtrafiken kan antas vara mindre väl utbyggd, medan avdraget stramas åt i kommuner där möjligheten att använda kollektivtrafiklösningar bör betraktas som större. Vi föreslår att gränsen för reseavdraget höjs till 19 000 kronor för personer boende i kommungrupp 1-4 och att gränsen för reseavdraget parallellt sänks till 9 000 kronor för övriga kommuner. *Reformen beräknas sammantaget, genom påverkan på bland annat inkomsttitel 1115, stärka den konsoliderade offentliga sektorns finanser med 1 300 miljoner kronor 2016.*

Folkpartiet Liberalerna föreslår att en kemikalieskatt i enlighet med förslagen i SOU 2015:30 införs. Huvudmotivet för ett sådant ekonomiskt styrmedel är att minska förekomsten av eller risken för exponering och spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen från olika varugrupper. Den föreslagna skatten på viss elektronik är utformad på så sätt att sådana varor som används ofta i hemmiljö och därmed orsakar risk för att vissa farliga ämnen tillförs människors hemmiljö ska vara föremål för beskattning. Bland annat omfattas spisar, mikrovågsugnar, kylskåp, frysskåp, maskiner, tvättmaskiner och torktumlare. *Reformen innebär sammantaget en statsfinansiell förstärkning på 2 300 miljoner kronor 2016 genom effekt på bland annat inkomsttitel 1450.*

Folkpartiet Liberalerna avvisar regeringens föreslagna höjning av energi- och koldioxidskatterna på bensin. Sverige skulle med regeringens förslag gå mot världens högsta bensinskatt. Vi föreslår enligt ovan andra modeller för att öka klimatrelateringen i beskattningen av transportsektorn. *Sammantaget beräknas ett nej till regeringens föreslagna bensinskattehöjning försvaga de offentliga finanserna med 3 600 miljoner kronor 2016. Reformen påverkar bland annat inkomsttitel 1430.*

Utöver de generella nedsättningar av energi- och koldioxidskatt som av olika skäl gäller för industrin som helhet har gruvindustrin en skattenedsättning för högbeskattad diesel som används i maskiner i direkt anslutning till brytningen av fast berg för utvinning av mineral. Skälet till denna extra nedsättning kan bl.a. hänföras till ett initiativ i skatteutskottet från riksdagsåret 1994/95 där utskottet menade att dessa specialfordon byggda enbart för brytningen skulle omfattas av

en lägre skatt. Folkpartiet Liberalerna menar att det inte finns särskilda skäl att ligga kvar på denna utökade nedsättning. Det är av likformighetsskäl rimligt att gruvindustrin möter liknande skatteregler som den övriga industrin. *Vid ett slopande av nedsättning av energi- och koldioxidskatt för diesel inom gruvindustriell verksamhet kan intäkterna 2016 sammantaget beräknas öka 240 miljoner kronor 2016. Förändringen påverkar inkomsttitlarna 1320, 1430 och 1440.*

Likvärdig beskattning inom energisektorn

Skatterna inom energisektor sneddriver tydligt konkurrensförhållandena mellan de olika energislagen. Sammantaget innebär det en risk för att kostnadseffektiv energiproduktion ersätts av kostnadsineffektiv. En synnerligen hög beskattning befintliga och eventuellt nyuppförda kärnkraft innebär särskilt att Sveriges långsiktiga energiförsörjning är hotad.

Nuvarande kärnkraftsreaktorer är i grunden lönsamma, även med dagens historiskt låga elpris. De görs dock olönsamma genom den effektskatt som lagts på dem. Denna skatt infördes i sin nuvarande form år 2000. Den höjdes av den tidigare socialdemokratiska regeringen 2006, och senare igen 2008, med hänvisning till högre elpriser och högre vinster hos kärnkraftsproducenterna. Regeringen genomför nu ytterligare en höjning av skatten. Konjunkturinstitutet menar att motiven för skattehöjningen är otillräckliga och oövertänkta. Både kraftbolagen och kraftnätsägarna pekar i sina remissvar på en risk att reaktorer kan komma att stängas på ett sätt så att elförsörjningen långsiktigt hotas.

Folkpartiet Liberalerna avvisar i denna budgetmotion regeringens höjning av effektskatten och föreslår att den i stället under mandatperioden avvecklas i tre lika stora steg 2016–2018. Avskaffad effektskatt kompenseras inom sektorn genom höjd energiskatt. Delar av compensationen sker bland annat också även genom en av Riksdagens utredningstjänst beräknad konsekvensändring av utdelningen från Vattenfall. *Sammantaget har reformen en neutral effekt på de offentliga finanserna. Den största påverkan sker på inkomsttitel 1250.*

I syfte att öka möjligheterna för solkraften att etablera sig som energislag föreslår i denna budgetmotion att fastighetsskatten för solkraftverk sätts ned till 0,0 procent av dess taxeringsvärde. Detta bedöms som ett mer neutralt sätt att skapa förmånliga villkor än de subventioner till solkraftsindustrin som avvisas i andra delar av denna budgetmotion. *Inklusive övervältringseffekter förväntas reformen försvaga de offentliga finanserna med ca 35 miljoner kronor 2016 genom påverkan på främst 1350.*

Ytterligare prioriterade skatteförändringar

Det är centralt att svensk bostadsmarknad reformeras i riktning mot ökat byggande och ökad rörlighet. Den höga flyttskatten – det vill

säga de höga skatterna och avgifterna för att sälja och byta bostäder – minskar rörligheten på bostadsmarknaden.

Flyttskatten i Sverige är sannolikt den högsta i hela den utvecklade världen. För småhus är den totala flyttskatten i Sverige ca tre gånger högre än snittet i OECD. När en person av skatteskal väljer att inte sälja sin bostad innebär det att någon annan inte kan köpa. På det sättet uteblir flyttkedjor och bostadsbristen förvärras. Inlåningen drabbar både enskilda och företag som försöker rekrytera. Bristen på rörlighet och bostäder uppskattas leda till cirka 15 000 fler arbetslösa i Sverige.

Därför föreslår Folkpartiet Liberalerna att taket för uppskovsbeloppet avskaffas. I samband med avskaffandet av fastighetsskatten infördes ett uppskovstak för reavinster i samband med fastighetsförsäljning. Taket innebär i dag att vinster över 1 450 000 kronor direkt måste tas upp till beskattning vid försäljning. Särskilt för dem som under lång tid ägt en bostad kan detta innebära att ett bostadsbyte upplevs som en förlustaffär. Folkpartiet Liberalerna föreslår att taket för uppskovet helt avskaffas. Det innebär att inbetalningen av reavinstskatten för de allra flesta kommer att kunna skjutas på framtiden och inte påverka möjligheten att köpa en ny bostad.

Samtidigt bör räntan på den uppskjutna reavinstbeskattningen avskaffas. År 2008 infördes en ränta på uppskjuten reavinst och reavinstskatt. För en person eller ett par med fullt uppskov innebär räntan på motsvarande 3,25 procent en årlig utgift på ca 7 250 kronor. En så betydande extra skatt gör uppskov och bostadsbyten mindre gynnsamt och påverkar rörligheten på bostadsmarknaden. Boverket har beskrivit att räntebeläggningen, tillsammans med uppskovstaket, som ”en betydande skattesärpning”.

Sammantaget beräknas dessa förändringar sänka skatteinkomsterna med 1 300 miljoner kronor 2016 genom påverkan på bland annat inkomstitel 1310.

Samtidigt föreslår Folkpartiet Liberalerna, i linje med resonemangen i bland annat SOU 2015:48, att den statliga fastighetsskatten på obebyggd tomtmark förhöjs för sådan mark som är avsatt för byggnation av hyresfastigheter. Detta ökar drivkrafterna för markägare att snabbare bebygga detaljplanlagd mark avsedd för flerfamiljsfastigheter. *Som en följd av detta beräknas skatteintäkten på titel 1350 öka med 200 miljoner kronor år 2016.*

Folkpartiet Liberalerna avvisar regeringens slopade avdragsrätt för gåvor. I dag kan en privatperson få upp till 1 500 kronor i skattereduktion för gåvor som ges till ideella föreningar, stiftelser eller registrerade trossamfund. Skatteavdrag beviljas för bidrag till social hjälpverksamhet och vetenskaplig forskning. Denna avdragsrätt avskaffar nu regeringen. Folkpartiet Liberalerna vill i stället se att avdragsrätten fortsatt värnas. *Detta redovisas i denna budgetmotion genom 250 miljoner i ökade avdrag på titel 1140.*

Folkpartiet Liberalerna föreslår vidare två förändringar för att öka likvärdigheten i beskattningen av finanssektorn jämfört med övriga sektorer. Mervärdesskattebefrielsen av finansiella tjänster och

försäkringstjänster medför en snedvridning av produktion och konsumtion till den finansiella sektorns fördel på bekostnad av andra sektorer som bedriver mervärdesskattepliktig verksamhet. Skattefördelen innebär att en större andel av samhällets resurser än vad som är samhällsekonomiskt optimalt kan tillfalla den finansiella sektorn.

Möjligheten till gruppregistrering för mervärdesskatt har gjort det möjligt för företag i den finansiella sektorn att undkomma kostnaden för ingående mervärdesskatt, vilket ytterligare har ökat deras skattefördel i jämförelse med andra sektorer. Den sammantagna skattefördelen innebär därmed att den finansiella sektorn ökar på bekostnad av andra sektorer och vinsterna i den finansiella sektorn kan antas bli högre. Ett sätt att göra beskattningen mer neutral mellan den finansiella sektorn och övriga sektorer är att ta bort rätten till gruppregistrering till mervärdesskatt. Det har av Finansdepartementet bedömts att de legala kraven på den finansiella sektorn inte utgör tillräckliga skäl för att den finansiella sektorn ur skattehänseende ska gynnas. Inte heller i övrigt finns tillräckliga skäl för att behålla möjligheten till gruppregistrering till mervärdesskatt. Mot denna bakgrund bör reglerna om gruppregistrering till mervärdesskatt för företag inom den finansiella sektorn slopas. Även möjligheten till gruppregistrering till mervärdesskatt för företag i inkomstskatterättsliga kommissionärsförhållanden bör slopas. *Förändringen beräknas 2016 öka mervärdesskatteinbetalningarna på inkomstitel 1410 med 320 miljoner.*

Den sammantagna fördelen för den finansiella sektorn genom mervärdesskattebefrielsen bedöms som betydlig högre än de ökade skatteintäkter som ett slopande av gruppregistrering ovan beräknas medföra. I Danmark tas en s.k. lønsumsafgift ut på företag som omsätter varor och tjänster som har undantagits från mervärdesskatt. Lønsumsafgiften är där inte begränsad till företag som omsätter finansiella tjänster. Avgiftsunderlaget motsvarar som utgångspunkt lönesumman i företaget.

Frågan om hur en kompenserande beskattning av den finansiella sektorn ska utformas utredas för närvarande genom att regeringen beslutat om Dir. 2015:51. Folkpartiet utgångspunkt är att sådan skatt kan vara på plats från och med 1 januari 2017. Ett huvudalternativ som utreds är en förhöjd allmän löneavgift.

De ordinarie arbetsgivaravgifterna uppgår enligt gällande regler till 31,24 procent av underlagslönesumman. Den allmänna löneavgiften uppgår till 10,15 procentenheter av respektive arbetsgivaravgift. Folkpartiet Liberalernas utgångspunkt är att den allmänna löneavgiften höjs med 5 procentenheter för företag som bedriver verksamhet inom finansiella tjänster, försäkring, återförsäkring och stödtjänster till finansiella tjänster och försäkring. *Förändringen beräknas 2017 stärka de offentliga finanserna med 2 000 miljoner kronor.* Folkpartiet Liberalerna är, i det fall den sittande statliga utredningen förordar en annan lösning, öppet för att i senare budgetmotioner revidera förslaget till skattebas.

Folkpartiet Liberalerna föreslår vidare att den regionala nedsättningen av arbetsgivaravgifterna slopas. År 2002 infördes en regional nedsättning med 10 procentenheter av arbetsgivaravgifterna för företag verksamma i främst Norrlands inland. Underlaget får vara högst 71 000 kronor per månad och stödet därmed högst 7 100 kronor per månad.

När Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) genomförde en utvärdering av denna reform har institutet inte kunnat finna några statistiskt säkerställda sysselsättningseffekter i jämförelse med företag i närliggande områden som inte fick ta del av nedsättningen. Även Riksrevisionen har sammanställt en rapport som behandlar samma nedsättning. Riksrevisionens samlade bedömning var att varken den regionala nedsättningen eller den generella nedsättningen för småföretag 1997–2007 har gett några sysselsättningseffekter. *Folkpartiet Liberalerna föreslår att denna nedsättning slopas. Detta ökar sammantaget skatteintäkterna år 2016 med 410 miljoner kronor genom påverkan på bland annat titel 1210.*

Folkpartiet Liberalerna avvisar slutligen regeringens förslag om nedsatt förmånsvärde för vissa bilar. *Detta stärker den offentliga sektorns finanser med 100 miljoner kronor från och med 2017 genom påverkan på bland annat 1210.*

Tillkommande effekter på budgetens intäktssida

Folkpartiet Liberalerna föreslår ovan att effektskatten avvecklas. En del av finansiering sker, i enlighet med de beräkningar som Riksdagens utredningstjänst tagit fram, genom en konsekvent höjd utdelning från statligt ägda bolag. *För 2016 beräknas inkomsterna på titel 2000 av detta skäl öka med 600 miljoner.*

Folkpartiet Liberalerna avvisar regeringens förslag till höjd a-kassa. En sådan förändring bör inte genomföras utan att strukturreformer som ökar sysselsättningen samtidigt kommer på plats. *Genom påverkan på finansieringavgiften sänks därmed inkomsterna på titel 2000 med 400 miljoner kronor 2016.*

Beräkning av statsbudgetens inkomster 2016-2018

Beräkning av statsbudgetens inkomster 2016-2018, mnkr		Folkpartiet Liberalernas beräkning			Avvikelse från regeringen		
Titel	Rubrik	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1100	<u>Direkta skatter på arbete</u>	<u>587892</u>	<u>618381</u>	<u>649159</u>	<u>-18605</u>	<u>-23846</u>	<u>-23903</u>
1111	Statlig inkomstskatt	47092	47637	49532	-10270	-14700	-15000
1115	Kommunal inkomstskatt	668833	703723	736846	446	587	831
1120	Allmän pensionsavgift	113127	118786	124181			
1130	Artistskatt						
1140	Skattereduktioner	-241160	-251765	-261400	-8781	-9733	-9734
1200	<u>Indirekta skatter på arbete</u>	<u>523376</u>	<u>553262</u>	<u>577771</u>	<u>-3825</u>	<u>-2600</u>	<u>-2470</u>
1210	Arbetsgivaravgifter	510254	534055	557693	-2115	-2890	-2760
1240	Egenavgifter	13684	14518	15294	60	60	60
1260	Avgifter till premiepensionssystemet	-35151	-37033	-38694			
1270	Särskild löneskatt	41655	45635	47564	-1770	230	230
1280	Nedsättningar	-7733	-4582	-4754			
1290	Tjänstegrupppliv	667	667	667			
1300	<u>Skatt på kapital</u>	<u>199665</u>	<u>213958</u>	<u>230146</u>	<u>-615</u>	<u>-325</u>	<u>175</u>
1310	Skatt på kapital, hushåll	45422	48683	49449	-1300	-1400	-1400
1320	Skatt på företagsvinster	101827	105983	111688	525	915	1415
1330	Kupongskatt	4944	5167	5384			
1340	Avkastningsskatt	5061	10952	18818			
1350	Fastighetskatt	32870	33432	34793	160	160	160
	därav kommunal fastighetsavgift (1353+1354)	16663					
1360	Stämpelskatt	9541	9741	10014			
1400	<u>Skatt på konsumtion och insatsvaror</u>	<u>509215</u>	<u>527975</u>	<u>548276</u>	<u>-1180</u>	<u>-2470</u>	<u>-4050</u>
1410	Mervärdesskatt, hushåll	385472	403100	421866	320	340	360
1420	Skatt på alkohol och tobak	25140	25239	25467			
1430	Energiskatt	41851	43481	45150	-3130	-2830	-2830
1440	Koldioxidskatt	22974	22671	22794	140	-370	-870
1450	Övriga skatter på energi och miljö	6389	4897	3256	890	-710	-2410
1470	Skatt på vägtrafik	20722	21890	22997	600	1100	1700
1480	Övriga skatter	6667	6697	6748			
1500	Skatt på import	6455	6825	7236			
1600	Restförda och övriga skatter	5780	5911	5990			
1700	Avgående poster, skatter till EU	-6455	-6825	-7236			
	Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	1825928	1919486	2011342	-24225	-29241	-30248
1800	Avgående poster, skatter till andra sektorer	-917961	-965032	-1010610	-446	-587	-831
	Statens skatteintäkter (periodiserat)	907967	954454	1000732	-24671	-29828	-31079
1900	Periodiseringar	19964	5294	8393			
1000	Statens skatteinkomster	927931	959748	1009126	-24671	-29828	-31079
	Övriga inkomster (kassamässigt)	-28141	-30566	-31220	200	900	1500
2000	Inkomster av statens verksamhet	31349	31571	34557	200	900	1500
3000	Inkomster av försäld egendom	5000	5000	5000			
4000	Återbetalning av lån	761	686	628			
5000	Kalkylmässiga inkomster	10719	11507	11922			
6000	Bidrag m.m. från EU	12706	12670	11737			
7000	Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-88675	-91999	-95064			
8000	Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto						
	Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	<u>899790</u>	<u>929182</u>	<u>977905</u>	<u>-24471</u>	<u>-28928</u>	<u>-29579</u>

Specificering av Folkpartiet Liberalernas skatteförändringar m m					
Titel	Rubrik	2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1111	Statlig inkomstskatt	0	0	-100	Växlad effektskatt. RUT Dnr 2015:1436
1111	Statlig inkomstskatt	-1670	-1670	-1670	Nej till sänkt uppräknings av den första skiktgränsen 2016. Prop. 2015/16:1
1111	Statlig inkomstskatt		-1130	-1130	Nej till sänkt uppräknings av den första skiktgränsen 2017. Prop. 2015/16:1
1111	Statlig inkomstskatt	200	200	200	Regionalt anpassat reseavdrag. RUT Dnr 2015:1213
1111	Statlig inkomstskatt	-2800	-5900	-6000	Avskaffad värnskatt. RUT Dnr 2015:1209
1111	Statlig inkomstskatt	-6000	-6200	-6300	Höjd brytpunkt till 40 000 kronor per månad. Dnr 2015:1089rev
1115	Kommunal inkomstskatt	20	20	20	Karriärtjänster för specialistsjuksköterskor. Egna beräkningar
1115	Kommunal inkomstskatt		-100	-100	Omvänd miljöbilbonus. RUT Dnr 2015:1233
1115	Kommunal inkomstskatt	0	-100	-100	Växlad effektskatt. RUT Dnr 2015:1436
1115	Kommunal inkomstskatt	-900	-900	-900	Konsekvensändring. Avvisning höjd A-kassa. RUT Dnr 2015:1351
1115	Kommunal inkomstskatt	1100	1100	1100	Regionalt anpassat reseavdrag. RUT Dnr 2015:1213
1115	Kommunal inkomstskatt	40	70	110	Fler karriärtjänster för lärare. Utbildningsdepartementet, egna beräkningar
1115	Kommunal inkomstskatt	5	10	10	Karriärtjänster i utanförskapsområden. Egna beräkningar
1115	Kommunal inkomstskatt	300	500	700	Konsekvensändring. Avvisning höjd bensinskatt. RUT Dnr 2015:1583
1115	Kommunal inkomstskatt		100	100	Avvisad nedsatt förmånsvärde för vissa bilar. RUT Dnr 2015:1595
1115	Kommunal inkomstskatt	-119	-113	-109	Konsekvensändring. Avvisning av slopad bortre tidsgräns. RUT Dnr 2015:1584
1140	Skattereduktioner	-300	-700	-700	Jobbskatteavdrag för de som vid årets ingång fyllt 64 respektive 63 år. RUT Dnr 2015:1238, egna beräkningar
1139	Skattereduktioner	29	27	26	Konsekvensändring. Avvisning av slopad bortre tidsgräns. RUT Dnr 2015:1584
1140	Skattereduktioner	-200	-200	-200	Förhöjd subventionsgrad i RUT för de över 80 år. RUT Dnr 2015:1357
1140	Skattereduktioner	200	200	200	Konsekvensändring. Avvisning höjd A-kassa. RUT Dnr 2015:1351
1140	Skattereduktioner	-50	-50	-50	Återinförd rätt till läsläsning inom RUT. Prop. 2014/15:99
1140	Skattereduktioner	-2710	-2710	-2710	Nej till avtrappat jobbskatteavdrag. Prop. 2015/16:1
1140	Skattereduktioner	-250	-250	-250	Nej till slopad skattereduktion för gåvor till vissa social hjälpverksamhet m.m. Prop. 2015/16:1
1140	Skattereduktioner	0	-550	-550	Vidgat rut till flyttjänster. Egna beräkningar
1140	Skattereduktioner	-5700	-5700	-5700	Avvisning av delar av det förändrade HUS-avdraget. RUT Dnr 2015:1583
1140	Skattereduktioner	200	200	200	Konsekvensändring. Avvisning höjd A-kassa. RUT Dnr 2015:1351
1210	Arbetsgivaravgifter	10	10	10	Karriärtjänster för specialistsjuksköterskor. Egna beräkningar
1210	Arbetsgivaravgifter	0	-100	-100	Omvänd miljöbilbonus. RUT Dnr 2015:1233
1210	Arbetsgivaravgifter	0	-100	-100	Växlad effektskatt. RUT Dnr 2015:1436
1210	Arbetsgivaravgifter	-2800	-3600	-3700	Sänkt arbetsgivaravgift upp till 20 år. RUT Dnr 2015:1604
1210	Arbetsgivaravgifter	460	470	480	Slopad regional nedsättning av arbetsgivaravgifterna. RUT Dnr 2015:1232
1210	Arbetsgivaravgifter	15	30	50	Fler karriärtjänster för lärare. Utbildningsdepartementet, egna beräkningar
1210	Arbetsgivaravgifter	200	300	500	Konsekvensändring. Avvisning höjd bensinskatt m m. RUT Dnr 2015:1583
1211	Arbetsgivaravgifter		100	100	Avvisad nedsatt förmånsvärde för vissa bilar. RUT Dnr 2015:1595
1240	Egenavgifter	60	60	60	Slopad regional nedsättning av arbetsgivaravgifterna. RUT Dnr 2015:1232
1270	Särskild löneskatt	-1770	-1770	-1770	Nej till särskild löneskatt för äldre. Prop. 2015/16:1
1270	Särskild löneskatt	0	2000	2000	Förhöjd löneskatt inom finanssektorn. RUT Dnr 2015:1219, egna beräkningar
1310	Skatt på kapital, hushåll	-1300	-1400	-1400	Fult uppskov och avskaffad räntebeläggning. RUT Dnr 2015:1392
1320	Skatt på företagsvinster	-100	-100	-100	Läckageskatt. PM Slopad skatt på gödselmedel, Prop. 2014/15:1, egna beräkningar
1320	Skatt på företagsvinster	400	700	1100	Växlad effektskatt. RUT Dnr 2015:1436
1320	Skatt på företagsvinster	500	600	700	Sänkt arbetsgivaravgift upp till 20 år. RUT Dnr 2015:1604
1320	Skatt på företagsvinster	-110	-120	-120	Slopad regional nedsättning av arbetsgivaravgifterna. RUT Dnr 2015:1232
1320	Skatt på företagsvinster	-70	-70	-70	Slopad av nedsättning av energi- och koldioxidskatt på diesel i gruvindustriell verksamhet. RUT Dnr 2015:1293
1320	Skatt på företagsvinster	-200	-200	-200	Kemikalieskatt. RUT Dnr 2015:1594

1320	Skatt på företagssvinster	5	5	5	Avskaffad fastighetsskatt på solkraftverk. Egna beräkningar.
1320	Skatt på företagsvinster	100	100	100	Avvisning höjd bensinskatt. RUT Dnr 2015:1583
1350	Fastighetskatt	-40	-40	-40	Avskaffad fastighetsskatt på solkraftverk. Egna beräkningar
1350	Fastighetskatt	200	200	200	Förhöjd fastighetsskatt på obebyggd tomtmark avsatt för hyreshys. RUT Dnr 2015:1641
1410	Mervärdesskatt, hushåll	100	200	300	Växlad effektskatt. RUT Dnr 2015:1436
1410	Mervärdesskatt, hushåll	320	340	360	Gruppregistrering av moms. RUT Dnr 2015:1218
1410	Mervärdesskatt, hushåll	300	300	300	Kemikalieskatt. RUT Dnr 2015:1595
1410	Mervärdesskatt, hushåll	-400	-500	-600	Avvisning höjd bensinskatt. RUT Dnr 2015:1583
1430	Energiskatt	700	1500	2100	Växlad effektskatt. RUT Dnr 2015:1436
1430	Energiskatt	170	170	170	Slopande av nedsättning av energi- och koldioxidskatt på diesel i gruvindustriell verksamhet. RUT Dnr 2015:1293
1430	Energiskatt	-4000	-4500	-5100	Avvisning höjd bensinskatt. RUT Dnr 2015:1583
1440	Koldioxidskatt	140	130	130	Slopande av nedsättning av energi- och koldioxidskatt på diesel i gruvindustriell verksamhet. RUT Dnr 2015:1293
1440	Koldioxidskatt	0	-500	-1000	Avvisning höjd bensinskatt. RUT Dnr 2015:1583
1450	Övriga skatter på energi och miljö	390	390	390	Läckageskatt. PM Slopad skatt på gödselmedel, Prop. 2014/15:1, egna beräkningar
1450	Övriga skatter på energi och miljö	-1700	-3300	-5000	Växlad effektskatt. RUT Dnr 2015:1436
1450	Övriga skatter på energi och miljö	2200	2200	2200	Kemikalieskatt. RUT Dnr 2015:1595
1470	Skatt på vägtrafik	600	1100	1700	Omvänd miljöbilbonus. RUT Dnr 2015:1233
2000	Inkomster av statens verksamhet	600	1300	1900	Växlad effektskatt. RUT Dnr 2015:1436
2000	Inkomster av statens verksamhet	-400	-400	-400	Konsekvensändring. Avvisning höjd A-kassa. RUT Dnr 2015:1351

Utgiftsområde 1: Rikets styrelse

I utgiftsområde 1 ingår bl.a. utgifter för statschefen, riksdagen, riksdagens ombudsmän (JO), Sametinget, Regeringskansliet, länsstyrelserna samt demokratipolitik, nationella minoriteter och medier.

Ärendebelastningen hos JO är mycket hög, vilket har lett till betydande utmaningar för myndigheten där många ärenden har måst läggas åt sidan trots att de hade kunnat vara angelägna ur rättssäkerhetssynpunkt. Justitieombudsmannen bör därför ges ökade resurser för att kunna fullgöra sitt viktiga uppdrag. *Vi anvisar därför en höjning av anslag 2:4 till JO på 5 miljoner kronor per år för att därmed möjliggöra högre ambitioner på rättssäkerhetsområdet.*

Folkpartiet Liberalerna anser att länsstyrelsernas arbete i miljöfrågor är viktigt och delar därför den nu sittande regeringens ståndpunkt att ytterligare medel bör tillskjutas på anslaget 5:1. *För att finansiera andra prioriterade satsningar begränsar vi dock anslagshöjningen till länsstyrelsernas arbete med miljöfrågor till 5 miljoner kronor per år, vilket jämfört med budgetpropositionen är en utgiftsminskning med 20 miljoner kronor.*

Folkpartiet Liberalerna vill samla integritetsfrågorna hos en myndighet med ett brett mandat. Vi vill också att alla lagförslag ska granskas ur ett integritetsperspektiv, på samma sätt som deras effekter för t.ex. ekonomin eller jämställdheten analyseras. Även integritetspåverkande lagar som redan antagits ska utvärderas regelbundet. *I avvaktan på en ny myndighetsstruktur förstärker vi anslag 6:3 till Datainspektionen med 10 miljoner kronor årligen från 2016, för att förbättra myndighetens förutsättningar att bedriva en aktiv tillsyn.*

Valmyndigheten är den myndighet som ansvarar för genomförandet av allmänna val. Även mellan de ordinarie valen har myndigheten en viktig funktion. *På grund av det osäkra politiska läget, med en regering med svag parlamentarisk ställning, bör anslag 6:5 Valmyndigheten ökas med 5 miljoner kronor årligen för att därmed möjliggöra en ökad beredskap för extra val.*

Sverige har alltid varit ett land med etnisk mångfald och många språk. Folkpartiet Liberalernas minoritetspolitik handlar om att stärka individens rätt att använda sitt minoritetsspråk och vara delaktig i sin kultur. Därför är Folkpartiet Liberalerna pådrivande för att förbättra individens tillgång till undervisning, kultur och välfärdstjänster på sitt minoritetsspråk. Under Alliansregeringen ökade antalet kommuner som ingick i förvaltningsområdena kraftigt och rätten till undervisning i minoritetsspråk har förbättrats. Folkpartiet Liberalerna fortsätter att driva på för en aktiv minoritetspolitik.

Folkpartiet Liberalerna är starkt kritiskt till att regeringen nu väljer att föreslå en frysning av budgetanslaget från 2016 och framåt. Det är oförenligt med tanken att förvaltningsområdena ska kunna utökas, och innebär i praktiken att anslutningen av nya kommuner sker på bekostnad av sänkta ambitioner och försämrade förutsättningar för de kommuner som tidigare ingått. Regeringen har därmed demonstrerat sitt ointresse för de minoritetspolitiska ambitionerna som det tidigare rått enighet om. Folkpartiet Liberalerna anser att ytterligare medel måste tillföras för att förvaltningsområdena ska kunna fortsätta utökas. *Vi anvisar därför ytterligare 10 miljoner kronor årligen från 2016 på anslag 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter.*

Den romska minoriteten har under historiens gång utsatts för omfattande övergrepp och kränkningar, och många romer befinner sig fortfarande i utanförskap. Alliansregeringen inrättade ett särskilt budgetanslag för långsiktigt arbete för romsk inkludering. Vi noterar att regeringen inför 2016 föreslår en sänkning av den samlade anslagsnivån för åtgärder för den nationella minoriteten romer. Detta är inte acceptabelt. Ett långsiktigt genomförande av strategin för romsk inkludering kräver långsiktiga och uthålliga åtaganden, och i stället för nedskärningar behöver snarare ambitionerna höjas. *Vi tillskjuter 5 miljoner kronor extra årligen på anslag 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer.*

Den fortsatta justeringen av pris- och löneomräkningen som vi föreslår får därutöver effekter på anslag 2:1, 2:2, 4:1 och 5:1.

Sverige är inte skonat från politiskt våld. Enligt Säpo är de tre främsta extremistmiljöerna i Sverige den vänsterautonoma miljön, vit maktmiljön och den våldsbejakande islamistiska extremismen. Men vi vet inte hur morgondagens extremism gestaltar sig, och därför behövs en bred syn på den våldsbejakande extremismen. De blodiga terrorattentaten i Paris och Köpenhamn, som riktade sig mot det fria ordet och mot judar, måste leda till ökade förebyggande och brottsbekämpande insatser och förbättrat skydd. Det växande antalet svenskar som rekryteras till IS och andra terrorgrupper ska mötas med kraftfulla insatser. Det är viktigt att polis och säkerhetspolis motverkar denna brottslighet, men minst lika viktigt att arbeta förebyggande.

På Folkpartiet Liberalernas initiativ presenterade Alliansregeringen Sveriges första nationella handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism, och Alliansregeringen tillsatte också en nationell samordnare. Det är angeläget att detta arbete drivs vidare. Utöver de åtgärder som ligger inom ramen för detta utgiftsområde behövs också skärpt lagstiftning, bland annat vad gäller resor för att ansluta sig till terrorgrupper, och ökat internationellt samarbete mot våldsbejakande extremism. För Folkpartiet Liberalernas övergripande politik vad gäller arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism hänvisas till följdmotionerna till skrivelserna 2014/15:144 och 2014/15:146.

Utgiftsområde 1 Rikets styrelse		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Kungliga hov- och slottsstaten	135	137	139			
2:1	Riksdagens ledamöter och partier m.m.	865	870	879	-2	-3	-5
2:2	Riksdagens förvaltningsanslag	713	719	729	-2	-4	-6
2:3	Riksdagens fastighetsanslag	100	100	100			
2:4	Riksdagens ombudsmän (JO)	94	95	97	5	5	5
3:1	Sametinget	41	41	42			
4:1	Regeringskansliet m.m.	7073	7130	7227	-26	-41	-64
5:1	Länsstyrelserna m.m.	2566	2558	2592	-29	-35	-45
6:1	Allmänna val och demokrati	58	58	58			
6:2	Justitiekanslern	41	41	42			
6:3	Datainspektionen	59	59	60	10	10	10
6:4	Svensk författningssamling	1	1	1			
6:5	Valmyndigheten	24	25	25	5	5	5
6:6	Stöd till politiska partier	171	171	171			
7:1	Åtgärder för nationella minoriteter	113	113	113	10	10	10
7:2	Åtgärder för den nationella minoriteten romer	20	20	20	5	5	5
8:1	Presstödd	567	567	567			
8:2	Myndigheten för press, radio och tv	34	34	34			
9:1	Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	18	18	18			
	Summa	12693	12758	12914	-24	-48	-85

	Specificering av anslagsförändringar	2016	2017	2018	Beräkningskommentar
2:4	Riksdagens ombudsmän (JO)	-2	-3	-5	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
5:1	Länsstyrelserna m.m.	-2	-4	-6	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
6:3	Datainspektionen	5	5	5	Satsning på ökad rättssäkerhet. Egna beräkningar
6:5	Valmyndigheten	-26	-41	-64	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
7:1	Åtgärder för nationella minoriteter	-20	-20	-20	Avvisning av ökade anslag ang miljöarbete. Prop. 2015/16:1
7:2	Åtgärder för den nationella minoriteten romer	-9	-15	-25	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:1	Riksdagens ledamöter och partier m.m.	10	10	10	Satsning på ökad tillsyn. Egna beräkningar
2:2	Riksdagens förvaltningsanslag	5	5	5	Ökad beredskap för extra val. Egna beräkningar
4:1	Regeringskansliet m.m.	10	10	10	Utökad satsning på bland annat minoritetsspråken. Egna beräkningar
5:1	Länsstyrelserna m.m.	5	5	5	Utökad satsning på romsk inkludering. Egna beräkningar

Utgiftsområde 2: Samhällsekonomi och finansförvaltning

Utgiftsområde 2 omfattar politiken för finansmarknaden och den statliga förvaltningspolitiken.

Inom finansmarknadspolitiken är det fortsatt centralt att minska risken för att det finansiella systemet drabbas av allvarliga problem.

Folkpartiet Liberalerna vill se ett stabilt finansiellt system som präglas av högt förtroende med väl fungerande marknader som tillgodoser hushållens och företagens behov av finansiella tjänster samtidigt som det finns ett högt skydd för konsumenter. Det finns i dessa perspektiv särskilt skäl att överväga vidare åtgärder för att dämpa hushållens skuldsättning.

Folkpartiet Liberalerna välkomnar ett allt närmare europeiskt samarbete på detta område. De senaste åren har vi sett en snabb utveckling där det i EU under 2015 fullt ut etableras en gemensam tillsynsmekanism för banker, en gemensam resolutionsmekanism för banker och en gemensam resolutionsfond för finansiering av resolution. Sverige bör inte ställa sig utanför, utan söka medlemskap i denna så kallade bankunion.

Folkpartiet Liberalerna föreslår att myndigheten Finanspolitiska rådet får en stärkt finansiering och ett utvidgat uppdrag. Myndigheten har sedan 2007 i uppgift att oberoende granska regeringens politik, dess budgetpropositioner och regeringens ekonomiska bedömningar. Vår erfarenhet är att rådet ger nödvändig stadga åt den finanspolitiska debatten. Finanspolitiska rådet har dock gett uttryck för att myndighetens tilldelade anslag inte ger möjlighet till en uthållig och oberoende verksamhet av tillräckligt hög kvalitet.

Av det skälet föreslår vi att anslag 1:6 Finanspolitiska rådet stärks med 10 miljoner från 2016 och framåt. Samtidigt föreslår vi också att rådets uppdrag utvidgas. Det är rimligt att myndigheten, åtminstone översiktligt, granskar och utvärderar oppositionspartiernas ekonomiska politik med hänseende till effekterna för de offentliga finanserna, sysselsättningen och fördelningspolitiken.

Den statliga förvaltningspolitiken ska bedrivas i en riktning så att den svenska offentliga sektorn fortsätter att vara en av världens mest effektiva. Anslagen för myndigheternas verksamheter ökas varje år i takt med att pris- och lönenivåer i samhället ökar. För att ge ett ökat effektiviseringsstryck och ta tillvara besparingsmöjligheter hos myndigheterna föreslår Folkpartiet Liberalerna i denna motion att denna så kallade pris- och löneomräkning (PLO) från och med 2017 inte räknas upp i en snabbare takt än åren 2015–2016 utan att den

reducerade uppräknings som nu ligger fortlöper åren 2017–2018. Detta påverkar ett flertal anslag i denna budgetmotion, vilket redovisas närmare under respektive utgiftsområde. *Inom detta utgiftsområde påverkas bland annat anslag 1:8, 1:10 samt 1:14.*

Inom detta utgiftsområde redovisas av beräkningstekniska skäl också effekter av reformer Folkpartiet Liberalerna föreslår som påverkar flertalet utgiftsområden. Tre sådana beräkningstekniska anslag är uppförda i denna budgetmotion.

För det första är ett anslag 1:18 Statens lönekostnader uppsatt. Därpå redovisas en besparing om 100 miljoner kronor år 2016. Besparingen är hänförlig till de sänkta arbetsgivaravgifter för unga som Folkpartiet Liberalerna föreslår.

För det andra är ett anslag 1:19 Reducerade rikthyrer uppsatt. Därpå redovisas en besparing om 89 miljoner kronor år 2016. Folkpartiet Liberalerna ser flera möjligheter till fortsatt effektivisering av myndigheternas lokalförsörjning. Som tidigare aviserats i bland annat Alliansens budgetmotion för 2015 finns det besparingspotential i myndigheternas lokalkostnader. Ekonomistyrningsverket har bl.a. föreslagit en metod för att begränsa anslagsmedlen för de myndigheter som disponerar lokaler i centrala Stockholm. Metoden innebär att rikthyran för Stockholm innanför tullarna ska reduceras till 80 procent av den fastställda rikthyran från och med ett visst beräkningsår. Metoden tillämpas vid första möjliga tillfälle att teckna om avtalet.

Det finns myndigheter som av olika skäl inte har möjlighet eller är lämpliga att vara lokaliserade i andra lokaler eller andra områden. Exempelvis museer som Nationalmuseum och Waldemarsudde eller myndigheter som t.ex. Regeringskansliet och Kungliga biblioteket föreslås utgöra undantag från den nya beräkningsmetoden.

Ändringen bör tillämpas för hyreskontrakt som tecknas efter den 1 januari 2016. Den allmänna inriktningen är att ESV bör få en starkare roll än i dag i att styra mot kostnadseffektiva lokallösningar. Utgångspunkten ska vara att nya myndigheter i första hand bör lokaliseras utanför Stockholms län samt att befintliga myndigheter i centrala Stockholm i flera fall bör överväga alternativa placeringar i exempelvis närförorter.

För det tredje är ett anslag 1:20 KPI-effekter uppsatt. Därpå redovisas en besparing om 400 miljoner kronor från och med 2017. Besparingen är hänförlig till den avvisade bensinskattehöjningen från regeringen. Folkpartiet Liberalernas budgetmotion kommer i denna del något dämpa prisökningstakten i ekonomin som helhet vilket medför lägre utbetalningar i transfereringssystem som är kopplade till inflationens utveckling.

Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2018	2019
1:1	Statskontoret	89	90	91			
1:2	Kammarkollegiet	53	54	55			
1:3	Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	12	14	18			

1:4	Arbetsgivarpolitiska frågor	2	2	2			
1:5	Statliga tjänstepensioner m.m.	12436	12657	13012			
1:6	Finanspolitiska rådet	10	10	10	10	10	10
1:7	Konjunkturinstitutet	61	62	62			
1:8	Ekonomistyrningsverket	161	155	156	-1	-1	-2
1:9	Statistiska centralbyrån	552	559	569	-3	-4	-6
1:10	Bidragsfastigheter	188	184	179			
1:11	Finansinspektionen	490	494	501	-8	-9	-11
1:12	Riksgäldskontoret	307	310	314	-1	-2	-3
1:13	Bokföringsnämnden	11	10	10			
1:14	Vissa garanti- och medlemsavgifter	1	0	-1			
1:15	Riksrevisionen	320	323	329	-1	-2	-3
1:16	Finansmarknadsforskning	30	30	30			
1:17	Upphandlingsmyndigheten	83	84	85			
1:18	Statens servicecenter	3	3				
	Nya anslag						
1:19	Statens lönekostnader	-100	-100	-100	-100	-100	-100
1:20	Reducerade rikthyror	-89	-124	-182	-89	-124	-182
1:21	KPI-effekter		-400	-400		-400	-400

	Specificering av anslagsförändringar	2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:6	Finanspolitiska rådet	10	10	10	Ökade resurser för utvidgad granskning. Egna beräkningar.
1:8	Ekonomistyrningsverket	-1	-1	-2	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:9	Statistiska centralbyrån	-3	-4	-6	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:11	Finansinspektionen	-1	-2	-4	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:11	Finansinspektionen	-7	-7	-7	Avvisning av anslagsökning ang. finansiell folkbildning. Prop. 2015/16:1
1:12	Riksgäldskontoret	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:15	Riksrevisionen	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:19	Statens lönekostnader	-100	-100	-100	Beräkningstekniskt anslag. Konsekvensändring av ändrade arbetsgivaravgifter. RUT Dnr 2015:1604
1:20	Reducerade rikthyror	-89	-124	-182	Beräkningstekniskt anslag. Reducerade rikthyror för vissa myndigheter. RUT Dnr 2015:1240
1:21	KPI-effekter		-400	-400	Beräkningstekniskt anslag avseende avvisad bensinskatt höjning. RUT Dnr 2015:1583

Utgiftsområde 3:

Skatt, tull och exekution

Utgiftsområdet omfattar huvuduppgifterna beskattning, uppbörd av skatt, tull och avgifter samt verkställighet och indrivning av skatter och avgifter.

En väl fungerande skatteadministration och skatteuppbörd är central i ett välfungerande samhälle. Medborgarnas förtroende för skattesystemet är avgörande för möjligheten att upprätthålla finansieringen av den offentliga sektorn. Regeringens förändringar på skatteområdet risker här i flera fall att försämma skattesystemets legitimitet och den långsiktiga skattemoralen. Försämringar av ROT-avdraget riskerar, som påpekats av bland annat ESV, att leda till ökat svartarbete.

Myndigheterna inom utgiftsområdet ska underlätta för medborgare och företag att göra rätt för sig. Medborgare och företag som kommer i kontakt med myndigheterna ska få en enhetlig behandling och de ska känna förtroende för rättssäkerheten i regelsystemen. Detta ska gälla oavsett sådant som geografisk hemvist, kön eller könsidentitet, funktionsnedsättning, religiös tillhörighet, sexuell läggning eller etnisk bakgrund.

De regelverk och rutiner som myndigheterna själva disponerar över ska vara så enkla som möjligt. För att medborgare och företag ska känna stort förtroende för verksamheten är det väsentligt att myndighetsutövningen är enhetlig och rättssäker. Det gäller till exempel handläggningstider och rättstillämpning. Myndigheterna inom området ska därför fortsätta att prioritera insatser för att ytterligare förbättra enhetligheten och rättssäkerheten.

Medborgarens kontakt med myndigheter inom området bör även förbättras genom ett fortsatt arbete för att tillgodogöra sig myndighetsservice på elektronisk väg. Hit hör exempelvis tjänsten Mina meddelanden. Fram till augusti 2015 har cirka 260 000 medborgare och företag anslutit sig till tjänsten som innebär att de kan ta emot sin myndighetspost elektroniskt på ett säkert sätt. En rapport från Inspektionen för socialförsäkringen bedömer att så kallad onödig efterfrågan (dvs. ärenden som kommer in till myndigheten efter att medborgarens tidigare kontakter eller informationssökning inte har lett till önskat resultat) uppgår till hela 41 procent vid kontakter med Skatteverkets skatteupplysning gällande samtal om beskattning och folkbokföring. Detta visar tydligt att det återstår ett arbete för att förbättra utformningen av blanketter och webblösningar, särskilt med avseende på språket.

Den kartläggning Skatteverket genomfört inom ramen för regeringsuppdraget om jämställdhetsintegrering ligger helt linje med Folkpartiet Liberalernas prioriteringar om ett likartat bemötande i myndighetskontakter oavsett kön. Kartläggningen visade att förbättringar kunde ses i riktning mot ett mer jämställt bemötande jämfört med den kartläggning som genomfördes 2007. Viss skillnad mellan kvinnor och män finns dock fortfarande i kontakt mellan medborgare och myndighet i samtal med Skatteupplysningen eller vid besök på servicekontoren. Det är centralt att Skatteverket fortsätter arbetet i denna del.

För att genomföra och administrera den kemikalieskatt som Folkpartiet Liberalerna föreslår i denna motion stärker vi anslag 1:1 med 19 miljoner kronor för år 2016. Anslag 1:3 Tullverket stärks i samma syfte med 6 miljoner för år 2016. Anslagshöjningarna följer de rekommendationer som ges i betänkandet SOU 2015:30.

De öppna gränserna och en alltmer globaliserad ekonomi gör att hoten mot befintliga skattebaser ökar. Det är därför fortsatt viktigt att myndigheterna inom utgiftsområdet samverkar med andra myndigheter, såväl svenska som utländska. Sverige har också att förhålla sig till behovet av internationellt konkurrenskraftiga skatter, såväl i utformning som nivåer.

Inom tullområdet vill Folkpartiet Liberalerna markera vikten av att Sverige fullt ut deltar i och aktivt verkar för fler EU-gemensamma lösningar. Den unionstullkodex som kommer att tillämpas från och med 2016 är i detta perspektiv mycket välkommen.

För Tullverket ska målet för utgiftsområdet uppnås genom en avvägning av mål. Verket ska dels eftersträva säkerhet i leveranskedjan och förebygga och bekämpa brottslighet inom tullområdet samt verkställa uppbörden av beslutade tullsatser, skatter och avgifter, dels eftersträva att medborgare och företag känner förtroende för Tullverkets verksamhet, i synnerhet att tullförfarandet ska vara enkelt och obyråkratiskt. För Folkpartiet Liberalerna är internationalisering, utbyten och handel positiva och för samhällets utveckling helt avgörande företeelser. Detta ställer särskilda krav på en väl fungerande och rättssäker utövning av myndighetsutövning av tullkaraktär.

Om TTIP-förhandlingarna leder till att ett transatlantiskt frihandelsavtal tecknas under mandatperioden finns det anledning att se över Tullverkets förändrade förutsättningar. Detta gäller i synnerhet de förändringar i handelsflöden som kan tänkas uppstå vid ett förändrat regelverk och de förändrade behov som följer för kontroll av klareringar och bedömning av uppbörd.

Detta frihandelsavtal är avgörande för den globala ekonomiska utvecklingen och stärkandet av flera av de länder som är ledande i arbetet för spridandet av liberala värden och mänskliga rättigheter. Ett av mandatperiodens främsta politiska mål bör därför vara undertecknandet av ett TTIP-avtal. Folkpartiet Liberalerna avser därför att noggrant följa på vilket sätt ett sådant avtal kan påverka Tullverkets behov och förutsättningar.

Folkpartiet Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2016-2018 justeras på samma sätt som för innevarande budgetår. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:2 samt 1:3.*

	Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution	Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
		2016	2017	2018	2016	2017	2018
	Anslag						
1:1	Skatteverket	7188	7273	7399	-6	-34	-64
1:2	Kronofogdemyndigheten	1853	1868	1897	-8	-12	-18
1:3	Tullverket	1726	1731	1725	-1	-9	-15
	Summa	10768	10873	11021	-15	-55	-97

	Specificering av anslagsförändringar	2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:1	Skatteverket	19	11	11	Konsekvensändring, införd kemikalieskatt. SOU 2015:30
1:1	Skatteverket	-25	-45	-75	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:2	Kronofogdemyndigheten	-8	-12	-18	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:3	Tullverket	-7	-11	-17	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:3	Tullverket	6	2	2	Konsekvensändring, införd kemikalieskatt. SOU 2015:30

Utgiftsområde 4: Rättsväsendet

I utgiftsområde 4 ingår myndigheter inom polisen och åklagarväsendet, domstolsväsendet samt kriminalvården. Dessutom ingår Rättsmedicinalverket, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, Domarnämnden och Gentekniknämnden.

Folkpartiet Liberalerna har varit pådrivande för att polisverksamheten sedan årsskiftet 2015 har samlats i en nationell myndighet. Den nya organisationen ger nya förutsättningar att samla expertis kring ovanliga brott och att upptäcka mönster där gärningsmän har hela Sverige som verksamhetsfält. Under Alliansregeringen gjordes också en kraftig utbyggnad av rättsväsendet. I dag finns över 20 000 poliser i tjänst. På senare år har också allmänhetens trygghet ökat påtagligt, vilket visas av de regelbundna nationella trygghetsundersökningarna (NTU).

Men arbetet måste fortsätta. En prioriterad uppgift är nu att fler brott ska klaras upp och leda till att gärningsmannen får en påföljd. För att polis och åklagare ska kunna utreda fler brott behövs specialisering och tydligare ansvarsfördelning. Vi vill ha fler civila utredare med expertkunskaper, till exempel inom IT-brott eller ekonomisk brottslighet.

En synlig och lokalt närvarande polis är A och O för att allmänheten ska känna sig trygg. Det är lika viktigt i våra storstäder som på mindre orter och landsbygd. Övergången från närpolisområden till lokalpolisområden får inte leda till att den lokala förankringen minskar, utan det är tvärtom av stor betydelse att polisens samarbete med andra aktörer i lokalsamhället ökar. Folkpartiet Liberalerna har verkat för att lokala poliskontor inrättats i utsatta stadsdelar där otryggheten är stor, och utvärderingar från Brottsförebyggande rådet visar att de har effekt.

Brottsförebyggande rådets undersökningar visar att andelen ungdomar som begår brott har minskat tydligt på senare år. Den bästa insatsen för att ungdomar inte ska fastna i en kriminell livsstil är att arbeta förebyggande och snabbt fånga upp ungdomar i riskzonen. Socialtjänst, polis, skola och andra aktörer måste ha ett tätt samarbete. Arbetsmetoden med så kallade sociala insatsgrupper, där olika aktörer samordnar sina insatser för en ung människa på väg in i en kriminell livsstil, har visat sig framgångsrik och behöver spridas över landet.

Skyddet mot sexualbrott och brott i nära relationer måste stärkas ytterligare. Sedan den 1 juli 2013 har våldtäktsbegreppet breddats till att omfatta fall där offret inte gjort motstånd för att hon varit i en särskilt utsatt situation. Vi vill komplettera sexualbrottslagstiftningen med en separat bestämmelse om sexuella handlingar som genomförs

utan en persons samtycke. Även den som borde ha förstått att det inte funnits något samtycke ska kunna dömas. Folkpartiet Liberalerna vill även skärpa lagstiftningen om kontaktförbud och få en ökad användning av elektronisk fotboja. I särskilt allvarliga fall ska kontaktförbudet kunna gälla en hel kommun, så kallad omvänd kommunarrest. Det är gärningsmannens rörelsefrihet som ska begränsas, inte offrets.

Hatbrott fortsätter att vara ett allvarligt problem för individer och grupper som är utsatta för andras fördomar på grund av religion, sexuell läggning, hudfärg eller någon annan personlig egenskap. Hatbrott måste hanteras mer professionellt och de drabbades förtroende till polisen och rättsväsendet måste höjas så att fler människor vågar anmäla, berätta om vad de utsatts för och kan utgå från att myndigheterna går till botten med anmälningarna.

Rekryteringen till uppdraget som nämndeman behöver breddas, så att fler nämndemän har annan bakgrund än partipolitisk. Nämndemän ska finnas i första instans, det vill säga tingsrätt och förvaltningsdomstol. I högre instans ska målen enbart avgöras av lagfarna domare.

Insatserna mot den organiserade brottsligheten behöver byggas ut och det internationella samarbetet förstärkas. Vi i Folkpartiet Liberalerna är inte rädda för ett tätare samarbete mellan Europas stater på brottsbekämpningens område. Tvärtom ser vi det som en huvuduppgift för EU. EU:s polissamarbete Europol bör uppgraderas till ett Europas FBI, en europeisk polismyndighet med befogenhet att utreda allvarliga brott där flera länder berörs. Vi stöder också förslaget om att ta en första steg mot en europeisk åklagarmyndighet.

Med de nya hotbilder som Sverige och omvärlden står inför måste insatserna mot våldbejakande extremism och rekrytering till terrornätverk trappas upp. Det behövs såväl förebyggande insatser som förbättrad underrättelse- och utredningskapacitet. Vi har betydligt högre ambitioner än regeringen när det gäller att driva på arbetet för att förebygga radikaliserings till våldsbekakande extremism, och vi anser också att regeringens medelstilldelning är otillräcklig när det gäller stödet till insatser på lokal nivå.

Vi gör ett särskilt påslag till anslag 1:1 Polismyndigheten på 5 miljoner kronor årligen och tillskjuter därtill 20 miljoner kronor årligen under anslag 1:15 öronmärkta för stöd till lokalt arbete i kommuner för att förebygga radikaliserings till våldsbekakande extremism. Dessa pengar ska riktas till lokala samarbeten där kommuner och andra aktörer ska ingå.

Lagstiftningen mot terrorism behöver skärpas så att det införs ett särskilt förbud mot att ta emot utbildning i terrorverksamhet och att resa i syfte att ansluta sig till terrorverksamhet. Även lagstiftningen om pass kan behöva ses över, liksom lagstiftningen om deltagande i terrorgruppers verksamhet. Det är av största vikt att reformer av lagstiftningen sker med full respekt för grundläggande rättssäkerhetsprinciper och de medborgerliga fri- och rättigheterna enligt Europakonventionen.

Den riktade satsning regeringen föreslår för att motverka terrorism och rekrytering till terrorism är i och för sig välkommen, men otillräcklig. För att lagföringen ska bli effektiv behövs även förstärkta resurser i utredningsorganisationen. *Vi öronmärker 5 miljoner kronor årligen under anslag 1:3 för att anställa ytterligare åklagare med särskilt ansvar för terroristmål vid riksenheten vid säkerhetsmål.*

På grund av händelseutvecklingen i vår omvärld kan det förutses att det svenska rättsväsendet därtill kommer att behöva hantera fler ärenden gällande krigsförbrytelser m.m., brottsformer som är extra resurskrävande att utreda och lagföra. *För detta ändamål tillskjuts ytterligare 5 miljoner kronor årligen under anslag 1:3 till Åklagarmyndigheten vid internationella åklagarkammaren, som ansvarar för exempelvis brott som kan inrymmas i Romstadgans definition av folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. Sammantaget innebär detta en förstärkning av Åklagarmyndigheten med 10 miljoner kronor.*

För att förstärka barns och ungas rättigheter vid tvångsomhändertaganden enligt LVU i enlighet med förslagen i SOU 2015:71 behövs förstärkningar av anslaget för rättsliga biträden m.m. *Vi anvisar därför 3 miljoner kronor under 2016 och därefter 5 miljoner kronor årligen under anslag 1:12.*

Den fortsatta justeringen av pris- och löneomräkningen som vi föreslår får därutöver effekter på anslag 1:3, 1:4, 1:5, 1:6 och 1:8. Däremot är Polismyndigheten och Säkerhetspolisen undantagna från vårt förslag, vilket gör att anslag 1:1 och 1:2 inte påverkas.

Det lokala brottsförebyggande arbetet behöver utvecklas genom bland annat ökad kunskapsspridning, förstärkt samverkan mellan olika aktörer och ökat stöd till olika brottsförebyggande projekt runt om i landet. *Den förstärkning av anslaget 1:15 som regeringen föreslår är i och för sig positiv, men alltför låg. Jämfört med regeringen anvisar Folkpartiet Liberalerna 5 miljoner kronor årligen i ökat anslag från 2016. Därtill kommer den öronmärkta satsning som ovan föreslås för lokalt arbete mot radikaliserings till våldsbejakande extremism.*

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Polismyndigheten	21566	21834	22247	5	5	5
1:2	Säkerhetspolisen	1191	1206	1259			
1:3	Åklagarmyndigheten	1455	1470	1494	4		-6
1:4	Ekobrottsmyndigheten	634	634	641	-2	-3	-5
1:5	Sveriges Domstolar	5395	5472	5551	-20	-33	-53
1:6	Kriminalvården	8096	8280	8455	-24	-40	-66
1:7	Brottsförebyggande rådet	98	99	101			
1:8	Rättsmedicinalverket	400	403	409	-1	-2	-3
1:9	Gentekniknämnden	5	5	6			
1:10	Brottsoffermyndigheten	40	40	41			
1:11	Ersättning för skador på grund av brott	122	122	122			
1:12	Rättsliga biträden m.m.	2342	2344	2344	3	5	5

1:13	Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	40	40	40			
1:14	Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	21	22	24			
1:15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	47	47	47	25	25	25
1:16	Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	19	19	19			
1:17	Domarnämnden	8	8	8			
1:18	Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet	85	60	53			
	Summa	41564	42106	42861	-10	-43	-98

	Specificering av anslagsförändringar	2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:1	Polismyndigheten	5	5	5	Åtgärder mot radikaliserings. Egna beräkningar
1:3	Åklagarmyndigheten	5	5	5	Fler åklagare i terrormål. Egna beräkningar
1:3	Åklagarmyndigheten	5	5	5	Fler åklagare i krigsbrott. Egna beräkningar
1:3	Åklagarmyndigheten	-6	-10	-16	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:4	Ekobrottsmyndigheten	-2	-3	-5	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:5	Sveriges Domstolar	-20	-33	-53	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:6	Kriminalvården	-24	-40	-66	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:8	Rättsmedicinalverket	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:12	Rättsliga biträden m.m.	3	5	5	Genomförande av Barns och ungas rätt vid tvångsvård - Förslag till ny LVU. SOU 2015:71
1:15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	5	5	5	Ytterligare ökade anslag. Egna beräkningar
1:15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	20	20	20	Åtgärder mot radikaliserings. Egna beräkningar

Utgiftsområde 5: Internationell samverkan

Utgiftsområde 5 rymmer en rad frågor med anknytning till Sveriges relationer till, och överenskommelser med, andra stater och internationella organisationer. Här ingår bland annat freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet, forskning, andra insatser som rör säkerhetspolitik och nedrustning samt samarbetet inom Norden, Nato, EU, FN och Östersjöregionen. Två myndigheters verksamhet faller inom utgiftsområdets ram: Inspektionen för strategiska produkter och Svenska institutet.

För Folkpartiet Liberalerna har det alltid varit en självklarhet att Sverige ska vara en del av det internationella samarbetet. Vi är tydliga med att Sveriges säkerhet tryggas bäst i samarbete med andra. Till skillnad från regeringen menar vi att det ryska agerandet måste få konsekvenser också för Sveriges säkerhetspolitiska vägval. Ryssland har sedan länge utgått från att Sverige vill samverka med Nato i kris såväl som i krig. Samtidigt saknar vi de säkerhetsgarantier från Nato som följer med ett medlemskap. Säkerhetspolitiskt befinner vi oss därmed i ett ingenmansland, vilket är en farlig position för ett litet land med ett utsatt läge. Folkpartiet Liberalernas mål är en Natoanslutning under innevarande mandatperiod. Inget annat kan på ett lika avgörande sätt förbättra vår nationella säkerhet. Vårt ställningstagande för ett svenskt Natomedlemskap redovisas närmare under utgiftsområde 6.

EU är det viktigaste och mest centrala forumet för Sveriges utrikespolitik. Sverige ska vara en aktiv, engagerad partner som driver arbetet framåt, såväl när det gäller EU:s utrikespolitik som i samarbetet i övrigt. Sverige ska vara ett land i kärnan av EU.

Vi ser också att det i vår oroliga omvärld finns ett fortsatt stort behov av internationell kris- och konflikthanteringsförmåga. I arbetet för fred och säkerhet, konfliktlösning och internationell samverkan har Förenta nationerna (FN) en särställning. FN:s roll försvåras dock allvarligt av bristande effektivitet och motsättningar mellan demokratier och diktaturer. FN behöver reformeras för att bli mer handlingskraftigt och trovärdigt.

Folkpartiet Liberalerna vill att Sverige i EU, FN och andra internationella organisationer ska vara en stark röst för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet i en värld där dessa grundläggande principer är långt ifrån självklara.

Utgiftsområde 5 Internationell samverkan		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse mot regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Avgifter till internationella organisationer	1329	1329	1329			
1:2	Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	140	141	142			
1:3	Nordiskt samarbete	14	14	14			
1:4	Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet	4	4	4			
1:5	Inspektionen för strategiska produkter	29	29	30			
1:6	Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning	46	46	46			
1:7	Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)	25	25	25			
1:8	Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)	17	17	17			
1:9	Svenska institutet	98	100	102			
1:10	Information om Sverige i utlandet	15	15	15			
1:11	Samarbete inom Östersjöregionen	189	189	189			

Utgiftsområde 6: Försvar och samhällets krisberedskap

Den verksamhet som finansieras under utgiftsområde 6 kan delas in i fyra grupper: Försvar, Samhällets krisberedskap, Strålsäkerhet samt Elsäkerhet.

Vi lever i en säkerhetspolitiskt orolig tid. Den ryska militära aktiviteten i Östersjön ökar och det ryska tonläget mot Sverige och våra grannländer blir allt hårdare. Den ryska ambassaden i Stockholm har beskyllt Sverige för att ligga bakom konflikten i Ukraina och hotar med att ett Nato-medlemskap kommer få allvarliga konsekvenser för svensk del. Rysslands ambassadör i Köpenhamn slår fast att ryska kärnvapen kan riktas mot danska örlogsfartyg. Putin fortsätter att frakta vapen över Ukrainas gräns och vägrar ta avstånd från separatisterna i östra Ukraina.

Under ett årtionde har Ryssland satsat stort på att rusta upp sin krigsmakt. Den ökande repressionen mot det civila samhället under senare år, liksom kränkningarna av t.ex. hbt-personers rättigheter, visar på ett alarmerande sätt att den politiska utvecklingen i landet går åt helt fel håll. Den ökande ryska militära förmågan och brutaliseringen av det ryska ledarskapet i kombination med den pågående försvagningen av demokratiska strukturer är en klar riskfaktor.

Den ryska aggressiviteten nådde en ny gräns då Ryssland i mars 2014 gick in med militär i Ukraina och annekterade Krimhalvön. Det ryska agerandet förklarades med behovet att försvara den ryska minoritetens rättigheter. I själva verket handlade det om att säkra strategiska land- och kustområden och förhindra Ukrainas integration med väst.

Det ryska agerandet strider mot såväl internationell rätt som avtal ingångna av Ryssland. Det ryska agerandet kommer också att få följder för Europas säkerhetspolitik under lång tid framöver. De skäl som Putin angav för inmarschen i Georgien 2008 och Krim 2014 skulle lika väl kunna återopas för hot mot de baltiska länderna.

Sedan februari 2015 finns ett avtal om eldupphör mellan Ukraina och Ryssland på plats, det så kallade Minskavtalet. Men vapenvilan är mycket skör. Ryssland har nonchalerat omvärldens skarpa uppmaningar att respektera avtalet och dra tillbaka allt stöd från separatisterna. Under sommaren 2015 trappades stridigheterna i Ukraina upp. Konflikten i Ukraina har det senaste året utvecklats till

en krigssituation. Detta sker i ett av EU:s grannländer, i Sveriges närhet.

Därutöver har den ryska militära kapaciteten blivit mer offensiv också i vårt närområde. Ryska stridskrafter uppvisar i dag ett mer aggressivt militärt övningsmönster över Östersjön och vi har under år 2014 sett hur den militära aktiviteten i och runt Östersjön ökat. Sverige har upplevt en konstaterad ubåtskränkning. Vårt land, liksom våra nordiska grannländer, har utsatts för upprepade ryska kränkningar i luften och till sjöss. Säpo har också konstaterat att det största underrättelsehotet mot Sverige 2014 kom från Ryssland. Spionaget beskrivs som omfattande och har ökat i samband med Ukrainakrisen.

Säkerheten i vårt närområde, i synnerhet i Östersjön, är kraftigt försämrad. Svensk försvarspolitik måste ställas om. Den nationella dimensionen ska prioriteras. Försvaret av Sverige måste vara Försvarsmaktens huvuduppgift.

För Folkpartiet Liberalerna är det givet att försvarsförmågan måste öka för att möta en ny och bistrare verklighet.

Folkpartiet Liberalerna har länge betonat Gotlands betydelse för ett effektivt försvar av Sverige. Mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget menar vi att Gotland har en försvars- och säkerhetspolitisk särställning. Att enbart addera ett mekaniserat kompani till Gotland, i tillägg till det stridsvagnskompani som Folkpartiet Liberalerna genomdrev 2009, räcker inte. Det är inte rätt sätt att tillvarata Gotlands strategiska potential. Med långräckviddiga robotvapen på ön kan vi ingripa mot i stort sett allt som rör sig på egentliga Östersjöns yta. Det ger oss möjlighet att med kraft och mycket tidigt möta en motståndare.

Gotland kommer sannolikt att beröras i händelse av en konflikt i vårt närområde. Folkpartiet Liberalerna föreslår därför att en bataljonsstridsgrupp, vars stomme är tung kustrobot och långräckviddigt luftvärn, placeras på ön. Därigenom skulle också potentiella motståndares möjlighet att agera mot Sverige avsevärt försvåras. Remilitariseringen av den mest strategiskt belägna delen av Sverige kan inte vänta. Det som finns på Gotland när kriget börjar, är det som kommer att finnas på Gotland när kriget är slut.

Att placera övertaliga Robot 70 på Gotland representerar en viktig tröskelhöjning för Gotland och försvaret av Sverige. Hemvärnet på Gotland bör tillföras ytterligare eldkraft genom två kompanier med Robot 70 när vapnet avvecklas inom den övriga krigsorganisationen.

Rapporterna om främmande undervattensverksamhet runt Östersjön är frekventa. Hösten 2014 kunde vi också konstatera en kränkning av våra inre vatten. Sverige har inget annat val än att nu återuppbygga den förmåga till avancerad ubåtsjakt som vi förfogade över på 1980- och 1990-talen. Den enskilt viktigaste brickan i detta är luftburen ubåtsjakt. Sverige bör nu anskaffa Sea Hawk för att snabbt återfå förmågan att jaga och bekämpa ubåtar från luften.

Sjöminor är ett billigt, men mycket effektivt sätt att begränsa en sjögående motståndares handlingsfrihet. Med tanke på omvärldsläget

måste vår förmåga till minstrid utvecklas. Det handlar om planering, övningar och materielanskaffning.

En nationell, svensk försvarsförmåga måste också bygga på att hindra en motståndare från att stiga i land. En angripare som skaffat sig ett brohuvud blir väsentligt svårare att handskas med. Vid en eventuell extra anskaffning av haubitsar till det svenska försvaret anser därför Folkpartiet Liberalerna att en del av dessa bör tilldelas marinen som kustartilleri. Tillsammans med tung kustrobot kommer de att verka starkt avhållande mot försök till landstigningar på svensk kust.

Med det allt mer osäkra omvärldsläget i vårt närområde ökar behovet av att ha ett trovärdigt nationellt försvar med stark tröskelförmåga. Vid ett väpnat angrepp ligger vår bästa chans i att möta en fiende tidigt och innan fienden stigit i land. Detta har under långa tider fått Sverige att prioritera flygstridskrafterna.

Vårt stridsflyg är den enskilt viktigaste komponenten i detta. Ett flygvapen är dock inte bara flyg, utan också vapen. Den bristande beväpningen av stridsflyget måste åtgärdas. Vi behöver anskaffa moderna jakt- och attackvapen för att ha tillräcklig uthållighet i händelse av krig.

Det är dock inte tillräckligt att ha många stridsflygplan om inte flygförarna är väl tränade och planen tillräckligt beväpnade. Fler flygtimmar ger bättre förutsättningar att upprätthålla den samlade kompetensen i stridsflygsystemet.

Situationen i vår omvärld är både orolig och oförutsägbar, med konflikter som rasar på flera kontinenter. Därför är det viktigt att Sverige även fortsättningsvis är berett att delta i internationella insatser utomlands, exempelvis inom ramen för FN, EU, Nato och särskilt bildade koalitioner.

Folkpartiet Liberalerna motsatte sig tillsammans med de andra allianspartierna den nedläggning av Försvarsexportmyndigheten som regeringen aviserade i budgetpropositionen hösten 2014. Nu har regeringen gått vidare i frågan och avvecklingen är ett faktum. Det beklagar vi. En nedläggning av myndigheten kommer leda till minskad transparens och ökad kompetensflykt.

För drygt fem år sedan beslutade riksdagen att göra värnplikten vilande i fredstid. Men riksdagen beslutade också att plikten kunde införas på nytt om läget i omvärlden drastiskt försämrades eller om försvaret inte kunde rekrytera frivilliga soldater.

Vi står nu inför en situation där båda dessa scenarier blivit verklighet. Försvarsmakten upplever stora svårigheter med att bemanna försvaret fullt ut med anställda yrkessoldater. Till och med 2014 har cirka hälften av försvaret kunnat bemannas på frivillig väg. Rekryteringen i dag klarar helt enkelt inte att tillgodose försvarets personalförsörjning. Samtidigt hoppar soldaterna av i förtid. Utöver det har läget i omvärlden snabbt försämrats.

Folkpartiet Liberalerna anser därför att processen för att aktivera värnplikten behöver påskyndas. En aktiverad värnplikt ska inte ersätta

ett yrkesförsvaret, utan komplettera den rekrytering av soldater som sker på frivillig väg.

Vi vill ha ett system som är en kombination av yrkesförsvaret och värnplikt, i likhet med vad som finns i till exempel Norge och Danmark. Med värnplikten ser vi till att försvaret snabbt kan mobilisera. Anställda soldater säkerställer hög beredskap och gör att Sverige kan delta i internationella insatser. En återinförd värnplikt skulle innebära att vi aktiverar värnpliktslagen där en allmän och könsneutral mönstringsplikt ska ingå. Det är inte en fråga om att återställa plikten som den tidigare såg ut, med tiotusentals som kallades in för att genomföra allmän värnplikt. I stället handlar det om att de luckor som finns i förbanden i dag ska kunna fyllas upp och tillräcklig kompetens tillföras.

Sverige behöver dessutom fler enheter som snabbt kan kallas in vid ett försämrat läge. Dagens yrkesförsvaret har för få krigsförband. Fördelen med värnplikt är att man snabbt kan öka antalet förband.

Resultatet av vårens försvarsuppgörelse, som Folkpartiet Liberalerna ställde sig utanför eftersom ambitionerna var alltför lågt satta, blev en ännu en bred utredning av personalförsörjningen, inklusive en studie av värnpliktsystemet i Danmark och Norge. Även om en utredning är ett steg i rätt riktning hade Folkpartiet Liberalerna föredragit en aktivering av värnplikten här och nu.

Vi vill ta ett substantiellt steg mot en aktivering av värnplikten genom att införa en pilotverksamhet med plikt under 2016.

Det står klart att de medel som regeringen anslagit för att stärka svensk försvarsförmåga är långt ifrån tillräckliga för att Sverige ska kunna leva upp till de krav som fred och säkerhet i vår tid ställer. Det kräver ökade resurser. Vi anser att de ekonomiska anslagen sammantaget, inklusive en kompensation för ökade ungdomsarbetsgivaravgifter och hyreshöjningar för Försvarsmakten och Fortifikationsverket, bör höjas.

Sammantaget innebär reformen 2016 ett resurstillskott på 1 000 miljoner kronor över anslag 1:1, 1:2, 1:3 och 1:6. Inom ramen för våra satsningar på anslag 1:1 finansieras den försöksverksamhet med plikt 2016 som föreslås. De 5 miljoner kronor som avsätts på anslag 1:6 möjliggör att ca 700 personer mönstrar på försök under året.

Folkpartiet Liberalerna prioriterar satsningar på försvaret, men oavsett resurserna behöver försvaret även stärkas genom ett svenskt Natomedlemskap. Sverige kan inte uteslutande spendera sig till den nödvändiga försvarsförmågan. Den säkras genom samarbete. För ett litet land måste nationell säkerhet uppnås i samarbete med andra.

Ett medlemskap i Nato skulle skapa förutsättningar för ett djupt och förtroendefullt samarbete med de övriga nordiska och baltiska länderna. Vi skulle vara med och fatta beslut i stället för att passivt invänta andras ställningstaganden.

Att Sverige under 20 år har utvecklat ett mycket nära samarbete med Nato konstateras i en utredning som tillsattes av alliansregeringen för att se över Sveriges internationella försvarssamarbeten. Utredaren

Tomas Bertelman betonar att Sverige har ställt upp i alla större FN-mandaterade Natooperationer. Sverige har också i stor utsträckning deltagit i Natoleda övningar i Europa. Samtidigt står Sverige utanför Natos kollektiva försvar och medbeslutande. Bertelman drar slutsatsen att ett svenskt medlemskap i Nato bör utredas. Den slutsatsen är både rimlig och riktig.

Därför krävde Folkpartiet Liberalerna i de försvarssamtal som fördes inför vårens försvarsbeslut en utredning av ett svenskt Natomedlemskap. Regeringen valde bort en utredning. I stället kom regeringen och de tre övriga allianspartierna överens om en allmängiltig säkerhetspolitisk utredning om för- och nackdelar med Sveriges internationella samarbeten i stort – i princip detsamma som Bertelman redan gjort. Därtill får utredningen inte utvärdera den militära alliansfriheten. Det beklagar vi. Däremot välkomnar vi att alla allianspartier numera är på väg att ställa sig bakom ett svenskt Natomedlemskap, något som Folkpartiet Liberalerna tog ställning för redan 1999.

Det försämrade omvärldsläget kräver snabba svar på hur vi bäst förbereder ett svenskt medlemskap. Folkpartiet Liberalernas mål är en Natoanslutning under innevarande mandatperiod. Inget annat kan på ett lika avgörande sätt förbättra vår nationella säkerhet.

Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	26943	27446	28832	638	655	1310
1:2	Försvarsmaktens insatser internationellt	1375	1228	1134	250	100	
1:3	Anskaffning av materiel och anläggningar	8523	9177	9876	107	245	690
1:4	Vidmakthållande, avveckling m.m. av materiel och anläggningar	6878	7181	7077			
1:5	Forskning och teknikutveckling	605	584	584			
1:6	Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	29	25	27	5		
1:7	Officersutbildning m.m.	210	211	214			
1:8	Försvarets radioanstalt	925	977	1046			
1:9	Totalförsvarets forskningsinstitut	179	171	154			
1:10	Nämnder m.m.	6	6	6			
1:11	Internationella materielsamarbeten, industrifrågor m.m.	109	90	81			
1:13	Försvarsunderrättelsedomstolen	8	8	8			
1:14	Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten	13	13	13			
2:1	Kustbevakningen	1099	1106	1120			
2:2	Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	75	75	75			
2:3	Ersättning för räddningstjänst m.m.	21	21	21			
2:4	Krisberedskap	1079	1128	1144			
2:6	Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal	224	224	194			
2:7	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	1053	1062	1078			
2:8	Statens haverikommission	44	45	46			
3:1	Strålsäkerhetsmyndigheten	372	378	383			
4:1	Elsäkerhetsverket	60	59	58			

Summa	49827	51216	53071	1000	1000	2000
-------	-------	-------	-------	------	------	------

	Specificering av anslagsförändringar	2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	638	655	1310	Ökade anslag. RUT Dnr 2015:1577. Egna beräkningar
1:2	Försvarsmaktens insatser internationellt	250	100		Beredskap för internationella insatser. Egna beräkningar
1:3	Anskaffning av materiel och anläggningar	107	245	690	Ökade anslag. Egna beräkningar
1:6	Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	5			Mönstringskostnader. RUT Dnr 2015:1577, egna beräkningar

Utgiftsområde 7: Internationellt bistånd

Under utgiftsområdet Internationellt bistånd finns sex anslag: biståndsverksamhet, förvaltningsanslagen för Sida, Nordiska Afrikainstitutet, Folke Bernadotteakademin, Riksrevisionens anslag för internationellt utvecklingssamarbete och anslaget för utvärdering av internationellt bistånd.

Liksom för liberaler i alla tider är internationalismen en central värdering för Folkpartiet Liberalerna i dag. Ett generöst bistånd är ett uttryck för denna värdering och en konkret form av solidaritet med människor i andra länder och ansvarstagande för vår omvärld.

Vi noterar med oro att regeringen för andra året i rad, utifrån den nya beräkningsmodellen, inte uppfyller det så kallade enprocentsmålet, det vill säga att en procent av bruttonationalinkomsten ska gå till internationellt bistånd. Folkpartiet Liberalerna har därför ett högre sammanlagt resurstillskott till det internationella biståndet än regeringen.

Folkpartiet Liberalernas utvecklingspolitik tar sin utgångspunkt i varje människas egen inneboende förmåga och tanken att vi har ett ansvar för vår omvärld, i synnerhet för människor som lever i länder där det råder fattigdom och förtryck.

Demokrati och frihet är det viktigaste verktyget för att bekämpa fattigdom och skapa en hållbar utveckling. De fattigaste länderna i världen tillhör samtidigt de ofriaste. I länder där man inte får rösta eller uttrycka sig fritt är människor ofta även förhindrade att äga, handla, arva, belåna eller fritt teckna kontrakt. Dessa civilrättsliga restriktioner kväver individers inneboende kraft och förhindrar ekonomisk utveckling. Det gäller i synnerhet för kvinnor. Om kvinnor i u-länder dessutom inte kan välja sina lagstiftare blir det inga satsningar på mödravård. Om flickor förvägras tillgång till utbildning är möjligheten liten att kräva samma rättigheter som män. Om medborgarna inte kan välja sin företrädare, kan de inte heller rösta fram beslutsfattare som prioriterar insatser för en bättre miljö.

Det är därtill en empiriskt belagd erfarenhet att det i demokratier inte uppstår akut hungersnöd. Därför är demokrati och mänskliga rättigheter centrala mål inom biståndet.

Folkpartiet Liberalerna har under lång tid kämpat för att demokrati, yttrandefrihet, jämställdhet och biståndseffektivitet ska få en framträdande roll i biståndspolitik. Den synen fick stort genomslag i den omläggning av svenskt utvecklingssamarbete som alliansregeringen genomförde. Antalet samarbetsländer minskade från 70 till drygt 30 länder. En särskild kategori för bistånd till demokratikämpar i diktaturer som Kuba, Zimbabwe och Vitryssland

skapades, och för första gången blev demokrati en av huvudprioriteringarna i biståndet.

Folkpartiet Liberalerna arbetar för att denna inriktning även framöver ska prägla svenskt utvecklingssamarbete. Demokrati kan inte byggas utan demokrater, och demokrati kan inte byggas utan ett engagemang underifrån. Lika sant är demokrati aldrig uppstår i ett vakuum. Därför är det centralt att Sverige genom sin utrikes- och biståndspolitik i än högre grad än i dag stöttar demokratiseringsprocesser och enskilda demokratiaktivister.

Den demokratiska utvecklingen är sedan flera år på tillbakagång världen över. Här kan biståndet göra verklig skillnad. Folkpartiet Liberalerna föreslår ett demokratilyft i svenskt bistånd. Inom ramen för demokratilyftet ska Sverige stödja enskilda demokratiaktivister genom att öronmärka biståndspengar till demokratistipendier för aktivister som vill studera i Sverige. Det ska också inrättas ett program för privatpersoner i mottagarländer inom ramen för biståndsverksamheten. Detta för att stödja individer som är centrala för övergången till demokrati. *Med start 2016 anslår Folkpartiet Liberalerna ytterligare 180 miljoner kronor på anslag 1:1 till insatser för främjandet av demokrati och mänskliga rättigheter.*

Folkpartiet Liberalerna är kritiskt till att regeringen skär ner på den särskilda satsningen för mänskliga rättigheter och demokratisering. Satsningen syftar till att stärka förändringsaktörer, huvudsakligen individer och aktörer i civila samhället, som verkar för demokratisering och yttrandefrihet. Mot bakgrund av det allvarliga läget för den demokratiska utvecklingen i många delar av världen, ser vi det nödvändigt att återställa anslagsposten till 2015 års nivå. Vi ser också att det finns stora utmaningar inom det humanitära biståndet. UNHCR står inför en massiv uppgift och stöd till detta FN-organ behöver prioriteras. Samtidigt menar Folkpartiet Liberalerna att det är möjligt att genomföra en långsammare uppräknings av medel till FN:s klimatfond, Gröna Fonden, då Sverige tidigare år redan gjort stora påfyllningar i fonden. *Den långsammare uppräknings av anslag till den Gröna fonden omfattar 557 miljoner 2016. Därmed frigör vi 500 miljoner kronor till prioriterade insatser för att stärka UNHCR:s arbete med flyktingar i Syrien och Irak samt 57 miljoner till särskilda insatser för mänskliga rättigheter och demokrati. Samtliga dessa förändringar påverkar anslag 1:1*

De förändringar kring stödboenden som redovisas på utgiftsområde 13 medför lägre avräkningar från biståndet än de regeringen föreslår. *Sammantaget är effekten på anslag 1:1 80 miljoner 2016.*

Folkpartiet Liberalerna föreslår att PLO-uppräknings för åren 2016-2018 justeras på samma sätt som för innevarande budgetår. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:2.*

Sverige måste fortsätta driva på i frågor som hos många biståndsgivarländer betraktas som politiskt känsliga, framför allt kvinnors rätt till sin kropp, sin sexualitet och rätten till fri abort – det som brukar beskrivas som sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter – samt hbt-personers rättigheter.

Vår vision på lång sikt är att utvecklingen i världen blir så positiv att bistånd inte längre behövs och därmed kan avvecklas. Men dit är det långt.

Förtryck och ofrihet, svält och undernäring, mödradödlighet, brist på skolgång och sjukvård är utmaningar som måste mötas. Folkpartiet Liberalerna är en garant för ett värderingsstyrt, solidariskt och effektivt bistånd.

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning mnkr			Avvikelse mot regeringen mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Biståndsverksamhet	31221	35198	38490	100	100	100
1:2	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	1047	1053	1063	-3	-5	-8
1:3	Nordiska Afrikainstitutet	14	15	15			
1:4	Folke Bernadotteakademin	105	107	108			
1:5	Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete	50	50	50			
1:6	Utvärdering av internationellt bistånd	16	16	17			
	Summa	32454	36439	39742	97	95	92

Specificering av anslagsförändringar		2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:1	Biståndsverksamhet	180	106	113	Demokratilyft i biståndet. Egna beräkningar
1:1	Biståndsverksamhet	500	250		Ökade resurser till UNHCR. Egna beräkningar
1:1	Biståndsverksamhet	-557	-250		Långsammare uppräknig av medel till Gröna fonden. Egna beräkningar
1:1	Biståndsverksamhet	57			Nej till regeringens neddragning av medel till mänskliga rättigheter och demokratisering. Prop. 2015/16:1
1:1	Biståndsverksamhet	-80	-6	-13	Minskade avräkningar. Konsekvensändring från OU13. Egna beräkningar
1:2	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	-3	-5	-8	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243

Utgiftsområde 8: Migration

Utgiftsområde 8 omfattar frågor som rör utlänningars rätt att resa in i och vistas i Sverige samt frågor som rör mottagande av asylsökande.

Vi lever i en tid med flyktingströmmar som saknar motstycke i historien. Nästan 60 miljoner människor är på flykt undan krig, konflikter och förföljelse. Det är den högsta siffran som FN:s flyktingorgan UNHCR uppmätt, och antalet ökar dramatiskt. En mycket liten del av alla världens alla flyktingar tar sig till Europa, och en mindre del av dem som tar sig till Europa fortsätter till Sverige. För Folkpartiet Liberalerna är det självklart att Sverige och Europa måste göra mer för att hjälpa människor som flyr från krigets helvete i Syrien och från IS terrorvälde.

Folkpartiet Liberalerna värnar asylrätten. Sverige ska vara ett öppet, tolerant och dynamiskt land. Människor som flyr krig och förföljelse ska kunna få skydd i vårt land. Vi värnar om dem som drabbas av personlig förföljelse och som tvingas fly på grund av politisk övertygelse, etnicitet, religion, kön, sexualitet eller könsidentitet. Barns behov ska särskilt värnas.

Folkpartiet Liberalerna vill se fler lagliga vägar in i EU. Människor ska inte behöva riskera sina liv på väg till säkerhet eller vara hänvisade till människosmugglare. Vi vill införa asylvisum som ska kunna sökas på EU-ambassader, och vi vill avskaffa det så kallade transportörsansvaret som ålägger flygbolag och andra transportföretag myndighetsliknande uppgifter. Vårt fokus ska vara på dem som behöver vår hjälp mest. Därför behöver helt ogrundade asylansökningar handläggas och avslås snabbare.

Folkpartiet Liberalerna har länge betonat vikten av solidaritet inom EU vad gäller ansvar för asylsökande. Det är viktigare än någonsin när rekordmånga människor nu är på flykt. I dag är flyktingmottagandet inom EU ojämnt fördelat och Sverige och Tyskland är de länder som tar emot flest asylansökningar.

Folkpartiet Liberalerna anser därför att Sverige ska driva på för en mer varaktig lösning för att dela ansvaret avseende flyktingmottagandet. Systemet bör utgå från en fördelningsnyckel som grundas på befolkningsmängd, BNI och andra relevanta faktorer. Den uppgörelse som träffats i september månad är ett första steg, men helt otillräcklig för att skapa ett långsiktigt hållbart system.

I den rådande akuta situationen behöver alla länder göra mer, även Sverige. Folkpartiet Liberalerna anser att Sverige ska öka antalet kvotflyktingar från dagens 1 900 personer till cirka 5 000 personer 2017. För 2016 är en realistisk bedömning, givet de administrativa begränsningar som finns inom det internationella systemet, att 2 900

flyktingar kan tas emot. *Sammantaget innebär reformen 2016 ett resurstillskott på 213 miljoner kronor över anslag 1:1 och 1:3.*

Antalet som nu söker skydd i Sverige är det högsta sedan andra världskriget. Under 2014 ansökte drygt 81 000 människor asyl i Sverige. Antalet asylsökande under 2015 och åren framöver kommer fortsatt ligga på höga nivåer. Det ställer stora krav på vårt mottagningssystem som måste dimensioneras och reformeras därefter. Fler kommuner måste göra mer. Flyktingmottagandet är ett nationellt åtagande och ansvaret måste vara gemensamt. Många kommuner tar ett stort ansvar, medan andra inte gör tillräckligt. Denna extraordinära situation kräver mer av alla.

Vi anser därför att staten i yttersta fall ska kunna ålägga kommuner att ta emot fler. För att ge kommunerna bättre förutsättningar för ett effektivt och bra sätt ta emot fler nyanlända behöver det statliga stödet öka. Under utgiftsområde 13 anslag 1:2 presenteras Folkpartiet Liberalernas förslag till ökade statligt stöd till kommuner som tar emot nyanlända.

Folkpartiet Liberalerna anser att det är viktigt att kommuner som tar emot asylsökande elever får ett utökat ekonomiskt stöd för att kunna erbjuda en bra skolgång. Vidare ökar antalet ensamkommande flyktingbarn och mottagandet behöver individanpassas bättre. Folkpartiet Liberalerna anser att stödboenden bör införas som placeringsform för ensamkommande flyktingbarn som inte har särskilda vårdbehov och därmed inte bör bo på så kallade HVB-hem. Vi räknar med att fler barn och ungdomar kommer att bo i stödboenden, och vi gör därför en besparing på denna punkt jämfört med regeringen. Detta utvecklas under utgiftsområde 13. Folkpartiet Liberalerna anser också att statens ersättning till kommunerna för ensamkommande barn bör beräknas enligt schablon. *I enlighet med regeringens förslag föreslår Folkpartiet Liberalerna därmed ökade resurser till anslag 1:2.*

Boendefrågan är central för asylsökande och nyanlända. Drygt 10 000 personer, ett antal som förväntas växa, är kvar på Migrationsverkets boenden trots att de fått uppehållstillståndssituation. Deras möjligheter att snabbt komma in i det svenska samhället försenas vilket är dåligt både för individen och för samhället. Folkpartiet Liberalernas integrationsarbetsgrupp har föreslagit en rad åtgärder för att förbättra boendekedjan för nyanlända. Ett högt asylmottagande kräver snabba och kreativa lösningar till exempel inventering av alla bostadsmöjligheter såsom lokaler och modulboenden. Det behövs en effektivare statlig organisation och fler långsiktiga anläggningsboenden till rimligt pris. Vidare bör, enligt arbetsgruppen, Migrationsverket ges förutsättningar att driva anläggningsboenden och de dyra tillfälliga anläggningsboendena tas bort. Lägenheter ska prioriteras för dem som har erhållit uppehållstillstånd, särskilt barnfamiljer.

För att klara av ett ökat asylmottagande måste vi ha en politik som håller hela vägen och som ger människor verkliga möjligheter att komma in i det svenska samhället. Det kräver viktiga reformer och

framförallt krävs en öppen, flexibel och modern arbetsmarknad och en liberal bostadspolitik. Detta utvecklas under utgiftsområde 13 Integration.

Arbetskrafts- och företagarinvandring bidrar till Sveriges tillväxt. Folkpartiet Liberalerna har medverkat till att det sedan 2008 är lättare att komma till Sverige som arbetskraftsinvandrare.

Arbetskraftsinvandrare från länder utanför EU/EES utgör bara 0,4 procent av det totala antalet sysselsatta i Sverige, men de hjälper till att minska bristen på arbetskraft i många sektorer. De finns i alla yrken, och ofta är de högt kvalificerade. Arbetet med att underlätta för arbetskrafts- och företagarinvandring bör fortsätta.

Det bör bli enklare att få tillstånd att komma hit för att söka arbete eller starta företag för den som kan försörja sig under tiden i Sverige. Folkpartiet Liberalerna medverkade till att Alliansregeringen 2014 lade fram reformförslag för att underlätta för doktorander att kvalificera sig för permanent uppehållstillstånd i Sverige. Genom denna reform har det också blivit möjligt för studenter att stanna kvar i sex månader efter slutförda högskolestudier för att söka arbete eller undersöka förutsättningarna att starta näringsverksamhet i Sverige. Dessutom har det införts enklare och tydligare regler för medföljande familjemedlemmar till näringsidkare och studenter.

Folkpartiet Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2016–2018 justeras på samma sätt som för innevarande budgetår. *På detta utgiftsområde påverkas anslagsposterna 1:1 och 1:4.*

Utgiftsområde 8 Migration		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Migrationsverket	4687	4227	3865	-12	-22	-37
1:2	Ersättningar och bostadskostnader	12635	9581	7065			
1:3	Migrationspolitiska åtgärder	637	1108	1115	210	682	682
1:4	Domstolsprövning i utlänningsmål	560	566	575	-2	-3	-5
1:5	Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	161	161	161			
1:6	Offentligt biträde i utlänningsärenden	434	342	305			
1:7	Utresor för avvisade och utvisade	315	325	325			
1:8	Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	186	155	155			
	Summa	19616	16466	13566	196	657	640

	Specificering av anslagsförändringar	2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:1	Migrationsverket	3	3	3	Fler kvotflyktingar. RUT Dnr 2015:1489, egna beräkningar
1:1	Migrationsverket	-15	-25	-40	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:3	Migrationspolitiska åtgärder	210	682	682	Fler kvotflyktingar. RUT Dnr 2015:1489, egna beräkningar
1:4	Domstolsprövning i utlänningsmål	-2	-3	-5	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243

Utgiftsområde 9: Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgiftsområdet omfattar hälso- och sjukvårdspolitik, folkhälsopolitik, funktionshinderspolitik, politik för sociala tjänster – omsorg om äldre, individ- och familjeomsorg, personer med funktionsnedsättning, barnrättspolitik samt alkohol-, narkotika-, dopnings-, tobaks- samt spelpolitik.

Människors efterfrågan på välfärdstjänster väntas öka i högre takt än tillväxten. En högre andel äldre i befolkningen, nya och effektiva men kostsamma läkemedel och medicinska behandlingar samt behovet av stora investeringar i teknik kräver stora resurser och hög kompetens. Svårigheterna blir särskilt tydliga i mindre landsting och kommuner där befolkning och skatteunderlag minskar. Utvecklingen riskerar att ge upphov till större skillnader i både utbud och kvalitet beroende på var man bor.

Kvaliteten på såväl vård som omsorg och socialtjänstens insatser varierar mellan kommuner och mellan landsting och regioner, men också inom dessa. Orättvisan följer inte bara geografi. Kvinnor får generellt sämre vård än män liksom socioekonomiskt svaga grupper får sämre vård än de med högre utbildning och inkomst. Människor med mer komplexa vårdbehov hamnar alltför ofta i kläm – eller i glappet – mellan landsting och kommun, mellan primär- och specialistvård och mellan olika typer av specialiserad vård.

Välfärdstjänsterna behöver finansieras, men de behöver också bemannas. Vården och omsorgen behöver locka fler och de som arbetar där behöver få arbeta på toppen av sin förmåga. Ny teknik och nya idéer måste användas bättre. Innovationer, både de som handlar om avancerad medicinteknik och de som handlar om kloka rutiner i äldreomsorgen, måste snabbare tas tillvara och spridas.

Valfriheten mellan olika alternativ i vård och omsorg behöver värnas och utvecklas vidare. Samtidigt behöver den enskildes inflytande över och delaktighet i sin egen vård och omsorg öka.

Folkpartiet Liberalerna har länge använt uttrycket ”det glömda Sverige” för att beskriva sina socialpolitiska ambitioner. De som mest behöver stöd är ofta de som själva har svårast att göra sig hörda. I dag handlar det till exempel om missbrukare, psykiskt sjuka, hemlösa, utsatta barn och personer med funktionsnedsättningar. En liberal politik för att undanröja funktionshinder är en politik för mänskliga rättigheter för alla.

Folkpartiet Liberalerna har varit pådrivande vid flera viktiga reformer för delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättning,

inte minst LSS-reformen. Intentionerna i den reformen behöver värnas, och därför behöver lagen förtydligas och innehållet utvecklas med fokus på rätten att ha ett arbete, vara förälder och leva ett jämlikt liv. Det handlar bland annat om definitionen av så kallade grundläggande behov samt om personkretsindelningen är ändamålsenlig. Folkpartiet Liberalerna har accepterat uteblivna och låga uppräknings av schablonersättningen för assistans de senaste åren, eftersom det har pågått ett arbete med att reformera ersättningssystemet så att det blir rättvist, rättssäkert, förutsägbart och långsiktigt hållbart. Det arbetet behöver återupptas.

Under senare år har vi sett en ökning av fattiga EU-medborgare som kommer till Sverige för att tigga på gatorna. Majoriteten kommer från länder som Rumänien och Bulgarien. Orsaken till att fler fattiga EU-medborgare kommer till Sverige är utbredd fattigdom, utanförskap och främlingsfientlighet i hemländerna. Den långsiktiga lösningen på tiggeriproblematiken finns i grunden i länder som Rumänien och Bulgarien. Organisationer såsom Hjärta till Hjärta, Röda Korset och Rädda Barnen bedriver konkret och effektivt arbete lokalt i t.ex. Rumänien och Bulgarien.

Folkpartiet Liberalerna anser att Sverige bör rikta direktstöd till dessa organisationer. *Vi föreslår därför att ett nytt anslag 2:5 Vissa internationella insatser skapas. Anslaget tillförs 100 miljoner kronor per år från 2016.* Medlen syftar till att stödja organisationer som arbetar på plats för att förbättra situationen för fattiga EU-medborgare. Folkpartiet Liberalernas politik när det gäller fattiga EU-medborgare utvecklas även i en särskild kommittémotion.

Utbildning, ansvar och erfarenhet ska löna sig. Även sjuksköterskor ska ha större möjligheter till att göra karriär och få högre lön. Folkpartiet Liberalerna vill därför, på samma sätt som vi gjorde för lärare under alliansregeringen, genomföra karriärreformer i ytterligare ett yrke. Vi vill höja lönen för de allra bästa specialistsjuksköterskorna.

En specialistsjuksköterska har minst en fyraårig högskoleutbildning. Enligt Socialstyrelsen är det få landsting som i dag premierar vid lönesättningen att sjuksköterskor vidareutbildar sig till specialistsjuksköterskor. Det gör att det i genomsnitt tar 20 år för en specialistsjuksköterska att tjäna ihop bara till kostnaden för sin utbildning. Så borde det inte vara. I ett första steg bör ca 1 000 tjänster som första specialistsjuksköterskor kunna skapas genom ett nationellt statsbidrag, så att ca fem procent av specialistsjuksköterskorna kan göra karriär.

Reformen beräknas försvaga de offentliga finanserna med ca 90 miljoner kronor per år från 2016 på anslag 1:6.

Alla människor är olika, också när vi blir äldre. Varje människa ska bli bemött utifrån den hen är och inte utifrån sitt födelseår. Att öka äldres självbestämmande och makt över sin vardag är en central uppgift för Folkpartiet Liberalernas äldrepolitik.

Alliansregeringen genomförde en rad reformer för att öka äldres valfrihet och delaktighet. Genom LOV, lagen om valfrihetssystem,

kan äldre i många kommuner välja vilket hemtjänstföretag som ska kliva över tröskeln, och i några kan de också välja äldreboende.

Självbestämmande och integritet var honnörssord redan när dåvarande socialminister Gabriel Romanus (FP) lade fram förslaget till dagens socialtjänstlag 1979. Alliansregeringen förtydligade detta 2011 i en ny bestämmelse i socialtjänstlagen om att den enskilde själv, så långt möjligt, ska kunna välja när och hur stöd och hjälp i boendet och annan service ska ges.

En del i att förverkliga detta mål i vardagen är att de äldre som får del av omsorgstjänster själva ska få mer att säga till om vad gäller vad de ska äta och hur maten ska tillagas. God och näringsrik mat samt trivsamma måltider är en viktig kvalitetsfråga i äldreomsorgen.

Folkpartiet Liberalerna föreslår att det ska tillhöra en så kallad skälig levnadsnivå att få äta det man själv tycker om. Socialtjänstlagen bör förtydligas, och en laga-mat-garanti för hemtjänsten införs. Den som har fått hjälp med måltider beviljad ska ha rätt att välja mellan att få mat lagad i det egna hemmet och att få mat levererad hem. För den mat som levereras ska det finnas flera olika leverantörer och rätter att välja mellan. Också i särskilt boende ska de äldres inflytande över måltiderna och måltidernas kvalitet öka. Reformen bör kunna träda i kraft den 1 juli 2016.

För att genomföra förslaget avsätter vi 500 miljoner kronor 2016 och därefter 1 000 miljoner kronor per år på anslag 4:5. Medlen ska användas dels för kommunernas ökade kostnader, dels för utbildningssatsningar och utvecklingsmedel för bättre måltider.

Det behöver bli enklare att få hemtjänst. I Linköping har äldre sedan mitten av 1990-talet kunnat få hemtjänst utan biståndsprövning. Den som har fyllt 75 och tycker att hen behöver hemtjänst kan vända sig direkt till en utförare, och först om biståndsbehovet är stort eller om den äldre är missnöjd kopplas kommunens biståndsbedömare in. Det är dock tveksamt om modellen är förenlig med socialtjänstlagen, som föreskriver att bistånd endast får ges efter en individuell biståndsprövning. Alliansregeringen inledde ett arbete med att ändra lagen så att det skulle bli tillåtet för de kommuner som vill att ha en så kallad förenklad biståndsprövning. Utredningen som skulle föreslå den nya lagen, Äldreutredningen (S 2014:2) avbröts dock av den nuvarande regeringen kort efter tillträdet. Det arbetet bör återupptas och Linköpingsmodellen tillåtas i hela landet.

Vi avsätter därför 400 miljoner kronor 2016 i stimulans- och utvecklingsmedel på anslag 4:5 för de kommuner som önskar införa förenklad biståndsprövning.

Från många håll i landet hörs vittnesmål om en mycket långtgående detaljstyrning av äldreomsorgens innehåll och om omsorgspersonal och biståndsbedömare som inte vågar ändra innehållet i de planerade insatserna det minsta, utan att först förankra det högre upp.

Arbetsledare, chefer och ansvariga politiker måste vara tydliga med att medarbetarna både får och ska vara tillmötesgående. Omsorgspersonal som är utbildade för sitt arbete, är trygga i sin roll och känner att de har mandat från sin arbetsledning, har lättare att själva vara flexibla.

Det finns också tydlig evidens för att välutbildad personal och gott ledarskap har stor betydelse för kvaliteten i äldreomsorgen.

Första linjens chefer i hemtjänst och äldreomsorg har en nyckelroll. Alltför många chefer har direkt personalansvar för 40 medarbetare eller fler. Cheferna måste ges förutsättningar att utöva sitt ledarskap.

Vi är starkt kritiska till att den för närvarande sittande regeringen, i direkt strid med riksdagens beslut, avbröt det så kallade Omvårdnadslyftet under 2015. Den kompetenssatsning regeringen nu aviserar för äldreomsorgen hade kunna få betydligt större effekt om den utformats som en förlängning av Omvårdnadslyftet utan avbrott. Erfarenheten visar också att många kommuner inte hinner tillgodogöra sig ettåriga satsningar.

Vi avsätter därför 400 miljoner kronor mer än regeringen för 2016 på anslag 4:5 för en kompetenssatsning som bygger vidare på erfarenheterna från Omvårdnadslyftet, och som sträcker sig över flera år. Vi kommer att återkomma i kommande budgetmotioner om nivån på satsningen för 2017 och framåt. 100 miljoner kronor per år av detta bör öronmärkas för utbildning av chefer inom äldre- och funktionshinderomsorgen, med utgångspunkt i den nationella ledarskapsutbildningen för äldreomsorgens chefer som Socialstyrelsen genomfört på uppdrag av regeringen sedan 2013.

RUT-avdraget – skattereduktionen för hushållsnära tjänster – är ytterligare ett sätt att öka äldres självbestämmande. Det underlättar också vardagspusslet för många kvinnor mitt i livet som stöttar sina åldrande föräldrar. Med RUT kan den som inte vill eller orkar, men inte har så stora behov att de motiverar hemtjänst, få hjälp i vardagen. Med RUT-tjänster kan man också få hjälp med det som inte ingår i hemtjänsten, men som kan vara nog så viktigt för den enskilde.

Vi lägger därför 200 miljoner kronor årligen på att höja skattereduktionen för RUT från 50 procent till 75 procent för personer över 80 år. Detta beskrivs närmare i skatteavsnittet i denna motion.

En viktig komponent i äldres självbestämmande är ett ändamålsenligt boende. För att förbättra situationen för de pensionärer som har sämst ekonomisk ställning behöver bostadstillägget förbättras. Därför höjer vi ersättningsnivån i bostadstillägget från 95 till 96 procent. För detta avsätter vi 200 miljoner kronor från år 2016. Detta beskrivs närmare i avsnitt skatteavsnittet i denna motion.

Regeringens satsning på ökad bemanning i äldreomsorgen bör avvisas. Två miljarder kronor är mycket pengar i statens budget, men medför enbart ett marginellt tillskott till kommunernas samlade äldreomsorgsutgifter om 109 miljarder kronor. Erfarenheten från alliansregeringens tid är däremot att riktade satsningar grundade i evidens kan få mycket goda resultat. Vi prioriterar därför de satsningar som beskrivs ovan.

Alla barn förtjänar en bra start i livet med kärlek, trygghet och omsorg. För en del barn och ungdomar är livet dock inte så enkelt. När föräldrarna av olika skäl inte förmår ta föräldraansvar och sviktar

i sin omsorg har kommunernas socialtjänst det yttersta ansvaret att se till att barn som far illa får skydd och stöd.

Därför lägger vi i denna budget förslag om en rad åtgärder som alla syftar till att stärka skyddet för de mest utsatta barnen. Dessa beskrivs mer utförligt i Folkpartiet Liberalernas kommittémotion Barns rättigheter.

- Stärkt samarbete mellan skolan, skolhälsovården och socialtjänsten kring barn som placerats utanför hemmet.
- Systematisk uppföljning av placerade barns hälsa. För många barn är hälsovården bristfällig före placeringen.
- Forskarskolor för yrkesverksamma socionomer. Med större forskningsanknytning kan arbetet med bättre uppföljning och mer evidensbaserade insatser i socialtjänsten stärkas.
- Förlängd satsning på evidensbaserad praktik. Åren 2011–2015 har regeringen gjort överenskommelser med SKL om att stärka arbetet med evidensbaserad praktik i socialtjänsten. Vi menar att satsningen bör förlängas.
- Nationell kunskapssatsning om att identifiera barn och unga som utsatts för våld eller övergrepp. Genom en riktad informationssatsning kan fler barn som far illa upptäckas och därmed få hjälp.
- Nationell satsning för att främja barn och ungas psykiska hälsa.

För dessa reformer avsätter vi sammanlagt 700 miljoner kronor på anslag 4:7 och 430 miljoner kronor på anslag 1:6 för 2016. Samtidigt avvisar vi den av regeringen aviserade satsningen om 250 miljoner kronor för att förbättra förutsättningarna för socialtjänstens arbete i den sociala barn- och ungdomsvården. Vi kommer att återkomma i kommande budgetmotioner om nivån på satsningarna för 2017 och framåt.

Därutöver bör LVU-utredningens förslag (SOU 2015:71) beredas skyndsamt. Utredningens förslag skulle innebära stärkt barnrättsperspektiv och ökad rättssäkerhet för barn i samhällets vård, och särskilt för dem som behöver tvångsvård. *För att förslagen ska kunna genomföras redan under nästa år avsätter vi sammanlagt 45 miljoner kronor 2016 varav 16 miljoner kronor på anslag 4:7.*

Den psykiska ohälsan särskilt bland unga har ökat under flera decennier. 20 år efter psykiatrireformen har landsting och kommuner fortfarande svårt att samarbeta. Tröskeln att få vård är hög och väntetiderna är långa. Arbetet med suicidprevention behöver uppmärksammas. Psykisk ohälsa bland unga bör fortsatt vara ett prioriterat område inom ramen för PRIO (Plan för riktade insatser inom området psykisk ohälsa) och inriktas mot tidigare insatser och förebyggande arbete såväl vid ungdomsmottagningar som inom primärvård och elevhälsa. *För att finansiera prioriterade satsningar inom denna budgetmotion avvisar vi däremot den av regeringen aviserade utökningen om 280 miljoner kronor för 2016 på anslag 1:8.*

Folkpartiet Liberalerna säger nej till att avskaffa fritidspengen. Den är ett träffsäkert sätt att underlätta för barn i ekonomiskt utsatta familjer att delta i organiserade fritidsaktiviteter. *Sammantaget innebär våra förslag ovan en utgiftsökning på anslag 4:7 med 101 miljoner kronor 2016 och en utgiftsminskning med 20 miljoner kronor på anslag 4:5 samt 181 miljoner kronor på utgiftsområde 25 anslag 1:1.*

Regeringens förslag om fria läkemedel inom läkemedelsförmånen till barn bör avvisas. Familjer i ekonomisk utsatthet gynnas bättre av mer riktade stöd som höjt underhållsstöd och bostadsbidrag, än av stöd som i huvudsak kommer föräldrar med god betalningsförmåga tillgodo. Därutöver innebär förslaget en betydande risk för fel- och överutnyttjande, genom att vuxna använder läkemedel som skrivits ut till barn. *Därmed avsätts 120 miljoner mindre på anslag 4:2.*

Regeringens förslag om glasögonbidrag till barn, avgiftsfri öppenvård för äldre, avgiftsfri mammografi och avgiftsfria preventivmedel bör avvisas. Hur avgifter ska utformas i vården är landstingens ansvar. I många landsting är Folkpartiet Liberalerna pådrivande för till exempel avgiftsfria screeningprogram, subventionerade preventivmedel och bättre glasögonbidrag, och det är i landstingen beslutsansvaret bör ligga. Av motsvarande skäl avvisar vi också regeringens förslag om ett stöd till kommuner som ordnar sommarlovsaktiviteter. Dessa förslag regleras under utgiftsområde 25.

Även förslaget om att höja åldersgränsen för fri tandvård bör avvisas. Barn bör ha fri tandvård medan vuxna bör behandlas lika om det inte finns mycket tungt vägande skäl för något annat. Det är mer angeläget att göra generella förstärkningar av högkostnadsskyddet i tandvårdsförsäkringen när budgetutrymme finns. *Detta ställningstagande påverkar anslag 1:4 med 43 miljoner 2017.* Resterade effekt redovisas på utgiftsområde 25.

För att finansiera prioriterade satsningar i denna budgetmotion avvisar vi också den så kallade professionsmiljarden. *Detta påverkar anslag 1:5 med 1000 miljoner år 2016. Vi avvisar även på samma anslag det tillfälliga allmänna resurstillskottet om 1000 miljoner 2016.*

Folkpartiet Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2016–2018 justeras på samma sätt som för innevarande budgetår. På detta utgiftsområde påverkas ett flertal anslag, exempelvis 4:1 och 8:1.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning mnkr			Avvikelse mot regeringen mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	34	34	34			
1:2	Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	80	80	82			
1:3	Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	139	140	143			
1:4	Tandvårdsförmåner	5617	5893	6155		43	109
1:5	Bidrag för läkemedelsförmånerna	21835	21863	21836	-339	-407	-434
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	2143	1845	1745	-1610	-890	-890
1:7	Sjukvård i internationella förhållanden	503	482	494			
1:8	Bidrag till psykiatri	801	799	799	-280	-280	-280

1:9	Bidrag för samordning och tillgänglighet	1000					
1:10	Bidrag för mänskliga vävnader och celler	74	74				
1:11	Läkemedelsverket	131	132	134			-1
1:12	E-hälsomyndigheten	114	114	115	-5		
2:1	Folkhälsomyndigheten	374	377	377	-1	-2	-3
2:2	Insatser för vaccinberedskap	85	85	85			
2:3	Bidrag till WHO	35	35	35			
2:4	Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	146	146	146			
3:1	Myndigheten för delaktighet	56	57	58	-1	-1	-1
3:2	Bidrag till handikapporganisationer	189	189	189			
4:1	Inspektionen för vård och omsorg	636	582	591	-2	-4	-6
4:2	Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	410	412	403	-120	-120	-120
4:3	Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	267	267	267			
4:4	Kostnader för statlig assistansersättning	26344	27218	28113			
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldrepolitiken	2045	1931	1963	-720	-570	-570
4:6	Statens institutionsstyrelse	890	917	957	-3	-10	-20
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	1356	1160	1150	567	360	351
4:8	Ersättning för vanvård i den sociala barn- och ungdomsvården	32					
4:9	Ersättningsnämnden	7					
4:10	Myndigheten för familjerätt och föräldrarskapsstöd	24	24	24			
5:1	Barnombudsmannen	24	25	25			
5:2	Insatser för att förverkliga konventionen om barnets rättigheter i Sverige	34	28	22			
6:1	Alkoholsortimentsnämnden	0	0	0			
6:2	Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak, samt spel	164	214	214			
7:1	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	29	29	30	-5	-5	-5
7:2	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	506	511	518		-1	-3
8:1	Socialstyrelsen	595	578	586	-1	-2	-4
	Nya anslag						
2:5	Vissa internationella insatser	100	100	100	100	100	100
	Summa	66818	66340	67387	-2420	-1789	-1777

	Specificering av anslagsförändringar	2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:4	Tandvårdsförmåner		43	109	Avvisning av justerad åldersgräns. Prop. 2015/16:1
1:5	Bidrag för läkemedelsförmånerna	-339	-407	-407	Avvisning av avgiftsfria läkemedel. Prop. 2015/16:1
1:5	Bidrag för läkemedelsförmånerna			-27	Avvisning av avgiftsfria preventivmedel. Prop. 2015/16:1
1:5	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-1000	-1000	-1000	Avvisning av medel. Prop. 2015/16:0
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-130	-130	-130	Avvisning av särskilda medel till insatser inom primärvården. Prop. 2015/16:1
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	90	90	90	Karriärtjänster specialistsjuksköterskor. Egna beräkningar
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	430	150	150	Prioriterad satsning. Egna beräkningar
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-1000			Avvisning av medel. Prop. 2015/16:1
1:8	Bidrag till psykiatri	-280	-280	-280	Avvisning ang psykisk hälsa. Prop. 2015/16:1
1:11	Läkemedelsverket			-1	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:12	E-hälsomyndigheten	-3			Konsekvensändring gällande läkemedelsförmåner. Prop. 2015/16:1

1:12	E-hälsomyndigheten	-2			Konsekvensändring gällande läkemedelsförmåner. Prop. 2015/16:1
2:1	Folkhälsomyndigheten	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:5	Vissa internationella insatser	100	100	100	Socialpolitiskt motiverade insatser i bland annat Rumänien. Egna beräkningar.
3:1	Myndigheten för delaktighet	-1	-1	-1	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
4:1	Inspektionen för vård och omsorg	-2	-4	-6	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
4:2	Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	-120	-120	-120	Avvisning av medel ang. glasögon. Prop. 2015/16:1
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldrepolitiken	-2000	-2000	-2000	Avvisning av förslag angående bemanning. Prop. 2014/15:99
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldrepolitiken	-20	-20	-20	Konsekvensändring av bevarad fritidspeng. Prop. 2015/16:1
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldrepolitiken	500	1000	1000	Laga-mat-garanti. Egna beräkningar.
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldrepolitiken	400	250	250	Utvidgad och förlängd kompetenssatsning. Egna beräkningar
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldrepolitiken	400	200	200	Satsning på delaktighet och självständighet för äldre. Egna beräkningar
4:6	Statens institutionsstyrelse	-3	-10	-20	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	700	480	480	Prioriterad satsning. Egna beräkningar
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	16	29	20	Genomförande av Barns och ungas rätt vid tvångsvård - Förslag till ny LVU. SOU 2015:71
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	81	81	81	Bibehållen fritidspeng. Prop. 2015/16:1
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	20	20	20	Bibehållen fritidspeng. Prop. 2015/16:1
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	-250	-250	-250	Avvisning till förmån för alternativ satsning. Prop. 2015/16:1
7:1	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	-5	-5	-5	Avvisning av anslagsökning. Prop. 2015/16:1
7:2	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning		-1	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
8:1	Socialstyrelsen	-1	-2	-4	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243

Utgiftsområde 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning omfattar sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjuk- respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall, boendetillägg, närståendepenning, medel för köp av arbetshjälpmedel m.m., aktivitets- och sjukersättning, handikappersättning, ersättning vid arbetsskador och inom det statliga personskadeskyddet (tidigare benämnt kroppsskador) samt bidrag för sjukskrivningsprocessen.

Kostnaderna för sjukskrivning och förtidspension har periodvis varit mycket höga. Under första halvan av 2000-talet fick 20 procent av befolkningen mellan 20 och 64 år sin försörjning från sjukförsäkring, arbetslöshetsersättning eller från socialbidrag, dubbelt så många som 1970. Andelen förtidspensionärer år 2005 var tre gånger högre än 1970. Sedan dess har sjuktalen och kostnaderna för sjukförsäkringen sjunkit för att sedan återigen öka. Alliansregeringens reformer och attitydförändringar har gett resultat. Det är djupt oroande att regeringen aviserat att riva upp stora delar av dessa reformer.

Folkpartiet Liberalerna välkomnar och stödjer i huvudsak de förslag som den parlamentariska socialförsäkringsutredningen (SOU 2015:21) har lagt fram för sjukförsäkringen, för arbetsskadeförsäkringen och om ett mer rättvisande inkomstunderlag. Vi beklagar samtidigt att kommittén inte nådde längre.

Folkpartiet Liberalerna delar socialförsäkringsutredningens uppfattning att det för närvarande och under överblickbar tid endast finns begränsade offentliga resurser till förfogande för reformer av socialförsäkringarna. Målet behöver dock fortsatt vara ett tydligare samband mellan förmåner och inbetalade premier. Ju större andel av befolkningen som inte får hela sin inkomst försäkrad, desto fler börjar ta ut privata tilläggförsäkringar för att täcka upp den del av inkomsten som den allmänna sjukförsäkringen inte ersätter. Då urholkas tilltron till vårt samhälles allmänna trygghetssystem. De stora förlorarna blir då de som behöver det offentliga sjukförsäkringssystemet mest, det vill säga låginkomsttagare och sjuka. Ett tydligare samband mellan premier och förmåner minskar också incitamenten för skatteplanering och skattefusk.

Det behövs fler konkreta verktyg för att förstärka hälso- och sjukvårdens incitament och möjligheter att verka för att patienter ska

kunna behålla eller återfå sin arbetsförmåga. Stimulansmedel som sjukskrivningsmiljarden, kömiljarden och rehabiliteringsmiljarden har fyllt viktiga funktioner för att korta väntetider på behandling och rehabilitering och för att se till att rätt insatser sätts in i rätt tid.

Än mer effektiva än stimulansmedel är åtgärder via hälso- och sjukvårdens egna budgetar. Därför behöver arbetet med att utveckla Finsam fortsätta, med större engagemang och större frihet. Vi välkomnar därför regeringens förslag till anslagsökning för samordningsförbunden.

Det är nödvändigt med ett tydligt regelverk för hur och när myndigheter, arbetsgivare och den sjukskrivne ska samarbeta för att återgång i arbete ska bli möjligt. Innan de fasta tidsgränserna i sjukförsäkringen infördes hölls människor i passivitet och ovisshet på obestämmd tid. Det skapade lidande och utslagning. Regeringens förslag om att de fasta tidsgränserna i sjukförsäkringen ska avskaffas är mot den bakgrunden djupt olyckligt. Bland andra Försäkringskassan, Inspektionen för Socialförsäkringen och Arbetsförmedlingen visar tydligt i sina remissvar att kostnaderna riskerar att bli betydligt större än regeringen räknat med. *Med bibehållen tidsgräns beräknar vi att statens utgifter minskar med 960 miljoner kronor för 2016 på anslag 1:1, men ökar med 69 miljoner kronor på anslag 1:2.*

Som en konsekvens av att vi säger nej till den föreslagna höjningen av taket i a-kassan föreslår vi inte heller någon höjning av sjukpenningen vid arbetslöshet. *Detta minskar utgifterna på anslag 1:1 med 300 miljoner kronor för 2016.*

Den ökning regeringen aviserar av Försäkringskassans förvaltningsanslag bör användas till insatser för att förbättra kvaliteten i handläggningen, som beslutsstöd och kompetensutveckling för personalen.

Unga som på grund av funktionsnedsättning behöver förlängd skolgång bör få ersättning från studiemedelssystemet, inte aktivitetsersättning, i enlighet med förslagen i betänkandet SOU 2013:52 Moderniserad studiehjälp. En rad utredningar och rapporter visar att mycket få som fått aktivitetsersättning för förlängd skolgång sedan lämnar aktivitetsersättningen. De som tidigt i livet blir beroende av socialförsäkringssystemet för sin försörjning får lägre ekonomisk standard och har mycket större risk för ekonomisk utsatthet än sina jämnåriga. Bara de som inte har något annat alternativ bör få aktivitetsersättning. *Förändringen bör träda i kraft 1 januari 2017, och förstärker sammantaget statsfinanserna med 499 miljoner kronor per år. Detta innebär minskade utgifter på anslag 1:2 med 752 miljoner kronor från 2017.*

För att finansiera prioriterade satsningar i denna budgetmotion avvisar vi också höjningen av ersättningsnivån i sjuk- och aktivitetsersättningen. *Detta innebär minskade utgifter på anslag 1:2 om 240 miljoner kronor 2016.*

Folkpartiet Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2016–2018 justeras på samma sätt som för innevarande budgetår. På detta utgiftsområde påverkas 2:1 och 2:2.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	42243	45426	47840	-1260	-1470	-1510
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	50163	49239	49131	-171	-865	-865
1:3	Handikappersättningar	1370	1400	1439			
1:4	Arbetskkadeersättningar m.m.	3121	2985	2869			
1:5	Ersättning inom det statliga personskadeskyddet	36	34	32			
1:6	Bidrag för sjukskrivningsprocessen	2907	2902	2902			
1:7	Ersättning för höga sjuklönekostnader	360	360	360			
2:1	Försäkringskassan	8143	8189	8301	-29	-48	-78
	Summa	108408	110601	112941	-1460	-2383	-2453

	Specificering av anslagsförändringar	2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-300	-400	-400	Konsekvensändring. Avvisning höjd A-kassa. RUT Dnr 2015:1351
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-960	-1070	-1110	Bibehållen bortre tidsgräns i sjukförsäkringen. DS 2015:17
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	69	127	127	Konsekvensändring. Bibehållen bortre tidsgräns i sjukförsäkringen. DS 2015:17
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.		-752	-752	Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT Dnr 2015:1224
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-240	-240	-240	Avvisning av ändrad beräkningsgrund. Prop. 2014/15:99
2:1	Försäkringskassan	-29	-48	-78	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243

Utgiftsområde 11: Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Utgiftsområdet omfattar garantipension, bostadstillägg till pensionärer, äldre försörjningsstöd samt efterlevande pensioner till vuxna, dvs. omställningspension, änkepension och särskild efterlevandepension. Utgiftsområdet omfattar även Pensionsmyndigheten.

Folkpartiet Liberalerna står tillsammans med de andra allianspartierna och Socialdemokraterna bakom den blocköverskridande pensionsöverenskommelsen, som gett oss ett av världens mest stabila pensionssystem. Eftersom pensionen baseras på livsinkomsten uppmuntras arbete och egen försörjning. Den breda överenskommelsen skyddar systemet mot politiska nycker, och detta breda samförstånd bör värnas också framgent. Förändringar i pensionssystemet ska också fortsatt göras i samförstånd mellan de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen. När Miljöpartiet ingår i regeringen har detta parti möjlighet att bidra till och medverka i pensionsarbetsgruppens arbete.

Det som på lång sikt avgör hur pensionerna utvecklas är hur många som arbetar och betalar in till systemet. Arbetslinjen är viktig både för dagens och morgondagens pensioner. Alliansregeringen sänkte skatten för pensionärer totalt fem gånger, vilket sammanlagt har gett en garantipensionär 1 900 kronor mer i disponibel inkomst per månad jämfört med 2006.

Kronologisk ålder är ett dåligt mått på människors förmågor – både på arbetsmarknaden och i samhället. Äldre människors kunskap, kompetens och erfarenhet måste tas bättre tillvara i arbetslivet. Åldersgränsen för hur länge man har rätt att vara kvar på arbetet bör därför höjas från 67 år till 69 år. På sikt bör åldersgränserna för pensionsuttag och rätten att stanna kvar i arbetslivet knytas till medellivslängdens utveckling. Fördomar och diskriminering måste bekämpas, och regler och avtal som hindrar äldre att arbeta om de vill bör ses över.

Kvinnor har genom hela arbetslivet lägre inkomster än män. I kvinnligt dominerade yrken är lönerna lägre, kvinnor arbetar fler timmar hemma och färre avlönade timmar än män. Över ett arbetsliv summerar dessa ojämställdhetsfaktorer till 3,6 miljoner kronor i lägre inkomst för en genomsnittlig kvinna jämfört med en genomsnittlig man. Följden av ett ojämställt arbetsliv är därför att pensionsutbetalningarna också fördelas ojämställt. Vi ser också att många kvinnor, som levt i äktenskap där löneskillnaderna inte

upplevts som så allvarliga så länge som makarna hållit ihop, drabbas av dubbel orättvisa den dag då makarna går skilda vägar. Det är angeläget att det delprojekt om jämställda pensioner som regeringen utifrån riksdagens tillkännagivande uppdragit åt Pensionsgruppen överväger hur mer av den intjänade pensionen kan fördelas lika mellan makar.

Bostadstillägget har en avgörande betydelse för att lyfta ekonomiskt svaga pensionärer över fattigdomsgränsen. Det är riktat specifikt till pensionärer med låga inkomster, som har små marginaler när hyran är betald. Eftersom kvinnor i genomsnitt har lägre inkomster än män är det också betydligt fler kvinnor än män som uppbär bostadstillägg.

Det är enligt Folkpartiet Liberalerna fortsatt angeläget att stärka ekonomin för denna grupp. Ett väl utformat bostadstillägg kan också bidra till att öka rörligheten på bostadsmarknaden, samt underlätta för äldre att flytta till en mer ändamålsenlig bostad. Vi föreslår därför att den del av bostadskostnaden som ersätts höjs från 95 procent till 96 procent samt att den skäliga levnadsnivån i äldreförsörjningsstödet höjs så att de som träffas av detta stöd får motsvarande höjning av sin ekonomiska standard. *Reformen beräknas försvaga de offentliga finanserna med 200 miljoner kronor 2016 på anslag 1:3.*

Folkpartiet Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2016–2018 justeras på samma sätt som för innevarande budgetår. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 2:1.*

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Garantipension till ålderspension	14344	13064	12297			
1:2	Efterlevandepensioner till vuxna	11916	11555	11177			
1:3	Bostadstillägg till pensionärer	8699	8431	8199	200	200	200
1:4	Äldreförsörjningsstöd	897	972	1040			
2:1	Pensionsmyndigheten	527	530	534	-1	-2	-3
	Summa	36383	34553	33247	199	198	197

Specificering av anslagsförändringar		2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:3	Bostadstillägg till pensionärer	200	200	200	Höjt bostadstillägg. RUT Dnr 2015:1237
2:1	Pensionsmyndigheten	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243

Utgiftsområde 12: Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn finns tre typer av förmåner: de generella bidragen barnbidrag och adoptionsbidrag, försäkringarna föräldraförsäkring, barnpension och efterlevandestöd till barn samt pensionsrätt för barnår och de behovsprövade bidragen bostadsbidrag, underhållsstöd och vårdbidrag för barn som är sjukt eller har en funktionsnedsättning.

Barnfamiljer kan se ut på många olika sätt, och alla föräldrar ska ha möjlighet att kombinera förvärvsarbete och företagande med föräldraskap. Folkpartiet Liberalerna vill ha en modern, valfrihetsinriktad familjepolitik som ökar jämställdheten och uppmuntrar till arbete. Studenters och unga forskares trygghet vid föräldraskap måste förstärkas. Vårnadsbidraget ska avskaffas. Barnbidraget ska fortsätta vara skattefritt och lika för alla.

Föräldraförsäkringens utformning spelar en avgörande roll för barnens rätt till sina föräldrar men också för utvecklingen av jämställdheten på svensk arbetsmarknad. I grund och botten är framväxten av föräldraförsäkringen en viktig del av den svenska välfärden och ett fundament för kvinnors frigörelse. Samtidigt är dagens försäkring förknippad med utmaningar.

Den ekonomiska ojämställdheten mellan män och kvinnor är utbredd. Till detta bidrar attityder, invanda könsroller och en könssegregerad arbetsmarknad. Men det är också tydligt att kvinnors relativt längre perioder av föräldraledighet verkar hämmande på löneutveckling och karriär. Folkpartiet Liberalerna ser detta och föreslår åtgärder för att ändra på denna ordning. Både pappamånaderna och jämställdhetsbonusen är instrument i försäkringen som Folkpartiet Liberalerna introducerat för att öka jämställdheten i uttaget.

Att öka antalet icke överlåtbara månader stimulerar jämställdheten i uttaget. Folkpartiet Liberalerna gick till val 2014 på ytterligare en öronmärkt månad i föräldraförsäkringen. Vi välkomnar att den för närvarande sittande regeringen nu har lagt fram förslag om detta.

Vi är däremot kritiska till att regeringen föreslår en avveckling av den ekonomiska stimulans för ökad jämställdhet som jämställdhetsbonusen innebär. Jämställdhetsbonusen bör utvecklas, inte avvecklas. Folkpartiet Liberalerna föreslår att jämställdhetsbonusen fördubblas för de vårdnadshavare som delar helt lika eller nästan helt lika på uttaget av föräldrapenningdagarna. Mellan föräldrapenningdag 120 och dag 195 fördubblas med Folkpartiet Liberalernas förslag bonusen till 100 kronor per förälder och dag.

Förändringarna bör tillämpas på barn födda från och med 1 januari 2016 och beräknas öka kostnaderna på anslag 1:2 med 60 miljoner kronor per år från 2016, och med sammanlagt 378 miljoner kronor 2017.

Förslaget om att höja grundnivån i föräldraförsäkringen från 225 till 250 kronor per dag bör avvisas, för att finansiera prioriterade reformer i denna budgetmotion. Detta minskar utgifterna på anslag 1:2 med 194 miljoner kr per år från 2016.

Eftersom Folkpartiet Liberalerna föreslår att ersättningsnivån i a-kassan ska återställas till nivån före 7 september 2015 beräknas kostnaderna öka med 100 miljoner kronor per år på anslag 1:8.

Vårt förslag om att unga med förlängd skolgång eller förlängt barnbidrag ska få studiemedel i stället för aktivitetsersättning innebär ökade kostnader på samma anslag med 28 miljoner kronor från 2017. Samma reform innebär minskade kostnader på anslag 1:1 med 74 miljoner kronor från 2017. I samband med detta kan reglerna för vårdbidrag komma att behöva ses över. Folkpartiet Liberalerna kommer att återkomma till en bedömning av om ett sådant behov föreligger i kommande budgetmotioner.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Barnbidrag	26425	26998	27561		-74	-74
1:2	Föräldraförsäkring	40840	42761	44645	-227	68	109
1:3	Underhållsstöd	2630	2638	2637			
1:4	Adoptionsbidrag	30	32	35			
1:5	Barnpension och efterlevandestöd	1014	1097	1158			
1:6	Vårdbidrag för funktionshindrade barn	3689	3899	4145			
1:7	Pensionsrätt för barnår	7238	7476	7548			
1:8	Bostadsbidrag	5137	5240	5213	100	128	128
	Summa	87002	90142	92942	-127	122	163

Specificering av anslagsförändringar		2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:8	Bostadsbidrag	100	100	100	Konsekvensändring. Avvisning höjd A-kassa. RUT Dnr 2015:1351
1:1	Barnbidrag		-74	-74	Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT Dnr 2015:1224
1:2	Föräldraförsäkring	-287	-310	-314	Avvisad höjd grundnivå. Prop. 2015/16:1
1:2	Föräldraförsäkring		318	363	Nej till avskaffad jämställdhetsbonus. Prop. 2015/16:1
1:2	Föräldraförsäkring	60	60	60	Förhöjd jämställdhetsbonus. RUT Dnr 2015:1239
1:8	Bostadsbidrag		28	28	Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT Dnr 2015:1224

Utgiftsområde 13: Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

Utgiftsområde 13 omfattar integrationspolitik, politik mot diskriminering och jämställdhetspolitik samt myndigheterna Diskrimineringsombudsmannen och Nämnden mot diskriminering.

Vi lever i en tid med flyktingströmmar som saknar motstycke i historien. Nästan 60 miljoner människor är på flykt undan krig, konflikter och förföljelse. Det är den högsta siffra som uppmäts och antalet fortsätter att öka. För Folkpartiet Liberalerna är det självklart att Sverige och Europa ska stå upp för en human och generös flyktingpolitik. Vår syn på migrations- och flyktingpolitiken utvecklas närmare under utgiftsområde 8.

Traditionen av öppenhet gentemot omvärlden har gjort Sverige till ett bättre och rikare land. Det har bidragit till vårt lands utveckling och till ekonomisk tillväxt som har byggt vårt välfärdssamhälle. De människor som under årens lopp kommit hit från andra länder, oavsett om de flytt eller sökt sig hit av andra skäl, har på olika sätt berikat Sverige. I dag bor här människor med rötter från världens alla hörn och här talas i princip världens alla större språk. Det ger oss stora möjligheter på en global marknad. Sverige, liksom många andra länder, står inför det faktum att fler och fler blir äldre samtidigt som en allt lägre andel av befolkningen befinner sig i arbetsför ålder. Att fler kommer till Sverige och jobbar är viktigt för vårt framtida välstånd.

Just nu kommer fler flyktingar än någon gång tidigare sedan andra världskriget till Sverige. Det kostar inledningsvis pengar och gör att vi har behov av att hela tiden utveckla politiken för mottagande. Rätt hanterat blir dagens asylmottagande en tillgång för Sverige.

Folkpartiet Liberalerna förbättrade i regeringsställning integrationspolitiken. Vi bröt mot en långvarig omhändertagamentaltitet och fokuserade tydligt på jobb, inledde omfattande reformer för att förbättra skolgången för nyanlända elever med mer svenskundervisning, höjde kvaliteten i svenska för invandrare (SFI) samt förbättrade valideringen och satsade på fler kompletterande utbildningar för utrikes födda akademiker. Insatserna bidrog till att 200 000 fler utrikes födda fick jobb, att sysselsättningsgraden bland utrikes födda ökade och att kompetensen bland dem med högre utbildning tas till vara bättre. Sverige får också

höga betyg i internationella jämförelser när just integrationspolitiken granskas.

Men detta räcker inte. För att klara av ett ökat asylmottagande måste vi ha en politik som håller hela vägen och som ger människor verkliga möjligheter att komma in i det svenska samhället. Det kräver viktiga och brådskande reformer. Framför allt krävs en öppen, flexibel och modern arbetsmarknad och förändringar på bostadsmarknaden som underlättar byggande och gör det möjligt för fler att få sin första bostad.

Eftersom fler än tidigare söker skydd i vårt land är vårt mottagningssystem ansträngt. Etableringsreformen från 2010 utformades för maximalt 16 000 personer. I slutet av 2014 var antalet deltagare i etableringsuppdraget 43 000 personer, och antalet kommer att öka kraftigt. Drygt 10 000 personer är kvar på Migrationsverkets boenden trots att de fått uppehållstillstånd, ett antal som förväntas växa. Orsaken är att kommunerna inte erbjuder tillräckligt med platser. Det tar fortfarande för lång tid för nyanlända att få jobb och generellt sett är sysselsättningsgraden lägre för utrikes födda, särskilt utrikes födda kvinnor, än för personer födda i Sverige.

Fler kommuner måste göra mer. Flyktingmottagandet är ett nationellt åtagande och ansvaret måste vara gemensamt. Många kommuner tar ett stort ansvar, medan andra inte gör tillräckligt. Denna extraordinära situation kräver mer av alla. Vi anser därför att staten ytterst ska kunna ålägga kommuner att ta emot fler. För att ge kommunerna bättre förutsättningar att ta emot fler nyanlända behöver också det statliga stödet till kommunerna öka.

Under anslag 1:2 föreslår regeringen ett avskaffande av den prestationsbaserade ersättningen till kommuner som tar ett stort ansvar för mottagandet men höjer samtidigt den statliga schablonersättningen per nyanländ. Folkpartiet Liberalerna vill i stället se ett annat system som innehåller både ett reformerat prestationsbaserat stöd och en höjd schablonersättning per nyanländ. Vi vill jämfört med innevarande budgetår höja den statliga schablonersättningen från 83 100 kronor per nyanländ till 115 000 kronor per nyanländ. Vidare vill vi från 2016 reformera den prestationsbaserade ersättningen och ge 30 000 kronor per nyanländ till de 30 kommuner som utifrån sin befolkningsmängd tar emot flest nyanlända. *Sammantaget innebär det en besparing av utgifterna på anslag 1:2 på 200 miljoner kronor år 2016 jämfört med regeringen.*

Det svenska mottagningssystemet måste effektiviseras och människor ska ges möjlighet att på riktigt bli en del av vårt samhälle. Boendekedjan för asylsökande och nyanlända måste förbättras. Väntetider i bosättningsprocessen försenar etableringen vilket är olyckligt både för individ och för samhället. Det generella bostadsbyggandet måste öka och Sverige behöver en bostadsmarknad med fler bostäder och mer marknad. Snabbare planprocesser och förkortad instansordning för överklaganden är några av de åtgärder som behövs.

Regeringens statliga byggsubventioner löser inte problemen på svensk bostadsmarknad och de löser inte situationen för de 10 000 personer med uppehållstillstånd som väntar på landets asylboenden. Ett högt asylmottagande kräver också snabba och kreativa lösningar, till exempel inventering av alla bostadsmöjligheter och modulboenden. Det behövs en effektivare statlig organisation och fler långsiktiga anläggningsboenden till rimligt pris. De dyra tillfälliga anläggningsboendena ska bort. Lägenheter ska prioriteras för dem som har erhållit uppehållstillstånd, särskilt barnfamiljer. Etableringsinsatser ska komma igång snabbare och tiden i anläggningsboende kortas. Det ska finnas bättre möjligheter att läsa svenska på Migrationsverkets boenden.

Jobblinjen i integrationspolitiken behöver stärkas ytterligare. Alliansregeringen gjorde för lite för att modernisera arbetsmarknaden, något som är en förutsättning för en effektiv integrationspolitik. Nu krävs fortsatta jobbskapande åtgärder och en öppnare arbetsmarknad med lägre trösklar till jobb och modernare arbetsrätt för att öka rörligheten på arbetsmarknaden. Det måste bli billigare – inte dyrare – att anställa. Vi måste öppna upp en arbetsmarknad för fler enkla jobb. RUT-reformen måste utvecklas, inte försämrats. Vårnadsbidraget, som bidrar till att utestänga utrikes födda kvinnor från arbetsmarknaden, ska avskaffas.

Regeringen gör vissa satsningar på utrikes födda med utbildning. Majoriteten av dem som nu flyr till Sverige har dock en lägre utbildningsnivå. Dessa människor kommer inte hjälpas av aldrig så bra system för validering eller regeringens snabbspår. De behöver en politik som ger dem möjlighet till utbildning men framförallt behövs en politik som sänker trösklarna in på svensk arbetsmarknad. För Folkpartiet Liberalerna är det avgörande att fokusera på att hur fler jobb skapas och hur trösklarna in på den svenska arbetsmarknaden kan sänkas. Dessvärre höjer regeringen i stället skatten på jobb och driver en politik som kommer att hålla nere sysselsättningen, vilket också kommer att drabba många utrikes födda som nu kommer till vårt land.

Arbetsförmedlingen måste ges de resurser som behövs för att kunna hantera sitt uppdrag enligt etableringsreformen. Validering och kompletterande utbildningar bidrar till att individen får sin kompetens värderad och de formella kvalifikationer som krävs för att komma in på svensk arbetsmarknad. Undervisningen i svenska för invandrare måste få en tydligare koppling till den kommunala vuxenutbildningen och Arbetsförmedlingen samt individanpassas mer. Det ska gå att kombinera studierna med praktik och arbete. Det krävs också tidiga insatser för nyanlända som bor kvar på anläggningsboenden i väntan på kommunplacering. *I enlighet med regeringens förslag föreslår Folkpartiet Liberalerna ökade resurser 2016 till anslag 1:4.*

Folkpartiet Liberalerna vill också införa yrkesskola, en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå, med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen bör följa en modell i likhet med yrkeshögskolan och administreras av Myndigheten för yrkeshögskolan. Utbildningen bör rikta sig mot personer utan

gymnasiekompetens, främst nyanlända, men kan även vara ett alternativ till gymnasieutbildning för vissa.

Skolgången för nyanlända elever behöver förbättras ytterligare. På längre sikt krävs att staten tar tillbaka huvudmannaskapet för den offentligt drivna skolan för att uppnå likvärdiga förutsättningar för skolan i hela Sverige, men innan den reformen förverkligas behöver kommuner i sin roll som huvudmän satsa mer på skolor med låga resultat där andelen nyanlända elever ofta är högt. Dessa skolor måste få mer resurser och de mest kompetenta lärarna.

Att snabbt lära sig svenska är grunden för att klara skolan och komma in i samhället. Vi vill att alla nyanlända ska få extra undervisning i svenska och att den ska anpassas efter varje elevs förkunskaper och behov. Nyanlända elever ska mötas av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till deras förkunskaper. Elevers kunskapsnivå ska kartläggas inom ett par månader för att snabbt kunna delta i ordinarie undervisning i så många ämnen som möjligt. I skolor i utanförskapsområden, områden där utbildningsnivån är låg och arbetslösheten hög, är utmaningarna stora. Dessa skolor ska få mer resurser för att möta utmaningarna. De elever som har sämst förutsättningar måste få möta de allra duktigaste lärarna. *Som framgår under utgiftsområde 16 anslår Folkpartiet Liberalerna år 2016 300 miljoner kronor till skolor med särskilt stora utmaningar.*

Det civila samhället kan spela en viktig roll när det gäller att främja nyanländas etablering. Verksamheten med flyktingguider introducerades under Folkpartiets tid i Alliansregeringen och har bidragit till att nya kontakter och mötesplatser skapats mellan nyanlända och det civila samhället. Det handlar om olika former av verksamheter som till exempel bidrar till språkträning och kunskaper om det svenska samhället. Kontakter med det civila samhället är ett viktigt komplement till det offentligas etableringsinsatser och därför bör det civila samhället fortsatt ha möjlighet att ansöka om statliga medel för att kunna erbjuda olika former av verksamheter som möjliggör mötesplatser mellan civila samhället och nyanlända.

Folkpartiet Liberalerna anser att stödboenden bör införas som placeringsform för ensamkommande flyktingbarn. Dagens HVB-hem är till för barn och unga som är i behov av mycket stöd och hjälp. Många av de ensamkommande barnen har inte behov av samma omfattande omvårdnad och bör därför i större utsträckning bo i en annan boendeform. Vi använder ett antagande om att 60 procent av de unga som annars skulle bo i HVB-hem i åldern 17–21 år i stället bör bo i den nya boendeformen stödboende. Vi utgår i våra beräkningar från att en upptrappning på 25, 50, 60 respektive 60 procent under perioden 2016–2019. *Genom snabbare införande av stödboende som placeringsform görs en besparing under 2016 på 510 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag på anslag 1:2.*

Alla ska ha samma möjlighet att nå sin fulla potential utan att hållas tillbaka av fördomar och diskriminering. Den som drabbas av diskriminering ska kunna få hjälp att få upprättelse och det ska kosta att diskriminera. Folkpartiet Liberalerna och övriga Allianspartier har

under senare år drivit på för ett stärkt skydd mot diskriminering. Bland annat har skyddet mot åldersdiskriminering stärkts och ett förbud mot diskriminering på grund av bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning har införts.

Fortsatt arbete krävs för att säkerställa samma skydd oavsett diskrimineringsgrund, för att skapa en lagstiftning som är så effektiv och heltäckande som möjligt samt för att lagstiftningen fullt ut ska få genomslag. Diskrimineringsombudsmannens (DO) verksamhet är central i arbetet för ett samhälle som är fritt från diskriminering. I det fortsatta arbetet är det därför viktigt att säkerställa att DO:s verksamhet bedrivs rättssäkert och effektivt och att fler individer som utsätts för diskriminering får möjlighet till upprättelse. Det är av vikt att myndigheten utifrån de ärenden som inkommer till myndigheten gör analyser om åtgärder och regelförändringar som generellt behövs för att komma till rätta med olika former av diskriminering. Även arbetet på lokal och regional nivå mot diskriminering är av stort värde. *För att möjliggöra finansiering av andra prioriterade reformer avvisas dock regeringens höjning av anslag 2:1.*

Folkpartiet Liberalerna och Alliansregeringen presenterade i början av 2014 Sveriges första hbt-strategi. Syftet med strategin var att säkerställa lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. Det är viktigt att arbetet med strategin fortsätter, och vi är kritiska till att regeringen aviserar sänkta ambitioner på hbt-området när strategin löper ut. Från 2017 och framåt reserverar vi därför 6 miljoner kronor för fortsatta åtgärder på hbt-området. *För år 2016 avvisar vi regeringens förslag till ospecificerad höjning av anslag 2:2 för att finansiera andra satsningar i vår budgetmotion. På detta anslag prioriterar vi en höjning av anslaget för stöd till hbt-organisationer med 4 miljoner kronor per 2016. Från 2017 tillskjuter vi ytterligare 6 miljoner kronor för att finansiera en fortsättning av hbt-strategin.*

Det liberala jämställdhetsuppdraget tar sikte på kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det handlar om att frigöra individen genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar som ligger bakom. Sverige är inte ett jämställt land. Patriarkala maktstrukturer begränsar individens frihet och möjlighet att delta fullt ut i samhället. Insikten att denna ofrihet särskilt drabbar kvinnor och att dessa maktstrukturer måste brytas gör Folkpartiet Liberalerna till ett feministiskt parti.

Strävan mot jämställdhet är inte en fråga om tyckande, det är en fråga om kunskap. I dagens Sverige skiljer det 3,6 miljoner kronor i livsarbetsinkomst mellan en genomsnittlig man och en genomsnittlig kvinna, kvinnor tar ut tre gånger fler föräldradagar än män, traditionellt kvinnliga yrken präglas av lägre löner än traditionellt manliga yrken och kvinnor löper långt större risk att råka ut för grovt våld i det egna hemmet. Folkpartiet Liberalerna utgår från sådana fakta, ser hur individer drabbas, erkänner strukturerna bakom och arbetar för förändring. Det är detta som är liberal feminism.

Ekonomiska ojämställdhet bidrar till fortsatt ojämställdhet på andra arenor, och ojämställdhet på andra arenor bidrar till fortsatt ekonomisk ojämställdhet. Folkpartiet Liberalernas jämställdhetspolitisk syftar till att bryta detta mönster. Vår utgångspunkt är att jämställdhet inte kommer av sig själv utan att jämställdhet kräver att aktörer agerar. Jämställdhet uppnås där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas. Ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i alla relevanta offentliga beslut.

Genom Alliansregeringens ekonomiska politik har kvinnor fått bättre ekonomiska förutsättningar. Sedan 2006 har den genomsnittliga arbetstiden för kvinnor ökat, och andelen kvinnor som arbetade heltid 2013 var högre än någonsin tidigare. Folkpartiet Liberalerna vill fortsätta arbeta för att sluta inkomstgapet mellan kvinnor och män.

Bland de tjugo mest välavlönade yrkena är sjutton dominerade av män. Det behövs en politik som bryter den horisontella och vertikala segregationen på svensk arbetsmarknad. Det handlar också om villkoren när kvinnor arbetar. En del i detta arbete är Folkpartiet Liberalernas satsning på karriärlöner för skickliga lärare, som höjer lönenivån i Sveriges största kvinnliga akademiker yrke. Folkpartiet Liberalerna vill fortsätta verka för högre löner inom kvalificerade kvinnodominerade yrken i offentlig sektor. Därför föreslår Folkpartiet Liberalerna på utgiftsområde 9 även en karriärreform för specialistsjuksköterskor.

Det offentliga har ett ansvar att verka för jämställd tillgång till makt och ska särskilt visa vägen genom jämställd karriärutveckling och rekrytering till myndigheter och offentligt ägda bolag. Att öka kvinnors företagande är ytterligare en prioritet.

Sveriges föräldraförsäkring har rankats som en av världens främsta. Den är generös i både längd och ersättningsgrad och den skapar reella möjligheter kombinera föräldraskap med familj. Samtidigt bidrar det fortsatta ojämställda uttaget till att konservera en könssegregerad arbetsmarknad. När föräldraförsäkringen, som infördes för att underlätta kombinationen arbetsliv och barn, skapar strukturella problem i andra änden, måste staten också ta ansvar för att motverka dessa negativa effekter.

Den långa frånvaro från arbetsmarknaden som föräldraförsäkringen ger upphov till för många kvinnor påverkar den ekonomiska jämställdheten på flera sätt. Förvärvsavbrottet påverkar inkomsten negativt under perioden som frånvarande, men kan också påverka individens lön och karriärmöjligheter därefter. Dessutom ger de lägre inkomsterna på sikt en lägre pension.

Det finns också studier som utifrån svenska data visar att högutbildade kvinnor får försämrade karriärchanser efter föräldraledighet och att gravida kvinnor har dubbelt så hög risk att inträda i arbetslöshet som kvinnor som inte väntar barn, sannolikt på grund av diskriminering från arbetsgivarna. Sverige behöver en politik som vänder på detta.

Effekterna av ytterligare en öronmärkt månad, med ett högre uttag av män som följer, skulle sannolikt bli betydande. På utgiftsområde 12 föreslår vi därför att en ytterligare månad i föräldraförsäkringen viks

åt vardera föräldern, samt att jämställdhetsbonusen förstärks i stället för avvecklas.

Mäns våld mot kvinnor är det mest extrema uttrycket för kvinnors utsatthet och har sin grund i ojämställdheten. Sverige ska vara en rättsstat för alla – oavsett kön, etnicitet och sexuell läggning. Därför är det också viktigt att angripa de attityder och idéer som finns i samhället och stärka de förebyggande insatserna. I detta perspektiv är det också centralt att inse att det hedersrelaterade våldet är ett allvarligt hot mot individers frihet och en central jämställdhetsfråga. Brott ska aldrig relativiseras med hänsyn till patriarkala traditioner eller hedersbegrepp.

Vi ser allvarligt på att de fria projektmedel som finns tillgängliga under anslag 3:1 för jämställdhetsarbete är betydligt lägre under nuvarande än under alliansregeringen. Jämfört med när Folkpartiet Liberalerna ansvarade för jämställdhetspolitiken är detta en väsentlig ambitionssänkning. *För att skapa reella förutsättningar att fortsätta arbetet med jämställdhetsintegrering inom den offentliga sektorn och öka kraften i det statliga jämställdhetsarbetet föreslår Folkpartiet Liberalerna att anslag 3:1 ökar med 50 miljoner kronor 2016.*

Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Integrationsåtgärder	74	74	74			
1:2	Kommunersättningar vid flyktmottagande	11858	16670	19747	-710	-1092	-1533
1:3	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	5048	6369	6046			
1:4	Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare	2683	3500	3263			
1:5	Hemutrustningslån	302	274	186			
2:1	Diskrimineringsombudsmannen	99	101	103	-10	-10	-10
2:2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	49	45	40	1	1	1
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	289	209	209	50	50	50
	Summa	20401	27241	29667	-669	-1051	-1492

Specificering av anslagsförändringar		2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:2	Kommunersättningar vid flyktmottagande	-160	-13	-31	Fler i stödboende. Avser asylsökande. Egna beräkningar
1:2	Kommunersättningar vid flyktmottagande	-350	-479	-1102	Fler i stödboende. Övriga. Egna beräkningar
1:2	Kommunersättningar vid flyktmottagande	-200	-600	-400	Lägre uppräknings samt värdnad och förstärkt kommunbonus. RUT Dnr 2015:1537
2:1	Diskrimineringsombudsmannen	-10	-10	-10	Avvisning av anslagshöjning. Prop. 2015/16:1
2:2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	-9	-9	-9	Avvisning av anslagshöjning. Prop. 2015/16:1
2:2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	4	10	10	Förstärkt anslag inom HBT-politiken. Prop. 2015/16:1
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	50	50	50	Fortsatt tillräckliga projektmedel för jämställdhetsintegrering. Egna beräkningar

Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv

Utgiftsområdet består bland annat av matchning av arbetssökande och lediga jobb genom Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadspolitiska program. Vidare ingår ett antal andra myndigheter, såsom Arbetsdomstolen och Arbetsmiljöverket, samt statens medfinansiering av arbetslöshetsförsäkringen.

Folkpartiet Liberalerna presenterar i denna motion ett nytt sysselsättningsmål för Sverige. Regeringens mål styr fel, är oklart formulerat och kommer av allt att dömas inte att nås. I stället för ett relativt arbetslöshetsmål föreslår vi att det inrättas ett absolut sysselsättningsmål. Folkpartiet Liberalerna föreslår att målet formuleras enligt följande:

- Sysselsättningen bland hela befolkningen (15–74 år) ska till 2025 öka till 70 procent. År 2020 ska vi ha nått halvvägs till 68,5 procent.
- Sysselsättningen bland unga (15–24 år) ska till 2025 öka till 45 procent. År 2020 ska vi ha nått halvvägs.
- Sysselsättningen bland utrikes födda ska till 2025 öka till 65 procent. År 2020 ska vi ha nått halvvägs.
- Sysselsättningen för äldre (65–74 år) ska till 2025 öka till 25 procent. År 2020 ska vi ha nått halvvägs.

I sammanhanget är det viktigt att påpeka att vi därmed räknar in fler åldersgrupper i sysselsättningen än tidigare. Socialdemokraternas gamla sysselsättningsmål under Göran Perssons tid på 80 procent mättes i åldersgrupperna 20–64 år. Det målet nåddes redan under Alliansregeringen. Vårt mål täcker in alla mellan 15 och 74 år och är därför betydligt mer ambitiöst än Socialdemokraternas tidigare mål.

Genom att utforma politiken utifrån ett sysselsättningsmål och dela upp det i delmål för unga, utrikes födda och äldre kommer vi att leda politiken rätt. Det är unga och utrikes födda som har störst problem på den svenska arbetsmarknaden, och ska vi klara välfärden måste vi se till att fler människor arbetar längre upp i åldrarna.

Detta mål kommer att vägleda Folkpartiet Liberalerna i den breda förnyelse som nu pågår av vår ekonomiska politik. Redan i denna motion presenterar vi ett antal åtgärder för att viktiga steg mot högre sysselsättning ska tas.

Den rödgröna regeringen tog för ett år sedan över ett Sverige där arbetskraftsdeltagandet växte snabbare och där både den strukturella

och den konjunkturella sysselsättningen ökade. I den pågående konjunkturuppgången fortsätter att antalet sysselsatta att öka, även om regeringens åtgärder enligt både Finanspolitiska rådet och Konjunkturinstitutet dämpar sysselsättningsuppgången. Enligt budgetpropositionen för 2016 beräknas däremot den potentiella sysselsättningsgraden falla fram till 2019.

Samtidigt är arbetslösheten fortfarande relativt hög, särskilt bland unga och nyanlända. Därför är det allvarligt att Konjunkturinstitutets bedömning av regeringens budgetproposition för 2015 var att åtgärderna i den sammantaget kunde förväntas leda till en högre jämviktsarbetslöshet. I den budgetproposition som nu lagts på riksdagens bord upprepar regeringen den politik som riksdagen förra hösten avsåg.

Risken är uppenbar att regeringen redan har gett upp sitt arbetslöshetsmål. Ingenting tyder i dag på att det kommer nås. I stället för strukturreformer för fler jobb är det breda skattehöjningar och återställare som aviserats. Så borde det inte vara.

Sverige behöver en annan sysselsättningspolitik än den som regeringen nu för. Vi behöver reformer både för fler kunskapsintensiva jobb, men också för fler enklare jobb. Genom en breddning av arbetsmarknaden kan vi få en hög sysselsättning, lägre utanförskap och mer resurser till välfärden.

I det skattepolitiska avsnittet i denna budgetmotion föreslås sänkta arbetsgivaravgifter för unga, förhöjt jobbskatteavdrag också för dem som under året ingång fyllt högst 63 år samt en stegvis avskaffad värnskatt. Vi avvisar samtidigt den absoluta majoriteten av regeringens skattehöjningar. Bland annat föreslår Folkpartiet Liberalerna oförändrat tak för RUT-avdraget och fortsatt 50-procentig subventionsgrad för ROT-avdraget.

Folkpartiet Liberalernas inriktning är att den svenska arbetsmarknaden behöver mer av flexibilitet. Låg grad av löneflexibilitet riskerar att bidra till högre arbetslöshet än nödvändigt under perioder av låg efterfrågan, och relativt höga lägstalöner stänger dörren för breda grupper som under en kortare eller längre period av sitt arbetsliv har en lägre produktivitet.

Samtidigt vill Folkpartiet Liberalerna öka tryggheten i omställning genom en starkare arbetslöshetsförsäkring. Som enskilda åtgärder innebär sannolikt en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring och ett högre tak en något dämpad sysselsättning. Därför bör en reformering av arbetslöshetsförsäkringen kombineras med reformer som ökar sysselsättningen. I skarp kontrast till detta föreslår regeringen nu i stället reformer som trycker tillbaka sysselsättningen. *Vi avvisar därför regeringens förslag till förhöjd a-kassa. Detta beräknas sammantaget, genom effekt på bland annat anslag 1:2 inom på detta utgiftsområde, stärka det finansiella sparandet med 2 200 miljoner kronor 2016.*

Vi upprepar också vårt löfte att i regeringsställning bjuda in till trepartssamtal för ökad lönespridning.

För att kunna trycka tillbaka arbetslösheten är det centralt att anställningskostnaden i yrken med lägre förkunskapskrav inte ökar. Här har parterna ett avgörande ansvar, men politiken kan och ska bidra. I regeringsställning kommer vi bjuda in till trepartssamtal för att undersöka om det finns politiska åtgärder som kan underlätta för parterna att sluta avtal som inte pressar upp lägstalönerna.

Vi avvisar den stora utbyggnad av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna som regeringen nu genomför. I stället för åtgärder som varaktigt höjer sysselsättningen bidrar ett ökat programdeltagande främst till att den öppna arbetslösheten ersätts av en dold. *Vi avvisar förslagen om traineetjänster och 90-dagarsgaranti, vilket beräknas minska utgifterna på anslag 1:6 med 2342 miljoner kronor 2016. Vi avvisar även den korresponderade utbyggnaden av Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag 1:1, vilket stärker det finansiella sparandet med 260 miljoner kronor 2016. För att finansiera prioriterade reformer i denna budgetmotion avvisar vi även regeringens förstärkning av Europeiska socialfonden under anslag 1:6 och anslagen till Arbetsmiljöverket under 2:1. Vi avvisar helt det nya anslaget Arbetslivspolitik 2:5.*

Som ett alternativ till regeringens ineffektiva arbetsmarknadspolitik föreslår Folkpartiet Liberalerna inom utgiftsområde 16 en ny yrkesskola, en gymnasial yrkesutbildning för vuxna inom det reguljära utbildningssystemet. På samma utgiftsområde byggs också Yrkeshögskolan ut betydligt.

Folkpartiet Liberalerna förordar en bibehållen borte tidsgräns inom sjukförsäkringen. Skälen till detta redogörs för på utgiftsområde 10. Sammantaget stärker vår reform jämfört med regeringens förslag både de offentliga finanserna och bidrar till en upprätthållen arbetslinje inom försäkringen. *På detta utgiftsområde ökar därmed utgifterna på anslag 1:1, 1:2 samt 1:3. Folkpartiet Liberalerna ser nu över hur lönestöden och Samhall kan fungera bättre. Tillsvicare avvisar vi de förändringar på anslag 1:4 som regeringen i budgetpropositionen föreslår.*

Folkpartiet Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2016-2018 justeras på samma sätt som för innevarande budgetår. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, samt 2:1.*

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	7604	7493	7511	-212	-211	-140
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	28225	24196	22035	-2218	-2145	-2092
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	9882	10225	10741	-2337	-4914	-6303
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	17620	17739	17475	-700	-984	-1058
1:5	Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	117	118	119			
1:6	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	776	1036	1546	-222	-360	-46
1:7	Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	39	40	41			
1:8	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	64	65	66			

1:9	Bidrag till administration av grundbeloppet	55	55	55			
1:10	Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8	8	8			
1:11	Bidrag till lönegarantiersättning	1800	1950	2050			
1:12	Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	6962	7671	8521			
2:1	Arbetsmiljöverket	631	636	644	-67	-73	-75
2:2	Arbetsdomstolen	32	33	33			
2:3	Internationella arbetsorganisationen (ILO)	32	32	32			
2:4	Medlingsinstitutet	58	58	59			
2:5	Arbetslivspolitik				-20	-30	-30
	Summa	73905	71355	70938	-5776	-8717	-9744

	Specificering av anslagsförändringar	2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	-260	-240	-140	Avvisning av höjt förvaltningsanslag. Prop. 2014/15:99
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	78	78	78	Konsekvensändring. Bibehållen bortre tidsgräns i sjukförsäkringen. DS 2015:17
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	-30	-49	-78	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	482	555	608	Konsekvensändring. Bibehållen bortre tidsgräns i sjukförsäkringen. DS 2015:17
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	-2700	-2700	-2700	Avvisning höjd A-kassa. RUT Dnr 2015:1351
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	-2342	-4920	-6309	Avvisning av 90-dagarsgaranti, inkl. traineejobb, utbildningskontrakt. Prop. 2015/15:99, egna beräkningar
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	5	6	6	Konsekvensändring. Bibehållen bortre tidsgräns i sjukförsäkringen. DS 2015:17
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	-400	-410	-415	Nej till fler anställningar med lönebidrag. Prop. 2015/16:1
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.		-174	-243	Nej till ändrad konstruktion av lönestöd. Prop. 2015/16:1
1:5	Lönebidrag och Samhall m.m.	-300	-400	-400	Nej till utbyggt Samhall. Prop. 2015/16:2
1:6	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	-222	-360	-46	Avvisning utbyggnad. Prop. 2014/15:99
2:1	Arbetsmiljöverket	-2	-3	-5	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:1	Arbetsmiljöverket	-65	-70	-70	Avvisning utbyggnad. Prop. 2014/15:99
2:5	Arbetslivspolitik	-20	-30	-30	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2014/15:99

Utgiftsområde 15: Studiestöd

Utgiftsområdet omfattar utgifter för ekonomiskt stöd till enskilda under studier och utgifter för vissa studiesociala insatser. Även utgifter för hanteringen av studiestöden, som huvudsakligen sköts av Centrala studiestödsnämnden (CSN), och ärendehantering inom Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) hör till utgiftsområdet.

Studiestödssystemet i Sverige är ett av världens mest generösa och ger människor goda möjligheter att studera vidare eller återuppta tidigare studier. Studiemedelssystemet har under de senaste åren förstärkts påtagligt genom att Alliansregeringen genomförde höjningar av studiemedelsbeloppet, barntillägget och fribeloppet.

Folkpartiet Liberalernas bedömning är att studiemedelssystemet i många delar är väl avpassat. Ytterligare reformer kan dock på sikt bli aktuella. Folkpartiet Liberalerna vill bland annat fortsätta arbetet för bättre matchning och kompetensutveckling på den svenska arbetsmarknaden. I det perspektivet bör det vara aktuellt att pröva om individuella kompetenskonton kan byggas upp för att användas vid vidareutbildning och omskolning. För att fortsätta stimulera framväxten av allt längre arbetsliv bör det även fortsatt vara aktuellt att se över åldersgränserna i studiemedelssystemet. Folkpartiet Liberalerna vill även öka genomströmningen i högskolan genom att öka drivkrafterna att klara sin examen på utsatt tid.

På utgiftsområde 16 redovisar vi förändringar vad gäller det statliga stödet till vuxenutbildningen. *Den avvisning av delar av anslag 1:13 som där föreslås får konsekvensen att anslag 1:2 här minskas med 1400 miljoner kronor år 2016, även anslag 1:3 påverkas.* Vi avvisar även delar regeringens förslag om utbyggd folkhögskola. *Detta minskar utgifterna med 140 miljoner kronor på anslag 1:2, även anslag 1:3 påverkas.*

Det behövs en ökad tillgång på speciallärare och specialpedagoger i skolan. Vi föreslår att en premie införs för speciallärar- eller specialpedagogexamen liksom för ämneslärarexamen inom matematik, biologi, kemi, fysik eller teknik. I över tjugo år har en nedgång i resultat för matematik och naturorienterande skolämnen kunnat konstateras. För att på lång sikt klara ambitionerna i matematik och NO måste vi få fler ämneslärare i grundskolan och gymnasiet. *Folkpartiet Liberalerna vill att en premie införs för speciallärar- eller specialpedagogexamen liksom för ämneslärarexamen inom matematik, biologi, kemi, fysik eller teknik och anslår ytterligare 85 miljoner kronor år 2016 på anslag 1:7. Vi avvisar av det skälet förslaget om ökad bidragsnivå i vissa lärarutbildningar anslag 1:2 med 119 miljoner kronor år 2016.*

Som redovisas under utgiftsområde 16 vill Folkpartiet Liberalerna införa en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande, så kallad yrkesskola. *Med start 2017 anslår vi därför ytterligare 147 miljoner kronor på anslag 1:2 för studiestöd samt 9 miljoner kronor på anslag 1:3 avsättning för kreditförluster.*

Regeringen föreslår en satsning på Yrkeshögskolan. Folkpartiet Liberalerna anser att Yrkeshögskolan fyller en viktig funktion. Under Alliansregeringen ökade vi antalet platser på Yrkeshögskolan och Folkpartiet Liberalerna vill fortsätta bygga ut Yrkeshögskolan med ännu fler platser. *Folkpartiet Liberalerna anslår år 2016 ytterligare 36 miljoner kronor på anslag 1:2 Studiemedel och 2 miljoner kronor på anslag 1:3 Avsättning för kreditförluster.*

Folkpartiet Liberalerna föreslår att studielån som tas fr.o.m. 1 januari 2016 ska inte kunna skrivas av vid 68 års ålder. Inga andra lån skrivs av vid en viss ålder, och Folkpartiet Liberalerna anser därför att det är rimligt att åldersavskrivning inte omfattar nya lån. *Förslaget bedöms leda till att utgifterna på anslag 1:3 Avsättning för kreditförluster minskar med 410 miljoner kronor år 2016.*

Som redovisas närmare under utgiftsområde 16 föreslår Folkpartiet Liberalerna en kvalitetssatsning på hum/sam-utbildningar. För att finansiera denna satsning justeras antalet platser på vissa högskolor. *Vi minskar därför anslag 1:2 Studiemedel med 91 miljoner kronor, även anslag 1:3 Avsättning för kreditförluster påverkas.*

Som nämns under utgiftsområde 10 anser Folkpartiet Liberalerna att unga som på grund av funktionsnedsättning behöver förlängd skolgång bör få ersättning från studiemedelssystemet, inte aktivitetsersättning. *Vi anslår därför år 2017 92 miljoner kronor på anslag 1:1 Studiehjälp och 208 miljoner kronor på anslag 1:2 Studiemedel.*

Folkpartiet Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2016–2018 justeras på samma sätt som för innevarande budgetår. På detta utgiftsområde påverkas Centrala Studiestödsnämnden. På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:8.

Utgiftsområde 15 Studiestöd		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Studiehjälp	3331	3484	3547		92	92
1:2	Studiemedel	13270	14032	14489	-1714	-1233	-1010
1:3	Avsättning för kreditförluster	1349	1381	1438	-530	-510	-515
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	610	432	394	-7	-6	-6
1:5	Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	61	61	61			
1:6	Bidrag till vissa studiesociala ändamål	27	27	27			
1:8	Centrala studiestödsnämnden	793	757	790	-1	-1	-1
1:9	Överklagandenämnden för studiestöd	14	14	15			
	Nya anslag						
1:7	Examenpremie m.m.	85	110	131	85	110	131

Summa	19541	20299	20891	-2167	-1548	-1309
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

	Specificering av anslagsförändringar	2016	2017	2018	Kommentar
1:1	Studiehjälp		92	92	Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT Dnr 2015:1224
1:2	Studiemedel	-119	-119	-119	Avvisning av ökad bidragsnivå i vissa lärarutbildningar. Prop. 2014/15:99
1:2	Studiemedel	-1400	-1200	-1200	Avvisning i delar av anslag UO16 1:13 till förmån för egen satsning. RUT Dnr 2015:1677
1:2	Studiemedel	-140	-150	-150	Avvisning i del av utbyggd folkhögskola. RUT Dnr 2015:1677
1:2	Studiemedel	-91	-193	-204	Finansiering kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Egna beräkningar
1:2	Studiemedel	36	74	76	Utbyggd yrkeshögskola. Dnr 2015:1211
1:2	Studiemedel		147	379	Ny skolform: yrkesskolan. RUT Dnr 2015:1221, egna beräkningar
1:2	Studiemedel		208	208	Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT Dnr 2015:1224
1:3	Avsättning för kreditförluster	-105	-90	-90	Avvisning i delar av anslag UO16 1:13 till förmån för egen satsning. RUT Dnr 2015:1677
1:3	Avsättning för kreditförluster	-11	-11	-11	Avvisning i del av utbyggd folkhögskola. RUT Dnr 2015:1677
1:3	Avsättning för kreditförluster	-6	-13	-14	Finansiering kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Egna beräkningar
1:3	Avsättning för kreditförluster	-410	-410	-430	Slopas åldersavskrivning inom studiemedelssystemet. RUT Dnr 2015:1390
1:3	Avsättning för kreditförluster	2	5	5	Utbyggd yrkeshögskola. Egna beräkningar
1:3	Avsättning för kreditförluster		9	25	Ny skolform: yrkesskolan. Egna beräkningar
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	-6	-5	-5	Avvisning i delar av anslag UO16 1:13 till förmån för egen satsning. RUT Dnr 2015:1677
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	-1	-1	-1	Avvisning i del av utbyggd folkhögskola. RUT Dnr 2015:1677
1:7	Examenpremie m.m.	85	110	131	Examenspremie för lärarstuderande. Egna beräkningar
1:8	Centrala studiestödsnämnden	-1	-1	-1	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243

Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning

Utgiftsområde 16 omfattar skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet, vuxenutbildning och eftergymnasial yrkesutbildning, högskoleutbildning och forskning samt myndigheter inom utbildnings- och forskningsområdet.

Kunskap är skolans huvuduppgift. Tidigare präglades svensk skola av en rädsla för att mäta elevers kunskaper. När kunskap var mindre viktigt fick inte heller eleverna tillräckligt med stöd och följden blev sjunkande resultat. Folkpartiet Liberalerna har lett en total omläggning av svensk skola. Bland alla reformer finns en ny läroplan med nya kursplaner med tydliga och tidiga mål, fler och tidigare nationella prov, skriftliga omdömen, betyg från årskurs 6 och ny betygsskala med fler steg. Elevers rätt till särskilt stöd har stärkts och speciallärare utbildas på nytt. Eleverna får fler matematiklektioner. Undervisningen för nyligen invandrade elever har reformerats, exempelvis genom utvidgad undervisningstid i svenska. Genom en överenskommelse med regeringen kommer även en försöksverksamhet med betyg från årskurs 4 att inledas.

Svårigheter måste upptäckas tidigt för att eleven ska få hjälp tidigt. Elevernas kunskaper i läsning, skrivning och räkning ska följas upp redan i årskurs 1. Alla elever som går ut grundskolan ska ha de kunskaper med sig som de behöver för att klara fortsatta studier. Allra viktigast är baskunskaperna: att kunna läsa, skriva och räkna.

Vi vill göra ytterligare satsningar på skolan, men mer resurser är inte tillräckligt för att förbättra resultaten. Vi måste också förändra attityden till skolan och visa på betydelsen av utbildning. Lärare ska respekteras för sina kunskaper. Vi behöver fortsätta arbetet för att lyfta läraryrket och inte bryta ned det kunskapsfokus som nu åter växer fram. De fallande kunskaperna i den svenska skolan kan framförallt förklaras av att lågpresterande elever, särskilt pojkar, har lärt sig ännu mindre än tidigare. Försämringen är särskilt tydlig i läsförståelse. Det är dessa grupper som har drabbats mest av en skola som inte varit kunskapsfokuserad. Det är oroande att skillnaden mellan pojkar och flickor ökar.

Kvaliteten och valfriheten ska värnas. Därför försvarar vi rätten att starta friskolor och rätten att välja skola. En förutsättning för att friskolor ska få tillstånd ska vara att de uppfyller kvalitetskraven och har seriösa ägare som tar ett långsiktigt ägaransvar. Skolor som inte klarar kvalitetskraven ska stängas.

Vi ser nu med oro på hur regeringen bryter mot den inslagna kunskapslinjen i svensk skolpolitik. Statsanslag används för kommunala uppgifter, som att rusta upp skolgårdar, i stället för att prioritera skolans kunskapsuppdrag. Stora medel reserveras för oprecisa satsningar. *Vi avvisar regeringens förslag under anslag 1:5 om nationella skolutvecklingsprogram på 140 miljoner kronor, yrkescollege på 5 miljoner kronor och överenskommelser inom samverkan för bästa skola på 490 miljoner kronor för år 2016. För att finansiera andra prioriterade satsningar avvisar vi även den satsning på 250 miljoner kronor år 2016 som regeringen gör på fritidshem under anslag 1:7.*

Vi har en annan inriktning för våra förslag. De statliga satsningar som görs på området ska bidra till att stärka kunskapsuppdraget i skolan.

För att ge alla elever en bra skolgång bör staten ta tillbaka ansvaret för skolan. Kommunaliseringen av skolan, som genomfördes för 25 år sedan, innebär att kommunerna tog över arbetsgivaransvaret för lärarna och ansvaret för undervisningen. Den har bidragit till minskad likvärdighet och försämrade studieresultat. Det är uppenbart att inte alla landets kommuner har den kompetens och handlingskraft som skolan behöver. Var för sig kan de inte lyfta resultaten.

Kommunaliseringen har också på flera sätt försämrat lärarnas arbetssituation. Kommunerna är till exempel ansvariga för att lärarlönerna inte har prioriterats. Sammantaget har kommunaliseringen kraftigt försämrat läraryrkets status.

Folkpartiet Liberalerna drev i regeringsställning igenom förändringar så att staten tagit ett allt större ansvar för skolan. Det handlar om skärpta krav på behöriga lärare i skollagen, om tydligare mål för vad eleverna ska lära sig, mer statlig inspektion av skolorna och miljardsatsningar på både högre lärarlöner, genom karriärtjänster och fortbildning.

Vi vill på sikt att staten ska ta över ansvaret för skolans utbildningsuppdrag. Staten ska vara arbetsgivare för lärarna och ansvara för att eleverna får så mycket kunskaper som möjligt med sig från skolan. Omfattande strukturreformer av detta slag måste föregås av gedigen analys, gediget utredningsarbete och ett genomtänkt genomförande.

Därför föreslår Folkpartiet Liberalerna att det under 2016 bör tillsättas en utredning som tar fram förslag på formerna för en modern skola med staten som huvudman där kvalitet och likvärdighet säkras genom statlig finansiering, nationella mål, utvärderingar och tillsyn.

Tillsättandet av en sådan utredning har ingen effekt på de offentliga finanserna under prognosperioden.

Folkpartiet Liberalerna vill att skolstarten ska ske vid sex års ålder, i stället för som i dag vid sju års ålder. Därmed förlängs skolplikten till tio år och förskoleklassen blir den första av tio årskurser i grundskolan. Genom att tydliggöra förskoleklassens syfte och införa ett extra skolår ges fler elever förutsättningar att nå målen för utbildningen. Med allmän skolstart vid sex års ålder tydliggörs utbildningsperspektivet, samtidigt som lärandet sker med en

pedagogik som är anpassad till elevernas ålder. De kunskapskrav som finns för lågstadiet i dag ska finnas kvar, men det nya lågstadiet blir fyraårigt.

I ett internationellt perspektiv sker den obligatoriska skolstarten i Sverige sent. I majoriteten av de europeiska länderna är skolan tioårig och barnen börjar skolan vid sex års ålder. Genom ökad tid i skolan och tidiga insatser för de elever som riskerar att inte nå kunskapskraven kan fler elever nå målen. Skolverket bör ges i uppdrag att förbereda införandet av tioårig grundskola. *Folkpartiet Liberalerna anslår 170 miljoner kronor på anslag 1:10 år 2016 för fortbildningsinsatser.*

Folkpartiet Liberalerna vill utöka undervisningstiden i idrott och hälsa med 100 timmar, vilket motsvarar en ökning av ämnet med 20 procent. Grundskolans elever får i dag mindre tid för idrott och hälsa än för tjugo år sedan. Detta trots att forskningsresultat från bland annat den så kallade Bunkeflomodellen tydligt visar att elever som rör på sig en timme om dagen utvecklar en starkare fysik, presterar bättre i skolan och leder till att fler elever blir behöriga till gymnasiet. För att kunna ha fler lektioner i idrott och hälsa bör man minska tiden i motsvarande grad för det som kallas elevens val.

Svenska elevers kunskaper i matematik har försämrats sedan 1990-talet. Folkpartiet Liberalerna vill öka undervisningstiden i matematik med en timme i veckan för alla elever i högstadiet från höstterminen 2016. Duktiga lärare kombinerat med utökad undervisningstid gör att fler elever får större möjligheter att klara kunskapskraven i matematik. *I enlighet med regeringens förslag föreslår Folkpartiet Liberalerna ökade resurser med 245 miljoner kronor på anslag 1:1.*

Duktiga lärare är den avgörande faktorn för att höja resultaten i skolan. Läraryrkets status har dessvärre sjunkit under flera decennier, bland annat för att arbetsgivarna inte värdesatt de utbildade lärarnas kompetens. Vi vill ha högre lön åt skickliga lärare och en reformerad lärarutbildning som ska göra läraryrket attraktivt. Lärarlegitimation och skärpta behörighetsregler har införts och lärarutbildningen har gjorts om och fått tydliga inriktningar.

Folkpartiet Liberalerna genomdrev under alliansregeringen bland annat fortbildningssatsningar som Mattelyftet och Läslyftet för att öka lärarstödet och minska det egna arbetet i skolan. Vi värdesätter lärarnas yrkeskunnande. Vi vill att det ska löna sig att vara en skicklig lärare och vi vill ge lärarna goda möjligheter till utveckling. Vi ser ett behov av att fortsätta satsa på lärarnas fortbildning och föreslår därför att Skolverket får i uppdrag att identifiera vilka behov som finns, skapa en struktur för kontinuerlig fortbildning för lärare och utforma uppdragsbeskrivningar. *Vi anslår 10 miljoner kronor år 2016 på anslag 1:1.*

Vi drev i regeringsställning även igenom flera lärarreformer. Ett exempel är de karriärtjänster som infördes. Skickliga lärare kan göra karriär och bli förstelärare eller lektorer och får statligt finansierade löneflytt på ca 5 000 kronor respektive 10 000 kronor i månaden utan att lämna undervisningen och eleverna. Tyvärr genomför regeringen

inte den utökning av karriärtjänster som Alliansen föreslagit. Vi vill också se en särskild satsning på karriärtjänster i utanförskapsområden.

I enlighet med regeringens förslag föreslår Folkpartiet Liberalerna ökade resurser till lärarlöner och anslår 1 500 miljoner på anslag 1:19 år 2016. *Vi vill även se en satsning på utbyggnad av karriärtjänster och anslår en ökning med 138 miljoner kronor 2016 på anslag 1:19. Utöver detta anslår vi 26 miljoner kronor till karriärtjänster i utanförskapsområden på anslag 1:19.* I enlighet med regeringens förslag föreslår Folkpartiet Liberalerna ökade resurser till fler anställda i lågstadiet med 2 000 miljoner kronor på anslag 1:19.

Folkpartiet Liberalerna vill satsa på en särskild kompletterande pedagogisk utbildning. En modell som har visat sig ha potential att attrahera studenter till lärarutbildningen är den kombination av arbete och studier som genomförts i flera länder, t.ex. i USA under namnet Teach for America. Studenter med en tidigare examen som har genomfört sin utbildning med goda studieresultat ges möjlighet att läsa en kompletterande pedagogisk utbildning för att nå en ämneslärarexamen samtidigt som de arbetar i en skola med låg måluppfyllelse. Organisationen Teach for Sweden och ett antal universitet och högskolor har tagit initiativ till att arbeta på detta sätt. Folkpartiet Liberalerna anser att studenterna främst bör ha ämneskunskaper i naturorienterade ämnen, matematik och teknik. Det behövs en bred satsning på att få fler kunniga människor att vilja bli lärare. *Regeringen ökar stödet till särskild pedagogisk utbildning och Folkpartiet Liberalerna anslår därutöver ytterligare 7 miljoner kronor på anslag 2:64 år 2016. Regeringen föreslår även en satsning på specialpedagogisk kompetens generellt hos lärare. Folkpartiet Liberalerna avvisar 500 miljoner kronor på anslag 1:5 och anslår istället en fördubbling till skillnad mot regeringen på 200 miljoner kronor på anslag 1:11 på utbildningsinsatser för förskollärare och lärare där prioritering ska ske till utbildning i specialpedagogik och för fortbildning till speciallärare.*

Utbildningen av högstadie- och gymnasielärare bör slås ihop. Den nuvarande uppdelningen av ämneslärarexamen i två inriktningar mot grundskolans årskurs 7–9 och gymnasieskolan bör därför avskaffas. Det är i dag för få studenter som vill bli högstadielärare. Detta beror till stor del på att man som lärarstudent mot gymnasieskolan automatiskt får behörighet att undervisa även på högstadiet. Söktrycket till den utbildning som enbart ger högstadiebehörighet har varit så lågt att de flesta lärosäten valt att lägga ner utbildningen.

Folkpartiet Liberalerna anser att ämnesstudierna för alla blivande ämneslärare ska vara så pass omfattande att studenterna når nivån för en masterexamen. Ämneslärarexamen med inriktning mot gymnasiet omfattar redan i dag 300 eller 330 poäng och även de som ska undervisa i högstadiet bör få en lika lång utbildning och ämnesdjup motsvarande masternivå i ett av undervisningsämnena. En mastersexamen är internationellt gångbar, förbereder för forskarstudier samt höjer statusen på yrket.

Den nya lärarutbildningen har tydliga inriktningar för olika årskurser och krav på ämnesdjup. Lärarutbildningen finns i dag på 28 olika orter och har traditionellt sett varit decentraliserad och utvecklats åt olika håll. Vi behöver ha färre utbildningsinstitutioner med tydlig koppling till de starkaste ämnesinstitutionerna. Detta skulle leda till högre kvalitet och effektivitet och valmöjligheter för studenterna genom att man kan samla fler ämnesinstitutioner på ett minskat antal utbildningsorter. Ett större lärosäte kan dessutom erbjuda fler ämnen till skillnad mot mindre lärosäten.

Skickliga lärare är den avgörande faktorn för att höja resultaten i skolan. Vi vill att det ska löna sig att vara en skicklig lärare och vill ge lärarna goda möjligheter till utveckling. Det är dags för ytterligare ett steg i lärarlegitimationsreformen. Dagens regelverk garanterar att endast legitimerade lärare får sätta betyg. Det är nu dags att göra legitimationsreformen komplett genom att kräva legitimation i rätt ämne för att få sätta betyg.

Förskolan ska erbjuda barn en trygg omsorg, och är också viktig för att stimulera barns utveckling och lärande. Vi vill förstärka Skolinspektionens tillsyn över förskolan, med fokus på kvalitet och måluppfyllelse. Den nuvarande tillsynen ska kompletteras med regelmässiga stickprov genom besök på ett antal förskolor i varje kommun. *Folkpartiet Liberalerna anslår 10 miljoner kronor årligen från 2016 på anslag 1:2 för regelmässiga stickprov.*

Regeringen föreslår en satsning på 830 miljoner kronor på anslag 1:7 år 2016 för att stödja huvudmän att minska gruppstorlekar. Vi avvisar regeringens förslag då vi i stället fokuserar på kvalitet i förskolans verksamhet. Skolverket har allmänna riktlinjer till hur stora barngrupper bör vara. Det är Folkpartiet Liberalernas bedömning att detta är väl avvägda riktlinjer. Att främja kvalitet genom en lämplig gruppstorlek är en angelägen kommunal uppgift.

En skola med jämn och hög kvalitet är det främsta sättet att skapa goda livschanser för alla. Det behövs också lugn och arbetsro i skolan. När det saknas studiero i klassrummet är de som behöver skolan allra mest de stora förlorarna. Vuxna i skolan måste ha befogenheter och ta ansvar för att skapa ordning, studiero och trygghet.

Vi vill därför införa ett ordningsomdöme och ett stöd till skolor att arbeta förebyggande. De internationella undersökningar som visar på att kunskapsresultaten i svensk skola sjunkit i ett par decennier visar också att vi har stora ordningsproblem. När oordning och stök tillåts i klassrummen sänder det signalen att det som sker i skolan inte är så viktigt. Ska vi lyfta resultaten i skolan så måste vi också ta i de stora ordningsproblem som råder där. Att få studiero i skolan är ett gemensamt ansvar fördelat på eleven själv, vårdnadshavarna, skolan och politikerna. Från politiskt håll måste vi ge verktyg och stöd åt de skolledare, lärare och personal som har att hantera en stökig vardag, något som också direkt drabbar eleverna, och ge dem möjlighet att arbeta förebyggande för en trygg miljö.

Därför vill Folkpartiet Liberalerna införa ett stöd till utsatta skolor som kan sökas av huvudmännen för att motverka ordningsproblem och implementera förebyggande insatser för att långsiktigt verka för studiero. Skolorna kan själva utforma förslag på sina satsningar. Det kan handla om nya arbetsmetoder, fler vuxna i skolan, få föräldrar att ta ökat ansvar för elevens agerande eller ta in organisationer som kan arbeta förebyggande. Insatser kan vara av kortsiktig karaktär för att främja ordning i skolan, men strävan ska vara att arbeta förebyggande och långsiktigt för ökad studiero. Det finns goda exempel som t.ex. i Frankrike, där det finns en modell med elevvårdsteam där vuxna finns på plats i skolan och tar hand om elever som genom sitt beteende stör undervisningen för sig själva och andra. Även skolor i utsatta delar av London har lyckats vända nedåtgående trender och kan vara inspiration för skolor i Sverige. *Folkpartiet Liberalerna anslår 50 miljoner kronor år 2016 på anslag 1:5. Bidraget ska fördelas av Statens skolverk.*

Att snabbt lära sig svenska är grunden för att klara skolan och komma in i samhället. Vi vill att alla nyanlända ska få extra undervisning i svenska och att den ska anpassas efter varje elevs förkunskaper och behov. Nyanlända elever ska mötas av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till deras förkunskaper. Elevens kunskapsnivå ska kartläggas inom ett par månader för att snabbt kunna delta i ordinarie undervisning i så många ämnen som möjligt. I skolor i utanförskapsområden, områden där utbildningsnivån är låg och arbetslösheten hög, är utmaningarna stora. Dessa skolor ska få mer resurser för att möta utmaningarna. De elever som har sämst förutsättningar måste få möta de allra duktigaste lärarna. *Folkpartiet Liberalerna anslår år 2016 300 miljoner kronor på anslag 1:5.*

Gymnasieskolan ska förbereda både för vidare studier och för arbetslivet. Alla gymnasieelever hade tidigare krav på sig att bli behöriga för högskolestudier, medan yrkeskunnande sågs som mindre viktigt. Det är viktigt att alla elever ska ha en god grund att stå på inför studier och arbetsliv. Vid sidan av de traditionella gymnasieprogrammen och högskoleutbildningarna behövs det också branschanknutna utbildningar, bland annat lärlingsjobb. På en föränderlig arbetsmarknad är det också viktigt att alla har goda möjligheter att fortbilda sig och förbättra sina kunskaper genom hela yrkeslivet. Vi vill ha en försöksverksamhet kring gymnasial lärlingsutbildning där branscher och arbetsgivare har ökat inflytande och ansvar, så kallade branschlärningar. Det är viktigt att utbildningssystemet är anpassat till de behov som finns på arbetsmarknaden, genom både lärlingssystem, yrkesutbildningar och en högre utbildning av bra kvalitet.

Regeringen föreslår att den del av statsbidraget för gymnasial lärlingsutbildning som lämnas till den som tillhandahåller det arbetsplatsförlagda lärandet minskas. Folkpartiet Liberalerna anser att vi bör öka lärlingsutbildningens attraktionskraft och ser därför lärlingsersättningen som en viktig del i detta. *Därför avvisar vi regeringens minskning med 88 miljoner kronor och anslår därutöver ytterligare 132 miljoner kronor på anslag 1:4.*

Sverige behöver en stark vuxenutbildning för dem som vill förbättra sina grundkunskaper, specialisera sig inom ett yrke eller förbereda sig för högskolestudier. I regeringsställning skapade vi Yrkeshögskolan. Vi anser att alla ska ha rätt till komvux. Regeringen föreslår vid sidan av en sådan reform statliga medel till bland annat komvux och yrkesvux. Det är viktigt att det finns kommunal gymnasial utbildning med hög kvalitet. Anordnandet av sådan utbildning är en kommunal uppgift. *Folkpartiet Liberalerna avvisar därför de avsatta medlen på anslag 1:13 och 1:14. Detta finansierar bland annat vår egen satsning på Yrkesskolan nedan. Då Yrkeshögskolan varit en framgångsrik utbildningsform anslår Folkpartiet Liberalerna mer resurser än regeringen till utbyggnad av Yrkeshögskolan och avsätter 61 miljoner kronor på anslag 1:14.*

Folkpartiet Liberalerna vill införa yrkesskola, en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen bör följa en modell i likhet med yrkeshögskolan och bör administreras av Myndigheten för yrkeshögskolan. Utbildningen bör rikta sig mot personer utan gymnasiekompetens, främst nyanlända, men kan även vara ett alternativ till gymnasieutbildning för vissa. *Folkpartiet Liberalerna anslår 5 miljoner kronor år 2016 på anslag 1:12 för att Myndigheten för yrkeshögskolan ska kunna förbereda inrättandet av yrkesskola, och från 2017 anslår vi 248 miljoner kronor på anslag 1:13 för genomförandet av reformen.* Detta innebär att för 2017 finansieras motsvarande 4000 platser. För 2018 finansieras motsvarande 10 000 platser.

Sverige ska ha höga ambitioner när det gäller andelen personer som går vidare till högre studier, men utbyggnaden av antalet platser får inte ske på bekostnad av kvaliteten. Regeringen bygger ut antal platser men i stället föreslår Folkpartiet Liberalerna en kvalitetssatsning på hum/sam-utbildningar. Skälet är att det är dessa utbildningar som har låg andel lärarledda timmar. *För att finansiera denna reform justeras antalet platser på vissa högskolor och anslagen 2:29, 2:47, 2:52, 2:49, 2:27, 2:19, 2:41, 2:43, 2:45, 2:33 minskar med sammantaget med 122 miljoner kronor år 2016.*

Med Folkpartiet Liberalerna och Alliansregeringen höjdes de statliga forskningsanslagen kraftigt, och vi vill fortsätta prioritera forskningen. Sverige ska ha höga ambitioner när det gäller andelen personer som går vidare till högre studier, men utbyggnaden av antalet platser får inte ske på bekostnad av kvaliteten. Stora investeringar i forskning och innovation är avgörande för Sveriges framtid. Under Folkpartiet Liberalernas ledning presenterade Alliansregeringen två forsknings- och innovationspropositioner som sammantaget innebar att nivån på de årliga statliga forskningsanslagen höjdes med 9 miljarder kronor. Det var en ökning med mer än 30 procent. Folkpartiet Liberalerna anser att de historiskt stora satsningarna på forskning och innovation måste fortsätta.

Folkpartiet Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2016–2018 justeras på samma sätt som för innevarande budgetår. *På detta utgiftsområde påverkas bland annat Statens skolverk, Statens*

skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten med flera. På detta utgiftsområde påverkas ett flertal anslag, exempelvis 1:1, 1:2 och 1:3.

	Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning	Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
		2016	2017	2018	2016	2017	2018
	Anslag						
1:1	Statens skolverk	611	516	501	-15	-25	-26
1:2	Statens skolinspektion	413	417	407	9	8	6
1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	700	707	719	-2	-4	-7
1:4	Sameskolstyrelsen	168	179	188	132	143	150
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	2700	2496	2366	-785	-745	-756
1:6	Särskilda insatser inom skolområdet	443	456	464	-2	-4	-6
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	3532	3304	3058	-1080	-1330	-1330
1:8	Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	176	175	180	-1	-2	-3
1:9	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	94	89	100			
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	752	704	718	370	404	370
1:11	Bidrag till vissa studier	20	18	18			
1:12	Myndigheten för yrkeshögskolan	111	135	137	5	30	30
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning		785	1178	-1414	-943	-531
1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	2119	2314	2341	52	111	108
1:15	Särskilt utbildningsstöd	154	154	156			
1:16	Fler anställda i lågstadiet	1974	1974	1974			
1:17	Skolforskningsinstitutet	40	41	43			
1:19	Bidrag till lärarlöner	3048	4777	4964	164	308	495
2:1	Universitetskanslersämbetet	136	137	139			
2:2	Universitets- och högskolerådet	130	126	123			
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1666	1682	1708	18	15	11
2:4	Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2030	2044	2064	-6	-9	-14
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1941	1982	2019	19	16	11
2:6	Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2081	2095	2117	-7	-10	-15
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1997	2036	2078	16	13	8
2:8	Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1477	1487	1502	-5	-7	-11
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1661	1679	1707	29	26	22
2:10	Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1552	1561	1577	-5	-8	-12
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1308	1331	1360	7	5	2
2:12	Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1063	1070	1080	-3	-5	-8
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1442	1477	1512	7	5	1
2:14	Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	822	828	837	-3	-4	-6
2:15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	672	691	699	-1	-2	-4
2:16	Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1478	1489	1504	-5	-7	-11
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1046	1072	1127	-2	-4	-7

2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	1473	1483	1498	-4	-6	-10
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	617	600	610	-18	-39	-43
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	363	365	368	-1	-2	-3
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	617	632	646	3	2	0
2:22	Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	223	225	226	-1	-1	-2
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1020	1026	1039	7	5	2
2:24	Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	317	320	323	-1	-1	-2
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	753	765	777	5	4	2
2:26	Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	249	251	253	-1	-1	-2
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	504	487	494	-14	-33	-36
2:28	Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	230	232	234	-1	-1	-2
2:29	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	235	221	220	-7	-15	-17
2:30	Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	91	92	93			
2:31	Malmö högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	872	888	905	6	5	3
2:32	Malmö högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	137	138	140			
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	555	546	556	-15	-34	-37
2:34	Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	104	105	106			
2:35	Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	194	195	198	-1	-1	-1
2:36	Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	49	49	50			
2:37	Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	95	96	97			
2:38	Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och forskarutbildning	32	32	32			
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	461	472	486	1	0	-1
2:40	Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	66	67	68			
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	392	379	389	-11	-27	-29
2:42	Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	61	62	63			
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	416	406	417	-9	-22	-23
2:44	Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	91	92	93			
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	360	348	355	-9	-23	-25
2:46	Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	62	63	64			
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	355	348	358	-8	-21	-22
2:48	Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	53	53	54			
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	289	275	277	-9	-20	-22
2:50	Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	47	47	48			
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	324	317	326	-9	-23	-25

2:52	Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	48	48	49			
2:53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	155	157	159			
2:54	Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	9	9	10			
2:55	Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	62	62	63			
2:56	Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	6	6	6			
2:57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	125	126	128			
2:58	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	9	10	10			
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	393	396	408	7	6	5
2:60	Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	57	57	58			
2:61	Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	24	24	25			
2:62	Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	10	11	11			
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	3020	3085	3136	-4	-9	-16
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	581	720	863	5	19	26
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor	693	701	713	-2	-3	-5
2:66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2454	2492	2530	-8	-12	-18
3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	5766	5797	5797		-8	-21
3:2	Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	280	280	280			
3:3	Vetenskapsrådet: Förvaltning	141	143	145			
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet	372	372	373			
3:5	Rymdstyrelsen: Förvaltning	28	29	29			
3:6	Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer	551	551	551			
3:7	Institutet för rymdfysik	54	54	55			
3:8	Kungl. biblioteket	350	351	355	-1	-2	-3
3:9	Polarforskningssekreteriet	39	39	39			
3:10	SUNET	44	44	44			
3:11	Centrala etikprövningsnämnden	7	7	7			
3:12	Regionala etikprövningsnämnder	41	41	41			
3:13	Särskilda utgifter för forskningsändamål	112	103	96			
4:1	Internationella program	82	82	82			
4:2	Avgift till Unesco och ICCROM	31	31	31			
4:3	Kostnader för Svenska Unescorådet	10	10	10			
4:4	Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	24	18	13			
	Summa	66844	69563	70641	-2608	-2288	-1860

	Specificering av anslagsförändringar	2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:1	Statens skolverk	-4	-3	-3	Avvisning med anledning av nej till traineejobb. Prop. 2015/16:1
1:1	Statens skolverk	-20	-20	-20	Delvis höjt anslag i enhetlighet med regeringen. Prop. 2014/15:1
1:1	Statens skolverk	10			Översyn av kompetenssatsningar. Egna beräkningar
1:1	Statens skolverk	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:2	Statens skolinspektion	10	10	10	Stickprov med inspektion på förskolor. Prop. 2014/15:99

1:2	Statens skolinspektion	-1	-2	-4	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	-2	-4	-7	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:4	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	132	143	150	Utbyggd istället för neddragen lärlingsersättning. Prop. 2015/16:1, egna beräkningar
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-140	-140	-140	Avvisning av nationella skolutvecklingsprogram. Prop. 2014/15:99
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-5	-5	-5	Avvisning av yrkescollege. Prop. 2014/15:99
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-490	-490	-490	Avvisning av överenskommelser inom Samverkan för bästa skola. Prop. 2014/15:99, Prop. 2015/16:1
1:5	Särskilda insatser inom skolområdet	50	100	100	Stöd till utsatta skolor med ordningsproblem. Egna beräkningar.
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	300	300	300	Särskilda medel till förbättrad undervisning för nyanlända m m. Egna beräkningar
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet		-10	-21	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-500	-500	-500	Avvisning av regeringens förslag kring specialpedagogik till förmån för egen satsning. Prop. 2014/15:99, Prop. 2015/16:1
1:6	Särskilda insatser inom skolområdet	-2	-4	-6	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	-830	-830	-830	Avvisning av regeringens förslag ang barngrupper. Prop. 2014/15:99
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	-250	-500	-500	Avvisning av regeringens förslag ang fritidshem. Prop. 2015/16:100
1:8	Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	170	204	170	Fortbildningsinsatser med anledning av tioårig grundskola. Utbildningsdepartementet
1:11	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	200	200	200	Fördubbling a regeringens kompetenssatsning. Ny inriktning mot specialpedagogik. Prop. 2015/16:1, egna beräkningar
1:12	Myndigheten för yrkeshögskolan	5	30	30	Ny skolform: yrkesskolan. Förvaltningskostnader inom MyH. Egna beräkningar.
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning		248	641	Ny skolform: yrkesskolan. Egna beräkningar
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	-1414	-1191	-1172	Avvisning av stöd till icke rättighetsstyrda platser inom kommunal gymnasial vuxenutbildning m m. Prop. 2015/16:1
1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	61	124	128	Ytterligare utbyggd yrkeshögskola. RUT Dnr 2015:1210, egna beräkningar
1:14	Statligt stöd till vuxenutbildning	-9	-13	-20	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:19	Bidrag till lärarlöner	138	272	451	Fler karriärtjänster för lärare. Utbildningsdepartementet, egna beräkningar
1:19	Bidrag till lärarlöner	26	36	44	Karriärtjänster i utanförskapsområden. Egna beräkningar
2:3	Uppsala universitet - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	23	23	23	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5	-8	-12	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:4	Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6	-9	-14	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:5	Lunds universitet - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	25	25	25	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6	-9	-14	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:6	Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-7	-10	-15	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:7	Göteborgs universitet - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	22	22	22	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6	-9	-14	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:8	Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-5	-7	-11	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:9	Stockholms universitet - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	34	34	34	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5	-8	-12	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:10	Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-5	-8	-12	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:11	Umeå universitet - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	11	11	11	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4	-6	-9	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:12	Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-3	-5	-8	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243

2:13	Linköpings universitet - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	11	11	11	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4	-6	-10	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:14	Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-3	-4	-6	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:15	Karolinska institutet - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1	1	1	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-3	-5	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:16	Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-5	-7	-11	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:17	Kungl. Tekniska högskolan - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1	1	1	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-5	-8	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4	-6	-10	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-20	-40	-42	Finansiering kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Egna beräkningar
2:19	Luleå tekniska universitet - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	4	4	4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-3	-5	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:21	Karlstads universitet - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	5	5	5	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-3	-5	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:22	Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-2	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:23	Linnéuniversitet - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	10	10	10	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-5	-8	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:24	Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-2	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:25	Örebro universitet - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	7	7	7	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-3	-5	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:26	Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-2	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-17	-35	-37	Finansiering kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Egna beräkningar
2:27	Mittuniversitetet - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	5	5	5	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-3	-4	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:28	Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-2	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:29	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-7	-15	-16	Finansiering kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Egna beräkningar
2:29	Blekinge tekniska högskola - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1	1	1	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:29	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-2	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:31	Malmö högskola - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	9	9	9	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:31	Malmö högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-4	-6	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-17	-35	-37	Finansiering kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Egna beräkningar
2:33	Mälardalens högskola - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	4	4	4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-3	-4	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243

2:35	Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:39	Högskolan i Borås - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2	2	2	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-15	-30	-31	Finansiering kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Egna beräkningar
2:41	Högskolan Dalarna - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	5	5	5	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-12	-25	-26	Finansiering kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Egna beräkningar
2:43	Högskolan i Gävle - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	4	4	4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-12	-25	-26	Finansiering kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Egna beräkningar
2:45	Högskolan i Halmstad - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	4	4	4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-12	-25	-26	Finansiering kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Egna beräkningar
2:47	Högskolan Kristianstad - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	4	4	4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-10	-20	-21	Finansiering kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Egna beräkningar
2:49	Högskolan i Skövde - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2	2	2	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-12	-25	-26	Finansiering kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Egna beräkningar
2:51	Högskolan Väst - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	4	4	4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:59	Södertörns högskola - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	8	8	8	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet - Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping	5	5	5	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. Dnr 2015:1538, egna beräkningar
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	-9	-14	-21	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	7	22	30	Utbyggd finansiering av Teach for Sweden. Egna beräkningar
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	-2	-3	-4	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor	-2	-3	-5	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	-8	-12	-18	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation		-8	-21	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
3:8	Kungl. biblioteket	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243

Utgiftsområde 17: Kultur, medier, trossamfund och fritid

Utgiftsområde 17 består av sammanlagt femton delområden, förutom kultur, medier, trossamfund och fritid även bland annat ungdomspolitik, civilsamhällesfrågor samt folkbildning.

Kulturen är intellektets infrastruktur. Ett vitalt kulturliv är viktigt för vårt demokratiska samhälle. Det är ett klassiskt liberalt uppdrag att stärka individens förmåga att ta makt över sitt eget liv. Kulturen i dess olika uttrycksformer innebär att man lär känna såväl sig själv, andra som samhället. Därför är kultur en demokratisk rättighet. Det räcker inte med att veta var man kan hitta information, man måste också ha kunskap som gör att man kan orientera sig i en värld av påståenden: bildning, helt enkelt.

Ett öppet samhälle behöver litteratur, konst och andra kulturella uttryck som provocerar och utmanar. Den liberala kulturpolitikens uppgift är inte att styra kulturen, utan att förbättra förutsättningarna för det konstnärliga skapandet och för individens bildning.

Kvalitet är nyckelordet i Folkpartiet Liberalernas kulturpolitik. Principen om armslängds avstånd ska gälla, det vill säga att det är kulturskapare och experter som fattar de konstnärliga besluten och inte politiker. Kulturpolitiken ska värna kulturens eget värde gentemot rena nyttoändamål. Offentliga bidrag och anslag ska vara kvalitetsdrivande.

Kvalitetskultur kräver professionella kulturskapare. De som arbetar med kultur måste ha rimliga villkor. Konsthallar måste bli bättre på att följa avtalen om ersättningar vid utställningar och författare måste få god ersättning för boklån. Jämställdheten måste lyftas upp på kulturpolitikens dagordning.

Kulturen ska stå för såväl bredd som spets. Folkpartiet Liberalerna vill att det erbjuds kulturupplevelser av högsta kvalitet och samtidigt stimulera enskilda människors eget deltagande och skapande i kulturaktiviteter i hela landet. Sverige behöver en kulturpolitik för hela landet. Det är dags att väva samman kulturpolitik med landsbygdspolitik. På så sätt kan det skapas reella förutsättningar för utveckling i hela landet. I detta har kultursamverkansmodellen en nyckelroll. Modellen behöver utvecklas och stärkas.

Läsning och litteratur bör ha hög prioritet i kulturpolitiken. Det handlar om kultur, demokrati och jämställdhet. Sverige har av tradition en hög läskunnighet och ett stort intresse för den goda berättelsen men det finns stora klyftor i läsvanorna. Klyftorna får

effekt på skolresultat, samhällsdeltagande och därmed den enskildes egenmakt.

Kulturen ska vara tillgänglig, för både konsumenter och kulturskapare. Det förutsätter tillgängliga miljöer, en tillgänglig verksamhet och tillgänglig information. För att skapa tillgänglighet behövs ett strategiskt och målmedvetet arbete där det ingår en förståelse för vilka behov som en person med funktionsnedsättning kan ha.

Det kulturarv som finns i Sverige är en del av mänsklighetens gemensamma kulturarv och ska hållas tillgängligt för kommande generationer. Museernas roll som bildningsinstitutioner och deras forskningsanknytning ska stärkas. Folkpartiet Liberalerna välkomnar de museer som vill erbjuda fri entré som ett sätt att öka människors tillgång till kulturarvet, men det ska vara upp till respektive museum att avgöra om och hur. Regeringens satsning omfattar därtill bara vissa av de centrala museerna. Vi vill lägga 15 miljoner kronor mer per år än regeringen och utforma anslagsposten som ett sökbart bidrag tillgängligt dels för samtliga museer och utställningar som tar del av statens stöd till museer och utställningsverksamhet, dels för läns- och regionmuseerna. *Det innebär att vi avvisar regeringens föreslagna utgiftsökning på anslag 8:1, och lägger 95 miljoner kronor per år från 2016 på ett nytt anslag 8:7.*

De ekonomiska problemen för våra lokala och regionala kulturscener har de senaste åren blivit alltmer akuta. Inte minst höga omkostnader för personal och hyror tär på institutionernas ekonomi. De kulturella pärlor som i dag drivs lokalt, regionalt eller helt privat är alltför viktiga för att riskera att slås ut och försvinna på grund av att ekonomin inte finns. Vi föreslår en satsning på de lokala och regionala scenerna som ska ses som ett första steg mot en ny liberal kulturpolitik för hela landet.

På senare år har det kommit oroande larmsignaler från teaterfolk och museianställda runt om i landet om att viktiga kulturinstitutioners framtid är hotad. Flera av dem är unika, och det behövs insatser för att bevara och vidareutveckla dem. Dalhalla, Björkborn och teckningsmuseet i Laholm är några exempel på platser som skulle kunna vara föremål för extra stöd. *Vi föreslår därför ett nytt sökbart stöd om 10 miljoner kronor per år från 2016 på ett nytt anslag 2:2.*

Sverige ska vara öppet, välkomnande, intresserat av omvärlden och söka sig utåt. Detta är särskilt viktigt på kulturens område där de internationella impulserna alltid varit avgörande. Denna öppenhet och mångfald är avgörande för Sveriges välstånd, men också för vår kreativitet och kulturella kraft. Det vi i dag känner som svenskt kulturarv har skapats i ett intimt samtal och utbyte med omvärlden. Sverige ska öka sitt engagemang i det internationella kultursamarbetet. Attraktiva förutsättningar för etablering och upprätthållande av konstnärliga miljöer på hög internationell nivå ska skapas.

Filmavtalet har tjänat svensk film väl, men samtidigt visar svårigheterna att hitta teknikneutrala stödformer att det nu behöver ersättas av något annat. Det nuvarande filmavtalet gäller under hela

2016, och det finns därför rådrum att skapa breda överenskommelser om en ny filmpolitik. Det är olyckligt att regeringen ensidigt verkar ha låst sig vid en modell. Vi avvisar därför det föreslagna stödet till landsbygdsbiografer som är en del i den nya filmpolitik det ännu inte finns någon samsyn kring, och medlen för omställning av filmpolitiken. *Det innebär minskade utgifter på anslag 10:1 med 25 miljoner kronor 2016 och 235 miljoner kronor från 2017.*

Folkpartiet Liberalerna välkomnar de kommuner som prioriterar låga avgifter i den kommunala kultur- och musikskolan. Det är dock en kommunal angelägenhet. *Vi avvisar därför regeringens utgiftsökning om 100 miljoner kronor årligen från 2016 på anslag 1:2. För att finansiera prioriterade satsningar inom denna budgetmotion avvisar vi också den föreslagna satsningen på kultur i vissa förorter om 50 miljoner kronor 2016 på samma anslag.*

Den liberala idrottspolitiken syftar till att skapa möjligheter för kvinnor såväl som män, unga såväl som gamla att motionera och idrotta utifrån egna förutsättningar. Idrotten är Sveriges största folkrörelse som fyller en omistlig roll i civilsamhället. I många städer och mindre samhällen är den lokala idrottsrörelsen en samlingspunkt där människor möts över traditionella sociala gränser. Vi vill främja en fri och självständig idrottsrörelse som fostrar människor i demokratiska värderingar och vi vill erbjuda alla möjligheter till positiva upplevelser av idrott.

Att främja integration är ett av de syften som staten har angett för det generella stödet till idrotten. Även om unga med utländsk bakgrund, särskilt flickor, är generellt underrepresenterade inom idrotten, är underrepresentationen mindre där än i många andra barn- och ungdomsverksamheter. Risken med ett öronmärkt stöd är att det blir aktiviteter i projektform, i grupper särskilda från den ordinarie verksamheten. *Vi avvisar därför förslaget om ett särskilt stöd till idrotten för verksamhet för nyanlända. Därmed minskar statens utgifter med 64 miljoner kronor på anslag 13:1.*

För att finansiera mer prioriterade satsningar inom utbildningspolitiken avvisar Folkpartiet Liberalerna huvuddelen regeringens föreslagna utökning av antalet platser i folkhögskolan, vilket innebär minskade utgifter om 242 miljoner kronor på anslag 14:1. För att finansiera prioriterade reformer i denna budgetmotion avvisar vi även regeringens utökning av anslag 1:6 om 15 miljoner kronor.

Folkpartiet Liberalerna föreslår att PLO-uppräkningsen för åren 2016–2018 justeras på samma sätt som för innevarande budgetår. *På detta utgiftsområde påverkas ett flertal anslag, exempelvis 1:6 och 2:1.*

Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid							
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Statens kulturråd	44	45	46			
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	196	198	199	-150	-140	-140
1:3	Skapande skola	186	189	193		-1	-2

1:4	Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	39	39	40			
1:5	Stöd till icke-statliga kulturlokaler	10	10	10			
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	1296	1318	1344	-19	-25	-31
1:7	Myndigheten för kulturanalys	16	16	16			
2:1	Bidrag till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens Hus, Drottningholms slottsteater och Voksenåsen	986	981	981	-3	-3	-3
2:2	Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	199	199	199	10	10	10
2:3	Statens musikverk	111	112	113			
3:1	Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	138	138	138			
3:2	Myndigheten för tillgängliga medier	119	120	122			
3:4	Institutet för språk och folkminnen	59	60	61			
4:1	Statens konstråd	8	8	9			
4:2	Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	33	33	33			
4:3	Nämnden för hemslöjdsfrågor	11	12	12			
4:4	Bidrag till bild- och formområdet	28	28	28			
5:1	Konstnärsnämnden	20	20	21			
5:2	Ersättningar och bidrag till konstnärer	379	378	378	-2	-2	-2
6:1	Riksarkivet	374	376	381	-1	-2	-3
7:1	Riksantikvarieämbetet	217	220	222	-1	-1	-2
7:2	Bidrag till kulturmiljövård	251	251	251			
7:3	Kyrkoantikvarisk ersättning	460	460	460			
8:1	Centrala museer: Myndigheter	1022	1030	1041	-83	-85	-88
8:2	Centrala museer: Stiftelser	250	249	249	-1	-1	-1
8:3	Bidrag till vissa museer	50	50	70			
8:4	Riksutställningar	44	44	45			
8:5	Forum för levande historia	55	55	46			
8:6	Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	0	0	0			
9:1	Nämnden för statligt stöd till trossamfund	10	10	10			
9:2	Stöd till trossamfund	92	92	92			
10:1	Filmstöd	310	310	310	-25	-235	-235
11:1	Utbyte av tv-sändningar mellan Sverige och Finland	21	21	21			
11:2	Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	3	3	3			
11:3	Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet	0	0	0			
11:4	Statens medieråd	18	18	19			
11:5	Stöd till taltidningar	49	63	63			
12:1	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	39	40	40			
12:2	Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	278	278	278			
13:1	Stöd till idrotten	1839	1850	1869	-64	-64	-64
13:2	Bidrag till allmänna samlingslokaler	32	32	32			
13:3	Bidrag för kvinnors organisering	28	28	28			
13:4	Stöd till friluftsförbund	48	48	48			
13:5	Bidrag till riksdagspartierna	15	15	15			
13:6	Insatser för den ideella sektorn	25	25	25			
14:1	Bidrag till folkbildningen	3560	3554	3551	-252	-251	-251

14:2	Bidrag till kontakttolkutbildning	38	38	39			
14:3	Särskilda insatser inom folkbildningen	50	40	30			
15:1	Lotteriinspektionen	49	50	51			
	Nya anslag						
8:7	Bidrag till reducerade entréavgift m.m.	95	95	95	95	95	95

	Specificering av anslagsförändringar	2016	2017	2018	Kommentar
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	-100	-100	-100	Avvisning av sänkta avgifter. Prop. 2015/16:1
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	-50	-40	-40	Avvisning av anslag kring kultur i vissa förorter. Prop. 2015/16:1
1:3	Skapande skola		-1	-2	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	-15	-15	-15	Avvisning av utbyggnad regional kulturverksamhet. Prop. 2014/15:99
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	-4	-10	-16	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:1	Bidrag till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens Hus, Drottningholms slottsteater och Voksenåsen	-3	-3	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:2	Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	10	10	10	Satsning på kulturinstitutioner på mellannivå. Egna beräkningar.
5:2	Ersättningar och bidrag till konstnärer	-2	-2	-2	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
6:1	Riksarkivet	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
7:1	Riksantikvarieämbetet	-1	-1	-2	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
8:1	Centrala museer: Myndigheter	-80	-80	-80	Avvisning till förmån för egen satsning på reducerade entréavgifter. Prop. 2015/16:1, egna beräkningar
8:1	Centrala museer: Myndigheter	-3	-5	-8	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
8:2	Centrala museer: Stiftelser	-1	-1	-1	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
8:7	Bidrag till reducerade entréavgift m.m.	95	95	95	Satsning på reducerade entréer. Egna beräkningar
10:1	Filmstöd	-25	-25	-25	Avvisning av biografatsatsning. Prop. 2015/16:1
10:1	Filmstöd		-210	-210	Avvisning av regeringens filmpolitiska avvisning. Prop. 2015/16:1
13:1	Stöd till idrotten	-64	-64	-64	Avvisning av anslagshöjning med anledning av integration. Prop. 2014/15:99
14:1	Bidrag till folkbildningen	-120	-120	-120	Avvisning av utbyggnad allmän kurs. Prop. 2014/15:99
14:1	Bidrag till folkbildningen	-122	-122	-123	Delvis nej till utökade anslag. Prop. 2015/16:1
14:1	Bidrag till folkbildningen	-10	-9	-8	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243

Utgiftsområde 18: Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentspolitik

I utgiftsområde 18 ingår samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet samt konsumentspolitik.

Det behöver byggas fler bostäder och konsumenternas efterfrågan ska påverka bostadsmarknaden. För att det ska bli verklighet behövs enklare regler, mindre krångel och kortare planprocesser. Dagens regelverk hämmar konkurrensen inom byggsektorn vilket leder till högre produktionskostnader och dyrare bostäder för medborgaren.

Folkpartiet Liberalerna och Alliansregeringen har genomfört en lång rad reformer för att förenkla plan- och byggprocessen, skapa förutsättningar för fler bostäder i nyproduktion och få till stånd ett bättre utnyttjande av det befintliga beståndet. Vi har avskaffat snedvridande produktionssubventioner och fastighetsskatten för nyproducerade hyresfastigheter, samt genomfört en omfattande översyn för att se hur regelverken kring bostadsbyggande kan förbättras. De reformer som Folkpartiet Liberalerna och Alliansen genomfört och föreslagit har bidragit till att byggtakten ökat kraftigt på senare år.

Regeringsskiftet har betytt sänkta ambitioner och en återgång till dyra åtgärder som visat sig verkningslösa. Det är oroväckande att den nuvarande regeringen har sänkt ambitionerna till en byggtakt som innebär att 250 000 nya bostäder byggs fram till 2020. Detta är långt under det bostadsbehov som bland annat Boverket pekar på.

Efter inledande period av oklara besked har den nu sittande regeringen aviserat en storskalig satsning på återinförda byggsbubblor. Detta är i grunden feltänkt. Bostadsbyggande är mycket långsiktiga satsningar, och därför är det avgörande att regelverket är stabilt och långsiktigt så att byggbolag vågar investera. Tillfälliga subventioner kan leda till att företag flyttar sina byggprojekt i tiden, men skapar inte i sig ett ökat byggande. Subventionssystem skapar också gränsdragningsproblem som leder till att konkurrensvillkoren snedvrids på ett godtyckligt sätt mellan byggprojekt som får och byggprojekt som blir utan subventioner.

Regeringens politik förhindrar en positiv utveckling i stället för att underlätta den. Vi konstaterar att denna kritiska inställning också delas av byggsektorns och fastighetsägarnas egna branschorganisationer Sveriges Byggindustrier och Fastighetsägarna, vilka uttalat att regeringens förslag skulle innebära att tidigare misstag görs om och att politiken inte kommer att få den effekt regeringen önskar.

Den mest konkreta följden av den nuvarande regeringens politik är mångmiljardsubventioner till byggföretag. En sådan misshushållning av skattebetalarnas pengar kommer inte att lösa bostadsbristen. *Vi avvisar därför i sin helhet anslag 1:15 för investeringsstöd, vilket innebär en budgetförstärkning med 2 200 miljoner kronor för år 2016.*

Vad skattemedel däremot med fördel kan användas till är att genom marksanering bidra till utbudet av byggbar mark för bostadsbebyggelse. På initiativ av Folkpartiet Liberalerna och övriga allianspartier beslutade riksdagen våren 2015 att tillkännage för regeringen att behovet av bostadsbyggande ska prioriteras högre vid fördelningen av de bidrag som används för att sanera förorenad mark. De båda regeringspartierna reserverade sig mot detta, och menade att intresset att bygga bostäder inte ska vägas in som faktor vid fördelning av statsbidrag (bet. 2014/15: MJU8). Vi konstaterar att regeringen i budgetpropositionen för 2016 nu gjort en kovändning och ansluter sig till Folkpartiet Liberalernas ståndpunkt, vilket vi välkomnar. De medel som anvisas för marksanering bör i särskilt hög grad riktas till sanering av mark för bostadsbebyggande. Vi utvecklar våra synpunkter på detta i avsnittet om utgiftsområde 20.

Regeringen bygger vidare upp ett antal system för detaljsubventioner till olika fastighetsägare. Vi delar visserligen regeringens syn att det är viktigt att bostadsområdena tillvaratas och utvecklas, och att skollokaler och skolgårdar är fräscha och ändamålsenliga. Men ansvaret för att vårda och förvalta fastigheter ligger på ägaren och inte på staten, och ansvaret för skollokaler ligger på kommunerna. När regeringen nu höjer skatten på arbete och företagande för att finansiera renovering av eftersatta fastigheter kommer det att leda till en omfattande byråkrati för att administrera utbetalningen av bidrag. Samtidigt skapas nya orättvisor gentemot de fastighetsägare och kommuner som tagit sitt ansvar och därför inte behöver ansöka om bidrag. *Vi avvisar därför anslag 1:12 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer samt anslag 1:13 Upprustning av skollokaler i sin helhet, vilket innebär budgetförstärkningar på totalt 1 830 miljoner kronor för år 2016.*

Folkpartiet Liberalerna vill i stället gå vidare med ytterligare systemförändringar för att förenkla och korta ledtiderna i planprocessen, förenkla regelsystem utan tydliga mervärden för de boende och möjliggöra fler enkla bostäder. Bland de förslag som kommer att behandlas vid Folkpartiet Liberalernas landsmöte finns bland annat förhandsgodkännande av hustyper, rätt för byggherrar att upprätta förslag till detaljplaner och ett förändrat strandskydd. Det är även angeläget att bostadskonsumenter kan få tillgång till opartisk information om villkoren vid hyra av bostad. Det är viktigt att en tillförlitlig hyresstatistik utvecklas och är lätt tillgänglig.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen ett nytt statsbidrag till kommuner för att ”stimulera till ökat bostadsbyggande” och ”premiera ett förändrat arbetssätt”. Att kommunerna spelar en nyckelroll för att möjliggöra bostadsbyggande är helt okontroversiellt, men regeringen verkar själv inte hoppfull om att uppnå någon reellt stimulerande effekt eftersom den föreslår att bidraget för år 2016 fördelas på det faktiska bostadsbyggandet som redan äger rum. *Vi avvisar därför anslag 1:14 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande i sin helhet, vilket ger en budgetförstärkning på 1 850 miljoner kronor för år 2016.*

Folkpartiet Liberalerna vill i stället inrätta en snabbhetspremie i form av en ekonomisk stimulans till de kommuner som har korta handläggningstider eller framgångsrikt förkortar sina handläggningstider för plan- och bygglovsärenden. På så vis riktas stimulansen till en effektivisering av kommunernas roll som planmyndigheter och tillståndsgivare i byggärenden, vilket är avgörande för att öka byggtakten i Sverige. *För detta ändamål reserverar vi 75 miljoner kronor årligen under ett nytt anslag 1:16.*

I enlighet med vad vi tidigare framfört i motion 2014/15:3105 anser vi också att det på motsvarande sätt bör införas sanktionsavgifter för de kommuner som inte följer de i lag föreskrivna tidsgränserna för plan- och byggärenden. Eftersom utformningen av dessa behöver utredas närmare avstår vi från att inkludera några intäkter från dessa sanktionsavgifter i årets budgetförslag.

Vi anpassar vidare anslagen 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag och 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad till den faktiska långsiktiga utgiftsnivå som de senaste årens utfall visat på. *Detta innebär en budgetförstärkning på 85 miljoner kronor respektive 33 miljoner kronor. Den fortsatta justering av pris- och löneomräkningen som vi föreslår får därutöver effekter på anslag 1:5 och 1:8.*

Samhällsbyggnad innebär att skapa en bebyggelsemiljö där bostäder, kontor och verksamheter ligger i trygga och tillgängliga omgivningar, att skapa och vårda grönområden och att verka för minskad miljöpåverkan, god integration och social sammanhållning. Sverige är det land i EU som urbaniseras snabbast. Det ställer krav på en framsynt stadsplanering med ett långsiktigt perspektiv.

Bostadsbyggandet kan öka om det går hand i hand med att ny infrastruktur byggs ut. Därför behövs en bättre samplanering mellan stat, landsting och kommuner.

Samhällets mest utsatta som saknar bostad behöver insatser från det offentliga. Kommunernas bostadsförsörjningsplaner ska omfatta ett helhetsgrepp på behovet av insatser för hemlösa. Det behövs en mångfald av lösningar.

Folkpartiet Liberalerna har varit pådrivande för en aktiv konsumentpolitik under åtta år med alliansregeringen. Vi noterar med oro att den för tillfället sittande regeringen är på väg att återgå till en konsumentpolitik som är mer inriktad på styrning av konsumenterna snarare än av konsumentmakt. Ett uttryck för detta är förslaget till nytt konsumentpolitiskt mål, där konsumentmakten är helt frånvarande. Vi

yrkar därför avslag på regeringens förslag till nytt konsumentpolitiskt mål.

Hållbarhetsperspektivet genomsyrar redan i dag det konsumentpolitiska arbetet. Den satsning på 3 miljoner kronor som aviseras under anslag 2:2 till Konsumentverkets arbete med hållbar konsumtion saknar närmare motivering. Vi anser att pengarna används bättre om de riktas till Konsumentverkets marknadsstillsyn och på så vis stärker konsumentmakten genom att vårda fungerande marknader med seriösa aktörer. *Vi avvisar därför regeringens förslag under anslag 2:2 och anvisar i stället 4 miljoner kronor årligen under samma anslag.*

De oberoende konsumentorganisationerna spelar en avgörande roll för att ta tillvara konsumenters intressen i samhället och på marknaden. Vi anser att den för närvarande sittande regeringen har alltför låga ambitioner vad gäller nivån på stödet till konsumentorganisationer. *Vi vill att konsumentorganisationen har goda möjligheter att verka, och föreslår därför att anslag 2:5 Åtgärder på konsumentområdet ökas med 2 miljoner kronor årligen jämfört med regeringens förslag.*

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Bostadspolitisk utveckling	24	24	20			
1:2	Omstrukturerings av kommunala bostadsföretag	15	15	15	-85	-85	-85
1:3	Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	10	10	10	-33	-33	-33
1:5	Boverket	215	217	219	-1	-2	-3
1:6	Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	3					
1:7	Statens geotekniska institut	45	46	47			
1:8	Lantmäteriet	508	512	518	-2	-3	-5
1:11	Utvecklingsprojekt för jämställda offentliga rum	11					
1:12	Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer				-1000	-1000	-1000
1:13	Upprustning av skollokalerna				-830	-330	-330
1:14	Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande				-1850	-1800	-1300
1:15	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande				-2200	-2700	-3200
2:1	Marknadsdomstolen	7					
2:2	Konsumentverket	143	144	145	1		
2:3	Allmänna reklamationsnämnden	42	43	43			
2:4	Fastighetsmäklarinspektionen	18	18	18			
2:5	Åtgärder på konsumentområdet	20	20	20	2	2	2
2:6	Bidrag till miljömärkning av produkter	4	4	4			
	Nya anslag						
1:16	Stimulansbidrag inom bostadspolitiken m.m.	75	75	75	75	75	75
	Summa	1141	1128	1136	-5923	-5876	-5879

	Specificering av anslagsförändringar	2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:2	Omstrukturerings av kommunala bostadsföretag	-85	-85	-85	Anpassning till långsiktig utgiftsnivå. Prop. 2015/16:1, egna beräkningar
1:3	Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	-33	-33	-33	Anpassning till långsiktig utgiftsnivå. Prop. 2015/16:1, egna beräkningar
1:5	Boverket	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:8	Lantmäteriet	-2	-3	-5	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:12	Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	-1000	-1000	-1000	Anslaget avvisas i sin helhet. Prop. 2015/16:1
1:13	Upprustning av skollokaler	-830	-330	-330	Anslaget avvisas i sin helhet. Prop. 2014/15:99, Prop. 2015/16:1
1:14	Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	-1850	-1800	-1300	Anslaget avvisas i sin helhet. Prop. 2015/16:1
1:15	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	-2200	-2700	-3200	Anslaget avvisas i sin helhet. Prop. 2015/16:1
1:16	Stimulansbidrag inom bostadspolitiken m.m.	75	75	75	Bonus till kommuner med kort handläggningstid. Egna beräkningar
2:2	Konsumentverket	-3	-4	-4	Avvisning av uppdrag kring hållbar konsumtion. Prop. 2015/16:1
2:2	Konsumentverket	4	4	4	Ökade medel avseende konkurrensfrågor. Egna beräkningar
2:5	Åtgärder på konsumentområdet	2	2	2	Ökade anslag till konsumentorganisationer. Egna beräkningar

Utgiftsområde 19: Regional tillväxt

Utgiftsområde 19 omfattar medel för hållbara regionala tillväxtinsatser i form av projektverksamhet och olika former av regionala företagsstöd, samt utbetalningar från Europeiska regionala utvecklingsfonden. Regionala hänsyn ska också tas inom andra utgiftsområden.

Globaliseringen leder till förändringar som får olika genomslag i olika delar av Sverige. Samhällen förändras. Urbanisering bygger i grunden på människors fria val, och det försvarar vi. Samtidigt finns utmaningar med skillnader mellan å ena sidan städer med en starkt växande privat tjänstesektor och å andra sidan områden med en hög sårbarhet och lokala utmaningar i form av t.ex. en enskild eller ett fåtal industriella arbetsgivare. I kommuner där varsel och avfolkning är vardag blir konsekvensen en åldrande befolkning med ett minskat skatteunderlag.

Utgångspunkten för oss som liberaler är värnandet om människors makt över sin egen situation och möjlighet att skapa sin egen framtid. En liberal landsbygdspolitik strävar efter att skapa förutsättningar för dem som vill bo och arbeta på landsbygden eller i mindre tätort att göra det. Vi ska ta vara på de unika förutsättningar för individers utvecklingskraft och företags konkurrenskraft som finns i olika delar av vårt land. För att möjliggöra service på landsbygden ser vi gärna flexibla lösningar och samarbeten mellan olika aktörer och anser att det finns behov av visst statligt stöd.

Grunden för vårt välstånd är och förblir företagande och ekonomisk utveckling. Folkpartiet Liberalerna vill ge människor och företag över hela landet möjligheter att växa och utvecklas. På så sätt tar vi till vara hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter. Sverige behöver en företagsvänlig politik och det uppnås inte genom höjda skatter på jobb och företagande. I stället behövs regelförenklingar och ett företagsvänligt klimat.

Fungerande kommunikationer är viktiga för jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Därför krävs fortsatta investeringar i järnväg, väg och annan infrastruktur. Det finns inget land inom EU som har så långt mellan landsändarna som Sverige. Det gör oss beroende av väl fungerande flygtrafik och centrala flygplatser såsom Bromma flygplats måste finnas kvar.

Reseavdraget behöver göras mer generöst där kollektivtrafiken är mindre väl utbyggd och stramas åt där möjligheten att använda kollektivtrafiken är större. Folkpartiet Liberalerna motsätter sig införandet av en s.k. kilometerskatt som kommer att innebära avsevärt dyrare transporter och därmed sämre konkurrensvillkor. Det påverkar

industrin, företagandet och jobben negativt och hämmar den regionala tillväxten.

Sverige ska ha en bredbandsuppkoppling i världsklass. Bredbandet är i dag en lika viktig del i infrastrukturen som el- och vägnäten. En god uppkoppling är viktigt för såväl privatpersoner som företag och oerhört viktigt för regional tillväxt. Glesbygden måste få bättre IT-kapacitet och statens huvudsakliga uppgift bör vara att skapa förutsättningar genom att undanröja hinder för utvecklingen, men även att stötta där lönsamheten för utbyggnad är bristfällig.

Utgiftsområde 19 Regional tillväxt		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse mot regeringen mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Regionala tillväxtåtgärder	1518	1538	1548			
1:2	Transportbidrag	376	401	401			
1:4	Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020	1362	1638	1422			
	Summa	3256	3577	3371			

Utgiftsområde 20: Allmän miljö- och naturvård

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård innefattar miljöpolitik och miljöforskning. Miljöpolitiken utgår ifrån de nationella miljökvalitetsmålen och det generationsmål för miljöarbetet som beslutats av riksdagen. Målen är styrande för allt miljöarbete som Sverige bedriver nationellt, inom EU och internationellt.

Mänskligheten står inför globala utmaningar såsom klimatförändringar, utarmning av den biologiska mångfalden, brist på rent vatten och spridning av kemikalier. Alla dessa utmaningar hänger ihop och de påverkar framtiden för allt liv på jorden. Miljöförstöring och klimathot stannar inte vid nationsgränser. Sverige ska vara en förebild och en pådrivande kraft inom EU och i det globala arbetet för ett hållbart samhälle. Ett land som visar ledarskap och förenar välstånd med ansvar för miljö och klimat.

Liberal miljöpolitik handlar om ansvarstagande utifrån kunskap och utifrån marknadsekonomiska principer. Teknisk utveckling är en central del av lösningen på dagens miljöproblem. En liberal miljöpolitik medverkar till att förenkla för människor att ta ansvar utan att detaljstyra deras vardagsliv. Konsumenten ska kunna göra aktiva och informerade val. Vi utgår från försiktighetsprincipen och principen att förorenaren ska betala. Ekonomiska styrmedel, såsom koldioxidskatt och handel med utsläppsrätter, ska vara generella och teknikneutrala.

Sverige är och ska fortsatt vara ett grönt föregångsland. Under Folkpartiets tid i regeringen stärktes miljö- och klimatarbetet vilket lett till resultat. Från 2006 till 2014 minskade utsläppen av växthusgaser i Sverige med drygt 19 procent. Andelen förnyelsebar energi har ökat liksom antalet miljöbilar. Fler steg måste tas.

Sverige behöver en grön skatteväxling. Folkpartiet Liberalerna vill se lägre skatt på jobb medan olika former av miljö- och klimatpåverkande skatter och avgifter bör höjas. Med beaktande av jobben och konkurrenskraften ska ekonomiska styrmedel därför användas för att möta klimatkrisen och föra Sverige närmare klimatmålen. Det krävs till exempel miljöanpassningar inom transportsystemet, energisystemet samt jord- och skogsbruket.

Miljöpåverkan från transportsektorn måste minska och åtgärder krävs för att nå det långsiktiga målet om en fossilfri fordonsflotta. Vi föreslår en rad styrande åtgärder för att minska transportsektorns klimatpåverkan. Fordonsskatt ska betalas för personbilar, lätta bussar och lätta lastbilar bl.a. utifrån fordonets koldioxidutsläpp per

kilometer. För äldre fordon ska fordonsskatten betalas bland annat utifrån fordonets vikt.

Förorenaren ska betala och det är rimligt att miljöbilsbonusen istället utformas som en förhöjd skatt på bilar med negativ klimatpåverkan. Folkpartiet Liberalerna förordar en omvänd miljöbilsbonus där bilar som inte skulle vara berättigade för en miljöbilspremie, enligt gällande regelverk, under de första fem åren får en förhöjd fordonsskatt med 2 000 kronor per år. Denna reform, liksom andra skattepolitiska förslag som berörs under detta utgiftsområde berörs närmare i denna motions skatteavsnitt. *Därmed avvisas anslaget 1:8 i sin helhet.*

Folkpartiet Liberalerna föreslår också en omläggning av reseavdraget i syfte att öka dess regionala träffsäkerhet och minska exponeringen mot felaktigheter i utnyttjandet av avdraget. Tanken är att reseavdraget ska begränsas i de regioner där det finns en fungerande kollektivtrafik. Förändringen beräknas stärka de offentliga finanserna år 2016 med 1 300 miljoner kronor.

Det behövs en bättre infrastruktur för att främja en fossilfri fordonsflotta och det är rimligt att staten står för en del av dessa investeringar. Under utgiftsområde 21 anslår därför Folkpartiet Liberalerna 75 miljoner kronor för att stimulera utbyggnad av en laddinfrastruktur.

Utöver dessa statliga insatser finns anledning att på lokal och regional nivå främja en fossilfri fordonsflotta genom åtgärder såsom fri parkering, bussfiler och slopad trängselskatt för eldrivna lätta lastbilar, taxi och personbilar.

Genom att tillåta längre och tyngre lastbilar går det att minska utsläppen samtidigt som effektiviteten och lönsamheten. Längre och tyngre fordon kan frakta mer gods per lastbil. Exempelvis har det gjorts försök med så kallade ETT-fordon som är upp till 30 meter. Försöken har lett till att antalet tunga transporter i trafiken, likaså miljöbelastningen och vägslitaget, har minskat. Efter 62 månaders försök med ETT-lastbilen mellan Överkalix och Munksund har transporter motsvarande 17 varv runt jorden sparats in. Miljöbesparingen ligger på drygt 20 procent. Alliansregeringen gjorde ett gediget förarbete för att kunna introducera tyngre lastbilar, 74 ton, i Sverige. Dock har nuvarande regering valt att begrava frågan i ytterligare en utredning. Det är olyckligt både för klimatet och för svenska företag.

Sverige behöver ett system som långsiktigt främjar en fossilfri fordonsflotta vilket kräver en ökad av ekonomisk styrning men som måste ske på ett kostnadseffektivt och långsiktigt sätt. Mot bakgrund av detta avvisar Folkpartiet Liberalerna regeringens föreslagna höjning av energi- och koldioxidskatterna på bensin. Sverige skulle med regeringens förslag gå mot världens högsta bensinskatt.

Succesivt bör olika former av subventioner för användandet av fossila bränslen fasas ut till exempel skatteundantaget för fossila bränslen i gruvnäringen. Folkpartiet Liberalerna menar att det inte finns särskilda skäl att behålla skatteundantaget och att gruvindustrin bör ha liknande skatteregler som övrig industrin. Därför föreslås ett slopande

av nedsättningen av energi- och koldioxidskatt för diesel inom gruvindustriell verksamhet. Förslaget beräknas öka intäkterna 2016 med sammanlagt 240 miljoner kronor 2016.

Vägen mot ett klimatsmart samhälle kräver långsiktiga investeringar. Det är rimligt att staten delfinansierar vissa infrastrukturmässiga klimatinvesteringar. Folkpartiet Liberalerna anser därför att det ska anslås statliga medel för nationella klimatinvesteringar. Fokus på investeringarna ska vara att få ner utsläppen och stöd ska inriktas mot insatser där investerade medel har störst klimateffekt. Medel ska endast gå till insatser som utan stöd inte skulle bli av. Insatserna måste vara marknadskompletterande och får inte slå ut eller på annat sätt snedvrider konkurrensen. *Med start 2016 anslår Folkpartiet Liberalerna 200 miljoner kronor på ett nytt anslag 1:20 Nationella klimatinvesteringar för riktade och långsiktiga klimatinvesteringar. Därmed avvisas regeringens höjning av anslaget 1:18 om 600 miljoner kronor.*

Ett Sverige fritt från gifter är centralt när det gäller miljö- och klimatpolitiken. Det krävs en effektiv lagstiftning, ekonomiska styrmedel och förbättrad marknadstillsyn. Kemikalielagstiftningen ska utgå från försiktighetsprincipen. Den europeiska kemikalielagstiftningen behöver skärpas, och särskild hänsyn tas till barn och ungas känslighet samt till den samlade effekten då flera olika kemikalier samverkar. Som ett led i att höja miljö- och klimatpåverkande skatter vill Folkpartiet Liberalerna införa skatt på elektronik som innehåller miljöfarliga kemikalier. Den föreslagna kemikalieskatten, som på alliansregeringens initiativ finns framtaget, räknas inbringa 2 370 miljoner kronor under 2016.

Farliga kemikalier i konsumentprodukter, till exempel leksaker och kläder, ska bort från marknaden. *Med start 2016 anslår Folkpartiet Liberalerna ytterligare 10 miljoner kronor till anslag 1:6 Kemikalieinspektionen med syfte att öka marknadstillsynen när det gäller giftiga konsumentprodukter med särskilt fokus på produkter riktade mot barn. För att finansiera detta avvisar Folkpartiet Liberalerna 10 miljoner kronor av regeringens förslag till generell ökning av samma anslag.*

Många av de miljöproblem som jordbruksproduktionen leder till, till exempel övergödning och minskad biologisk mångfald, beror på tillförseln av näringsämnen via gödslingen. Användningen av handelsgödsel bidrar till övergödning av vattenområden. Även förekomsten av kadmium i handelsgödsel är ett oroande miljöproblem. Det är därför angeläget att användningen av sådan gödsel minskar och att jordbrukets allmänna miljöpåverkan sjunker. För att uppnå detta bör en ny läckageskatt för jordbruket införas från och med den 1 januari 2017. Den skatt på handelsgödsel som avskaffades den 1 januari 2010 skulle kunna tjäna som en utgångspunkt för en ny miljöstyrande skatt. Samtidigt välkomnar Folkpartiet Liberalerna att regeringen överväger andra konstruktioner av skatten och kommer noga följa det arbete på området som nu sker.

Allemansrätten ska värnas. Fjäll-, skogs- och kustområden samt sjöar och vattendrag med höga naturvärden ska ha ett starkt skydd.

Alliansregeringen genomförde vissa förändringar av strandskyddsreglerna för att möjliggöra en mer flexibel tillämpning mellan områden med lågt och högt exploateringsstryck, men mycket tyder på att dessa reformer inte har fått det avsedda genomslaget. Bland annat SKL anser att strandskyddet fortfarande tillämpas på ett onyanserat och hindrar kommuner från att skapa attraktiva boendemiljöer på landsbygden. Det är viktigt att intentionerna med den av riksdagen beslutade strandskyddsreformen får avsett genomslag.

Sverige ska ha livskraftiga stammar av alla de fem stora rovdjuren: björn, järv, lo, varg och kungsörn. Dialog med lokalbefolkningen i berörda områden är en viktig del av rovdjursförvaltningen.

Allt fler arter hotas av utrotning. Hotade växter och djur ska skyddas genom fridlysning, information och biotopskydd. Artdatabankens arbete ska främjas. För att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i form av olika naturtyper och arter behövs ökade restaureringsinsatser. *Med start 2016 föreslår Folkpartiet Liberalerna ytterligare 50 miljoner kronor på anslag 1:3 för att öka restaureringsinsatser i syfte att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i form av olika naturtyper och arter. Folkpartiet Liberalerna avvisar därmed regeringens ökning av anslag 1:3.*

Avfallens miljöpåverkan ska minskas genom fungerande återanvändning och återbruk. Avfallspolitiken måste förebygga och förhindra att tungmetaller, läkemedelsrester och andra farliga ämnen sprids i naturen. Miljöföroreningar i marker är en miljörisk och förhindrar en effektiv markanvändning. Dessa områden måste saneras och återställas i allt högre utsträckning framförallt när det gäller områden som kan användas till bostäder. *Med start 2016 anslår Folkpartiet Liberalerna jämfört med tidigare år ytterligare 375 miljoner kronor på anslag 1:4 för ökad sanering av områden som kan användas till bostadsbyggande samt av områden som är särskilt angelägna ur risksynpunkt. Detta är en mer preciserad medelsanvändning än regeringens förslag under samma anslag. Jämfört med regeringen ökar resurserna på anslag 1:4 med 25 miljoner 2016.*

Miljösituationen i våra hav och vattendrag är kritisk. Fisket måste bedrivas på ett långsiktigt hållbart sätt och hålla sig inom ramen för vetenskapliga bedömningar av vad bestånden tål.

Dricksvattenförsörjningen måste säkras och fler yt- och grundvattentäkter ges skydd. Det krävs insatser för att minska utsläpp och miljöpåverkan i våra hav och vattendrag. Nedskräpningen av våra hav är ett allvarligt miljöproblem. Fiskeredskap och fartyg skadas och skräpet vållar stor skada på fåglar, fiskar och däggdjur. Plasten bryts ned till mikroplast, små partiklar som tar sig in i näringskedjan vilket är skadligt för människor, djur och natur.

Miljöövervakningen av våra hav och vattendrag är en central del av miljöarbetet. *Med start 2016 anslår Folkpartiet Liberalerna 25*

miljoner kronor på anslag 1:2 för att Hav- och Vattenmyndigheten ska förstärka den havs- och vattenrelaterade miljöövervakningen. Därmed avvisar Folkpartiet Liberalerna regeringens höjning av samma anslag.

Städningen av stränderna kostar kommunerna stora belopp varje år, men åtgärderna för städning är otillräckliga. Därför vill Folkpartiet Liberalerna att Havs- och vattenmyndigheten får uppdrag att till kommuner fördela medel för städning av stränder. Med start 2016 anslår Folkpartiet Liberalerna därmed 15 miljoner kronor på anslag 1:12 för en satsning på rena stränder. Vidare avvisas regeringens höjning av samma anslag.

Folkpartiet Liberalerna anser att befintliga modeller för att skydda värdefull natur bör kunna användas i större utsträckning. Till exempel har statligt ägd skog använts som inbyte för privatägd skyddsvärd skog. Folkpartiet Liberalerna avvisar därmed regeringens höjning av anslag 1:16 och frigör därmed 590 miljoner kronor för andra prioriteringar. Vidare avslås regeringens ökade anslagsnivåer avseende anslag 1:1 och 1:17.

Folkpartiet Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2016–2018 justeras på samma sätt som för innevarande budgetår. På detta utgiftsområde påverkas 1:6, 1:9, 1:17 och 2:2.

	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
		2016	2017	2018	2016	2017	2018
	Anslag						
1:1	Naturvårdsverket	383	390	400	-50	-50	-50
1:2	Miljöövervakning m.m.	306	306	296	-27	-27	-27
1:3	Åtgärder för värdefull natur	703	698	698	-300	-300	-300
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	840	883	768	25	25	25
1:5	Miljöforskning	81	80	79			
1:6	Kemikalieinspektionen	229	230	234	-1	-2	-3
1:7	Avgifter till Internationella organisationer	141	141	141			
1:8	Supermiljöbilspremie				-309		
1:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	221	223	226	-1	-1	-2
1:10	Klimatanpassning	119	107	107			
1:11	Inspire	20					
1:12	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	692	688	675	-60	-60	-60
1:13	Insatser för internationella klimatinvesteringar	205	205	205			
1:14	Internationellt miljösamarbete	34	21	21			
1:15	Hållbara städer	3	5				
1:16	Skydd av värdefull natur	754	678	678	-590	-590	-590
1:17	Havs- och vattenmyndigheten	214	218	222	-11	-12	-13
1:18	Klimatinvesteringar				-600	-600	-600
1:19	Elbusspremie				-50	-100	-100
2:1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	56	57	58			
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	688	694	692		-1	-3
	Nya anslag						

1:20	Nationella klimatinvesteringar	200	200	200	200	200	200
	Summa	5888	5823	5698	-1774	-1518	-1523

	Specificering av anslagsförändringar	2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:1	Naturvårdsverket	-50	-50	-50	Avvisning av höjning av förvaltningsanslag. Prop. 2014/15:99, Prop. 2015/16:1
1:2	Miljöövervakning m.m.	-52	-52	-52	Avvisning av höjning. Prop. 2014/15:99
1:2	Miljöövervakning m.m.	25	25	25	Ökade resurser till miljöövervakning. Egna beräkningar
1:3	Åtgärder för värdefull natur	-350	-350	-350	Avvisning av höjning. Prop. 2014/15:99
1:3	Åtgärder för värdefull natur	50	50	50	Ökade restaureringsinsatser. Egna beräkningar
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	25	25	25	Sanering för ökad byggtakt. Egna beräkningar
1:6	Kemikalieinspektionen	-10	-10	-10	Avvisning av höjning med anledning av Giffri vardag. Prop. 2014/15:99
1:6	Kemikalieinspektionen	10	10	10	Ökad tillsyn. Egna beräkningar
1:6	Kemikalieinspektionen	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:8	Supermiljöbilspremie	-309			Anslaget avvisas i sin helhet till förmån för omvänd miljöbilsbonus. Prop. 2015/16:1
1:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	-1	-1	-2	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:12	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	15	15	15	Rena stränder. Egna beräkningar
1:12	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	-75	-75	-75	Avvisning av höjning. Prop. 2014/15:99
1:16	Skydd av värdefull natur	-590	-590	-590	Avvisning av höjning. Prop. 2014/15:99
1:17	Havs- och vattenmyndigheten	-10	-10	-10	Avvisning av generell anslagshöjning. Prop. 2015/16:1
1:17	Havs- och vattenmyndigheten	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:18	Klimatinvesteringar i kommuner och regioner	-600	-600	-600	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2014/15:99
1:19	Marknadsintroduktion av eldrivna bussar	-50	-100	-100	Anslaget avvisas i sin helhet. Prop. 2015/16:1
1:20	Nationella klimatinvesteringar	200	200	200	Nationella klimatinvesteringar. Egna beräkningar.
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning		-1	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243

Utgiftsområde 21: Energi

Utgiftsområdet omfattar frågor om tillförsel, distribution och användning av energi.

Uppvärmningen av jorden genom ökade koldioxidutsläpp är den största framtidsutmaningen för vår generation. Tack vare vattenkraften, kärnkraften och investeringar i förnybar el har Sverige en säker, effektiv elproduktion med små utsläpp av växthusgaser till konkurrenskraftiga priser. Näringsliv och privatpersoner måste kunna lita på en trygg elförsörjning med hög leveranssäkerhet till rimliga priser alla årets dagar. En långsiktig och stabil energiförsörjning är avgörande för klimatet, svenska jobb och svensk konkurrenskraft och därmed vår tillväxt och välfärd.

Sverige kan spela en roll som föregångsland avseende omställning till fossiloberoende och vi har i dag ett elöverskott som kan exporteras. Genom export av bland annat kärnkraftsel till våra EU-grannar kan vi bidra till att göra EU mer fossilfritt samtidigt som vi bidrar till våra grannars energisäkerhet och minskar deras beroende av rysk gas.

Energifrågorna är i högsta grad gränsöverskridande och tjänar på ett starkare EU-samarbete. I tider av ökad konflikt i vårt närområde och där bland annat gasleveranser används som politiskt påtryckningsmedel behövs en trygg energiförsörjning på europeisk nivå. Här kan Sverige spela en viktig roll i en integrerad europeisk energimarknad. Folkpartiet Liberalerna ser positivt på en EU-kommissionens förslag till energiunion och anser att Sverige måste vara pådrivande för ett närmare europeiskt samarbete på energiområdet.

Folkpartiet Liberalerna står fast vid Alliansens energiöverenskommelse, som också riksdagen fattat beslut om. Kombinationen av satsning på förnyelsebar energi och en möjlighet till att förnya svensk kärnkraft är central för att säkra en koldioxidfri elproduktion för hela vårt närområde. Visionen för energipolitiken bör vara en långsiktigt hållbar och klimatneutral energiförsörjning med högsta möjliga försörjningstrygghet och energisäkerhet.

Energiproduktion skapar nästan alltid någon form av miljöpåverkan. Fossila bränslen skadar klimatet och förorenar luften. Kärnkraft skapar farligt avfall som måste hanteras. Förnybar energi förbrukar inte resurser som tar slut, men kan i vissa fall påverka naturen och tära på den biologiska mångfalden. Energisystemets miljö- och klimateffekter ska minskas genom energieffektivisering och en successiv introduktion av klimatneutrala produktionsformer. För att driva på miljöanpassningen behövs generella regelverk för utsläpp och säkerhet, samt ekonomiska styrmedel. Det är av stor vikt att staten är neutral mellan energislagen.

Den som förorenar klimatet ska betala för sig. Koldioxidskatt på fossila bränslen och ett utvecklat men reformerat utsläppshandelssystem inom EU är viktiga styrmedel. Det måste kosta att skada klimatet. Vårt fokus är på att minska koldioxidutsläppen. Torv klassas i dag som ett förnybart bränsle inom ramen för elcertifikatsystemet medan det inom handelssystemet och FN betraktas som fossilt eller likvärdigt med fossila bränslen, vilket enligt Folkpartiet Liberalerna är mer rimligt.

I decemberöverenskommelsen ingår att regeringen och Allianspartierna ska föra samtal om den framtida energipolitikens inriktning. Regeringen har också tillsatt en energikommission för att nå en bred överenskommelse om Sveriges framtida energiförsörjning. Trots detta vidtar regeringen ensidigt åtgärder som innebär en kraftig omläggning av framtidens energipolitik. Regeringen straffar ut svensk kärnkraft genom en höjd effektskatt vilket leder till att kärnkraften blir allt mer olönsamt och kraftbolag planerar för att tidigarelägga nedläggningen av fungerande kärnkraftsreaktorer. Det är slöseri med samhällsekonomiska resurser. Regeringen väljer vidare att utvidga subventioner till förnybara energikällor genom elcertifikatssystemet trots att energimarknaden redan är så mättad att inga nya investeringar lönar sig. Folkpartiet Liberalerna anser att regeringen därmed föregår energikommissionens arbete och underminerar dess betydelse.

Folkpartiet Liberalerna vill rikta fokus på att minska vårt beroende av fossila energikällor i stället för att straffa koldioxidfri produktion. Målet ska vara en klimatsmart energiproduktion som är stabil i hela landet och året om. Regeringens politik leder till förtida stängning av fungerande reaktorer vilket påverkar svensk elförsörjning på lång sikt. Det behövs en konsekvensanalys av vad stängningar av reaktorer betyder för förlorad baskraft och ökad energiimport liksom klimatet, vilket är ett uppdrag som bör läggas på Energimyndigheten. Vidare avvisar Folkpartiet Liberalerna regeringens höjning av effektskatten på kärnkraft och föreslår i stället att effektskatten avskaffas helt och att det görs i tre steg från 2016–2018. Den avskaffade effektskatten kompenseras delvis inom sektorn genom höjd energiskatt. Denna reform, liksom andra skattepolitiska förslag som omnämns under detta utgiftsområde, redogörs för i denna motions skatteavsnitt.

Sverige behöver en mer likvärdig beskattning inom energisektorn och en liberalisering av energipolitiken som sätter klimathänsyn, långsiktiga spelregler, och konkurrensneutrala villkor i första rummet. Att låta kärnkraft, vattenkraft, vindkraft och solkraft konkurrera på egna meriter är grunden för en liberal och fungerande energimarknad.

Vi lever i en spännande tid där det pågår en snabb teknisk utveckling på energiområdet. Det finns en stor potential att fortsätta bygga ut förnybara energislag, solenergi och biogas samt att utveckla nya tekniker som vågkraft. Tekniska innovationer och produktutveckling liksom utvecklingen av nya tjänster och affärsmodeller är viktiga delar för att skapa ett långsiktigt hållbart energisystem. Det behövs förutsägbara, enkla och teknikneutrala styrmedel som underlättar för nya lösningar och leder till att vårt beroende av fossila energikällor minskar. I dag är fastighetsskatten på vindkraftverk 0,2 procent av

taxeringsvärdet medan fastighetsskatten på sol är högre, 0,5 procent. För att underlätta introduktion av solenergi på marknaden föreslår Folkpartiet Liberalerna att fastighetsskatten helt tas bort på produktionsanläggningar för solenergi. Förslaget innebär minskade skatteintäkter från 2016 med 40 miljoner kronor.

Regeringen väljer en rad kortsiktiga bidrag för att stimulera förnyelsebar energi. Ambitionen är lovvärd men det behövs inte mer pengar till investeringsstöd. Vad svensk energimarknad behöver är långsiktiga och teknikneutrala styrmedel inte kortsiktiga och oförutsägbara bidrag. *Därmed avvisas regeringens höjning av anslag 1:3, 1:6 och 1:8.*

Regeringens tidigare signaler om avskaffad skattebefrielse för bland annat småskalig solenergi visar på en otydlig och kortsiktig politik. Det är positivt att regeringen till viss del backat från förslaget. Oklara ekonomiska spelregler gynnar inte en växande marknad. Solenergi har stor utvecklingspotential och att allt fler privatpersoner men även offentliga aktörer och företag väljer denna energiform är glädjande. Folkpartiet Liberalerna anser dock att regeringen fortfarande försvårar för utbyggnaden av solenergi eftersom man håller fast vid att beskattning utgår per juridisk person i stället för per anläggning. Systemet drabbar fastighetsägare och andra med ett diversifierat fastighetsbestånd och hämmar därmed utbyggnaden av solenergi på platser där småskalig energiutvinning och energianvändning sker på samma punkt.

Vi lever i en tid där hela energimarknaden är under förändring. Folkpartiet Liberalerna kommer därför fortsätta att utveckla sin politik för att främja en koldioxidfri energiproduktion utan kortsiktiga bidrag och med långsiktiga och konkurrensneutrala villkor.

Miljöpåverkan från transportsektorn måste minska och åtgärder krävs för att nå det långsiktiga målet om en fossilfri fordonsflotta. Under utgiftsområde 20 föreslås en rad insatser för att komma närmare målet. Det är positivt med den marknadsdrivna elektrifiering av transportsektorn som pågår. En mer omfattande elektrifiering av transportsektorn kräver en stabil och koldioxidsnål elproduktion som kan leverera ren el till eldrivna fordon. Här spelar våra klimatsmarta energislag, vattenkraft, kärnkraft och förnybar el, en viktig roll.

Samtidigt behövs en bättre laddinfrastruktur för att främja en fossilfri fordonsflotta, och det är rimligt att staten står för en del av kostnaden för att skapa denna infrastruktur. *Med start 2016 anslår Folkpartiet Liberalerna 75 miljoner kronor för ett nytt anslag 1:12 Laddstolpar för att stimulera utbyggnad av laddinfrastruktur.*

Vidare avvisas regeringens höjning av anslag 1:11 och 18 miljoner kronor av regeringens höjning av anslag 1:1. Folkpartiet Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2016–2018 justeras på samma sätt som för innevarande budgetår. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1 och 1:4.*

Utgiftsområde 21 Energi		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Statens energimyndighet	261	260	264	-19	-20	-21
1:2	Insatser för energieffektivisering	253	223	73			
1:3	Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft				-10	-10	-10
1:4	Energiforskning	1349	1353	1361		-1	-2
1:5	Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket	103	53				
1:6	Planeringsstöd för vindkraft				-15	-15	-15
1:7	Energimarknadsinspektionen	111	109	111			
1:8	Energiteknik	190			-200	-440	-440
1:9	Elberedskap	255	255	255			
1:10	Avgifter till internationella organisationer	21	25	25			
1:11	Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning				-25	-25	-25
	Nya anslag						
1:12	Laddinfrastruktur	75	75	75	75	75	75
	Summa	2618	2352	2164	-194	-436	-438

Specificering av anslagsförändringar		2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:1	Statens energimyndighet	-18	-18	-18	Nej till generell anslagsökning. Prop. 2015/16:1
1:1	Statens energimyndighet	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:3	Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	-10	-10	-10	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2015/16:1
1:4	Energiforskning		-1	-2	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:6	Planeringsstöd för vindkraft	-15	-15	-15	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2015/16:1
1:8	Energiteknik	-200	-440	-440	Succesiv avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2015/16:1, egna beräkningar
1:11	Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	-25	-25	-25	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2015/16:1
1:12	Laddinfrastruktur	75	75	75	Återställande av anslag till laddinfrastruktur. Prop. 2014/15:99

Utgiftsområde 22: Kommunikationer

Utgiftsområdet omfattar transportpolitik samt politiken för informationssamhället.

Människors frihet och välbefinnande gynnas av goda kommunikationer. Rörligheten för människor, idéer, kapital, varor och tjänster ska underlättas, såväl i städer som på landsbygden. Vi vill rusta och bygga ut väg- och järnvägsnätet.

En väl fungerande infrastruktur behövs för jobben, tillväxten och välfärden. Vi vill gynna klimatsmarta transporter. I dag har Sverige en stark position inom IT-området, men många som bor i lands- och glesbygd har fortfarande inte tillgång till bredband.

I enlighet med regeringens förslag föreslår Folkpartiet Liberalerna ökade resurser år 2016 till anslag 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur. *Vi avvisar däremot de medel om 500 miljoner kronor till stadsmiljöavtal som finns avsatta under anslag 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur, då vi anser att detta är en kommunal uppgift. Vidare avvisar vi de 75 miljoner kronor under anslag 1:2 för som är avsatta för eventuell kompensation till följd av höjda banavgifter.*

Folkpartiet Liberalerna och Alliansregeringen satsade historiskt på infrastrukturen. Det var den mest ambitiösa plan för infrastruktur som någon regering antagit. Anslagen för drift och underhåll av järnvägen fördubblades jämfört med nivån under den tidigare socialdemokratiska regeringen.

Folkpartiet Liberalerna vill rusta upp och bygga ut järnvägen och satsa på höghastighetståg. Ett robust järnvägssystem är en förutsättning för en väl fungerande arbetsmarknad och är en investering för miljön. Vägtrafiken är viktig för att hela landet ska fungera, och även vägnätet behöver förstärkas. Sedan 2007 har koldioxidutsläppen från vägtrafiken minskat trots att trafiken fortsätter att öka. Men trafiken är fortfarande ett av de största klimatproblemen, och fossila bränslen måste ersättas med el och andra klimatvänliga alternativ. Generella och teknikneutrala styrmedel ska vara grunden i politiken för att minska utsläppen. Vi driver på för att stimulera övergången till miljövänligare fordon med lägre utsläpp.

Alliansen införde en supermiljöbilspremie för att stimulera bilköpare att välja de bästa miljöalternativen och vi satte upp mål om att fordonsflotta ska vara oberoende av fossila bränslen år 2030. För att stimulera övergången till klimatneutrala bränslen och energieffektiva fordon behövs ekonomiska styrmedel där varje transportslag successivt bär en allt större del av sina miljökostnader. Cykling bidrar till transporter i urbana miljöer utan koldioxidutsläpp och leder till minskat trafikbuller.

Bostadsbyggandet kan öka om det går hand i hand med att ny infrastruktur byggs ut. Därför behövs en bättre samplanering mellan stat, landsting, kommuner, byggbolag och andra privata intressen.

Alliansregeringens satsning Sverigebygget har haft som mål att åstadkomma fullt utbyggda banor för höghastighetståg mellan alla tre storstäder samt fortsatt utbyggd järnväg i norra Sverige. Vi välkomnar att det i vissa delar finns en samsyn mellan den nuvarande regeringen och Alliansen i dessa frågor, men oroas samtidigt över att regeringen inte delar vår helhetssyn på transportsystemet.

Folkpartiet Liberalerna vill pröva förutsättningarna för att bygga ytterligare en fast förbindelse mellan Sverige och Danmark. Sverige är beroende av en väl fungerande sjöfart. Folkpartiet Liberalerna och Alliansregeringen initierade en maritim strategi med flera olika insatser för att stärka den svenska sjöfartsnäringens konkurrenskraft.

Företag ska kunna verka i hela Sverige. De ska kunna hitta rätt kompetens och transportera sina varor och produkter. Det vore mycket olyckligt för svensk tillväxt om Bromma flygplats läggs ner, särskilt då befintliga alternativ inte kan hantera en utvidgad kapacitet. Bromma flygplats är ett riksintresse som knyter samman en rad orter runt om i vårt land med Stockholm. Riksdagen har uppmanat regeringen att ta ställning och agera för att Bromma flygplats inte ska läggas ner. Riksdagen har också gett regeringen i uppdrag att bland annat ta fram en strategi för att stärka flygets konkurrenskraft. Därför är det allvarligt att regeringen fortsätter att skapa osäkerhet kring framtiden för Bromma flygplats.

Bredband är också infrastruktur. Alliansen tog fram en strategi för att hela Sverige ska ha bredband i världsklass. Målet var att 90 procent av alla ska ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/sek år 2020. Vi satsade också 1,1 miljarder kronor för att bygga ut bredband på landsbygden. Folkpartiet Liberalerna vill fortsätta verka för bättre IT-kapacitet såväl i städer som i glesbygd. Vi vill också verka för en europeisk digital agenda.

Framförallt inom IT-området har något som kallas ett agilt arbetssätt utvecklats. Detta har skett i kontrast till den s.k. vattenfallsmetoden, där uppdragsgivaren skriver en detaljerad kravspecifikation och en beräknad tidsåtgång och sedan överlämnar denna till uppdragstagaren att utföra. Denna metod har i huvudsak använts för fysiska produkter, men fungerar sämre i programvaruutveckling.

Därför togs ett agilt arbetssätt fram, som innebär nära samarbete mellan uppdragsgivare och utförare, där kravspecifikationen förändras under projektets gång beroende på användarnas synpunkter. Därmed kan innehållet i projektet ändras och tiden för genomförande bli kortare eller längre. I ett kontrakt utan flexibilitet blir det svårt att hantera. Därför har även agila kontrakt utvecklats mellan företag främst inom IT-sektorn. Inom offentlig sektor finns emellertid ingen sådana kontrakt, vilket försvårar för utveckling av programvara inom kommunal eller statlig verksamhet.

Agila kontrakt inom offentlig sektor skulle innebära att digitala lösningar kan utvecklas mer kostnadseffektivt och även att

slutprodukterna blir bättre för användarna. Vi föreslår därför att staten tar fram standardkontrakt som myndigheter, kommuner etc. kan använda samt informationsinsatser. *För detta syfte anslår Folkpartiet Liberalerna år 2016 5 miljoner kronor under anslag 2:6 Gemensamma e-förvaltningsprojekt av strategisk betydelse.*

Folkpartiet Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2016–2018 justeras på samma sätt som för innevarande budgetår. *På detta utgiftsområde påverkas ett flertal anslag, exempelvis 1:3 och 1:12.*

Utgiftsområde 22 Kommunikationer		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	22960	23390	24141	-495	-464	-503
1:2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	20903	21619	21233	-70	-42	-77
1:3	Trafikverket	1293	1304	1320	-4	-7	-11
1:4	Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål	388	188	188			
1:5	Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur	162	62	62			
1:6	Ersättning avseende icke statliga flygplatser	83	83	83			
1:7	Trafikavtal	831	851	851			
1:8	Viss internationell verksamhet	26	26	26			
1:9	Statens väg- och transportforskningsinstitut	48	49	49			
1:10	Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	349	349	349			
1:11	Trängselskatt i Stockholm	1389	1537	1531			
1:12	Transportstyrelsen	2038	2049	2068	-5	-8	-13
1:13	Trafikanalys	67	68	68			
1:14	Trängselskatt i Göteborg	1011	1045	1071			
1:15	Sjöfartsstöd	1604	1632	1682			
2:1	Post- och telestyrelsen	28	28	29			
2:2	Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	140	140	140			
2:3	Grundläggande betaltjänster	36	36	36			
2:4	Informationsteknik och telekommunikation	12	13	13			
2:5	Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	126	126	126			
2:6	Gemensamma e-förvaltningsprojekt av strategisk betydelse	60	55	55	5		
	Summa	53553	54648	55120	-569	-521	-604

Specificering av anslagsförändringar		2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	-500	-500	-500	Avvecklade stadsmiljöavtal. Prop. 2015/16:1
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	5	36	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	5	33	-2	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	-75	-75	-75	Nej till eventuell kompensation. Prop. 2015/16:1
1:3	Trafikverket	-4	-7	-11	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:12	Transportstyrelsen	-5	-8	-13	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
2:6	Gemensamma e-förvaltningsprojekt av strategisk betydelse	5			Utförande av agila kontrakt. Egna beräkningar.

Utgiftsområde 23: Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Areella näringar, landsbygd och livsmedel omfattar verksamhet inom områdena jordbruks- och trädgårdsnäring, fiskerinäring, livsmedel, skog, djur, landsbygd och jakt samt rennäring och samefrågor. Vidare omfattar utgiftsområdet även verksamhet inom utbildning och forskning.

Folkpartiet Liberalerna driver på för att jordbruks- och livsmedelspolitiken ska ha ett tydligt konsument- och hållbarhetsperspektiv. Jordbruket ska i likhet med andra sektorer bära sina egna miljö- och klimatkostnader, men också ersättas för kollektiva nyttigheter som naturvård samt bevarande av den biologiska mångfalden. Därigenom förstärks drivkrafterna för effektivisering och klimatsmart teknik.

Det är positivt att världsmarknaden för jordbruksprodukter är allt mer avreglerad men det innebär också nya villkor för svenskt jordbruk. För svenskt jordbruk är det viktigt att svenska bönder tillåts konkurrera med utländska på mer lika villkor. Det behövs en generell och företagervänlig politik som inte tynger företag med onödig byråkrati och höga skatter. Den kommande livsmedelsstrategin måste utifrån ett marknadsliberal och konsumenträttsligt perspektiv innehålla åtgärder för att lyfta svensk jordbruksproduktion.

Att öppna marknader för handel stimulerar livsmedelsproduktion och effektiv användning av åkermark. EU:s jordbrukspolitik behöver reformeras i grunden. Jordbruksstödet, utom landsbygdsstödet, ska avvecklas så snart som möjligt liksom EU:s handelshinder mot omvärlden. Samtliga direktstöd och marknadsregleringar ska fasas ut så snart som möjligt. Det behövs tydligare fokus på landskapsvård, miljöskydd och bevarad biologisk mångfald. *Folkpartiet Liberalerna avvisar under anslag 1:16 bemyndigandet avseende statliga kreditgarantier på 500 miljoner kronor för mjölkföretag.*

Ett hållbart jord- och skogsbruk är en del av lösningen på dagens miljöutmaningar. Redan med nuvarande teknik skulle jord- och skogsbruket kunna vara självförsörjande på hållbar energi. Det finns goda möjligheter att förbättra avkastningen på ett miljövänligt sätt genom att anpassa växtsorter, bruksmetoder och näringsämnen efter lokala förhållanden. Rätt använd kan bioteknik bidra till att få fram bättre skördar och näringsinnehåll.

Ett kretslopp där näringen går från jord till bord och sedan tillbaka till jorden är avgörande för en hållbar livsmedelsförsörjning. Läckaget av näringsämnen från odlingsmark och hushåll ut i sjöar, vattendrag och hav behöver bromsas och hållbar återvinning av biologiskt avfall introduceras i bred skala. Särskilt viktigt är detta i ljuset av att fosfor är på väg att bli en bristvara.

Användningen av handelsgödsel bidrar till övergödning av vattenområden. Även förekomsten av kadmium i handelsgödsel är ett oroande miljöproblem. Det är därför angeläget att användningen av sådan gödsel minskar och att jordbrukets allmänna miljöpåverkan sjunker.

För att uppnå detta bör en ny läckageskatt för jordbruket införas från och med den 1 januari 2017. Den skatt på handelsgödsel som avskaffades den 1 januari 2010 skulle kunna tjäna som en utgångspunkt för en ny miljöstyrande skatt. Folkpartiets Liberalernas förslag till läckageskatt redogörs för i denna motions skatteavsnitt. Samtidigt noterar Folkpartiet Liberalerna att regeringen överväger andra konstruktioner av skatten och kommer att noga följa det arbete på området som nu sker.

Folkpartiet Liberalerna anser att Sverige ska driva på för att stärka djurskyddet i hela Europa. Hur vi hanterar våra djur är ett mått på vår civilisation och en förutsättning för en god folkhälsa. All djurhållning måste garantera djuren ett värdigt liv och en anständig död. Kontrollen av att nationella lagar och EU-regler efterlevs måste skärpas.

Utvecklingen av antibiotikaresistens hotar folkhälsan. Sverige ska arbeta i EU och globalt för en ansvarsfull antibiotikaanvändning, både bland människor och på djur, baserad på medicinska bedömningar.

Den svenska skogspolitiken ska vila på två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet. Skogens potential inom förnybara material, kemiska produkter, textilier och energiproduktion ska tillvaratas. Miljöhänsynen inom skogsbruket måste öka genom att t.ex. avverkningsmetoder kan variera. Både staten och skogsnäringen har ett långtgående ansvar att skydda skogens ekosystemtjänster, bevara den biologiska mångfalden och slå vakt om naturvård och miljöhänsyn. De återstående gammelskogarna ska ges starkare skydd.

Folkpartiet Liberalerna avvisar regeringens ökning 2016 av anslag 1:1, 1:2, 1:7, 1:8 och 1:15 liksom 20 miljoner kronor av regeringens höjning av anslag 1:20.

Folkpartiet Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2016–2018 justeras på samma sätt som för innevarande budgetår. *På detta utgiftsområde påverkas ett flertal anslag, exempelvis 1:1, 1:8 och 1:15.*

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Skogsstyrelsen	381	394	408	-32	-9	-10
1:2	Insatser för skogsbruket	226	218	203	-102	-104	-107
1:3	Statens veterinärmedicinska anstalt	119	120	122			

1:4	Bidrag till veterinär fältverksamhet	104	106	108			-1
1:5	Djurhälsövård och djurskyddsfrämjande åtgärder	15	15	10			
1:6	Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	124	124	124			
1:7	Ersättningar för viltskador m.m.	38	38	38	-20	-20	-20
1:8	Statens jordbruksverk	495	489	493	-36	-35	-40
1:9	Bekämpande av växtskadegörare	5	5	5			
1:10	Gårdsstöd m.m.	7632	6387	6304			
1:11	Intervention för jordbruksprodukter m.m.	128	127	126			
1:12	Finansiella korrigeringar m.m.	75	75	75			
1:13	Strukturstöd till fisket m.m.	24	24	24			
1:14	Från EU-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m.	137	147	123			
1:15	Livsmedelsverket	308	310	312	-7	-7	-8
1:16	Konkurrenskraftig livsmedelssektor	50	50	50	-26	-75	-78
1:17	Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	43	43	43			
1:18	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	4008	3251	3550			
1:19	Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	2231	2047	2391			
1:20	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	53	60	60	-20	-20	-20
1:21	Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	4	4	4			
1:22	Stöd till innehavare av fjällägenheter m.m.	1	2	2			
1:23	Främjande av rennäringen m.m.	108	100	100			
1:24	Sveriges lantbruksuniversitet	1797	1813	1858	-5	-8	-13
1:25	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	514	519	526	-50	-51	-52
1:26	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1	1	1			
	Summa	18622	16469	17061	-298	-329	-349

	Specificering av anslagsförändringar	2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:1	Skogsstyrelsen	-7	-7	-7	Avvisning av anslagshöjning. Prop. 2015/16:1
1:1	Skogsstyrelsen	-24			Avvisning av balansering. Prop. 2015/16:1
1:1	Skogsstyrelsen	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:2	Insatser för skogsbruket	-2	-4	-7	Fullständig finansiering av ökning 1:1. Prop. 2015/16:1
1:2	Insatser för skogsbruket	-100	-100	-100	Avvisning av förstärkt instrument. Prop. 2015/15:1
1:4	Bidrag till veterinär fältverksamhet			-1	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:7	Ersättningar för viltskador m.m.	-20	-20	-20	Avvisning av höjning. Prop. 2014/15:99
1:8	Statens jordbruksverk	-8	-8	-8	Avvisning av anslagshöjning. Prop. 2015/16:1
1:8	Statens jordbruksverk	-21	-19	-22	Avvisning av anslagshöjning ang gemensam jordbrukspolitik. Prop. 2015/16:1
1:8	Statens jordbruksverk	-5	-5	-5	Avvisning av främjande av livsmedelsexport. Prop. 2015/16:1
1:8	Statens jordbruksverk	-2	-3	-5	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:15	Livsmedelsverket	-5	-5	-5	Avvisning av anslagsökning kring främjande livsmedelsexport. Prop. 2015/16:1
1:15	Livsmedelsverket	-2	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:16	Konkurrenskraftig livsmedelssektor	-26	-75	-78	Avvisning av livsmedelsstrategi. Prop. 2015/16:1
1:20	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	-20	-20	-20	Lägre ökning av medel till metangasreducering. Prop. 2015/16:1, egna beräkningar
1:24	Sveriges lantbruksuniversitet	-5	-8	-13	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243

1:25	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	-1	-2	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:25	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	-50	-50	-50 Nej till utökade anslag kring skogsråvara m m. Prop. 2015/16:1

Utgiftsområde 24: Näringsliv

Utgiftsområde 24 omfattar näringspolitik samt utrikeshandel och handels- och investeringsfrämjande åtgärder.

Folkpartiet Liberalerna vill att det ska löna sig att driva företag och ta risker. Växande företag betyder fler jobb och tillväxt och i förlängningen ökade skatteintäkter, vilket i sin tur finansierar vår gemensamma välfärd. Sverige ska uppmuntra entreprenörer och företagare genom ett bra företagsklimat, konkurrenskraftiga skatteregler och fungerande finansiella marknader.

Det är centralt att villkoren för företag och entreprenörer förbättras. Sverige behöver ett gott näringslivsklimat vilket också möjliggör för företagare att skapa riktiga jobb. För Sverige behöver fler jobb och jobben blir fler när företag startar och växer och när arbetsgivare vågar anställa. Fyra av fem jobb skapas av företag med under 50 anställda.

Folkpartiet Liberalerna har drivit på för att förbättra företagsklimatet i form av sänkt bolagsskatt vilket gett bättre investeringsklimat. RUT- och ROT-avdragen har gjort svarta jobb vita och skapat utrymme för fler företag att växa och utvecklas. Regelbördan har minskat bland annat genom avskaffad revisionsplikt för små företag och förenklade redovisningsregler. Det har blivit billigare att anställa.

Dessvärre kommer denna positiva utveckling stanna av med regeringens politik, vilket får konsekvenser för jobb och företagande. Regeringen ökar marginalskatterna kraftigt. Skatten höjs på bensin, på ROT- och RUT-tjänster, på äldre som arbetar och på yngre som arbetar. Jobbskatteavdraget trappas av och regeringen begränsar uppräkningsgränsen för den statliga inkomstskatten.

Konsekvenserna av regeringens skattepolitik är färre jobb och sämre villkor för företag att starta och växa. Det syns redan när det gäller RUT-branschen, där tillväxten helt stannat av på grund av regeringens försämringar avseende RUT-avdraget.

Globaliseringen främjar tillväxt, effektivitet och positiva strukturförändringar. Öppenhet och handel med vår omvärld är grunden för en välmående demokrati och marknadsekonomi. Vi ska fortsätta riva handelshinder samtidigt som vi värnar konsumentskydd och miljö. Sverige ska vara pådrivande för ett ambitiöst transatlantiskt handels- och investeringsavtal (TTIP) mellan EU och USA.

Om jobben ska bli fler måste Sverige fortsätta att vara öppet gentemot omvärlden. Svensk export motsvarar nästan hälften av Sveriges BNP. Ett exportberoende land som Sverige bygger sitt välstånd genom öppenhet och handel. Samtidigt ställer det krav på svenska företag att kunna möta konkurrensen på en global marknad.

Mer problematiskt är att svenska företag utmanas från politiskt håll i form av regeringens höjda skatter och sämre investeringsklimat. Byråkratiska regler och höga skatter gör att vissa företag väljer att flytta sin verksamhet från vårt land. Varje regelkrångel slår direkt mot lönsamheten. Regelkrångel, inte minst inom skatteområdet, är något som orsakar extra arbete för företagare och som hindrar tillväxt. Därför behövs en ny plattform där företagare lämnar in uppgifter en gång på en plats, och att uppgifterna därefter slussas till relevant myndighet.

Företag ska drivas av entreprenörer som tar risker och skapar välstånd, inte av offentliga aktörer som skapar osund konkurrens på marknaden. Folkpartiet Liberalerna vill att den offentliga sektorn ska ansvara för vår gemensamma välfärd, inte driva företag. För undantag från denna huvudregel krävs att företaget svarar för ett uppenbart samhällsintresse, t.ex. Systembolaget.

För att företag ska kunna starta och växa finns behov av riskkapital. Företags finansiering ska ske med privat kapital men statligt riskkapital kan behövas för att komplettera det privata kapitalet. Folkpartiet Liberalerna ifrågasätter dock dagens system med statligt riskkapital som inte fungerar tillfredsställande eftersom det bland annat tränger undan det privata riskkapitalet i stället för att vara marknadskompletterande. Det statliga riskkapitalet behöver reformeras och effektiviseras så att det i högre grad kompletterar privat riskkapital.

Vi ser gärna en så kallad fond-i-fond-lösning, där statligt riskkapital från början samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. Särskilt viktigt är att stötta företag med stor tillväxtpotential i ett tidigt skede.

Vi måste få fler små företag att växa, utvecklas och anställa fler. Almi har framgångsrikt arbetat med insatser för företag i tidiga utvecklingsskeden. Dessa insatser behöver därför växlas upp ytterligare. *Med start 2016 anslår Folkpartiet Liberalerna ytterligare 20 miljoner kronor på anslag 1:22 för att förstärka innovations- och tillväxtfinansieringen av Almi.*

Verksamt.se erbjuder en samlad service för att den som driver eller vill driva företag på en och samma plats ska kunna nå information från flera myndigheter. Företagare kan också på Verksamt.se enkelt lämna in uppgifter till flera myndigheter samtidigt. Det är avgörande att det offentliga fortsätter att förenkla för företag och företagare i deras myndighetskontakter. *För att bygga ut Verksamt.se i syfte att tillgängliggöra mer information, öka möjligheterna att lämna information och få fler myndigheter att ansluta sig till webbplatsen avsätter Folkpartiet Liberalerna 20 miljoner ytterligare per år på anslag 1:5.*

Ett nystartat företag har sällan möjlighet att erbjuda marknadsmässiga löner till nyckelpersoner men har behov av att kunna attrahera kvalificerad personal på annat sätt. För att underlätta för mindre företags rekrytering av kompetenta personer vill vi göra det enklare och billigare att erbjuda anställda delägarskap och

incitamentsprogram. Det handlar såväl om företagens kostnader som skattevillkoren för enskilda personer.

Det finns mycket att göra för att förbättra förutsättningarna för Sveriges företag. Åtgärder för att halvera tiden det tar att starta ett företag samt sänkt krav på aktiekapital är prioriterade. För att underlätta för att fler ska starta företag vill vi sänka kravet på aktiekapital från 50 000 kronor till 25 000 kronor. Det är positivt att regeringen går vidare med Alliansens förslag på ett högkostnadsskydd för sjuklönekostnader. Samtidigt är det djupt oroande att regeringen höjer skatten på jobb och företagande. Det hämmar tillväxten och skadar jobbtillväxten.

Regeringen satsar på innovationsråd, nyindustrialiseringsstrategi och en så kallad aktiv näringspolitik. Folkpartiet Liberalerna ifrågasätter hur verkningsfulla dessa insatser kommer att vara. Vad svenska företag behöver är mindre, inte mer, inblandning av politiken och det offentliga. Svenska företag behöver långsiktiga förutsättningar för ett mer innovativt och kreativt näringsliv i Sverige. Det handlar om villkoren för entreprenörskap, företagande samt forskning och utveckling. Det handlar om nivåer på skatter men också förutsättningarna för en stabil och konkurrenskraftig energiförsörjning som nu utmanas av regeringen. Även viktig infrastruktur såsom Bromma flygplats är avgörande för svenskt företagande. *Därmed avvisar Folkpartiet Liberalerna regeringens ökade anslagsnivåer avseende anslag 1:5. Vidare avvisas höjningen av anslag 1:7 samt 195 miljoner kronor på anslag 1:2.*

Folkpartiet Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2016–2018 justeras på samma sätt som för innevarande budgetår. *På detta utgiftsområde påverkas anslagen 1:1, 1:2, 1:3, 1:4, 1:8 och 1:15.*

Utgiftsområde 24 Näringsliv		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Verket för innovationssystem	218	219	223	-1	-2	-3
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	2433	2442	2455	-195	-197	-200
1:3	Institutens strategiska kompetensmedel	620	619	618	-2	-2	-2
1:4	Tillväxtverket	266	262	260	-1	-2	-3
1:5	Näringslivsutveckling	237	146	146	-282	-322	-322
1:6	Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	82	83	84			
1:7	Turistfrämjande	110	90	90	-30	-30	-10
1:8	Sveriges geologiska undersökning	195	197	199	-1	-1	-2
1:9	Geovetenskaplig forskning	6	6	6			
1:10	Miljösäkring av oljelagringsanläggningar	14	14	14			
1:11	Patentbesvärsrätten	13	0	0			
1:12	Bolagsverket	25	25	25			
1:13	Bidrag till terminologisk verksamhet	4	4	4			
1:14	Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien	8	8	8			
1:15	Konkurrensverket	140	141	143	-1	-2	-3
1:16	Konkurrensforskning	14	14	14			

1:17	Upprustning och drift av Göta kanal	123	73	73			
1:18	Omstrukturerings och genomlysning av statligt ägda företag	23	23	23			
1:19	Kapitalinsatser i statliga bolag	1	1	1			
1:20	Avgifter till vissa internationella organisationer	18	18	18			
1:21	Finansiering av rättegångskostnader	18	18	18			
1:22	Bidrag till företagsutveckling och innovation	347	299	299	20	20	20
2:1	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	24	25	25			
2:2	Kommerskollegium	85	86	88			
2:3	Exportfrämjande verksamhet	243	243	243	-130	-130	-130
2:4	Investeringsfrämjande	57	57	57			
2:5	Avgifter till internationella handelsorganisationer	21	21	21			
2:6	Bidrag till standardiseringen	31	31	31			
	Summa	5375	5164	5185	-623	-668	-655

	Specificering av anslagsförändringar	2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:1	Verket för innovationssystem	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-45	-45	-45	Avvisning av viss anslagshöjning. Prop. 2015/16:1
1:3	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-150	-150	-150	Avvisning av anslagshöjning. Prop. 2015/16:2
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling		-2	-5	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:3	Institutens strategiska kompetensmedel	-2	-2	-2	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:4	Tillväxtverket	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:5	Näringslivsutveckling	-100	-100	-100	Avvisning av höjning. Prop. 2014/15:99
1:5	Näringslivsutveckling	-25	-25	-25	Avvisning av korrigering. Prop. 2015/16:1
1:5	Näringslivsutveckling	-17	-17	-17	Avvisning av särskild satsning. Prop. 2015/16:1
1:5	Näringslivsutveckling	-50	-40	-40	Avvisning av anslag kring nyindustrialisering. Prop. 2015/15:1
1:5	Näringslivsutveckling	-50	-50	-50	Avvisning av anslag kring konkurrens- och innovationskraft. Prop. 2015/16:1
1:5	Näringslivsutveckling	-10	-10	-10	Avvisning av anslag kring destinationsutveckling. Prop. 2015/16:1
1:5	Näringslivsutveckling	-50	-100	-100	Reducering av ap8. Egna beräkningar
1:5	Näringslivsutveckling	20	20	20	Snabbare anslutning till Verksam. Egna beräkningar.
1:7	Turistfrämjande	-20	-20		Avvisning av höjning. Prop. 2014/15:99
1:7	Turistfrämjande	-10	-10	-10	Avvisning av höjning kring marknadsföring. Prop. 2015/16:1
1:8	Sveriges geologiska undersökning	-1	-1	-2	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:15	Konkurrensverket	-1	-2	-3	Fortsatt justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2015:1243
1:22	Bidrag till företagsutveckling och innovation	20	20	20	Utlökade medel till Almi. Egna beräkningar
2:3	Exportfrämjande verksamhet	-130	-130	-130	Nej till regeringens exportsatsning. Prop. 2015/16:1

Utgiftsområde 25: Allmänna bidrag till kommuner

Utgiftsområdet omfattar tre olika anslag som syftar till att stärka kommunernas ekonomi, ersätta kommunerna enligt finansieringsprincipen eller bidra till kommunalekonomiska organisationer. Målet för utgiftsområdet är att skapa goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och landsting som bidrar till en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet.

Folkpartiet Liberalerna värnar möjligheten att upprätthålla den offentliga servicen i hela landet. Oavsett bostadsort har individer rätt att få likvärdig kvalitet på vården, omsorgen, socialtjänsten och andra välfärdstjänster. De ekonomiska villkoren för kommuner och regioner behöver därför utjämnas med avseende på faktorer som inte går att påverka. Utjämnningssystemet ska innehålla drivkrafter för tillväxt.

Folkpartiet Liberalerna föreslår i denna budgetmotion att grundskolan görs tioårig. Det är en central satsning för ökad kunskap och likvärdighet. Förskoleklassen utgår därmed. *För att kompensera kommunerna för ökade kostnader i samband med införandet tillskjuts, med en halvårseffekt, 714 miljoner på anslag 1:1*

Kommunalekonomisk utjämning år 2017. Folkpartiet Liberalerna välkomnar att regeringen omprövat sitt tidigare motstånd mot utbyggd matematikundervisning och ansluter sig till regeringens bedömning i denna del.

Folkpartiet Liberalerna föreslår i denna motion fortsatta nedsättningar av arbetsgivaravgifterna för unga. *Därmed föreligger i denna del inte behovet av bygga ut anslag 1:1 Kommunalekonomisk utjämning i den grad regeringen föreslår.* Till skillnad från i budgetpropositionen drabbas inte kommunerna fullt ut av en sådan kostnadsökning som regeringen föreslår. *Anslaget kan därför minska med 300 miljoner kronor 2016.*

Under den tidigare regeringen genomfördes en större omläggning av den kommunalekonomiska utjämnningen. För att minska inkomstutjämnningens potentiellt negativa inverkan på tillväxten sänktes bland annat den inkomstutjämningsavgift som de kommuner och landsting som betalar in till systemet bidrar med. Det hade varit önskvärt att detta nya system fått ligga fast. Folkpartiet Liberalerna avser att i senare budgetmotioner återkomma till hur det inom det kommunalekonomiska utjämnningssystemet går att skapa tillkommande drivkrafter för tillväxt.

Folkpartiet Liberalerna avvisar de 500 miljoner regeringen avser anslå till landstingen med början 2017 på anslag 1:1. Att säkerställa god verksamhet inom landstingen är en prioriterad politisk uppgift. De anslag regeringen föreslår kan på marginalen antas ha låg påverkan för landstingens förmåga att möta de specifika utmaningar regeringen i sin proposition motiverar tillskottet med. I den mån särskilda tillskott till landstingen bör ske med anledning av exempelvis digitaliseringen är sannolikt ett allmänt resurstillskott mer träffsäkert. *Folkpartiet Liberalerna avvisar därför regeringens tillskott om 500 miljoner från och med år 2017 på anslag 1:1. Vidare avvisar Folkpartiet Liberalerna på samma anslag regeringens förslag om kostnadsfri mammografi, avgiftsfri tandvård samt sänkt högkostnadsskydds för personer över 85 år. Det är viktigt att patientavgifter är låga och väl avvägda. I vilken mån patientavgifter ej ska tas ut är en central fråga för landsting att avgöra.*

Folkpartiet Liberalerna reglerar via anslag 1:1 även delvis genomförandet av en ny lag om vård av unga enligt förslag i SOU 2015:71. Vidare avvisas regeringens förslag om justerad riksnorm.

Slutligen föreslås, via anslag 1:1, också relation mellan stat och kommun regleras de fall där Folkpartiet Liberalerna föreslår förändringar av skattesystemets utformning jämfört med regeringen. Detta gäller det justerade reseavdraget, den växlade effektskatten samt förslaget om omvänd miljöbilsbonus. På samma sätt regleras Folkpartiet Liberalernas avvisning av den höjda bensinskatten samt förmånsbeskattningen av vissa bilar från och med. *Under år 2016 förväntas dessa reformer*

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner		Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse jämfört med regeringen, mnkr		
	Anslag	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	87727	88865	89397	-1953	-2494	-2281
1:2	Utgjenningsbidrag för LSS-kostnader	3713	3713	3713			
1:3	Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	5	5	5			
	Summa	91445	92584	93116	-1953	-2494	-2281

	Specificering av anslagsförändringar	2016	2017	2018	Beräkningskommentar
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	24	48	48	Genomförande av Barns och ungas rätt vid tvångsvård - Förslag till ny LVU. SOU 2015:71
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	4	8	8	Genomförande av Barns och ungas rätt vid tvångsvård - Förslag till ny LVU. SOU 2015:71
1:1	Kommunalekonomisk utjämning		714	1427	Tioårig grundskola. Utbildningsdepartementet
1:1	Kommunalekonomisk utjämning		-500	-500	Nej till generellt resurstillskott vården. Prop. 2015/16:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-100	-207	-207	Avvisning av kostnadsfri mammografi. Prop. 2015/16:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning		-276	-576	Avvisning av avgiftsfri tandvård i vissa åldersintervall. Prop. 2015/16:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning		-200	-200	Avvisning av sänkt högkostnadsskydd för personer över 85 år. Prop. 2015/16:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-300	-400	-400	Konsekvensändring. Sänkt ungdomsarbetsgivaravgift. RUT Dnr 2015:1604
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-181	-181	-181	Avisning av förändrad riksnorm. Prop. 2015/16:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-1100	-1100	-1100	Kompensation av justerat reseavdrag. RUT Dnr 2015:1213, egna beräkningar
1:1	Kommunalekonomisk utjämning		-100	-100	Kompensation av förmånsbeskattning. RUT Dnr 2015:1595, egna beräkningar
1:1	Kommunalekonomisk utjämning		100	100	Kompensation omvänd miljöbilsbonus. RUT Dnr 2015:1233

1:1	Kommunalekonomisk utjämning	100	100	Kompensation av växlad effektskatt. RUT Dnr 2015:1436	
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-300	-500	-700	Kompensations av avvisning höjd bensinskatt. RUT Dnr 2015:1583

Utgiftsområde 26: Statsskuldräntor m.m.

Utgiftsområdet omfattar räntor på statsskulden, oförutsedda utgifter och Riksgäldskontorets provisionsutgifter i samband med upplåning och skuldförvaltning.

Folkpartiet Liberalerna står bakom det gällande målet för statsskuldförvaltningen som innebär att skulden ska förvaltas så att kostnaden för skulden långsiktigt minimeras samtidigt som risken i förvaltningen beaktas. Förvaltningen ska ske inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer.

Den långsiktiga kostnadsutvecklingen inom området avgörs av statens upplåning och räntan på svenska statspapper. En del av statsskulden är exponerad mot utländsk valuta, varför valutakursrörelser också påverkar kostnaderna. För realskulden påverkas kostnaderna på motsvarande sätt av hur konsumentprisindex (KPI) utvecklas.

För att hålla nere kostnadsutvecklingen är det avgörande att de offentliga finanserna på både kort och lång sikt är hållbara och marknadsaktörerna har en hög tilltro till Sveriges betalningsförmåga. Det gör politiken inom området nära kopplad till frågan om överskottsmålet och det finanspolitiska ramverket, som närmare redogörs för på annan plats i denna motion.

Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.	Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning, mnkr			Avvikelse mot regeringen, mnkr		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Anslag						
Räntor på statsskulden	10614	20143	25675			
Oförutsedda utgifter	10	10	10			
Riksgäldskontorets provisionsutgifter	145	145	145			
Summa	10769	20298	25831			

Utgiftsområde 27: Avgiften till Europeiska unionen

Utgifterna inom utgiftsområde 27 utgörs av Sveriges avgift till EU:s budget. Europeiska unionens allmänna budget upprättas inom en flerårig budgetram.

Som liberaler vill vi att Sverige ska delta fullt ut i Europasamarbetet och sträva efter att vara en del av EU:s kärna. Samarbetet i Europa gör individen friare, Sverige rikare och vår omvärld tryggare. EU-samarbetet ger möjligheter att lösa gränsöverskridande problem, trygga demokratin, underlätta ekonomisk utveckling, förbättra miljön och bekämpa gränsöverskridande brottslighet.

Samtidigt värnar Folkpartiet Liberalerna den traditionella svenska linjen kring restriktiva årsbudgetar. Effektivitet och återhållsamhet ska utgöra viktiga element för Sverige i behandlingen av EU:s årsbudget. Vägledande bör vara principerna om subsidiaritet, europeiskt mervärde, proportionalitet och sund ekonomisk förvaltning. Kostnaderna inom utgiftsområdet beräknas vara relativt fixa under de kommande budgetåren. För perioden 2016–2018 föreslår Folkpartiet Liberalerna ingen förändring av anslagen jämfört med regeringen.

Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen	Folkpartiet Liberalernas anslagsfördelning mnkr			Avvikelse mot regeringen mnkr		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Anslag						
Avgiften till Europeiska unionen	31827	37669	38975			
Summa	31827	37669	38975			

Utgiftsramar och den offentliga sektorns finanser

Förslag till utgiftsramar för år 2016

Utgiftsområde		Folkpartiet Liberalernas förslag, mnkr	Avvikelse från regeringen. mnkr
1	Rikets styrelse	12 693	-24
2	Samhällsekonomi och finansförvaltning	14 619	-193
3	Skatt, tull och exekution	10 768	-15
4	Rättsväsendet	41 564	-10
5	Internationell samverkan	1 905	0
6	Försvar och samhällets krisberedskap	49 827	1 000
7	Internationellt bistånd	32 454	97
8	Migration	19 616	196
9	Hälsovård, sjukvård och social omsorg	66 818	-2 420
10	Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	108 408	-1 460
11	Ekonomisk trygghet vid ålderdom	36 383	199
12	Ekonomisk trygghet för familjer och barn	87 002	-127
13	Integration och jämställdhet	20 401	-669
14	Arbetsmarknad och arbetsliv	73 905	-5 776
15	Studiestöd	19 541	-2 167
16	Utbildning och universitetsforskning	66 844	-2 608
17	Kultur, medier, trossamfund och fritid	13 199	-496
18	Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	1 141	-5 923
19	Regional tillväxt	3 256	0
20	Allmän miljö- och naturvård	5 888	-1 774
21	Energi	2 618	-194
22	Kommunikationer	53 553	-569
23	Areella näringar, landsbygd och livsmedel	18 622	-298
24	Näringsliv	5 375	-623
25	Allmänna bidrag till kommuner	91 445	-1 953
26	Statsskuldsräntor m.m.	10 769	0
27	Avgiften till Europeiska unionen	31 827	0
Summa utgiftsområden		900 443	-25 807
Minskning av anslagsbehållningar		-3 117	0
Summa utgifter		897 326	-25 807
Myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, netto		10 768	0
Kassamässig korrigering		0	0
Summa		908 094	-25 807

Förslag till utgiftsramar för år 2017 och 2018

Förslag till utgiftsramar 2017–2018, mnkr		Folkpartiet Liberalernas förslag		Avvikelse från regeringen	
Utgiftsområde		2017	2018	2017	2018
1	Rikets styrelse	12 758	12 914	-48	-85
2	Samhällsekonomi och finansförvaltning	14 418	14 743	-632	-697
3	Skatt, tull och exekution	10 873	11 021	-55	-97
4	Rättsväsendet	42 106	42 861	-43	-98
5	Internationell samverkan	1 908	1 912	0	0
6	Försvar och samhällets krisberedskap	51 216	53 171	1 000	2 000
7	Internationellt bistånd	36 439	39 742	95	92
8	Migration	16 466	13 566	657	640
9	Hälsovård, sjukvård och social omsorg	66 340	67 387	-1 789	-1 777
10	Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	110 601	112 941	-2 383	-2 453
11	Ekonomisk trygghet vid ålderdom	34 553	33 247	198	197
12	Ekonomisk trygghet för familjer och barn	90 142	92 942	122	163
13	Integration och jämställdhet	27 241	29 667	-1 051	-1 492
14	Arbetsmarknad och arbetsliv	71 355	70 938	-8 717	-9 744
15	Studiestöd	20 299	20 891	-1 548	-1 309
16	Utbildning och universitetsforskning	69 563	70 641	-2 288	-1 860
17	Kultur, medier, trossamfund och fritid	13 248	13 323	-705	-717
18	Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	1 128	1 136	-5 876	-5 879
19	Regional tillväxt	3 577	3 371	0	0
20	Allmän miljö- och naturvård	5 823	5 698	-1 518	-1 523
21	Energi	2 352	2 164	-436	-438
22	Kommunikationer	54 648	55 120	-521	-604
23	Areella näringar, landsbygd och livsmedel	16 469	17 061	-329	-349
24	Näringsliv	5 164	5 185	-668	-655
25	Allmänna bidrag till kommuner	92 584	93 116	-2 494	-2 281
26	Statsskuldsräntor m.m.	20 298	25 831	0	0
27	Avgiften till Europeiska unionen	37 669	38 975	0	0
Summa utgiftsområden		929 239	949 563	-29 029	-28 966
Minskning av anslagsbehållningar		701	251	-210	-1 340
Summa utgifter		909 642	923 984	-29 239	-30 306
Myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, netto		6 944	5 925	0	0
Kassamässig korrigering		0	0	0	0
Summa		936 884	955 739	-29 239	-30 306

Statsbudgetens saldo och statsskulden

Statsbudgetens saldo och statsskulden, avvikelse från regeringen, mnkr			
	2016	2017	2018
Statsbudgetens inkomster	-24 471	-28 928	-29 579
därav inkomster av försäld egendom	0	0	0
Statsbudgetens utgifter	-25 807	-29 239	-30 306
därav statsskuldsräntor	0	0	0
Riksgäldskontorets nettoutlåning	0	0	0
kassamässig korrigering	0	0	0
Statsbudgetens saldo	1 337	311	727
Statsskuld vid årets slut	-1 337	-1 648	-2 375

Den offentliga sektorns finanser

Den offentliga sektorns finanser, avvikelse från regeringen, mnkr			
	2016	2017	2018
Offentlig sektors inkomster	-24 025	-28 341	-28 748
Offentlig sektors utgifter	-25 051	-28 362	-29 305
Finansiellt sparande i offentlig sektor	1 027	21	557
Staten	1 337	311	727
Ålderspensionssystemet	-310	-290	-170
Kommunsektorn	0	0	0
Finansiellt sparande i procent av BNP (nivå)	-0,9%	-0,5%	0,0%

För den summerade effekten av denna motions effekt på ålderspensionssystemet hänvisas till RUT Dnr 2015:1351, 2015:1583, 2015:1436, 2015:1584 samt egna beräkningar.

Kommunsektorns finanser

Kommunsektorns finanser, avvikelse från regeringen, mnkr			
	2016	2017	2018
Kommunal inkomstskatt	446	587	831
Kapitalinkomster och övriga inkomster	0	0	0
Statsbidrag under uo 25	-1 953	-2 494	-2 281
därav ekonomiska regleringar	-253	-94	319
Statsbidrag från övriga utgiftsområden	-8 383	-7 003	-6 306
Inkomster totalt	-9 890	-8 910	-7 756
Utgifter	-9 890	-8 910	-7 756
Finansiellt sparande i kommunsektorn	0	0	0

Ekonomiska reglering motsvarar den summerade effekten av regleringar enligt finansieringsprincipen under UO 25. För 2016 dekomponeras de minskade utgifterna för kommunsektorn enligt följande: -253 miljoner enligt utgiftspåverkande ekonomiska regleringar enligt finansieringsprincipen på UO25, -300 miljoner enligt övriga utgiftspåverkande regleringar på UO25, -954 miljoner enligt ej annorstädes reglerade förändringar av den kommunala inkomstskatten samt -8 383 enligt utgiftspåverkande statsbidrag från övriga utgiftsområden.

Bilaga 1 – Ekonomisk jämställdhet mellan män och kvinnor

Sammanfattning

Jämställdhetspolitiken är ett av Folkpartiet Liberalernas mest prioriterade politikområden. I debatten om statens budget reduceras jämställdhet ofta till att enbart handla om det utgiftsområde som reglerar särskilda jämställdhetssatsningar. För att uppnå framgång i jämställdhetsarbetet krävs dock ett helhetsperspektiv. Folkpartiet Liberalernas jämställdhetspolitik syftar till att uppnå de jämställdhetspolitiska mål genom prioriteringar som sträcker sig över hela det politiska fältet. En viktig del i en sådan strävan är även en bred förståelse av varför sådana prioriteringar behövs, och hur jämställdheten ser ut i samhället i stort. Denna bilaga syftar till att bidra till just en sådan förståelse. Genom att ge en sammanfattande lägesbild av allt från arbetsmarknaden till mäns våld mot kvinnor hoppas vi lägga en fond till den politik Folkpartiet Liberalerna presenterar och kommer att presentera.

Jämställdhet är ytterst inte en fråga om tyckande utan en fråga om kunskap. De många orättvisor som möter individer till följd av deras kön skapar för oss liberaler en skyldighet att agera.

Vidare är jämställdhet en avgörande dimension i en liberal ekonomisk politik för ett ökat välbefinnande. År 2013 räknade riksdagens utredningstjänst exempelvis ut att Sveriges BNP skulle öka med cirka 358 miljarder kronor per år om kvinnor hade lika hög sysselsättningsgrad som män och också arbeta lika många timmar.¹ I flera kvinnodominerade yrken är avkastningen på högskoleutbildning även låg och i vissa fall negativ i ett livslöneperspektiv. Exempel på dessa yrken är samhällsnödvändiga yrkeskategorier som grundskollärare, bibliotekarier, arbetsterapeuter och tandhygienister.²

Sverige har en av Europas mest könssegregerade arbetsmarknader. De yrken som inrymmer stort ansvar, komplexa uppgifter och kräver lång utbildning har högre lön i jämförelse med enklare jobb. De kvalificerade yrkena har historiskt sett besittits av män. Utbildningarna till dessa yrken är numera mindre könssegregerade än tidigare. Medan könsbalansen förbättrats i dessa kvalificerade yrken har de oförklarade löneskillnaderna kvarstått inom respektive yrke.

¹ Riksdagens utredningstjänst (2012).

² Granqvist (red.) (2011).

Kvinnodominerade yrken har dessutom många gånger lägre genomsnittslöner än yrken med likvärdiga kompetenskrav som är mansdominerade.³

Att kvinnor och män väljer olika utbildningar förklarar varför de väljer olika yrken. Valen leder sedan i sin tur till en könssegregerad arbetsmarknad. De val som görs relativt tidigt i livet kan därmed få konsekvenser för lång tid för både individ och samhälle.

Konsekvenserna syns i kvinnors och mäns löner, pensioner och inkomster. Av den anledningen blir utbildningsval den viktigaste förklaringen till löneskillnaderna mellan män och kvinnor.⁴

Till viss del kan könssegregationen på den svenska arbetsmarknaden sättas i samband med att vi har hög sysselsättningsgrad bland kvinnor i jämförelse med i många andra länder. I internationella jämförelser har Sverige hög sysselsättningsgrad hos både kvinnor och män. 78 procent av kvinnorna och 82 procent av männen i åldern 20–64 år var sysselsatta år 2014.⁵ Vanligtvis utgörs stora delar av omsorgsarbetet oavlönat i andra länder, vilket i Sverige utförs som förvärvsarbete. Lönegapet mellan kvinnor och män kan även förklaras av att kvinnor förvärvsarbetar färre timmar än män. Sysselsättningsgraden mellan kvinnor och män har haft en konstant skillnad på ungefär fem procentenheter sedan 1990-talet.⁶

Kvinnor arbetar deltid i en större utsträckning än män. Den största orsaken till det uppges vara att vad som kallas ett lämpligt heltidsarbete saknas. Att kvinnors arbetstid minskar när de får barn är ett mönster som etableras under föräldraledigheten. Kvinnor tenderar att vara föräldralediga mycket längre än män och ledigheten tas främst ut under barnets första två år.⁷ Kvinnor använder även ungefär två av tre vab-dagar.⁸ Det etablerade mönstret innebär att kvinnan tar huvudansvaret för hem- och omsorgsarbete som är obetalt, något som ofta hänger kvar när barnet blir äldre. Mönstret utgör en förklaring till varför kvinnor deltidarbetar i större utsträckning än män. Mäns benägenhet till deltidarbete förändras inte av om de har barn eller inte.⁹

Kvinnor har dessutom högre sjukfrånvaro än män. Denna könsskillnad har uppstått under de senaste 35 åren.¹⁰ Att kvinnor nästan alltid är hemma längst med barn och har högst frånvaro från arbetet innebär en risk att drabbas av försämrad löneutveckling, lägre inkomst och glastak i karriärutvecklingen. Kvinnor kan dessutom riskera att betraktas som mindre attraktiva att anställa och beföras av arbetsgivare, eftersom arbetsgivare utgår från att kvinnor kommer att vara mer frånvarande från arbetet än män.¹¹

³ SCB, lönestrukturstatistiken (2013).

⁴ SOU 2011:1.

⁵ SCB, AKU 2014.

⁶ SCB (2014b).

⁷ SCB, AKU.

⁸ Inspektionen för socialförsäkringen (2013).

⁹ SCB, AKU.

¹⁰ Försäkringskassan (2014a).

¹¹ Stanfors (2007).

Den ekonomiska jämställdhetspolitikens ramar

Den svenska jämställdhetspolitiken bygger på det överordnade målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Fyra delmål vägleder politikens utformning:

1. En jämn fördelning av makt och inflytande.
2. Ekonomisk jämställdhet.
3. En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.
4. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Denna bilaga koncentrerar sig på målet om ekonomisk jämställdhet, men tar också upp de övriga tre målen.

Ekonomisk jämställdhet innebär att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet. Delmålet ingriper även att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och förutsättningar i fråga om tillgång till arbete och samma möjligheter och villkor vad gäller såväl anställnings-, löne- och andra arbetsvillkor som utvecklingsmöjligheter i arbetet. Målet har ett livscykelperspektiv. Det avlönade arbetet ska innebära ekonomisk trygghet och självständighet även under pensionsåren.

Ekonomisk jämställdhet syftar till fördelningen av ekonomiska resurser. Målet är inte bara att kvinnor och män ska ha samma möjligheter att försörja sig genom betalt arbete, målet ska även resultera i att ekonomisk jämställdhet uppnås. Kvinnor och män ska ha lika möjligheter att bli ekonomiskt självständiga.

Fördelningen av resurser inom hushållet påverkar medlemmarnas beteende, och därmed respektive partners välfärd. Det spelar därför roll vem som kan bidra till hushållets inkomst. För att ekonomisk jämställdhet ska kunna uppnås är det viktigt att skapa förutsättningar för att kvinnor och män ska ta ett delat ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Politikens uppgift är att skapa förutsättningar för att kvinnor och män ska kunna leva jämställt och för att kvinnor och män, liksom pojkar och flickor, ska slippa sådana begränsningar av sina egna val som traditionellt styrt könstillhörighet.¹² Således är även jämn fördelning av makt och inflytande en förutsättning för ekonomiskt jämställdhet.

Att studera vilken möjlighet kvinnor och män har till egen inkomst och egen försörjning samt hur stor inkomst kvinnor respektive män förfogar över är viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv. I denna bilaga fokuseras på mäns och kvinnors individuella inkomster och särskilt fokus läggs på utvecklingen av inkomsterna från arbete och på möjligheterna för kvinnor och män att försörja sig själva.

Kvinnor och män har olika positioner inom sektorer och yrken. Fördelningen är så pass ojämna att kvinnor har lägre befattningsnivåer än män inom samtliga sektorer. Fördelningen mellan kvinnor och män

¹²SOU 2015:15

är särskilt ojämn i toppbefattningar, såsom VD-poster och vad gäller representation i styrelser och ledningsgrupper. Fördelningen på chefspositioner följer den yrkessegregering som råder på arbetsmarknaden generellt.

Jämställdhetsintegrering som strategi

I genomförande av ekonomisk politik är jämställdhetsintegrering och jämställdhetsbudgetering ett viktigt inslag. Jämställdhetsintegrering betyder att jämställdhetsperspektivet integreras i verksamheten och i olika steg av beslutsprocesserna. Det innebär till exempel att jämställdhetsperspektivet ska vara en integrerad del av det dagliga arbetet på samtliga nivåer hos de aktörer som vanligen involveras i det politiska beslutsfattandet och i alla stadier av beslutsfattandet. För att nå hållbara resultat krävs ett systematiskt och kontinuerligt jämställdhetsarbete. För att detta ska bli verklighet krävs både aktivt ledarskap och politiskt engagemang för att kunna skapa förutsättningar.

Jämställdhetsbudgetering är att tillämpa principen om jämställdhetsintegrering i budgetförfarandet. Det innebär att budgetpolitikens effekter på jämställdhet utvärderas och att ett jämställdhetsperspektiv ska integreras på samtliga nivåer i budgetförfarandet.

Ekonomisk ojämställdhet i Sverige - en introduktion

Fram till mitten på 1900-talet var det i många yrken vedertaget att betala kvinnor och män olika löner för samma arbete. Kvinnolöner avskaffades i staten år 1947, då principen om lika lön för samma tjänst infördes. År 1960 skrev sedan partsorganisationerna SAF och LO ett avtal med ambitionen att de särskilda kvinnolönerna på deras avtalsområden skulle avskaffas inom en femårsperiod. 55 år senare tjänar män i genomsnitt fortfarande mer än kvinnor.¹³

Sverige har en internationellt sett hög sysselsättningsgrad bland kvinnor. Kvinnor förvärvsarbetar med sådant som i andra länder utförs obetalt, till exempel barnomsorg. Av den anledningen blir kvinnors sysselsättningsgrad jämförelsevis hög och det är i stor utsträckning just kvinnor som utför detta arbete.

Yrkessegregeringen är utbredd. Drygt 50 procent av alla som arbetar skulle behöva byta jobb för att könssegregationen skulle upphöra och arbetsmarknaden uppnå en jämn könsbalans. Segregeringen är relevant att studera eftersom den får oönskade konsekvenser för både individen och samhället i stort.¹⁴

¹³ Jordansson (2005).

¹⁴ SOU 2015:50

Löneskillnaderna mellan kvinnor och män minskar, men ändå uppgick kvinnors genomsnittliga månadslön bara till 86,8 procent av männens lön år 2014. Under de senaste tjugo åren har löneskillnaden minskat med ungefär tre procentenheter. Om variabler som utbildning, ålder, yrke och sektor inkluderas i samma beräkning återstår en oförklarad löneskillnad på 5 procent.¹⁵

30 procent av de förvärvsarbetande kvinnorna respektive 11 procent av de förvärvsarbetande männen arbetar deltid. Den skillnad i den totala löneinkomsten mellan kvinnor och män som detta leder till är således cirka 25 procent. Det är den totala löneinkomsten som betalas ut varje månad och det är den som också baseras på hur mycket man har arbetat.

Skillnader i total löneinkomst är en av orsakerna till skillnaderna i kvinnor och mäns pensioner. Genomsnittskvinnan har tjänat ungefär 3,6 miljoner kronor mindre än genomsnittsmannen när hon går i pension ifall hon haft ett fyrtioårigt arbetsliv. 60 procent av alla kvinnor fyllda 65 år eller mer som får ålderspension har haft en inkomst så låg att hennes pension består helt eller delvis av garantipension. För män är motsvarande siffra cirka 15 procent.¹⁶

Den bristande jämställdheten i samhället och arbetslivet är ett faktum men dess förklaringar varierar. Tre typer av förklaringsmodeller går att urskilja. För det första finns det en modell som ger individuella förklaringar till att arbetslivet inte är jämställt. Dessa förklaringar utgår från antagandet att kvinnor och män generellt har olika preferenser och därför gör olika val. För det andra finns det en modell som ger organisatoriska förklaringar som utgår ifrån att det är villkor och omständigheter i arbetsorganisationer som får kvinnor och män att agera på olika sätt. För det tredje finns det en modell som ger strukturella förklaringar som tar sikte på de värderingar och normer som råder i samhället i stort och även genomsyrar arbetslivet.

Val av utbildning

Unga kvinnor och män väljer ofta olika utbildningar både på gymnasiet och i högskolan vilket är en av förklaringarna till det könssegregerade arbetslivet. Utbildningsvalen styr i sin tur vilka yrken som väljs när skolan är avslutad. Val som gjorts relativt tidigt i livet kan därför få konsekvenser för lång tid, både för individen och samhället i stort. Av den anledningen blir utbildningsval den viktigaste förklaringen till löneskillnaderna mellan män och kvinnor.¹⁷

Könssegregeringen är tydligare på yrkesförberedande program än på studieförberedande programmen. Kvinnor som väljer att läsa yrkesförberedande program studerar ofta med inriktning mot naturbruk, hotell och turism, barn och fritid, vård och omsorg samt

¹⁵ Medlingsinstitutet, rapporten om löneskillnader 2014.

¹⁶ Pensionsmyndigheten (2014).

¹⁷ SOU 2011:1.

hantverk. Män väljer ofta att studera el och energi, bygg och anläggning, VVS och fastighet, fordon och transport samt industriteknik. Efter yrkesutbildningarna tenderar fler män att gå direkt ut i arbetslivet jämfört med kvinnor, som ofta väljer att studera vidare på högskola eller universitet.¹⁸

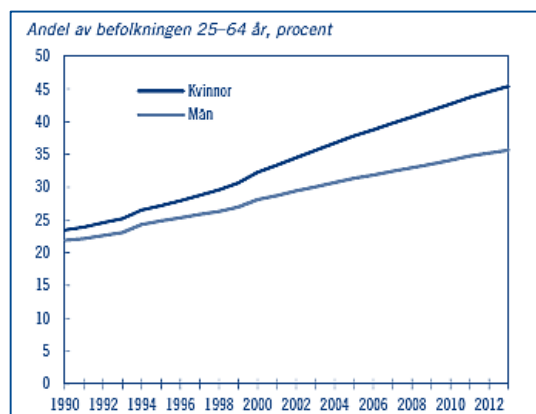
Det finns skillnader i hur lågutbildade respektive högutbildades barn väljer gymnasieprogram. Barn till lågutbildade föräldrar väljer inte sällan yrkesförberedande program, vilka har ojämn könsfördelning. Barn till högutbildade däremot, återfinns bland de studieförberedande programmen med jämnare könsfördelning.¹⁹

Fler kvinnor än män läser vidare på högskola eller universitet, oavsett om de kommer från yrkesförberedande eller studieförberedande program. Lärarutbildning är det största utbildningsprogrammet och majoriteten där är kvinnor. Hälso- och sjukvård samt social omsorg är dock de vanligaste utbildningsinriktningarna för kvinnor. Mer än 80 procent av studenterna där är kvinnor. Den skeva fördelningen har i stort sett varit konstant inom dessa utbildningsinriktningar under de senaste trettio åren.

20

Män väljer ofta att studera teknik och tillverkning, och där är könsfördelningen 69 procent män respektive 31 procent kvinnor. Andelen kvinnor i denna utbildningsinriktning har dock fördubblats under de senaste trettio åren.²¹

Enligt Statistiska centralbyråns beräkningar år 2013 hade 36 procent av männen respektive 45 procent av kvinnorna i åldern 25–64 år eftergymnasial utbildning. Prognosen visar att andelarna kommer att fortsätta stiga, och år 2030 förväntas andelarna vara 39 procent av männen och 54 procent av kvinnorna i åldersspannet. Skillnaden mellan kvinnors och mäns utbildningsnivå beräknas alltså öka. Kvinnor har jämfört med män bättre resultat i skolan och dessutom högre utbildningsnivå, vilket på längre sikt kan innebära att männen får svårare att konkurrera om jobben.²²

Figur 1: Eftergymnasial utbildning 1990–2013. Anm: Nivåklassificeringen är gjord utifrån svensk utbildningsnomenklatur SUN2000. Källa: SCB, SOU 2015:15.

Sektor	Kvinnor		Man		Könsfördelning	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Kvinnor	Män
Kommuner	606	30	183	9	77	23
Landsting	194	10	55	3	78	22
Stat	132	7	132	6	50	50
Privat	1 069	53	1 639	82	39	61
Totalt*	2 000	100	2 009	100	50	50

Figur 2: Anställda i åldern 20–64 år efter sektor 2014. Antal i tusental, procentuell fördelning och könsfördelning (%) Anm: *Uppgift om sektor saknad för anställda utomlands. Källa: SCB, AKU, SOU 2015:50.

Val av yrke

Mellan sektorer finns en tydlig könsfördelning. Nästan 80 procent av de anställda i kommun och landsting utgörs av kvinnor.

¹⁸ SOU 2015:50.

¹⁹ SCB, Utbildningsstatistisk årsbok (2015).

²⁰ Ibid.

²¹ SOU 2015:50.

²² Statistiska centralbyrån (2013).

Könsfördelningen i den statliga sektorn är jämn och det är den i princip i privat sektor också, 39 procent kvinnor respektive 61 procent män.²³

Kvinnor arbetar i högre grad inom serviceyrken och inom vård- och omsorgsyrken. Män arbetar i högre grad inom tekniska och manuella yrken. De mest kvinnodominerade yrkena är undersköterska, barnskötare, grundskollärare, förskole- och fritidspedagog och vårdbiträde. De mest mansdominerade yrkesgrupper är byggnadsarbetare, lastbilsförare, fordonsmekaniker och maskinoperatör.

Yrkessegregeringen bland anställda återfinns även bland företagare. Cirka hälften av alla egenföretagande män finns inom 20 olika yrken. Könsfördelningen hos dessa är 79 procent män och 21 procent kvinnor. Könsfördelningen är mer jämn inom de 20 vanligaste yrkena bland egenföretagande kvinnor, där 55 procent av egenföretagarna är kvinnor och 45 procent män. Bland de 20 vanligaste yrkena hos egenföretagande män har två stycken yrken jämn könsfördelning inom jämställdhetsintervallet (beräknat som att det underrepresenterade könets andel är minst 40 procent). Dessa yrken är skogsbrukare och journalister/informatörer.²⁴

Lönegapet mellan kvinnor och män kan till viss del förklaras av att kvinnor förvärvsarbetar färre timmar än män, men det kan också förklaras med att kvinnor och män många gånger har olika yrken. De yrken som inrymmer stort ansvar, komplexa uppgifter och kräver lång utbildning har högre lön i jämförelse med andra jobb. De kvalificerade yrkena har historiskt sett besittits av män. Utbildningarna till dessa yrken är numera mindre könssegregerade än tidigare. Medan könsbalansen förbättrats i dessa kvalificerade yrken har de oförklarade löneskillnaderna kvarstått inom respektive yrke. Löneskillnaden kan inte förklaras av att kvinnor har mindre erfarenhet än män inom yrkena eftersom att löneskillnaden finns redan i ingångslönerna direkt efter avslutade utbildningar.²⁵

Kvinnodominerade yrken har dessutom många gånger lägre genomsnittslöner än likvärdiga yrken som är mansdominerade. Detta kan bero på att kvinnor ofta arbetar i kommuner och landsting, men det finns inga tydliga samband mellan lön och sektor för de stora kvinnodominerade yrkena.²⁶

Förklaring till att genomsnittslönen i kvinnodominerade yrken är lägre än i mansdominerade yrken med motsvarande kvalifikationskrav och arbetsuppgifter kan ligga i att det förekommer värdediskriminering på arbetsmarknaden – att kvinnors arbete värderas lägre än mäns.

²³ SCB, AKU (2014).

²⁴ SCB, Yrkesregistret (2013).

²⁵ Medlingsinstitutet (2012).

²⁶ SCB, lönestrukturstatistiken (2013).

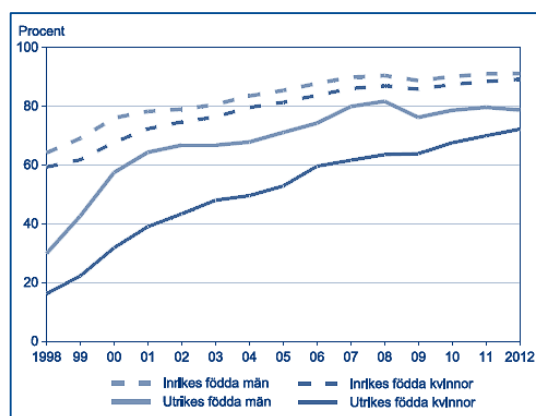
Sysselsättningsgrad

Villkor i arbetslivet, såsom arbetstid, arbetsmiljö och anställningsformer, ser olika ut på arbetsmarknaden för kvinnor och män. Det skiljer sig också vad gäller den arbetsrelaterade ohälsan, sjuk- eller aktivitetsersättning (förtidspension) och ”frivilligt” deltidsarbete.²⁷

Könssegregeringen leder till stora konsekvenser för kvinnors och mäns löner, pensioner och inkomster, men en del av könssegregationen i Sverige kan förklaras av att vi har hög sysselsättningsgrad bland kvinnor. I många länder utgörs stora delar av omsorgsarbetet oavlönat, vilket i Sverige utförs som förvärvsarbete. I internationella jämförelser har Sverige hög sysselsättningsgrad hos både kvinnor och män. 78 procent av kvinnorna och 82 procent av männen i åldern 20–64 år var sysselsatta år 2014.²⁸

Skillnaden mellan kvinnor och män i sysselsättningsgrad har varit konstant på ungefär fem procentenheter sedan 1990-talet. Bland äldre män har sysselsättningen ökat under det senaste decenniet. Cirka 40 procent av de sysselsatta i åldersgruppen 65–74 är företagare och 50–60 procent av denna grupp utgörs av män. Ungas sysselsättningsgrad, och framför allt bland unga män, har däremot sjunkit under de senaste åren. Sysselsättningsgraden hos kvinnor och män skiljer sig åt för olika åldrar, men den sig också åt mellan inrikes och utrikes födda. Inrikes födda arbetar i större utsträckning än utrikes födda, men andelen utrikes födda som arbetar ökar med tiden de levtt i Sverige.²⁹

Om fler kvinnor förvärvsarbetade skulle både deras privatekonomi och den gemensamma samhällsekonomin gynnas. År 2013 räknade riksdagens utredningstjänst ut att Sveriges BNP skulle öka med cirka 358 miljarder kronor per år om kvinnor hade lika hög sysselsättningsgrad som män och också arbeta lika många timmar.³⁰

Figur 3: Andel inrikes och utrikes födda i sysselsättning. Andel som arbetar åren efter invandring 1997 bland personer som var 20–24 år vid invandringen samt motsvarande andel jämnåriga inrikes födda. Källa: SCB (2014b), SOU 2015:50.

Anställningsform

År 2014 hade 83 procent av alla anställda kvinnor och 87 procent av alla anställda män i åldrarna 20–64 år en tillsvidareanställning, vilken alltså är den vanligaste anställningsformen för både kvinnor och män.

²⁷ SOU 2014:30

²⁸ SCB, AKU. Med sysselsättningsgrad avses andel sysselsatta av befolkningen i respektive åldersgrupp. Personer som under mätveckan utförde något arbete (minst en timme) eller var tillfälligt frånvarande från arbete räknas som sysselsatta.

²⁹ SCB (2014b)

³⁰ Sveriges riksdag (2012)

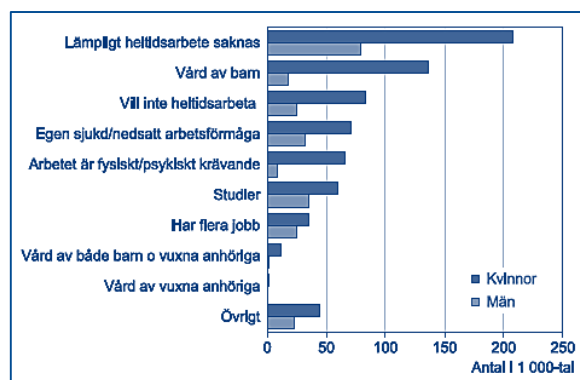
År 2014 var 13 procent av männen och 17 procent av kvinnorna tidsbegränsat anställda.³¹

Tidsbegränsade anställningar har ökat sedan slutet av 1980-talet. Skillnaderna mellan kvinnor och män har emellertid minskat eftersom antalet tidsbegränsade anställningar ökat mer för män jämfört med för kvinnor. Tidsbegränsade anställningar är vanligast bland yngre personer.³²

Deltid

Som tidigare nämnt tenderar kvinnor att förvärvsarbeta deltid mer än män. Att ”ett lämpligt heltidsarbete saknas” är den vanligaste orsaken till varför både kvinnor och män deltidsarbetar. För kvinnor är den näst vanligaste orsaken till deltidsarbete ”vård av barn” och för män ”studier”. Mäns benägenhet till deltidsarbete påverkas inte av ifall han har barn eller inte.³³

Att kvinnors arbetstid minskar när de får barn är ett mönster som etableras under föräldraledigheten. Kvinnor tenderar att vara föräldralediga mycket längre än män och ledigheten tas främst ut under barnets första två år. Det etablerade mönstret innebär att kvinnan tar huvudansvaret för hem- och omsorgsarbete som är obetalt vilket ofta hänger kvar när barnet blir äldre. Mönstret utgör en förklaring till att kvinnor deltidsarbetar i större utsträckning än män.³⁴

Figur 4: Orsak till deltidarbete. Orsaker till deltidarbete för kvinnor och män 20–64 år, 2014. Källa: SCB (2014a), SOU 2015:50.

Tiden på arbetet hänger samman med ersättningen för arbete. Deltidsarbete blir därför en ekonomisk förlust, både kortsiktigt och långsiktigt. Färre arbetade timmar ger en lägre inkomst och kan leda till en sämre löneutveckling över tid. Detta påverkar både den framtida pensionen och ersättningen vid sjukdom, arbetslöshet och föräldraledighet. Eftersom kvinnor arbetar deltid i större utsträckning än män har därför den ojämna fördelningen av deltidarbetet stor betydelse för den ekonomiska ojämställdheten.³⁵

I samtliga EU:s medlemsstater arbetar kvinnor deltid oftare än män, men förutsättningarna ser olika ut i de olika länderna. Förutsättningarna påverkas av avtal på arbetsmarknaden och av lagar, men också av kulturellt betingade beteenden samt av huruvida vanligt det är att kvinnor alls förvärvsarbetar. Hög sysselsättningsgrad och hög andel deltidarbete bland kvinnor förklaras av förekomsten av väl utbyggd offentlig välfärd med omfattande barnomsorg och

³¹ SCB (2014a)

³² SCB, AKU

³³ SCB, AKU (2014)

³⁴ SOU 2015:50

³⁵ Ibid

socialförsäkringssystem. Kvinnor i dessa länder behöver inte sluta arbeta i samband med familjebildning. Att kvinnor arbetar i mindre omfattning under småbarnsåren är ett mönster som är särskilt tydligt i Sverige och Norge.³⁶

En annan förklaringsmodell är att det i framför allt kvinnodominerade sektorer, som till exempel offentliga välfärdstjänster, har vuxit fram en särskild ”deltidskultur” i Norden. Denna deltidskultur sägs påverka viljan och även möjligheterna till heltidsanställningar, eftersom den skapar en norm om deltid för kvinnor. Dessutom är kvinnors deltidsarbete starkt kopplat till kvinnors större familje- och omsorgsansvar. Även i denna förklaring har kvinnors egna val och arbetets organisering betydelse, liksom välfärdspolitiken och systemen för föräldraförsäkring och barnomsorg.³⁷

Sjukskrivningar

Att kvinnor har högre sjukfrånvaro än män är en skillnad som uppstått under de senaste 35 åren. År 1955 infördes den obligatoriska allmänna sjukförsäkringen, och sedan dess och fram till slutet av 1970-talet låg kvinnors och mäns sjukfrånvaro på ungefär samma nivå. På 1980-talet skedde en tydlig förändring som innebar att kvinnors sjukfrånvaro ökade till en högre nivå än männens. Det finns många orsaker till detta, och att utvärdera olika enskilda faktorer förklaringsvärde har inte lyckats.³⁸

Skillnaden vad gäller sjukfrånvaro mellan kvinnor och män är inte bara ett svenskt fenomen utan återfinns i många jämförbara europeiska länder som till exempel Finland, Danmark, Nederländerna, Storbritannien, Frankrike, Norge och Tyskland. Skillnaden verkar också ha ökad sedan mitten av 1980-talet i flera av dessa länder.³⁹

En förklaring kan vara att kvinnors arbetsplatser inte sällan har en krävande psykosocial arbetsmiljö. Kvinnor och män som arbetar med samma uppgifter drabbas däremot av besvär i lika stor utsträckning.⁴⁰

Den totala sjukfrånvaron var som störst sedan sjukförsäkringen infördes i slutet av 1980-talet och i början av 2000-talet. Under 2000-talets andra hälft infördes reformer inom på sjukförsäkrings- och skatteområdet för att minska sjukfrånvaron och öka möjligheterna och drivkrafterna att komma tillbaka i arbete, till exempel rehabiliteringskedjan, nystartsjobben och jobbskatteavdraget. Den generella sjukfrånvaronivån har sedan minskat under de senaste åren, liksom skillnaden mellan kvinnor och män mätt i sjuktalet.⁴¹ År 2003

³⁶ Ibid

³⁷ Drange & Egeland (2014)

³⁸ Försäkringskassan (2014a).

³⁹ Angelov m.fl. (2011).

⁴⁰ Arbetsmiljöverket (2013).

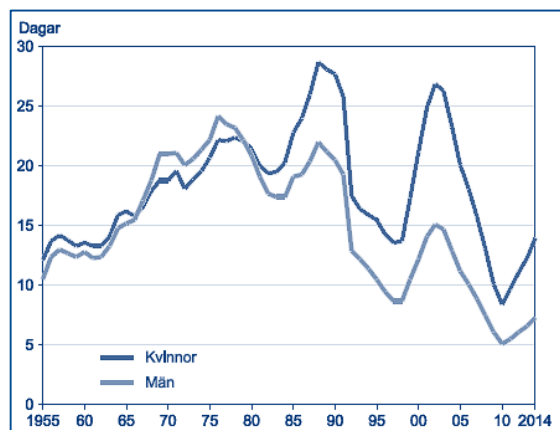
⁴¹ Sjuktalet mäter antal utbetalda dagar med sjukpenning per registrerad försäkrad i åldrarna 16–64 år. Dagar räknas brutto, dvs. alla dagar räknas som en dag oavsett omfattningen är hel, halv etc. I sjuktalet räknas inte försäkrade med hel sjukersättning eller aktivitetsersättning.

var skillnaden i utbetald sjukpenning cirka 12 dagar, medan den 2014 var cirka 7 dagar.⁴²

Under 2013 tog cirka 530 000 personer emot sjukpenning från Försäkringskassan vid minst ett tillfälle.⁴³ 63 procent av dessa var kvinnor. En tydlig skillnad mellan kvinnor och män finns för sjukskrivningsperioder kortare än 15 dagar. Kvinnor tenderar att vara överrepresenterade bland korttidssjukskrivna.⁴⁴

I internationella jämförelser har Sverige en hög sjukfrånvaro. I länder där de stora flertalet kvinnor arbetar är också sjukfrånvaron bland kvinnor relativt hög. De internationella skillnaderna behöver inte betyda att svenskar har sämre hälsa än i andra länder eller att svenskar har lätt att besluta att inte vara på arbetet. Det kan bero på att även personer med sämre hälsa arbetar på grund av Sveriges höga ambitioner för sysselsättning. Äldre människor tenderar till exempel att arbeta allt längre vilka också lider av ohälsa oftare än yngre.⁴⁵

Hur många som arbetar påverkas av konjunkturen, vilket kan vara en orsak till förändringar i sjukfrånvaro över tid. Sjukfrånvaron tenderar att minska vid lågkonjunktur och öka vid högkonjunktur. Det kan bero på att fler anställs när arbetslösheten är låg och då även personer med hälsoproblem, vilket ger högre sjukfrånvaro. I ett sämre konjunkturläge upplevs risken som större att bli uppsagd, vilket kan leda till att anställda minskar sin sjukfrånvaro. Denna effekt kan drabba kvinnor i en större utsträckning än den drabbar män.⁴⁶

Figur 5: Sjuktalet för kvinnor och män 1955–2014. Anm: Sjuktalet motsvarar antal utbetalda dagar med sjukpenning per sjukpenningförsäkrad. Sjuktalet redovisas för en tolv månadersperiod. Alla dagar räknas som en dag oavsett om omfattningen är hel, halv osv. Definitionen förändrades något 1998. Källa: Försäkringskassan, SOU 2015:50.

Föräldraledighet och vår av barn

Ett antal politiska reformer, såsom individuell beskattning, utbyggnaden av den offentliga barnomsorgen och föräldraförsäkringen, har syftat till att gynna arbetskraftsdeltagande och öka jämställdheten mellan könen.⁴⁷ Effekten har blivit att Sverige vid en europeisk jämförelse har höga fertilitetstal och högt kvinnligt arbetskraftsdeltagande.⁴⁸

År 1974 infördes föräldraförsäkringen för att underlätta för kvinnor att kombinera barnafödande och förvärvsarbete och för att män skulle få möjlighet att bygga en nära relation till sina barn. När föräldraförsäkringen infördes kom den till 99,5 procent att användas

⁴² År 2003 var sjuktalet för kvinnor/män 26,3/14,7 (26,3-14,7 = 11,6 dagars skillnad). År 2014 var sjuktalet för kvinnor/män 14,0/7,3 (14,0-7,3 = 6,7 dagars skillnad).

⁴³ Det vill säga sjukfall för anställda som pågår 15 dagar eller längre.

⁴⁴ Försäkringskassan (2014a).

⁴⁵ Hensing (2014).

⁴⁶ Angelov m.fl. (2011).

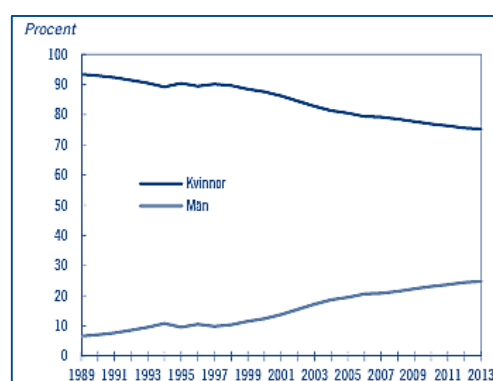
⁴⁷ Duvander & Viklund (2014).

⁴⁸ Försäkringskassan (2013a), SOU 2005:73

av kvinnor. Fortfarande år 2014 tog kvinnor ut de flesta föräldrapenningsdagarna, 75 procent.⁴⁹ Införandet av en öronmärkt månad för vardera föräldern i sjukförsäkringen, vilket skedde 1995 på Folkpartiet Liberalernas initiativ, följdes av en ökning av männens uttag av föräldrapenning. Motsvarande ökning skedde inte när en andra månad reserverades år 2002. Förklaringen till detta kan vara att försäkringen samtidigt förlängdes med ytterligare en månad och att även mammors uttag ökade.⁵⁰

Kvinnan är nästan alltid hemma längst med barnet och frånvaron från arbetet innebär en risk att drabbas av försämrad löneutveckling, lägre inkomst och glastak i karriärutvecklingen. Kvinnor kan dessutom riskera att betraktas som mindre attraktiva att anställa och beföras av arbetsgivare, eftersom arbetsgivare utgår från att kvinnor kommer att vara mer frånvarande från arbetet än män.⁵¹ Det ojämna uttaget av föräldradigheten påverkar också fördelningen av betalt och obetaltarbete och det mönster som etableras när barnen är små tenderar att bli permanenta.

Kvinnor använder även ungefär två av tre vab-dagar. Kvinnors andel av de uttagna dagarna var 63 procent och männens 37 procent år 2013. År 2012 användes totalt fem miljoner vab-dagar varav kvinnor tog 3,2 miljoner dagar och männen 1,8 miljoner.⁵² Fördelningen av vab-dagar mellan kvinnor och män har varit ganska stabil sedan 1980-talet⁵³ men den första reserverade månaden påverkade dock fördelningen av antal vab-dagar något mer jämfört.⁵⁴

Figur 6: Fördelning av föräldrapenningsdagar 1988–2013. Källa: Försäkringskassan, Prop. 2014/15:1 Bilaga 3.

Eftersom kvinnor tar den största delen av föräldradigheten tar de också under sin ledighet det största ansvaret för hemarbetet. Detta mönster tenderar att kvarstå även när barnen har blivit äldre.⁵⁵ Skillnaden mellan den tid kvinnor och män lägger på hushållsarbete har minskat över tid men detta beror främst på att kvinnor lägger allt mindre tid på dessa sysslor.⁵⁶ Det rutinmässiga hushållsarbetet har minskat och en förklaring till det är att tillgången till hushållsmaskiner färdiglagad mat har ökat. Med rut-avdraget som infördes år 2007 har också utnyttjandet av privat köpta hushållstjänster ökat.⁵⁷

Hög arbetsbelastning från både hushållsarbete och förvärvsarbete hänger samman med ökad risk för sjukfrånvaro.⁵⁸ När kvinnor blir

⁴⁹ SOU 2014:6

⁵⁰ Försäkringskassan (2014b), SOU 2014:6

⁵¹ Stanfors (2007).

⁵² Inspektionen för socialförsäkringen (2013).

⁵³ Försäkringskassan (2013b), Inspektionen för socialförsäkringen (2013).

⁵⁴ Inspektionen för socialförsäkringen (2013).

⁵⁵ Försäkringskassan (2013a).

⁵⁶ SCB (2014a).

⁵⁷ SOU 2015:50

⁵⁸ Boye (2014), Arbetsmiljöverket (2013).

föräldrar ökar deras sjukfrånvaro.⁵⁹ Allra störst risk för sjukskrivning löper de kvinnor vars partner inte använder föräldraförsäkringen.

Kvinnors och mäns situation på arbetsmarknaden förändras på flera sätt när de blir föräldrar.⁶⁰ Mäns karriärer och löner förändras positivt när de blir föräldrar, medan det motsatta gäller för kvinnor.⁶¹

Kvinnor och män som har barn har högre genomsnittslön är de som inte har barn. Dock får både kvinnor och män under föräldraledigheten en försämrad löneutveckling. Ett halvårs föräldrapenningsuttag försämrar löneutveckling med cirka en halv procent oavsett kön, förutsatt att föräldrarna tar ut lika lång ledighet. Men eftersom kvinnor tar ut föräldrapenningsdagar i en högre grad än män, blir det sammantagna lönetappet större för kvinnor än för män.⁶²

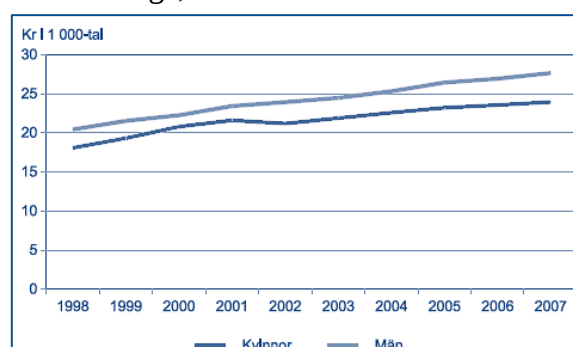
Högutbildade är de som förlorar mest på att vara frånvarande från arbetsmarknaden. Sett till de tio procent som är allra högst avlönade tycks männen dock förlora mer än kvinnor på att vara föräldralediga, mätt i termer av framtida löneutveckling.⁶³

För dem som fick sitt första barn år 2000 framgår det att lönegapet mellan kvinnor och män ökar när barnet är cirka två år. När kvinnor kommer tillbaka till arbetet får de en sämre löneutveckling jämfört med män. Kvinnor kommer senare inte ikapp utvecklingen och lönegapet ökar i stället med tid. En sådan ökning kan dock bero på att många får fler barn. En möjlighet är att män med barn erbjuds tidskrävande och lönefrämjande arbetsvillkor på ett annat sätt än kvinnor med barn, trots att de befinner sig i yrken med samma prestige.⁶⁴

Det finns flera faktorer som påverkar hur föräldrar väljer att ta ut föräldrapenning. Den faktorn som med störst betydelse för uttaget är kön. Kvinnor tar ut mer föräldraledighet än män oberoende av andra faktorer såsom utbildning eller inkomst.

För föräldrar som saknar eller har låg inkomst, alternativt svag anknytning till arbetsmarknaden, finns ett tydligt mönster som visar att pappor tar ut en liten del av föräldrapenning, om ens någon. Det kan bero på att ersättningen för dessa män blir låg och att de därför inte blir motiverade att ta ut föräldrapenning. Detsamma gäller inte för kvinnor med låga inkomster. Dessa kvinnor tar däremot ofta ut en kortare föräldraledighet än genomsnittet.⁶⁵

Män tjänar i regel mer än kvinnor och många utgår därför från att hushållet skulle förlora ekonomiskt på att män använde mer

Figur 7: Kvinnors och mäns månadslön. Utveckling för dem som fick sitt första barn år 2000. Anm: Uppgifterna gäller personerna som hade anställning året före barnets födelse och som tjänade minst 100 000 kronor i förvärvsinkomst (omräknat till 2007 års värde) samma år. Medianvärden i tusental kronor. Källa: Evertsson (2011), SOU 2015:50.

⁵⁹ Angelov m.fl. (2011).

⁶⁰ Angelov m.fl. (2013), Johansson (2010), Kennerberg (2007).

⁶¹ Evertsson (2014), Magnusson & Nermo (2014).

⁶² Evertsson (2014).

⁶³ Albrecht m.fl. (2015).

⁶⁴ Magnusson & Nermo (2014).

⁶⁵ Inspektionen för socialförsäkringen (2012) och (2013).

föräldrapenning. Dock kompenserar jämställdhetsbonusen tillsammans med progressiv beskattning av förvärvsinkomster och utnyttjat jobbskatteavdrag, i de allra flesta fall för stora inkomstskillnader. Detta bör uppmärksammas särskilt när regeringen nu föreslår ett avskaffande av jämställdhetsbonusen. Föräldralön som utgår efter avtal mellan arbetsmarknadens parter är ytterligare en faktor som leder till att ett jämnt uttag blir ekonomiskt fördelaktigt.⁶⁶ Den ojämna fördelningen av föräldraledigheten får konsekvenser för kvinnors arbetstid, lön, inkomst, karriärmöjligheter och pension. Normerna kring uttaget får också konsekvenser för mäns möjligheter att vara hemma med sina barn under småbarnsåren.⁶⁷

Karriärmöjligheter

Kvinnor och män har olika positioner inom sektorer och yrken. Fördelningen är så pass ojämn att kvinnor har lägre befattningsnivåer än män inom samtliga sektorer. Fördelningen mellan kvinnor och män är särskilt ojämn i toppbefattningar såsom på VD-poster och vad gäller styrelse- och ledningsgruppsrepresentation. Fördelningen på chefspositioner följer den yrkessegregering som råder på arbetsmarknaden generellt.

Män har befattningar som är kopplade till ansvar och till hur verksamheten ska styras medan kvinnor tenderar att ha positioner inom stödjande funktioner. Även i dessa positioner så har män i genomsnitt högre lön än kvinnor, en löneskillnad som med tiden har minskat men ännu kvarstår. Det är få människor som befinner sig på den positionen att de själva påverkas av denna vertikala segregation, men att vara chef ger tillgång till makt och resurser, och frågan handlar således också om vilka som har möjlighet att påverka villkoren för sig själva och för alla andra i arbetslivet. På lång sikt kan utbildnings- och yrkesval påverkas och på ännu längre sikt leda till en mindre segregerad arbetsmarknad, med mindre löneskillnader.⁶⁸

Det finns många möjliga förklaringar till varför kvinnor är underrepresenterade på höga positioner inom företag och organisationer och till löneskillnader mellan kvinnor och män i positionerna. Många teorier är desamma som de som används för att förklara kvinnors och mäns olika utbildnings- och yrkesval. Förklaringar på individnivå anger många gånger skillnader i utbildning, familjeansvar, frivilliga val, hälsa, nätverk och kontakter, riskbenägenhet och diskriminering. Brister på kvinnor i höga positioner antas vara en konsekvens av skillnader i mäns och kvinnors

Procent	Chefer		Anställda	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Privat sektor	29	71	39	61
Offentlig sektor	65	35	73	27
Stat	44	56	51	49
Kommuner	67	33	78	22
Landsting	73	28	79	21
Totalt	36	64	50	50

Figur 8: Chefer och anställda efter sektor 2012. Anm: Anställda avser åldersgruppen 20–64 år. Källa: SCB (2013a), Prop. 2014/15:1 Bilaga 3.

⁶⁶ Jfr Försäkringskassan (2014b), SOU 2014:6

⁶⁷ SOU 2015:50

⁶⁸ Bygren & Gähler (2007)

familjeansvar, arbetskraftsdeltagande samt utbildnings- och yrkesval.⁶⁹

Förklaringar på organisationsnivå anger skillnaderna beror på förekomsten av homosocialitet och kognitiva bias vilka påverkar bedömningen av kompetens och därmed också rekryteringen.⁷⁰

Familjebildning behöver inte bli ett hinder för karriären. Det är i det stora hela inte föräldraskap som påverkar kvinnors chans till toppositioner. Däremot gynnar familjebildning påtagligt mäns chanser. Män med flera barn verkar ha lättare att nå topplönepositioner än både män och kvinnor utan barn, även jämfört med kvinnor med fler barn. Fenomenet kan beskrivas som en faderskapspremie som förbättrar karriärmöjligheter.⁷¹

Jämfört med män utan barn har män, i fyrtioårsåldern, med två barn, dubbelt så ofta topplöneposition. Kvinnor i samma ålder som också har två barn tycks ha bättre chans att få dessa positioner jämfört med kvinnor och män i samma ålder utan barn. Men skillnaderna gentemot män i samma situation kvarstår.⁷²

Andra förklaringar till könsfördelningen på chefsnivå kan vara att kvinnor väljer utbildningar som leder till yrken inom kvinnodominerade områden, inom offentlig sektor, där karriärmöjligheterna också är färre. Män väljer i stället utbildningar som leder till det privata näringslivet, där karriärmöjligheter är större.⁷³ En förklaring till att män ofta är i majoritet på högre befattningar är att män tenderar att umgås med och inrikta sig mot andra män, homosocialitet. Det innebär att välja det välbekanta, vilket kan relatera till kön men även bakgrund och ekonomisk situation.⁷⁴ Att arbeta i grupper av människor som delar ens bakgrund och värderingar underlättar vardagen.⁷⁵

	2002		2013	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Styrelseordförande	13	87	37	63
Verkställande direktör	12	88	29	71
Styrelseledamöter	37	63	47	53

Figur 9: Styrelser och ledning i statliga hel- och delägda företag, 2002 och 2013. Källa: SCB (2014a), SOU 2015:50.

Avsaknaden av kvinnor på ledande positioner brukar beskrivas som ett glastak, en osynlig barriär i en organisations hierarki som är svår att bryta igenom. Glastaket tenderar att uppstå över mellanchefernivån. Det finns relativt många kvinnliga mellanchefer, men bland de högsta ledningspositionerna finns i stor utsträckning fortfarande främst män.⁷⁶

Män på kvinnodominerade arbetsplatser avancerar dock ofta snabbt till experter eller till ledningsfunktioner. Detta fenomen beskrivs som att de åker glashiss.⁷⁷ Vad gäller toppositioner i företag och organisationer framstår ett tydligt mönster, ju högre befattningar,

⁶⁹ Bihagen m.fl., Nermo, & Stern (2014).

⁷⁰ SOU 2015:50

⁷¹ Bygren & Gähler (2007).

⁷² Bihagen m.fl. (2014).

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Kanter (1977/1993).

⁷⁵ Lindgren (1999).

⁷⁶ Due Billing (2006).

⁷⁷ Ibid

desto färre kvinnor. Kvinnor utgör hälften av alla anställda på arbetsmarknaden men bara en dryg tredjedel av alla chefer är kvinnor. Cirka tre av fyra i samtliga ledningsgrupper och bolagsstyrelser är män och ungefär 86 procent av alla styrelseordförande är män. Detsamma gäller för VD-posten. I stora börsnoterade bolag är 95 procent av alla styrelseordförande och vd:ar män.⁷⁸

Kostnaden av mäns våld mot kvinnor

I 87 procent av alla misshandelsfall är förövaren en man och i 60 procent är även offret en man medan i 27 procent av fallen är offret en kvinna. Män som utsätts för misshandel blir det oftast på allmän plats och kvinnor utsätts i större utsträckning i hemmet eller arbetsplatsen/skolan. Det våld som kvinnor drabbas tenderar att ske i nära relationer och vara upprepande.⁷⁹

Mäns våld mot kvinnor skapar direkta kostnader. Dessa kan vara värdet av materiella saker och tillhörigheter, stöd till våldsutsatta kvinnor och barn samt kostnaderna för rättsväsendets hantering och straff för förövarna. Indirekta kostnader kan vara kostnader för hälso- och sjukvård, inkomstbortfall, nedsatt arbetsförmåga och ökade kostnader till följd av psykiskt lidande, ångest, depression och självmord. Både för den enskilda människa som drabbas ett oacceptabelt våld och för samhället är dessa betydande.

Kostnaderna kan också delas in i ”skadekostnader” och ”åtgärds-kostnader”. Skadekostnader är de kostnader som uppstår som en direkt följd av våldet. Hit räknas till exempel hälso- och sjukvård, kostnader för lagföring av förövaren eller sjukpenning och produktionsbortfall. Åtgärds-kostnader är det samhället bekostar för att lindra effekterna av våldet och att förhindra att våld uppstår. Exempel på dessa kostnader är stöd till utsatta, interventionsinsatser för förövare eller tidigt våldsförebyggande arbete.⁸⁰

Socialstyrelsen har år 2006 gjort en samhällsekonomisk analys på våld mot kvinnor i nära relationer i Sverige. Socialstyrelsen uppskattade i denna analys att samhällskostnaderna för våld mot kvinnor i Sverige uppgick till 2 695–3 300 miljoner kronor per år enligt 2006 års penningvärde. Denna beräkning inkluderar dock inte kostnader för till exempel långsiktig hälso- och sjukvård, läkemedel, psykiatri, tandvård, barnens skador eller aspekter av smärta och lidande.⁸¹

	Månadslön 2014		Kvinnors lön i procent av mäns lön	
	Kvinnor	Män	Ej standard-vägd	Standard-vägd
Offentlig sektor	28 700	33 000	86,9	97,8
Kommuner	26 900	28 400	94,6	99,5
Landsting	31 800	41 600	76,4	96,0
Stat	33 100	35 900	92,1	95,6
Privat sektor	29 600	33 700	87,8	93,8
Arbetare	24 400	27 200	89,6	96,2
Tjänstemän	34 700	42 600	81,4	91,9
Samtliga sektorer	29 200	33 600	86,8	95,0

Figur 10: Genomsnittliga månadslöner efter sektor 2014. Anm: Tabellen visar månadslöner uppräknade till heltid. Standardvägning tar hänsyn till att kvinnor och män arbetar i olika yrken och sektorer samt har olika utbildningsnivå, arbetstid och ålder. Källa: SCB, Lönestrukturstatistiken och Medlingsinstitutet, Prop. 2015/16:1 Bilaga 3.

⁷⁸ SCB (2014a).

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Socialstyrelsen (2006) Kostnader för våld mot kvinnor

⁸¹ Ibid

Löneskillnader

Oavsett om man jämför medellönen för alla kvinnor och män som arbetar eller jämför skillnaderna mellan och inom olika sektorer och yrken har kvinnor i genomsnitt lägre lön än män. Den genomsnittliga löneskillnaden år 2014 mellan kvinnor och män var 13,2 procent.⁸²

Den ovägd skillnaden har minskat med cirka tre procentenheter de senaste tjugo åren. Med kontroll för faktorer som utbildning, ålder, yrke, arbetstid och sektor återstår en oförklarad löneskillnad mellan kvinnor och män på 5,8 procent. Denna skillnad har minskat med cirka en procentenhet under samma tidsperiod.⁸³ Löneskillnader beräknas på heltidslöner.

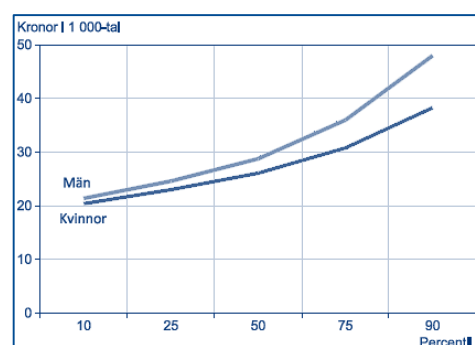
Löneskillnaderna på arbetsmarknaden mellan kvinnor och män är störst där lönerna är högst trots att de i toppen med tid blivit mindre skillnader. Där lönerna tenderar att vara lägre är också skillnaderna mindre. Motsvarande mönster gäller för löneinkomster.⁸⁴

Förklaringen till löneskillnaderna mellan kvinnor och män ligger främst i att de arbetar i olika yrken. Men samtidigt tjänar kvinnor oftast mindre än män även inom samma yrke.⁸⁵

Löneskillnaderna mellan yrken beror på att olika yrken kräver olika lång utbildning. Men trots samma utbildningslängd riskerar kvinnor att få lägre ingångslön än män. Kvinnor tenderar också att allt oftare än män få en anställning med kvalifikationskrav lägre än deras faktiska kompetens.⁸⁶

I jämförelse med de kvinnor och män som börjar arbeta efter gymnasiet lönar sig högskoleutbildning generellt bättre för kvinnor än för män. Det hänger ihop med att de yrken som väljs av män direkt efter gymnasiet är relativt välbetalda. Yrken som kvinnor väljer vid motsvarande tidpunkt har många gånger ett lägre löneläge. Det är orsaken till att skillnaden gentemot kvinnor som läser vidare på högskola eller universitet blir större.⁸⁷

I flera kvinnodominerade yrken är avkastningen på högskoleutbildning liten och i vissa fall negativ i ett livslöneperspektiv. Exempel på dessa yrken är grundskollärare, bibliotekarier, arbetsterapeuter och tandhygienister.⁸⁸ Utbildningens betydelse för lönen har minskat.⁸⁹ Om utbildning blir mindre lönsamt och kvinnor samtidigt har högre utbildning kan oönskade konsekvenser uppstå för hur löneskillnader mellan kvinnor och män utvecklas.

Figur 11: Kvinnors och mäns löner i olika percentiler 2013. Källa: SCB och Medlingsinstitutet, SOU 2015:50.

⁸² Medlingsinstitutet, rapporten om löneskillnader 2014

⁸³ Medlingsinstitutet (2014a), SCB (2014a).

⁸⁴ Boschini m.fl. (2014).

⁸⁵ Ekberg (2014).

⁸⁶ Medlingsinstitutet (2012), Granqvist (red.) (2013).

⁸⁷ SCB, Utbildningsstatistisk årsbok 2015.

⁸⁸ Granqvist (red.) (2011).

⁸⁹ Granqvist (red.) (2013).

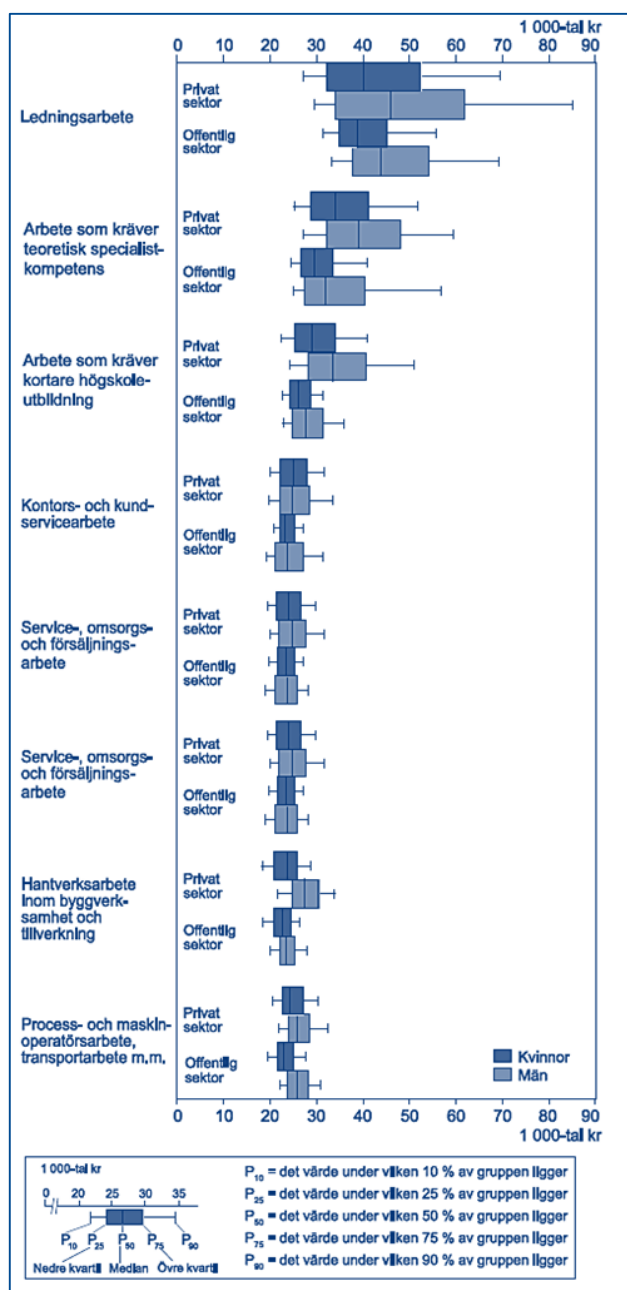
Utöver att kvinnors genomsnittslön är lägre jämfört med mäns i många yrken är lönespridningen dessutom ofta mindre för kvinnor än män. Lönespridningen ökade i alla sektorer under 1990-talet men har legat relativt stabilt under 2000-talet.⁹⁰

Lönespridningen är större för män än för kvinnor i samtliga yrkesgrupp oberoende av sektor. Förklaringen är att de höga lönerna är högre för män. Dessutom är lönespridningen större i yrken som kräver högskoleutbildning än i yrken som sällan kräver högskoleutbildning.⁹¹

I många kvinnodominerade, offentligt finansierade yrken tenderar löneutvecklingen att vara låg och skillnaden mellan ingångslön och slutlön är relativt liten. Lönestrukturen är sammanpressad vilket innebär att det är svårt för anställda i dessa yrken att förändra sin lön. Att göra karriärsteg såsom att bredda sin kompetens, anta arbetsledande uppgifter eller fortbilda sig lönar sig inte. Hur mycket, hur bra och med vad man arbetar spelar således inte så stor roll rent ekonomiskt. Att byta yrke till ett där löneläget är högre eller där lönespridningen är större blir det enda alternativet för att förbättra sin lön.⁹²

Inkomstskillnader

Löneskillnaderna räknas på heltidslöner. Var tionde man och var tredje kvinna arbetar dock deltid i någon omfattning. Om antalet arbetade timmar är färre så är också inkomsten mindre. Inkomstskillnaderna är därför större än löneskillnaderna mellan kvinnor och män. Inkomstskillnaderna mellan förvärvsarbetande kvinnor och män är således större än löneskillnaderna. Det är dessutom på löneinkomsten som sjukpenning, pension och andra socialförsäkringar grundas på vilket innebär att inkomsten har stor betydelse för kvinnors och mäns ekonomiska villkor och möjligheter även utanför arbetslivet. År 2013 uppgick skillnaden i löneinkomst mellan kvinnor och män till 25 procent.⁹³

Figur 12: Lönespridning efter yrkesområde 2013. Källa: SCB, Lönestrukturstatistik och Medlingsinstitutet, SOU 2015:50.

⁹⁰ Ibid

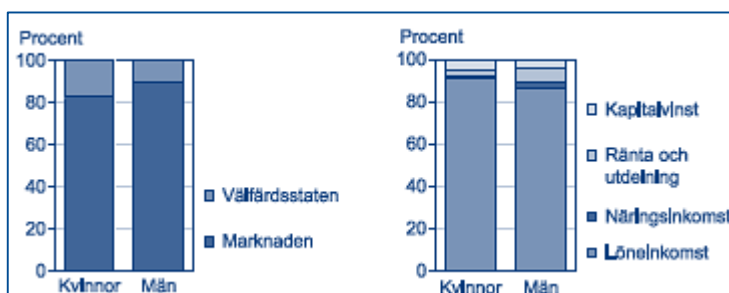
⁹¹ SCB (2014a).

⁹² SOU 2015:50

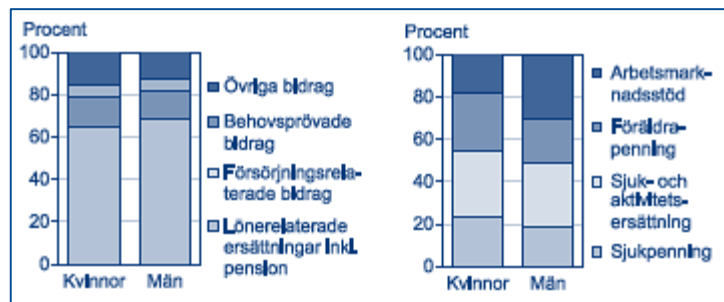
⁹³ SCB, Hushållens ekonomi (HEK), 2013

Beräkningar på nettoinkomst gjorda av Statistiska centralbyrån år 2013 visade att kvinnor i genomsnitt erhö­ll 21 procent lägre lön än män. Nettoinkomstskillnaden är något lägre än skillnaden i löneinkomst eftersom kvinnor i högre grad får del av välfärdsstatens transfereringar. Lön ingår inte i inkomst av kapital eller näringsverksamhet och av de högra staplarna framgår det att kvinnor i mindre utsträckning än män har sådana inkomster.

Av figuren framgår att kvinnor får en större andel av sin bruttoinkomst från välfärdsstaten i jämförelse med vad män får. År 2013 var föräldrapenningen den enda ersättningen som både var lönerelaterad och där den genomsnittliga utbetalningarna vara större för kvinnor än för män. Gällande sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning samt arbetsmarknadsstöd varierade de genomsnittliga skillnaderna mellan 5 000 och 10 000 kronor, i samtliga fall till kvinnornas nackdel. Skillnad i pension mellan kvinnor och män är en annan viktig skillnad mellan kvinnors och mäns inkomster från välfärdsstaten. Kvinnor hade i genomsnitt 34 procent lägre pension än män år 2013.⁹⁴

Figur 13: Kvinnor och mäns olika inkomster. Kvinnors och mäns inkomst från marknaden och välfärdsstaten efter inkomstslag, samt inkomst från marknaden efter inkomstslag 2013. Källa: SCB, Hushållens ekonomi (HEK), SOU 2015:50.

Figur 14: Kvinnors och mäns inkomst från välfärdsstaten. Kvinnors och mäns inkomst från välfärdsstaten efter inkomstslag, samt lönerelaterad ersättning exkl. pension 2013. Källa: SCB, Hushållens ekonomi (HEK), SOU 2015:50.

⁹⁴ SCB samt Pensionsmyndigheten (2014).

Referenslista

- Albrecht, J., Skogman Thoursie, P., Vroman, S. (2015), Glastaket och föräldraförsäkringen i Sverige. IFAU, rapport 2015:1. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.
- Angelov, N., Johansson, P., Lindahl, E. & Johansson, E-A. (2011), Kvinnors och mäns sjukfrånvaro. IFAU-rapport 2011:20. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering
- Angelov, N., Johansson, P. & Lindahl, E. (2013), Det envisa könsgapet i inkomster och löner – Hur mycket kan förklaras av skillnader i familjeansvar? IFAU-rapport 2013:2. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.
- Arbetsmiljöverket (2013) Belastning, genus och hälsa i arbetslivet. Kunskapssammanställning. Rapport 2013:9. Stockholm: Arbetsmiljöverket.
- Bihagen, E., Nermo, M. & Stern, C. (2014), Kvinnor och män i topplönepositioner i svenska privata företag, 1993–2007.
- Boschini, A., Håkanson, C. & Sjögren, A. (2014), Inkomster mitt i karriären.
- Boye, K. (2014), Hushållsarbetets tid och fördelning.
- Bygren, M. & Gähler, M. (2007), Kvinnors underrepresentation på chefspositioner – en familjeangelägenhet? IFAU-rapport 2007:25. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.
- Drange, I. & Egeland, C. (2014), Part-time work in the Nordic region II: a research report on important reasons. TemaNord 2014:560. Copenhagen: Nordic Council of Ministers.
- Due Billing, Y. (2006), Viljan till makt? Om kvinnor och identitet i chefsjobb. Lund: Studentlitteratur.
- Duvander, A-Z. & Viklund, I. (2014), Kvinnors och mäns föräldraledighet. SOU 2014:28. Stockholm: Fritzes.
- Ekberg, J. (2014), Den svenska lönestrukturen ur ett könsperspektiv
- Evertsson, M. (2014), Föräldraledighet och karriär. Kvinnors och mäns lön efter en föräldraledighet. SOU 2014:28. Stockholm: Fritzes.
- Försäkringskassan (2013a), Ojämsställd arbetsbörda. Föräldraledighetens betydelse för fördelningen av betalt och obetalt arbete. Socialförsäkringsrapport 2013:9. Stockholm: Försäkringskassan.
- Försäkringskassan (2013b), Föräldrar som inte vabbar, Socialförsäkringsrapport 2013:6. Stockholm: Försäkringskassan.
- Försäkringskassan (2014a), Socialförsäkringen i siffror 2014. Stockholm: Försäkringskassan.
- Försäkringskassan (2014b), Låg kunskap om jämställdhetsbonus – en enkätstudie 2013. Socialförsäkringsrapport 2014:1. Stockholm: Försäkringskassan
- Granqvist, L. (red.) (2011), Livslön: välja studier, arbete, familj. 1. uppl. Stockholm: SNS förlag

Granqvist, L. (red.) (2013), Lönespridning. 1. uppl. Stockholm: SNS förlag.

Hensing, G. (2014), Kvinnors och mäns sjukfrånvaro.

Inspektionen för socialförsäkringen (2012), Ett jämställt uttag? Reformen inom föräldraförsäkringen. Rapport 2012:4. Stockholm: Inspektionen för socialförsäkringen.

Inspektionen för Socialförsäkringen (2013a), Effekter på jämställdhet av reformer i föräldrapenningen. Rapport 2013:17. Stockholm: Inspektionen för socialförsäkringen.

Johansson, E-A. (2010), Effekten av delad föräldraledighet på kvinnors löner, IFAU rapport 2010:5, Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

Jordansson, B. (2005), Jämställdhetsarbete och genusforskning. Kartläggning av utbytet mellan praktik och forskning.

Kanter, R. M. (1977/1993), Men and women of the corporation. New York: Basic books.

Kennerberg, L. (2007), Hur förändras kvinnor och mäns arbetssituation när de får barn? IFAU-rapport 2007:9, Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

Lindgren, G. (1999), Klass, kön och kirurgi: relationer bland vårdpersonal i organisationsförändringarnas spår. Malmö: Liber

Magnusson, C. & Nermo, M. (2014), Familjeansvar och könslöneskillnader.

Medlingsinstitutet (2012), Vad säger den officiella lönestatistiken om löneskillnaden mellan kvinnor och män 2011? Stockholm: Medlingsinstitutet.

Medlingsinstitutet (2014a), Vad säger den officiella lönestatistiken om löneskillnaden mellan kvinnor och män 2013? Stockholm: Medlingsinstitutet.

Medlingsinstitutet (2014), rapporten om löneskillnader

Pensionsmyndigheten (2014) Antal pensionstagare med ålderspension/äldreförsörjningsstöd i december med fördelning efter ålder och omfattning 2014. [Elektronisk resurs].

Regeringen. Budgetpropositionen för 2015. Bilaga 3, Ekonomisk jämställdhet. Stockholm: Sveriges riksdag; 2014 (Proposition 14/15: 1).

Regeringen. Budgetpropositionen för 2016. Bilaga 3, Ekonomisk jämställdhet. Stockholm: Sveriges riksdag; 2015 (Proposition 15/16: 1).

Riksdagens utredningstjänst (2012), promemoria dnr 2012:916.

SCB (2012), Tema: Utbildning – vuxnas lärande. Temarapport 2012:1. Stockholm: Statistiska centralbyrån.

SCB (2013a), Kvinnor och män i näringslivet 2013 [Elektronisk resurs]. Statistiska centralbyrån.

SCB (2013b), Förutsättningar i arbetslivet – en undersökning om diskriminering på arbetsmarknaden och arbetssituationen för personer med funktionsnedsättning. Statistiska centralbyrån.

SCB (2014a), På tal om kvinnor och män – lathund om jämställdhet 2014. Statistiska centralbyrån.

SCB (2014b), Artikel [Elektronisk resurs]. Statistiska centralbyrån.
[Http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Stor-skillnad-iforvarvsfrekvens-15-ar-efter-invandringen/](http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Stor-skillnad-iforvarvsfrekvens-15-ar-efter-invandringen/)

SCB Hushållens ekonomi, HEK, (2013)

SCB, lönestrukturstatistiken (2013)

SCB, Yrkesregistret (2013)

SCB, Arbetskraftsundersökningarna AKU, (2014)

SCB, Utbildningsstatistisk årsbok (2015)

Socialstyrelsen (2006) Kostnader för våld mot kvinnor

SOU 2005:73, Reformerad föräldraförsäkring. Kärlek Omvårdnad Trygghet. Stockholm: Fritzes.

SOU 2011:1, Svart på vitt: om jämställdhet i akademien: betänkande. Stockholm: Fritzes.

SOU 2014:6, Män och jämställdhet: betänkande. Stockholm: Fritzes.

SOU 2014:28, Lönsamt arbete – familjeansvarets fördelning och konsekvenser Stockholm: Fritzes.

SOU 2014:30, Jämställt arbete? organisatoriska ramar och villkor i arbetslivet: forskningsrapport. Stockholm: Fritzes.

SOU 2014:74, Jämställdhet i socialförsäkringen? Stockholm: Fritzes.

SOU 2014:81, Yrke, karriär och lön – kvinnors och mäns olika villkor på den svenska Arbetsmarknaden. Stockholm: Fritzes.

SOU 2015:50, Hela lönen, hela tiden: utmaningar för ett jämställt arbetsliv Stockholm: Fritzes.

Stanfors, M. (2007), Mellan arbete och familj: ett dilemma för kvinnor i 1900-talets Sverige. Stockholm: SNS förlag.